

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL SERMAYE'NİN ÇOCUK VE GENÇ
SUÇLULUĞUNA ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

Nurullah ALTUN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. İsmail HİRA

EYLÜL-2011

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL SERMAYE'NİN ÇOCUK VE GENÇ
SUÇLULUĞUNA ETKİSİ

DOKTORA TEZİ

Nurullah ALTUN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Bu tez 28/09/2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali Rıza ABAY Yrd. Doç. Dr. İsmail HİRA Prof. Dr. Halil İbrahim BALKAR

Jüri Başkanı

- Kabul
 Ret
 Düşünme

Doç. Dr. Ramazan YELKEN

Jüri Üyesi

- Kabul
 Ret
 Düşünme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Ret
 Düşünme

Yrd. Doç. Dr. İrfan HAŞLAK

Jüri Üyesi

- Kabul
 Ret
 Düşünme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Ret
 Düşünme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Nurullah ALTUN

28.09.2011

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, son zamanların popüler kavramlarından olan sosyal sermaye kavramı ele alınmıştır. Özellikle sosyal sermayenin pozitif yönüne atıfta bulunarak suçluluğun azaltılmasında sosyal sermayenin önemli katkısı olabileceği düşünülmüş ve sosyal sermaye-suç ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Zira insanlık için önemli bir sorun olan suçun, azaltılması ve önlenmesi noktasında sosyal sermayenin gücünden yararlanmanın önemli olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle yapılan bu çalışmayla akademik literatüre katkı yapılması hedeflenmektedir.

Bilindiği gibi bütün tezler yazılması esnasında birçok zorluğu beraberinde getirmektedir. Ancak bu zorlukları aşmada her zaman rehberler kilit rol oynar. Bu nedenle tez yazım sürecinde, karşılaştığım güçlüklerin aşılmasında ilgi ve yardımlarını benden hiç esirgemeyen Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. İsmail Hira'ya öncelikle müteşekkir olduğumu belirtmeliyim. Yine gerek ders gerek tez yazım sürecinde fikirlerinden istifade ettiğim Prof. Dr. Ali Rıza Abay, Doç. Dr. Ramazan Yelken, Yrd. Doç. Dr. İrfan Haşlak, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Anık ve Tolga Uslu'ya teşekkürlerimi sunarım. Uzaklardan da olsa teşviklerini eksik etmeyen Doç. Dr. Mustafa Kemal Şan Hocama da çok müteşekkirim. Ayrıca bu tez çalışmamda sürekli kendileri ile görüş alış verişinde bulunduğum Prof. Dr. Halil İbrahim Bahar, Yrd. Doç. Dr. Murat Sever, Doç. Dr. İsmail Dinçer Güneş, Yavuz Kahya ve M. Salih Elmas'ın değerli katkıları olmasa bu süreç benim için daha zor olurdu. İsimlerini buraya yazamadığım diğer büyüklerim ve dostlarıma da çok müteşekkirim.

Son olarak yetişmemde önemli katkıları olan anne ve babama, dayım Abdullah Öresin'e, beni bıkmadan destekleyen, sevgisini ve anlayışını her an hissettiren sevgili eşim Zeynep, çocuklarım İnci Zehra ve Sadullah Emir'e sonsuz teşekkür ederim.

Nurullah ALTUN

28.09.2011

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR	9
1.1. Sermaye Türleri.....	9
1.1.1. Fiziksel Sermaye	9
1.1.2. Beşeri Sermaye	10
1.1.3. Kültürel Sermaye	11
1.1.4. Sosyal Sermaye	12
1.1.4.1. Kavramın Tarihsel Gelişimi.....	12
1.1.4.2. Kavramın Tanımı	15
1.1.5. Sermaye Türlerinin Karşılaştırılması	18
1.2. Sosyal Sermaye Düşünürleri	19
1.2.1. Robert D. Putnam.....	19
1.2.2. James S. Coleman	23
1.2.3. Pierre Bourdieu	26
1.2.4. Francis Fukuyama	29
1.3. Sosyal Sermaye Türleri	33
1.3.1. Bağlayıcı Sosyal Sermaye.....	33
1.3.2. Aracı Sosyal Sermaye	34
1.4. Sosyal Sermayenin Unsurları	35
1.4.1. Karşılıklılık	35
1.4.2. Normlar	36
1.4.3. Ağlar.....	37
1.4.4. Güven	38
1.5. Sosyal Sermayenin Kaynağı Olarak Aile.....	41
1.6. Sosyal Sermayenin Ölçümü ve Göstergeleri.....	44
1.7. Sosyal Sermayenin Yararları.....	46
1.7.1. Sosyal Sermayenin Suçu Önleme ve Güvenliğin Sağlanmasına Katkıları	47
1.7.2. Sosyal Sermayenin Eğitim Alanındaki Katkıları	48

1.7.3. Sosyal Sermayenin Sağlık Alanındaki Katkıları.....	48
1.7.4. Sosyal Sermayenin Sosyal Bütünleşmeye Katkısı.....	49
1.7.5. Sosyal Sermayenin Ekonomik Anlamda Katkıları	50
1.8. Sosyal Sermayenin Yitiminin Nedenleri.....	52
1.8.1. Aile Yapısındaki Değişiklikler.....	53
1.8.2. Sosyal Hareketlilik.....	54
1.8.3. Teknolojik Aygıtların Gelişimi.....	54
1.8.4. Kapitalizm.....	55
1.8.5. Toplumdan Tecrit.....	56
1.8.6. Devletin İdeolojik Yapısı.....	57
BÖLÜM II: SUÇ, İLGİLİ TEORİLER ve SOSYAL SERMAYE	59
2.1. Sapma ve Suç	59
2.2. Suç Teorileri.....	62
2.2.1. Sosyal Düzensizlik Teorisi.....	62
2.2.2. Sosyal Kontrol Teorisi	65
2.3. Sosyal Sermaye ve Suç	69
BÖLÜM III: METODOLOJİ.....	77
3.1. Araştırma Metodu	77
3.2. Araştırma sorusu ve Hipotezleri	77
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	78
3.4. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	79
3.5. Araştırmanın Örnekleme ve Verilerin Toplanması	80
3.6. Bağımlı Değişken.....	83
3.7. Bağımsız Değişkenler	84
3.7.1. Demografik Değişkenler.....	84
3.7.2. Akraba ve Komşularla Faaliyetler	84
3.7.3. Okul Aktiviteleri ve Arkadaşla Faaliyetlere Katılım	85
3.7.4. Aile ile Birlikte Zaman Geçirme.....	86
3.7.5. Aile ile Birlikte Geçirilen Zamanlarda Görev Üstlenme	87
3.7.6. Aile İlgisi.....	88
3.7.7. Yaşanılan Çevrede Dayanışma ve Yardımlaşma	89

3.7.8. Ailelerin Sosyal Graplara Üyelikleri	90
3.7.9. Genel Olarak İnsanlara Güvenme	90
3.7.10. İnsanların Dürüst ya da Çıkarıcı Olduğuna İnanma.....	90
3.7.11. Mahalle Çevresi ve Aile Tarafından Olumsuz Davranışlara Müdahale	90
3.7.12. Anne Babanın Medeni Durumu	91
3.7.13. Anne Babanın Eğitim Durumu	91
3.7.14. Yaşanılan Yer.....	91
3.8. Pilot Çalışma	92
BÖLÜM IV: ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	93
4.1. Örneklemin Genel Özellikleri ve Grupların Karşılaştırılması: Çapraz Tablolar	93
4.2. Çeşitli Sosyal Sermaye Değişkenleri Açısından İki Grubun Karşılaştırılması: Ki- Kare ve Bağımsız T Test analizleri.....	104
4.3. Suçu Tahmin Eden Sosyal Sermaye Değişkenleri: Lojistik Regresyon Analizi ...	114
SONUÇ.....	131
KAYNAKÇA	140
EKLER.....	160
ÖZGEÇMİŞ.....	198

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Ceza İnfaz Kurumu ve Çocuk Eğitim Evleri Hükümlü Sayıları.....	81
Tablo 2. Sakarya Üniversitesi Fakültelere Göre Öğrenci Sayıları	82
Tablo 3. Bağımsız ve Bağımlı Değişkenler.....	83
Tablo 4. Akraba ve Komşularla Faaliyetler Yapma.....	84
Tablo 5. Okul Aktiviteleri ve Arkadaşlarla Yapılan Faaliyetlere Katılma.....	85
Tablo 6. Aile ile Birlikte Zaman Geçirme.....	86
Tablo 7. Aile ile Birlikte Geçirilen Zamanlarda Görev Üstlenme	87
Tablo 8. Aile İlgisi.....	88
Tablo 9. Yaşanılan Çevrede Dayanışma ve Yardımlaşma	89
Tablo 10. Mahalle Çevresi ve Aile Tarafından Olumsuz Davranışlara Müdahale	90
Tablo 11. Hükümlüler ve Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı.....	92
Tablo 12. Yaş Dağılım Ortalama Tablosu.....	93
Tablo 13. Yaş Gruplarına Göre Hükümlüler ve Öğrenciler	93
Tablo 14. Aile Aylık Gelir Gruplarına Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı.....	94
Tablo 15. Eğitim Gruplarına Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı	95
Tablo 16. Babalarının Eğitim Gruplarına Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı.....	96
Tablo 17. Annelerinin Eğitim Gruplarına Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı	97
Tablo 18. Anne Babanın Medeni Durumuna Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı	98
Tablo 19. Babaların Meslek Gruplarına Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı.....	99
Tablo 20. Annelerin Meslek Gruplarına Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı	101
Tablo 21. Yaşanılan Yere Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı.....	102
Tablo 22. Taşınıp Taşınmamaya Göre Hükümlü ve Öğrencilerin Dağılımı	103
Tablo 23. İnsanları Yardımsever ya da Çıkarıcı Görme Açısından İki Grup Arasındaki Ki-Kare Analizi	104
Tablo 24. İnsanlara Güvenme Açısından İki Grup Arasındaki Ki-Kare Analizi	104
Tablo 25. Ölçeklere Göre Grupların Ortalama ve Standart Sapmaları	106
Tablo 26. Bazı Sosyal Sermaye Bileşenleri Ortalamaları	108
Tablo 27. Yıllara ve Bazı Ükelere Göre Genel Seçimlere Katılım Oranları.....	111
Tablo 28. Yaşanılan Mahallede Suç İşlenme Sıklığı.....	112
Tablo 29. Gruplara Göre, Gündüz Tek Başına Yürürken Kendini Güvende Hissetmesi Açısından Karşılaştırma	113
Tablo 30. Gruplara Göre, Karanlıkta Tek Başına Yürürken Kendini Güvende Hissetmesi Açısından Karşılaştırma.....	114

Tablo 31. Collinearity İstatistikleri	117
Tablo 32. Model Özeti.....	117
Tablo 33. Sınıflama Tablosu	118
Tablo 34. Regresyon Katsayısı.....	119

Tez Başlığı: Sosyal Sermaye'nin Çocuk ve Genç Suçluluğuna Etkisi
Tezin Yazarı: Nurullah ALTUN Danışman: Yrd. Doç. Dr. İsmail HİRA
Kabul Tarihi: 28.09.2011 Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 159 (tez) + 38 (ekler)
Anabilim Dalı: Sosyoloji
Sosyal sermaye kavramı son birkaç on yıldır sosyal bilimlerde ağırlığını hissettirmektedir. Kavram genel olarak, bireyler arası ilişkilerin niteliğine, karşılıklı güvene, ağ yapılarına ve bunların sağladığı bireysel ve toplumsal yararlar atıfta bulunmaktadır. Sosyal sermaye literatürü genel olarak sosyal sermaye zenginliğinin suçluluğu önlemede olumlu tesirler olduğunu belirtmektedir. Bu çalışma böyle bir yaklaşımın sonucunda sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, çalışmada üniversite öğrencileri ile çocuk ve genç hükümlülerden oluşan iki grup sosyal sermaye bileşenleri açısından karşılaştırılmış ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Anket, 469 üniversite öğrencisi ve 262 hükümlü çocuk ve genç ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra ikili analizler ve lojistik regresyon analizleri yapılmıştır. Çalışmanın sonunda beklenildiği gibi sosyal sermaye bileşenlerinin birçoğu ile suç arasında ilişki tespit edilmiştir. Ancak sosyal kontrol ile suç arasında beklenenin aksine bir sonuç elde edilmiş ve bu durum sonuç kısmında tartışılmıştır. Araştırmanın üniversite öğrencileri ile çocuk ve genç yaştaki hükümlülerle gerçekleştirilmesi bu çalışmanın sınırlılıklarındandır.
Anahtar kelimeler: Sosyal sermaye, Suç, Güven, Sosyal kontrol, Sosyal düzensizlik.

Title of Thesis: The Effect of Social Capital on Juvenile and Youth Criminality

Author: Nurullah ALTUN **Supervisor:** Assist Prof. Dr. İsmail HİRA

Date: 28.09.2011

Number of Pages: vii (pre text) + 159 (main body) + 38 (app.)

Department: Sociology

The concept of social capital has been intensely discussed for the last few decades. Social capital refers to the quality of relationship, mutual confidence, and networks among individuals which provide individual and social benefits. The literature argues that richness of social capital has negative impact on individual level criminality. This dissertation aims to explore the relationship between social capital and crime. The survey was applied to two different populations. College students (n = 469) and juvenile inmates (n= 262) were compared in terms their level of social capital and its relationship with crime. Bivariate analyses (t-test, chi-square) and logistic regression analyses were utilized. Results show that majority of dimensions of social capital are associated with crime. Nevertheless, unlike hypotheses, there is a reverse relationship between social control and crime. Possible arguments on results were discussed with the study limitations.

Key Words: Social capital, Crime, Confidence, Social control, Social disorganization

GİRİŞ

XX. yüzyılın sonlarından itibaren bilim dünyasında adına daha fazla rastlanır olan sosyal sermaye kavramı, içerisinde sosyal bilimlerin dayanışma, fedakarlık, toplumsal katılım, birliktelikler, güven gibi çok farklı ve geniş öğelerini barındıran, bir çok sorunun çözümünde anahtar rol oynayan bir metafor olarak değerlendirilebilir. Sosyal sermaye kavramının göstergeleri olarak da düşünülen birçok alt bileşen aslında çok önceden bilim dünyası araştırmalarında yerini almıştı. Özellikle; dayanışma (solidarity) ve işbölümü (division of labour) kavramları Durkheim tarafından bilimsel olarak akademik literatüre kazandırılmıştı. Sivil toplum çalışmalarına ise yoğun olarak Tocqueville tarafından dikkat çekilmişti. Sosyal sermaye kavramı XX. yüzyılın başlarında Hanifan tarafından kullanılmıştır. Ancak sosyal sermayenin, pek çok konuyu kapsama alanına almaya çalışması kavramın ölçümü gibi birçok sorunu beraberinde getirmiş ve günümüze kadar kavram üzerinde yoğun tartışmaların yapılmasına neden olmuştur. Genel anlamda, kavramın modern dönemlerde geçmişe özlemin bir yansıması olarak kullanıldığı öne sürülebilir.

Genel olarak insanlar, geçmişteki dostluklardan, yardımlaşmadan, yakın ilişkilerden, karşılıklı güvenden, tanışık olmadan iştiyakla bahsederek, muhtemelen son dönemlerde ortaya çıkan problemlerin üstesinden gelmek için üretecekleri çözüm yollarının taşıyacağı niteliklere işaret etmektedirler. Sanayileşme, kapitalizm gibi süreçler sonucunda önerilen hatta dayatılan bireyselleşme ve yabancılaşma (alienation) nedeniyle bireyleri bir araya getiren ortak değerlerin ve toplumsal bağların zayıfladığı bunun sonucunda da toplumsal ve ahlaki yaşantının çöküşe geçtiği bilinmektedir. İşte bir kez daha toplumlar, sosyal sermaye kavramını keşfederek, içinde buldukları sorun sarmalından kurtulmak için kendi doğalarında gömülü olan dinamikleri tekrar ayağa kaldırarak toplumsal düzenin çözülüşüne meydan okumakta ve yeni çözüm önerileri geliştirmektedirler (Fukuyama, 2000: 14-15).

Bu nedenle, sosyal sermayenin gizemli gücünü keşfetmek ve ondan yararlanmak için, siyasetten ekonomiye, sosyolojiden kriminolojiye, sağlıktan refaha, eğitim sisteminden adli sisteme kadar çok geniş bir yelpazede kavram kullanılmaktadır (Durlauf, 2002: 459; Lochner ve diğ. 1999: 260; Akdoğan, 2006: 165). Kavrama karşı artan bu iştah,

onun tanımının zenginleşmesine ve olgunlaşmasına zemin hazırlamakta ve akademik literatürde kökleşmesini sağlamaktadır.

Literatüre ilk defa 1916 yılında Lyda Judson Hanifan ile giren kavram, serüvenine Jane Jacobs'ın 'The Death and Life of Great American Cities (Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı)' adlı eseriyle devam etmiş ve bugünkü bilinirliğini 1993 yılında Robert D. Putnam tarafından yayınlanan 'Making Democracy Work (Demokrasiyi İşler Hale Getirme)' ve 2000 yılında yayınlanan 'Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community (Tek Başına Bowling: Amerikan Toplumunun Çöküşü ve Uyanışı)' isimli çalışmaları ile kazanmıştır. Bu çalışmalara ek olarak, Bourdieu'nun, Coleman'ın, Fukuyama gibi bilim adamları ile Dünya Bankası gibi kuruluşların çalışmaları kavramın popülaritesinin artmasına önemli katkılar sağlamıştır.

Günümüzde sosyal sermaye ile ilgili gerek ulusal gerekse küresel ölçekte önemli çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle Dünya Bankası'nın, birçok ülkede eş zamanlı olarak, 1980'lerden bu yana neredeyse her beş yılda bir yapmış olduğu 'Dünya Değerler Anketi (World Value Survey)'nde sosyal sermaye zenginliğini tespiti yönelik sorular sorulmaktadır. Genel olarak, hem deneysel araştırmalarda hem de teorik çalışmalarda, sosyal sermaye birikimindeki artışın yüksek düzeyde ekonomik performans, kamusal hizmetlerde etkinlik, düşük oranlarda suç, demokrasi ve özgürlüklerde gelişmişlik gibi toplumsal refahı ve ahengi doğrudan etkileyen birçok yararından söz edilmektedir.

Bu çalışmalar sonucunda, toplumların sosyal sermaye birikimlerinin muhafazasına ve yeniden üretilmesine yönelik uygulamalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Zira yoksulluk, işsizlik, eğitimsizlik ve eşitsizlikle mücadele etmek için sağlık koşullarının iyileştirilmesi ve demokrasinin geliştirilmesine yönelik olarak sosyal sermaye çözüm önerisi olarak sunulmaya başlanmıştır.

Özellikle 2000'lere doğru ekonomistler, sosyologlar ve politik bilimcilerin tarafından daha sık vurgulanan (Arrow: 1999:3) sosyal sermaye kavramı, bazıları tarafından uzun soluklu bir yaklaşım olarak değerlendirilmemiştir. Fakat şu ana kadar görmüş olduğu ilgi sosyal sermaye kavramının zamanın ruhunu yakaladığına delalet etmektedir. Kavram henüz genç olduğu için üzerinde ittifak edilmiş bir tanımı bulunmamaktadır (Bjørnskov, 2006:22-23). Ancak yine de sosyal sermaye çalışmacılarının birçoğu benzer noktalar üzerinden sosyal sermaye açıklamalarını yapmaktadır.

Sosyal sermaye genel olarak hem birey-birey hem de birey-kurum ilişkilerini, karşılıklı güveni, sosyal bütünleşmeyi, sivil toplumu, toplumsal katılımı (civic engagement), fedakarlığı içinde barındıran bir kavramdır. Sosyal sermaye, teşekkül ettiği alt bileşenleri ile toplumsal refah ve güvenin gelişimine katkı sunan bir araç olarak değerlendirilebilir. Yani toplumun odak noktasında, birey ve onun ilişkilerinin niteliği üzerinde temellenen sosyal sermaye, Putnam ve arkadaşlarına (1993: 169-173) göre karşılıklı fayda ve işbirliğini sağlayan iletişim ağları, normlar ve güvenle açıklanmaktadır. Sosyal sermaye, ‘ilişkiler önemlidir’ şeklinde Field tarafından çarpıcı bir şekilde az ve öz ifadelerle özetlenmiştir (Field, 2006:1).

Karşılıklılık insanların neden sosyal sermaye birikimine katkı sağlaması gerektiğini açıklayan unsurlardan biridir. Putnam’ın yaklaşımlarında karşılıklılık, ‘bir kimsenin başka birisi için, başka bir zaman benzer şekilde karşılık göreceği düşüncesiyle, bir şeyler yapması’ şeklinde değerlendirilmektedir. Putnam, böyle bir karşılıklılık anlayışının yüksek düzeyde sosyal sermaye ürettiğini ve işbirliğine dayanak oluşturduğunu ileri sürmektedir (Putnam ve diğ., 1993:182-3).

Sosyal sermaye’yi güçlendiren ve ona yasal ve ahlaki açıdan temel oluşturan şey ise normlardır. Sosyal sermaye düşüncesinin ayrılmaz bir unsuru olan normlar, kavramın pozitif çıktılara hizmet sağlamaktadır. Özellikle sosyal kontrol teorisi ile birlikte düşünüldüğünde normların, sosyal sermaye için önemi daha da ortaya çıkmaktadır. Coleman bu noktada, bireye gece yalnız başına sokakta yürürken güven hissi veren şeyin normlar ve yaptırımlar olduğunu ifade etmektedir (Coleman, 1988:104).

Sosyal sermayenin temelini oluşturan bir diğer öge de ağlar (network)’dır. Ağlara, bireye, hedeflerine ulaşmada yardımcı olma ve toplumu bir arada tutan değerler kümesinin bir parçası olma görevi verilmektedir (Field, 2006:4). Fukuyama, iletişim ağlarını, ekonomik bağlar dışında bireylerin ortak norm ve değerler yoluyla diğerleri ile ilgilendikleri bir toplumsal sermaye olarak görmektedir (Fukuyama, 2000:175). Ağlardan, bilgi akışını ve paylaşımını kolaylaştırma, yeni iş bağlantıları kurma gibi açılardan sosyal sermaye zenginliği olarak yararlanılmaktadır (Lin, 2010:177).

Sosyal sermaye kavramının en önemli parametrelerinden biri de güvendir. Çağdaş dünyada risklerin sürekli artmasına karşı güven, toplumsalın devamı için kilit bir fonksiyon icra etmektedir. Modern dünyanın sunduğu hayat biçiminden dolayı güvene

her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. İnsanoğlu, diğer insanların verdikleri sözleri yerine getireceklerine, vefa, doğruluk gibi değerlere sahip olacaklarına ve sadece bireysel çıkarlara yönelik davranışlar sergilemekten kaçınacaklarına inanırsa, birlikte hareket ederek aralarında işbirliğine daha kolay izin verecektir (Fukuyama, 2000:52). Öte yandan toplumda ötekine karşı bir güven duygusunun gelişmemiş olması, ilişkilerde yeni prosedürleri beraberinde getirmekte ve bireyler için ekstra maliyetler çıkarmaktadır. Ayrıca, diğerine olan güvenin toplumsal düzeyde azalması toplumsal gelişmede de durgunluk hatta gerileyişe neden olmaktadır (Aktay, 2003:2).

Sosyal sermayenin söz konusu ağlar, normlar, güven ve karşılıklılık gibi unsurları birbirini beslemektedir. Örneğin herhangi bir ağ yapısında konumlanan birinin, diğeri ile ortak hedefleri gerçekleştirebilmesi için aynı anda ona güven duyması gerekmektedir. Yine bu ilişkiyi düzenleyen ve insanları bireysel çıkar düşüncesinden uzak tutacak norm ve yaptırımlar söz konusudur. Dolayısıyla sosyal sermayenin unsurları birbirlerini tamamlayan bir yapıya işaret etmektedir.

Bugün için sosyal sermaye, diğer sermaye türleri gibi toplumsal refahı açıklayan sermaye türleri arasında anılmaktadır. Onunla daha önce beşeri sermaye ile bulunduğu düşünülen 'kayıp halka'ya atıf yapılmaktadır. Sosyal sermaye diğer sermaye türleri ile birlikte değerlendirildiğinde bireyler için maksimum faydayı sağlamaktadır. Sosyal sermaye kavramının fiziksel ve beşeri sermayeye göre orjinalliği, toplumsalın olumlu sonuçlarına odaklanmasından ve parasal olmayan sermaye birikiminin nasıl güç ve nüfuzun kaynağı olabileceğine dikkat çekmesinden kaynaklanmaktadır (Portes 1998:2). Ayrıca sosyal sermaye fiziksel sermaye gibi, elle tutulabilen, dokunulabilen, salt somut öğelerden oluşmamaktadır (Coleman, 1988:100; Putnam, 1995:67). Onu beşeri sermayeden ayırd eden özelliği ise sosyal sermayenin beşeri sermayenin aksine bireysel değerlerden ziyade sosyal değerlere odaklanmasıdır (Fukuyama, 2005b: 42).

Literatür incelendiğinde, sosyal sermayenin daha net anlaşılabilmesi için temel olarak iki kısımda ele alındığı görülmektedir. Bağlayıcı (bonding) sosyal sermaye olarak anılan türle Putnam, homojen grup yapısını ve başka kimlikleri dışlamayı destekleme eğiliminde olan yapıları kastetmektedir. Diğer bir ifadeyle etnik yakınlığa vurgu yapmaktadır. Bağlayıcı sosyal sermaye dayanışma duygusunu harekete geçirmede ve desteklemede stratejik bir görev üstlenmektedir (Putnam, 2000:22-23).

Aracı ya da köprü kuran (bridging) sosyal sermaye ise bağlayıcı sosyal sermaye türünün tersine heterojenliği önemseyen, ilişkileri belli bir etnisite ya da küçük bir gruba hapsetmeyen yapılarla açıklanmaktadır. Aracı sosyal sermaye, grup dışındaki imkanlara ulaşmada ve bilgiye erişimde ciddi kolaylıklar sağlamaktadır (Gilchrist, 2004:3-7). Bu sosyal sermaye türünde ‘zayıf bağlar’ ön plana çıkmaktadır.

Sosyal sermayenin tartışılan yanlarından biri ‘nasıl ölçüleceği’dir. Sosyal sermaye ile ilgili analizler yapabilmek için onu soyut bir kavram olmaktan çıkarıp daha somut bir hale dönüştürmek gerekmektedir. Akademik literatürde sosyal sermayeyi ölçebilmek için birkaç yol izlenmektedir. Bir yandan toplumsal düzeyde vergi kaçırma, intihar, boşanan aile sayısı, suç sayısı gibi negatif çıktılara odaklanılarak sosyal sermaye fakirliği ölçülürken diğer yandan kan bağışları, oy verme oranları, sivil toplum faaliyetlerine katılım ve genel güven düzeyi gibi makro göstergelerle ölçülmektedir. Ayrıca mikro bir bakış açısı ile de bireysel sosyal sermaye birikimleri ölçülmektedir.

Sosyal sermayenin suç önlemede, güvenliğin sağlanmasında, eğitimsel başarıda, ekonomik kalkınmada ve sosyal bütünleşmede önemli katkıları bulunmaktadır. Bu çalışmada onun birçok alandaki olası yararlarına değinilmekle birlikte asıl vurgu suçluluğu azaltma üzerindeki fonksiyonlarına yapılmaktadır. Sosyal sermaye ile suç ilişkisini tespit etmeye yönelik yapılmış çalışmaların büyük çoğunluğu, sosyal sermaye ile suç arasında olumlu bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir. Beklenen sonuç, sosyal sermaye zenginliğinin, toplumsal yaşamda olumlu etkiler göstererek suç oranlarını azaltması yönündedir ((Putnam, 2000:308, Portes, 1998; Salmi ve Kivivuori, 2006; Fukuyama, 2000). Bununla beraber bazı çalışmalarda tersi sonuçlarada rastlanmaktadır. Ayrıca, sosyal sermaye sadece suç eylemini önlemeye yardımcı olmakla kalmamakta, suç işlendikten sonra da suçluların rehabilite edilip tekrar topluma kazandırılmasında önemli işler görebilmektedir (Wolff ve Draine, 2004:461). Sosyal sermaye-suç ilişkisi çalışmaları her ne kadar son dönemlerle sınırlıymış gibi görülsede bu tür çalışmaların temelleri Durkheim’e kadar götürülebilir. Durkheim, sosyal sermaye bileşenleri arasında sayılan dayanışmanın intihar olgusu üzerindeki olumlu etkilerine işaret etmektedir.

Putnam da sosyal sermayenin düşüşünün sarsıcı sonuçlarında birinin suç oranlarının artması olduğunu belirtmektedir. O, 1960`lardan itibaren Amerika`da suç oranlarının

sürekli artmasının, sosyal sermayedeki azalma ile ilgili olabileceğini ileri sürmektedir (Putnam, 2000:144). Fukuyama, bir bölgede suç oranlarının yüksek düzeylerde seyretmesinin, o bölgenin sosyal sermaye zenginliği açısından sorunlu bir bölge anlamına geleceğini belirtmektedir.

Toplum için birçok yararı olduğu düşünülen sosyal sermayenin kayboluşunun birçok nedeni vardır. Bu nedenler kadınlara çalışma yaşamında kolaylıkların sağlanmasından doğum oranlarının azalmasına, göçten teknolojik gelişmelere kadar geniş bir alana yayılmaktadır. Modern dönemde aile yapısında büyük değişiklikler meydana gelmiş, atomize aile yapıları geleneksel ailenin yerini ele geçirmiştir. Aile yapısında gerçekleşen bu dönüşüm birçok soruna yol açmıştır (Putnam, 1995:74). Tek ebeveynli, parçalanmış aileleri Coleman yapısal bir eksiklik olarak görmektedir. Sosyal sermayenin düşüşünün bir diğer nedeni göçlerdir. Göçler bireyi, genellikle içinde bulunduğu iş, okul, mahalle ağlarından ayırmaktadır. Yeni gidilen yerde bu ağların tesisi de önemli bir zaman almaktadır. Bu nedenle sık sık göç etmek sosyal sermayeyi erozyona uğratan bir faktör olarak düşünülmektedir (Putnam, 1995:74). Televizyon gibi bireyselliği körükleyen teknolojik bazı aygıtlarda sosyal sermayenin yitimine neden olmaktadır. Putnam televizyonu, bireylerin sosyalleşme için harcadıkları vakitleri ele geçirmekle ve bireyleri eve hapsederek toplumsal yaşamdan koparmakla suçlamaktadır (Putnam, 2000:171-178). Bireyi toplumdaki soyutlamak ve devletin ideolojik yapısı da sosyal sermayeyi aşındıran diğer faktörler arasındadır (Wolff ve Draine, 2004:461; Hagan ve Coleman, 2001:362). Devlet, bireylerin sosyalleştiği ve yaşamını devam ettirdiği alanlardaki gücünden dolayı sosyal sermayenin oluşturulmasında veya yok edilmesinde önemli bir etkidir (Fukuyama, 2000:199). Hükümetler politikalarında sosyal sermayeyi zaman zaman güvenlik gibi kaygılardan dolayı kısıtlamaktadır. Özellikle demokratik gelişimini tamamlayamamış ülkelerde sosyal sermayeyi besleyen sivil toplum ağları ve karşılıklı güven duygusu devlet tarafından sınırlandırılmakta ve sosyal sermaye birikimine bir set konulmaktadır.

Son olarak vurgulanması gereken bir konuda sosyal sermayenin de zaman zaman diğer sermaye türleri gibi olumsuz sonuçlar üretmesidir. Özellikle bağlayıcı sosyal sermayede hoşgörü gibi belli başlı erdemler açısından yeterli olmayan bazı aileler, etnik gruplar ve klikler grup içi dayanışmayı teşvik etmekte, grup dışındakilere güvenilmemesi

gerektiğini üyelerine telkin etmektedir. Bu nedenle güçlü grup içi yoğun ilişkilerle ve dayanışma ile karakterize olan bu tür yapılarda, ötekini dışlama eğilimi görülmekte ve böylece sosyal sermaye ayrıştırmanın bir aracı olarak kullanılmaktadır.

Araştırmanın Konusu

Bu tez çalışmasının konusu, son yıllarda sosyal bilimlerde ve özellikle de sosyolojide yoğun ilgiye mazhar olan sosyal sermaye kavramı ile suç arasındaki ilişkidir. Özellikle sosyal sermaye ile suç arasında varolan ilişkinin niteliği, yönü ve ağırlık noktaları ele alınacaktır. Suç olgusunu açıklamak için çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir. Sosyal sermayenin, son zamanlarda suçluluğun azaltılmasında ve toplumsal refahın artırılmasında bir umut olabileceğine inanılmaktadır. Sosyal sermayenin göstergelerinden olan aile ile birlikte zaman geçirmenin, ebeveynlerin çocuklarına karşı ilgisinin, çocuk ve gençlerin çeşitli sosyal faaliyetlere katılımının ve yaşanılan çevrenin sosyal yapısının suça katılım üzerinde etkili olup olmadığı tezin ana konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amaç ve Önemi

Suç, insanlığın binlerce yıldır baş edemediği, çözümü için sürekli yeni yaklaşımlar geliştirdiği, bireyleri korkutan, ürküten olgulardan biridir. Suç olgusunu açıklamak için çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir. Sosyal sermaye kavramı son zamanların ‘joker’ kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili özellikle ülkemiz nezdinde çok şimdilik çok fazla çalışma yapılmamıştır. Bunun nedeni hem konunun akademik dünyada çok yeni oluşu hem de sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkiyi ölçecek uzun dönemi kapsayan makro verilerin yeterli miktarda olmayışı olabilir. Makro veriler üzerinden analiz yapabilecek imkanlara sahip olamama konuya olan merak ve ilgimizi artırmış bu eksikliğin giderilmesi konusunda mikro bir çalışma yapma azmi vermiştir.

Çalışmanın temel amacı, sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışma sadece sosyal sermaye ile suç arasında basit bir ilişkinin var olduğunu değil, aynı zamanda sosyal sermaye azlığının suçun nedenlerinden biri olabileceğini de ileri sürmekte ve bunu tespit etmeye yönelik bir yaklaşım sergilemektedir.

Bu çalışma, şu an için, ‘joker’ kavramı olarak sunulan sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkinin ele alındığı nadir çalışmalardan biri olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan, özellikle ülkemiz literatüründe, bu konuyla ilgili çok az çalışma olması, bu çalışmanın

değerini ve önemini ortaya koymaktadır. Öte yandan çalışma ile politika yapıcılara suçun önlenmesi için alınabilecek tedbirlerle ilgili bir takım öneriler sunulacak olması çalışmanın diğer önemli yanını oluşturmaktadır.

Bu çerçevede araştırmanın ilk bölümünde çalışmamızın ilk bölümünde sosyal sermayenin anlaşılabilmesi için gerekli kavramsal çerçeve hakkında bilgiler verilmiş ve diğer sermaye türleri, sosyal sermayenin tarihsel gelişimi ve tanımı, önde gelen sosyal sermaye düşünürleri ve yaklaşımları, sosyal sermayenin unsurları, toplumsal yararları, göstergeleri, ölçümü, kaynağı, onu yok eden nedenler ele alınmıştır. Başlıkların her biri sosyal sermaye literatüründen yararlanılarak ana hatlarıyla incelenmiştir.

İkinci bölümde ise sapma ve suç davranışı ana hatlarıyla açıklanmaya çalışılmış, bu çerçevede, sosyal sermaye ile ilgili olduğu düşünülen suç teorilerinden sosyal düzensizlik (social disorganization) ve sosyal kontrol (social control) teorileri üzerinde durulmuştur. Daha sonra da sosyal sermaye-suç ilişkisini inceleyen çalışmalardan örnekler verilerek konu daha anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma sorusu ve hipotezler, veri toplama aracının geliştirilmesi, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analiz süreçleri, bağımlı değişken ve bağımsız değişkenlerle ilgili bilgiler bu bölümde incelenmiştir.

Son bölümde ise elde edilen verilerin analizleri yapılmış ve bu analizler sonrası elde edilen bulgular ve betimsel bilgilere yer verilmiştir. Sosyal sermayenin hangi boyutlarının suçlulukla ilişkili olduğu, bunlardan hangilerinin suçu tahmin etmede değerlendirilebileceği ele alınmaktadır. Özellikle aile ve mahalle çevrelerindeki sosyal sermaye birikiminin çocukların suça katılımlar üzerindeki etkileri incelenmektedir.

Çalışma, genel değerlendirme ve bundan sonra yapılacak çalışmalar ve politika belirleyenler için yapılan önerilerle sona ermektedir

BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR

1.1. Sermaye Türleri

Sosyal sermaye kavramının ne ifade ettiğinin sağlıklı bir şekilde anlaşılabilmesi için, öncelikle onun ‘ne olmadığı’nın bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle, öncelikle, sermaye kavramı ve diğer sermaye türleri hakkında bilgi verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.1.1. Fiziksel Sermaye

Sermaye kavramı, sözlüklerde ‘maddi (material)’ nesnelere, zenginliğin üretiminde kullanılması ya da ekonomik hizmetlere dönüştürülmesi’ (Fairchild, 1944:31) ya da ‘daha fazla zenginlik üretmek için kullanılan servet ya da daha fazla mal üretmek için biriktirilen mal’ olarak tanımlanmaktadır (Magill, 1995:131). Bourdieu’nun yaklaşımı ile ifade edilecek olursa, sermaye hemen paraya dönüştürülebilen ve mülkiyet hakkı biçiminde kurumsallaşmış meta olarak tanımlanabilir (Bourdieu, 1986:243; Leonard, 2004:928).

Sermaye kavramının izi takip edilmeye devam edilecek olursa, Marx’ın temel olarak vurguladığı, üretim ve tüketim sürecindeki burjuvazi (kapitalist) ve işçi (proleter) arasındaki ilişkinin doğasına uzanmak gerekecektir. Marx, sermayeyi ‘artık değer (surplus value)’in bir parçası olarak görmektedir (Marx, 1867). Malın üretim süreci, işçi, toprak, kira, altyapı, teknoloji ve ulaşım gibi birçok materyali içermektedir. Marx üretim sürecinde, üretim araçlarının ve paranın sahibi olan kapitalist ve üretimi gerçekleştiren işçi olmak üzere iki önemli sınıfa ve aralarındaki çatışmaya odaklanmaktadır. Marx için sermayenin başlangıç noktası, üretilen malın sirkülasyon sürecine girdiği andır. Sirkülasyon sürecinin sonunda da sermayenin ilk görünümü olan para ortaya çıkmaktadır. Para da malların değişiminde önemli bir rol oynadığı için sermaye olarak görülmektedir (Marx, 1961:146-147). Sermaye kavramı, Marx’ın yaklaşımı çerçevesinde malın üretim ve değişim süreciyle yakından ilgilidir ancak mal ve artık değerden öte bir süreci içermektedir. Dolayısıyla bu süreç, aynı zamanda işçinin vazgeçilmezliği açısından sosyal olarak görülmektedir (Lin, 2003:7).

20. yüzyılda sermaye kavramının fiziksel ya da ekonomik anlamıyla, sosyal olanın gelişim ve dönüşümünü anlama ve açıklamada yetersiz kalması nedeniyle bu konuda

alternatif arayışlar gündeme gelmiş ve bu eksikliği gidermek için beşeri, kültürel ve sosyal sermaye gibi yeni sermaye versiyonları literatürde tartışılmaya başlanmıştır.

1.1.2. Beşeri Sermaye

Beşeri sermaye kavramının kökeni Adam Smith'e dayandırılmaktadır. Ancak beşeri sermaye yaklaşımının ilk sistematik olarak sunumu Theodore W. Schultz tarafından 1960'da yapılmıştır (Lin, 2003:8-9). İktisat biliminin önemli isimlerinden olan Adam Smith beşeri sermayeyi 'bir ülkedeki nüfusun, sonradan kazandırılmış ve kullanılma imkanı olan kabiliyetleri' olarak tarif etmektedir (Kapu, 2008:261). Diğer bir tanımda ise 'beşeri sermaye insanın biçimsel ve biçimsel olmayan eğitimi, tecrübe ve deneyimleri, kendisine ve çevresine yapacağı potansiyel katma değer` şeklinde tanımlanmaktadır (Chambers ve Atilla, 2006:52). Beşeri sermayenin kazanımının diplomalarla, mesleki eğitimle, iş tecrübesiyle, fiziksel olarak sağlıklı kalmakla, talebin daha fazla olduğu yerlere göç etmek ve benzeri faktörlerle yakından ilgili olduğu düşünülmektedir (Lin, 2003:11).

Fiziksel sermayenin, ekonomik büyüme ve bireyler arası gelir dağılımındaki farklılığı açıklamada yetersiz kalması iktisat bilimcileri, kayıp halkayı aramaya yöneltmiştir. Zira beşeri sermaye (human capital) olarak adlandırılan bu kayıp halka üzerinde yapılan birçok çalışmada, ekonomik kalkınma, refah, sağlık gibi faktörlerle sermayenin bu türü arasında pozitif bir ilişkinin var olduğu vurgulanmaktadır (Schultz, 1961:3-4; Becker, 1962:9; Becker ve diğ., 1990:13; Taban ve Kar, 2006:175).

Beşeri sermaye zenginliği, hangi sınıftan olursa olsun bireylere katkı sağlama imkanına sahip bulunmaktadır. Bu noktada Johnson (1960), örneğin, işçinin sahip olduğu bilgi ve yetenekleri sayesinde kapitalist olma potansiyeli taşıdığını dolayısıyla sahip olduğu yetenek ve bilgiyi paraya dönüştürebildiğini ve ürettiği ürünün değişim değerinin ötesinde bir ücret talep etme imkânına sahip bulunduğunu vurgulamaktadır (akt. Lin 2003:8). Yani, çalışandaki fazladan olan bu nitelikler sadece işveren ya da firma için değil; işçinin bizzat kendisi için de yararlı olmaktadır.

Beşeri sermaye teorisi, Marx'ın klasik sermaye teorisinden bazı yönleriyle ayrılmaktadır. Marx'ın sermaye anlayışı daha çok malın üretim ve değişim sürecine odaklanırken beşeri sermaye teorisi, işçiye ve onun niteliklerine odaklanmaktadır. Bir

yönüyle, kapitalist ile işçi arasındaki ilişki modifikasyona uğramakta, malın üretim maliyeti yeniden hesaplanmaktadır. Bir diğer ayrım da şu noktada yapılmaktadır: Klasik sermaye kuramına göre işçi sadece üretimi amaçlarken beşeri sermaye açısından işçi, kendini bilgi ve tecrübe açısından geliştirerek daha iyi ücret elde etmeyi hedeflemektedir. Diğer bir ifade ile, işçinin, motivasyon araçları genişlemektedir (Lin, 2003:11-12).

1.1.3. Kültürel Sermaye

Kültürel sermaye, Pierre Bourdieu tarafından sosyoloji literatüründe, belirli koşullarda ekonomik sermayeye de dönüştürülebilen ve daha çok eğitimsel niteliklere vurgu yapan bir kavram olarak kullanılmaktadır (Bourdieu, 1986:243). Kültürel sermaye Bourdieu'ya (1979) göre; zihin ve bedende mevcut olan uzun süreli yatkınlıklar olarak bedenleşmiş halde (I), resimler, enstrümanlar olarak nesneleşmiş halde (II) ve diploma, sertifika gibi somut belgelere dayanan eğitim vasıflarıyla tezahür ederek kurumsallaşmış halde (III) olmak üzere temelde üç şekilde bulunmaktadır (akt. Ünal, 2004:116; Bourdieu, 2010: 49).

Bedenleşme süreci, bireyin bizzat kendine yatırımını ve bu yatırımın belli bir süreç içermesi ile ilgilidir. Yani, başkasının bağışlaması ve benzeri yollarla elde edinilmesi mümkün olmayan kasların gelişimi, bronzlaşma gibi değişim süreçlerine göndermede bulunmaktadır. Kişinin ayrılmaz bir parçası olarak bedenleşmiş sermaye, alış-veriş esnasında hemen mübadele edilememektedir (Bourdieu, 2010:52). Bedenleşmiş kültürel sermayenin önemi, sosyal sınıfa ve topluma bağlı olarak, zaman zaman bilinçsizce de gelişebilmesindedir. Onun yitimi de bireyin birtakım bedeni işlevleri kaybetmesi neticesinde olmaktadır. Bourdieu'nun vurguladığı diğer bir kültürel sermaye türü olan nesneleşmiş sermaye ise bedenleşmiş sermayeden bağımsız düşünülmemelidir. Tablolar, resimler şeklinde görünüm kazanan nesneleşmiş kültürel sermayenin ancak aktörler tarafından edinildiği ve kültürel üretim alanlarında ve bunların da ötesinde toplumsal sınıflar arasında devam eden çatışmalarda üstünlük aracı olarak kullanıldığı bilinmekte ve kendisine yatırım yapıldığı sürece hem sembolik hem de maddi açıdan etkin bir sermaye türü olması beklenmektedir. Kurumsallaşmış kültürel sermaye ise daha çok akademik kalifikasyonlara işaret etmektedir. Bireydeki eğitimsel üstünlükler

ve bu üstünlüklere sahip olanların toplumda kıtlığı onlara maddi ve sembolik avantajlar sağlamaktadır (Bourdieu, 2010:58-60).

Genel olarak kültürel sermaye analizi, toplumda mevcut bulunan sınıf yapılarının rolü ve bu yapıların bireylerin eylemleri için ne anlama geldikleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca kültürel sermaye, kapitalizasyon sürecinin arka planında yer alan ve bu süreci yönlendirip kontrol eden hakim sınıfların, Adam Smith'in deyişiyile "görünmez el"inin altını çizmektedir (Kapu, 2008:266). Bir yönüyle kültürel sermaye Bourdieu için sosyalizasyon sürecinin bir ürünüdür.

Gerek beşeri sermayenin gerekse kültürel sermayenin diploma, yetenek gibi benzer özelliklere göndermede bulunması ikisinin aynı şey mi olduğu sorusunu beraberinde getirmektedir. Bu durum, eğitim gibi bazı somut göstergelerin farklı algılamasından kaynaklanmaktadır (Lin, 2003:15). Zira beşeri sermaye, bireye ve topluma olan katkılarından dolayı genellikle olumlu karşılanırken kültürel sermaye egemen sınıfın düşünce yapısının diğer sınıflara dayatılması ve bu düşünce yapısına, onların alışkanlıklarına göre toplumsalın yeniden üretilmesi ve dizayn edilmesi gibi gerekçelerden ötürü belli olumsuzlukların kaynağı olarak görülebilmektedir. Bu noktada Bourdieu da Marx çizgisinde hareket ederek dominant kapitalist sınıfın istek ve değerlerinin alt tabakaya eğitim, moda gibi araçlarla benimsetilip kendi iktidarlarının devam ettirildiğini düşünmektedir (Lin, 2003:15). Öte yandan Bourdieu, her zaman ekonomik sermaye sahibinin kültürel sermayeye ya da kültürel sermaye sahibinin ekonomik sermayeye sahip olamayacağına dikkat çekmektedir. Bu durum, bazen daha az avantaja sahip olan, fakir ama kültürlü kesimin hakim sınıf arasına katılması için fırsatlar meydana getirmektedir (Lin, 2003:16).

1.1.4. Sosyal Sermaye

1.1.4.1. Kavramın Tarihsel Gelişimi

Sanayileşme ile birlikte birey daha önce tecrübe etmediği yeni bir yaşam tarzı ile karşılaşmış, zamanla bu yaşam tarzı tarafından kuşatılarak daha edilgen bir konuma itilmiştir. Bu yeni dünya düzeninin olumlu getirilerinin yanında, suç oranlarının, eşitsizliğin ve bireyciliğin artmasının, akrabalık ve dostluk ilişkileri gibi bireyler arası ilişkilerin azalmasının, evlilik ve doğum oranlarının düşmesi gibi bir çok problemi

beraberinde getirdiği düşünölmektedir. Aynı şekilde, söz konusu yaşam tarzı ile bireyleri bir araya getiren ortak değerlerin ve toplumsal bağların zayıfladığı ve bunun da toplumsal ve ahlaki yaşayışımız için olumsuz gelişmelerin göstergesi olduğu iddia edilmektedir. Toplumsal düzenin çözölme aşamasına geldiği böyle durumlarda, toplumlar içinde buldukları sorun sarmalından kurtulmak için, kendi doğalarında gömölü olan dinamikleri tekrar ayağa kaldırarak yeni çözüm önerileri geliştirmektedirler (Fukuyama, 2000: 14-15). Bu bağlamda sosyal sermaye kavramı da teknoloji ve teknolojinin getirdiği dönüşümlerin tahribini azaltmak için, bugüne kadar toplumsalın devamı ve düzeni adına işlev görmüş birçok kavramın bir araya getirilerek `hap` olarak sunulduğu yitik bir zenginlik olarak değerlendirilmektedir. Ancak her sorunun çözölümü için sosyal sermayenin adres gösterilmesi ve `her derdin dermanı` olarak görülmesi onun taşıdığı değerin kaybolmasına neden olabilecek bir yaklaşım olarak düşünölmektedir (Portes, 1998:2; Kapu, 2008:259).

Sadece bir bilim dalının inhisarında kalmayan sosyal sermaye kavramı, günümüzde, siyasetten ekonomiye, sosyolojiden kriminolojiye, sağlıktan refaha, eğitim sisteminden adli sisteme kadar çok geniş bir yelpazede araştırmacıların yararlandığı bir kavram olarak görölmektedir (Durlauf, 2002: 459; Lochner ve diğ., 1999:260; Akdoğan, 2006:165).

Sosyal sermaye kavramı, kavramsal olarak olmasa da içerdıği bileşenler açısından önceki yüzyılların düşünürlerine dayandırılmaktadır. Adam Smith, Karl Marx, Emile Durkheim, Thorstein Veblen, Max Weber gibi düşünürlerin, ekonomik değışme ve kalkınmanın gerçekleşmesinde sosyal ve kültürel faktörlerin meydana getireceği gücü vurgulamaları bir yönüyle kavramın kökenlerine işaret etmektedir (KOSGEB, 2005:1). Kavramda özellikle `birlikte bir şey yapabilme` vurgusunun ön planda olması, dikkatleri Amerika`ya çevirmiş ve konuyla ilgili ilk çalışmalarda genel olarak Amerikalı bilim adamları tarafından yapılmıştır. Amerika`nın bu kadar önemli olmasının nedeni Weber`in şu ifadeleriyle daha iyi anlaşılmalıdır: “Geçmişte ve bugüne kadar, spesifik olarak Amerikan demokrasisinin karakteristiği, bireylerin şekilsiz bir kum yığını şeklinde değil, daha ziyade tam manasıyla kendine özel, canlı, karmaşık, fakat gönüllü birleşmelerden oluşmuştur” (Fukuyama, 2005b:66). Benzer şekilde, Tocqueville`de

Amerika`da müthiş bir birlikte iş yapma duygusunun olduğunu şu şekilde vurgulamaktadır.

“Amerikalılar, hangi yaştan, hangi konumdan hangi karakterden olursa olsun sürekli birlikler kurarlar. Onlar sadece, herkesin katıldığı ticarî ve sınai şirketlere değil aynı zamanda dini, ahlaki, ciddi, gayri ciddi, umumi, hususi, küçük ve büyük olmak üzere binlerce türlü birliklere sahiptir. Amerikalılar eğlenceler tertip etmek, eğitim kuruluşları kurmak, hanlar inşa etmek, kiliseler tesis etmek, kitaplar dağıtmak, dünyanın öbür ucuna misyonerler göndermek için birlikler meydana getirirler ve bu şekilde, hastaneler, hapishaneler ve okullar inşa ederler. Böylece, bir gerçeği ortaya çıkarmak veya büyük bir örneğin teşvik edilmesiyle bazı hisleri geliştirmek için birleşirler. Her nerede olursa olsun, yeni bir girişimin başında, Fransa'da hükümeti, İngiltere'de rütbeli bir asili görürsünüz, Amerika'da ise bir birlik göreceğinizden emin olabilirsiniz” (Tocqueville, 1945:114).

Aynı şekilde Karpat da Amerikada demokrasinin ve Tocqueville`in söylemiyle `birlik sanatı`ndaki başarının temel nedeni olarak mahalle toplantılarını (town meeting) görmektedir (Karpat, 2010:17). Sosyal sermaye, kavram olarak her ne kadar XX. yüzyılın sonlarında şöhrete kavuşsa da Portes (1988:2), onun en önemli göstergelerinden olan toplumsal faaliyetlere katılım ve grup içinde yaşama unsuru yönüyle kavramı, Durkheim`in anemi ve intihara karşı grubun önemini ön plana çıkarma düşüncesine dayandırmaktadır.

Sosyal sermaye kavramı literatürde ilk defa 1916 yılında Lyda Judson Hanifan tarafından kırsal okul aile birliği merkezlerinin anlatımında kullanılmıştır. Daha sonra Jane Jacobs ise `The Death and Life of Great American Cities (Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı)` adlı eserinde sosyal sermaye kavramını kullanmıştır. Yüzyılın son çeyreğine doğru Glenn Loury ve Ivan Light da terimi, kentlerde ekonomik gelişmeyi açıklamak için kullanmışlardır. Ancak sosyal sermaye kavramı asıl şöhretine kavuşmak için 80`li yılları beklemiştir. 1980`lerden sonra James S. Coleman ile Robert D. Putnam`ın İtalya ve Amerika`da toplumsal sermaye ve sivil toplum hakkındaki çalışmalarıyla, kavramın tam anlamıyla akademik literatüre yerleştiğini söyleyebiliriz (Fukuyama, 2000:27). Ayrıca, Fukuyama`nın katkısı ve de Dünya Bankası`nın

uluslararası ölçekte yapmış olduğu araştırmaların kavramın yaygınlaşmasına ve üzerinde daha fazla çalışmalar yapılmasına olanak sağladığı görülmektedir. Günümüzde söz konusu kavram ve fonksiyonları üzerine uluslararası ölçekte çok sayıda tez, makale ve kitap yayınlanmıştır.

1.1.4.2. Kavramın Tanımı

Özellikle 90'lı yıllardan sonra ekonomistler, sosyologlar ve politik bilimcilerin literatüründe kendine sıkça yer bulan (Arrow: 1999:3) sosyal sermaye kavramı, bazıları tarafından `geçici bir heves` ya da modadan öteye geçemeyeceği endişesi ile karşılanmıştır. Fakat zaman içinde, sosyal sermaye kavramının çağın ruhunu yakaladığı ve bilimsel bir fantezi olarak kalmadığı görülmüştür. Kavramın henüz tazeliğini koruması ve hala eksikleri bulunması dolayısıyla üzerinde ittifak edilmiş bir tanımı henüz geliştirilememiştir (Bjrnskov, 2006:22-23). Hatta `sermaye (capital)` kavramının bile kastedilen şey için sorunlu olduğunu iddia edenler bulunmaktadır (Solow, 1999:6-7). Yapılan tanımlarda genel olarak, güven, normlar ve iletişim ağları vurgulanmaktadır (Karagl ve Dündar, 2006:63). Daha z olarak ifade etmek gerekirse kavram, Field'in söylemiyle `ilişkiler önemlidir` şeklinde özetlenmektedir. İnsanlar, aralarında oluşturdukları iletişim ağları vasıtasıyla, ortak bir yaşam bilincinin tesisinde ciddi öneme haiz olan değer ve normları birbirlerine aktarmakta ve yeniden üretmektedir. Aktarılan ya da yeniden üretilen bu norm ve değerler, birey için, fiziksel ve beşeri sermayeden farklı olarak sosyal sermayeyi oluşturmaktadır. İnsanların birbirleri ile etkileşim ve ilişkileri sonucunda ortaya çıkan bu sermaye türünün bireye yaşamı süresince karşılaşılması muhtemel zorlukları aşmada ve yalnız başına gc yetirilemeyecek işleri gerçekleştirmede ciddi kolaylıklar sağlayacağı dşnlmektedir (Field, 2006:1). Dolayısıyla sosyal sermayenin oluşturulması için bireylere de görevler düşmekte, onun için zaman ve efor sarf edilmesi gerekmektedir (Stiglitz, 1999:60).

Bilindiği gibi günümüzde yapılması gereken işler belli kural ve prosedürlerle halledilmektedir. Ancak sosyal sermaye birikimi yönünden zengin olan bireyler, birçok işini çözerken var olan kuralları işletmek yerine `tanıdık` arama yoluna gitmektedir. Örneğin bir insan iş ararken veya tamirci ya da doktora ihtiyaç duyduğunda genelde tanıdıklarının bilgisine başvurmaktadır (Field, 2006:2). Bu durumda bireyin ne bildiğinden daha fazla kimleri tanıdığı önem kazanmaktadır. şunu belirtmek gerekir ki,

Field'in kastettiği tanışıklık kavramı, karşılıklı fedakârlıklara, güvene ve sevgiye dayanan, derinlemesine bir ilişkiyi işaret etmektedir (Field, 2006:3).

Bu bağlamda Coleman'ın yaklaşımı sosyal sermayenin tam olarak 'belli işlerin kolaylaştırılmasına' dair yönüne dikkat çekmektedir. Coleman, sosyal sermayeyi fonksiyonlarına göre tanımlamaktadır. O'na göre sosyal sermaye kavramı 'yokluğunda başarılabilen ya da sadece yüksek maliyetlerle başarılabilen belirli amaçları gerçekleştirmeyi kolaylaştıran sosyal organizasyonlar' olarak tanımlanabilir (Coleman 1994:304). Coleman, sosyal sermayenin sorumluluklar ile beklentiler (1), bilgi kanalları (2) ve sosyal normlardan (3) oluştuğunu ve bu bileşenlerin, diğer bireylere grup içinde birlikte çalışma becerisi kazandıracağını vurgulamaktadır (Coleman 1988:95).

Putnam ise sosyal sermayeyi 'karşılıklı yarar sağlamak için, ağlar, normlar ve güven gibi eylem ve işbirliğini kolaylaştıran sosyal organizasyonların özellikleri' olarak tanımlamaktadır (Putnam, 1993:167).

Sosyal sermaye paradigmasının önde gelen teorisyenlerinden olan Bourdieu'nun çalışmalarında ise sosyal sermaye, aktörlere ya da aktörlerle gruplar arasındaki ilişkilere göre temellendirilmektedir (Zhong 2009:55). Bourdieu sosyal sermaye ile 'bir bireyin ya da bir grubun, kalıcı bir ilişkiler ağına, az ya da çok kurumlaşmış karşılıklı tanıma ve tanınmalara sahip olması sayesinde elde ettiği gerçek ya da potansiyel kaynakların bütününe, dolayısıyla böylesi bir ağın harekete geçirmeye olanak sağladığı sermaye ve güçlerin toplamına' göndermede bulunmaktadır (Bourdieu ve Wacquant, 2003:108).

Sosyal sermayeyi tanımlarken, kavramın bizzat tanımlanmasından ziyade göstergelerinin ne olduğu ile uğraşıldığını ileri süren Fukuyama ise sosyal sermayeyi, 'aralarında işbirliğine izin veren bir grubun üyelerince paylaşılan ve yazılı olmayan bir dizi değerler ve normlar' olarak tanımlamaktadır. Zira grubun üyeleri, gruptaki diğer üyelerin kendilerine dürüstçe davranacaklarına inandığı zaman birbirlerine daha çok güven duymaktadırlar. Dolayısıyla Fukuyama, ağlar, güven, sivil toplum ve benzerlerini sosyal sermayenin bizzat kendisi olarak değil sonucu olarak değerlendirmektedir (Fukuyama, 2000:24; Fukuyama, 2001:7). Farklı bir eserinde de Fukuyama kavramı 'insanların ortak amaçları için gruplar ya da organizasyonlar halinde bir arada çalışabilme yeteneği' olarak ifade etmektedir (Fukuyama, 2005b:26).

Ayrıca Woolcock ve arkadaşları (2000:226) sosyal sermaye kavramını, ‘insanların birlikte hareket etmesine olanak sağlayan ağ ve normlar’, Bowles ve Gintis (2002:419), ‘bir kişinin birlikte yaşadığı insanları düşünmesi, kendi toplumunun normlarıyla yaşama ve normlara uymayanları cezalandırma istekliliği ve güven, Narayan (1999:6) ‘bireylerin arzu ettikleri amaçlara ulaşmak ve ortak hareket için olanak sağlayan toplumun sosyal yapısında gömülü olan norm ve sosyal ilişkiler’, olarak açıklamaktadır.

Daha kurumsal nitelik taşıyan değerlendirmelerde de sosyal sermaye, ilişki ve ağlara göndermede bulunularak tanımlanmaktadır. Kavram, İngiltere’nin Semt Yenileme Birimi (Neighborhood Renewal Unit), OECD ve KOSGEB tarafından benzer şekilde, ‘ortak amaçları takip etmek için birlikte çalışabilme imkanına sahip topluluklar, insanlar, organizasyonlar arasındaki sosyal yapıştırıcı (social glue) olarak tanımlanmaktadır (Furbey 2006:6; OECD, 2001:41, KOSGEB: 5).

Baker (1990:619) ise kavramı daha çok bireysel yarar sağlama düşüncesi ile özdeşleştirmiş ve onu ‘bireylerin özel sosyal yapılardan elde ettikleri ve menfaatlerini devam ettirmeye yönelik kullandıkları kaynaklar’ olarak tanımlamaktadır (akt. Portes, 1998:6). Lin’ de benzer şekilde, sosyal sermayenin, belli bir fayda elde etmek amacıyla biriktirildiğini belirterek onun, sosyal ağlar içerisine gömülmüş ve aktörler tarafından eylemleri esnasında yararlanılan kaynaklar olduğuna işaret etmektedir (Lin 2003:24; Lin 2005; 2 akt. Öztaş 2007:81). Turner ise kavramı, ekonomik gelişimi sağlayan unsurlardan biri görerek, ‘sosyal ilişkiler ve sosyal organizasyon örüntülerinin oluşturulması ve sürdürülmesi yoluyla toplumdaki ekonomik gelişim potansiyelini artıran güçler’ olarak açıklamaktadır (Turner, 1999: 95).

Önen, sosyal sermayenin farklı biçimlerde algılanabileceğine dikkat çekmekte ve kavramın bazıları tarafından toplumda nüfuz kazanma ile paralel anlamda kullanıldığını dolayısıyla bu algılamının sosyal sermaye kavramının yanlış değerlendirilmesine neden olduğunu iddia etmektedir. Oysa Önen, sosyal sermayeden anlaşılması gerekenin ‘bireyin kendisine koyduğu hedeflere ulaşmak için gerekli olan vizyon, bilgi, görgü, referans ve tecrübeyi edinmesine katkı sağlayacak çevre faktörlerine ve çevresi ile karşılıklı güven ilişkisine sahip olması’ olduğunu ifade etmektedir (Önen, ???).

Sosyal sermayenin felsefi arka planının, yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere, aslında toplumcu bir yaklaşım tarafından desteklendiği görülmektedir. Bu düşünceye

göre toplum, belli amaçlar için bir araya gelen bireyler tarafından oluşmakta ancak neticede bireyleri de kontrol eden, onların gelişim ve değişimi üzerinde önemli rol oynayan bir yapıya dönüşmektedir. Dolayısıyla toplumsal yapı, bireylerin, mutluluğa ulaşmaları için sadece bireysel yarar tarafından motive edilmelerini önlemekte aynı zamanda karmaşık toplumsal amaçlar tarafından da motive edilmelerini sağlamaktadır. Bu noktada ahlak, normlar, gelenekler, karşılıklı ilişkiler gibi resmi olmayan etkenler devreye girerek güçlü bir toplumsal yapının oluşmasına kaynaklık etmektedir. Bunun sonucunda, toplumsal yarar duygusunun güçlenmesi, sadece bireysel fırsat peşinde koşulmasını bir ölçüde sınırlandırmaktadır (Kapu, 2008:272).

1.1.5. Sermaye Türlerinin Karşılaştırılması

Sosyal sermaye kavramının diğer sermaye türlerine nazaran orijinalliği ve gücü, Portes'in yaklaşımına göre, kavramın iki kaynaktan beslenmesinden ileri gelmektedir. Bunlardan ilki, kavramın, daha çok toplumsallığın pozitif sonuçlarına odaklanması ve onun daha az çekici özelliklerini bir kenara bırakması; ikincisi ise, sosyal sermayenin olumlu sonuçlarını, kapsamlı sermaye tartışmalarının çerçevesine yerleştirilmesi, parasal olmayan sermaye biçiminin -bankada ciddi birikimi olan birisinin sahip olduğu gibi- gücün ve etkinin nasıl önemli bir kaynağı olabileceğine dikkat çekmesidir (Portes 1998:2).

Sosyal sermaye ile fiziksel sermaye kıyaslandığında arada bir takım farklılıkların olduğu görülmektedir. Fiziksel sermaye, doğrudan objelere gönderme yapmakta yani elle tutulabilir, dokunulabilir daha somut bir nesne olarak değerlendirilmekte iken sosyal sermayenin, bu özellikleri en alt düzeyde taşıdığı, daha çok bireyler ve toplumsal ağlar arasındaki ilişkilere, karşılıklılık normlarına ve güvene vurgu yaptığı düşünülmektedir (Coleman, 1988:100; Coleman 1994:304; Putnam, 1995:67; Putnam, 2000). Ostrom da, sosyal sermayenin, parasal ya da fiziksel sermayede olduğu gibi kullanmakla tükenmediğini, aksine kullanılmadığı zaman azaldığını ya da tükendiğini, ölçümünün fiziksel sermaye kadar kolay olmadığını, dışarıdan müdahalelerle yapılandırılmasının zor olduğunu vurgulamaktadır (Ostrom, 1999:179).

Sosyal sermaye, beşeri sermaye ile kıyaslandığında da değiştirilebilirlik ve elle tutulabilirlik açısından, fiziksel sermayede olduğu gibi, daha az somuttur (Coleman, 1988:98-100). Öte yandan, insan sermayesinin artırımı için diplomalar, iyi eğitim,

yabancı dil gibi nitelikler gerekirken sosyal sermayenin artırımı için toplumun ahlaki normlarının alışkanlık haline gelmesi, sadakat, dürüstlük gibi erdemler gerekmektedir. Yani, bireysel değerlerden ziyade sosyal değerlerin kazanımı ön plana çıkmaktadır (Fukuyama, 2005b: 42).

Sosyal sermayenin hem fiziksel sermayeden hem de kültürel sermayeden ayrılan bir diğer yanı da, onun ayrı bir yaşam tarzı meydana getirmemesidir (Bourdieu, 1980,2-3 akt. Ünal, 2004:117)

Her ne kadar sermaye türleri arasında farklılıklar olsa da bunların hepsinin aynı anda bir bireyde toplanmasının, ona çeşitli avantajlar sağlayacağı açıktır. Öte yandan, sermaye türlerinin, birbirlerini destekleyen ve geliştiren bir hiyerarşiye sahip oldukları iddia edilmektedir. Mesela sosyal sermaye de finansal sermaye gibi, beşeri sermayenin gelişmesini sağlamakta, bireylerin sosyal ve zihinsel açıdan gelişimleri için önem arz eden bir sermaye biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır (Hofferth ve diğ., 1999:79 akt. Kapu, 2008:267). Benzer şekilde, sosyal sermayeden daha etkin ve verimli bir şekilde yararlanmak için beşeri sermayenin varlığına ihtiyaç duyulmaktadır (Karagül ve Dündar, 2006:65).

Sosyal sermayenin de diğer sermaye türleri gibi istenmeyen bir tarzda gelişmesi ve kullanılması mümkündür. Onun diğer sermaye türlerine oranla daha olumsuz görünmesinin nedeni `dayanışma` duygusunun kimi zaman bireylere, diğer grupları dışlamayı önermesi ve düşmanlıkların üretimine neden olmasıdır (Fukuyama, 2001:8).

1.2. Sosyal Sermaye Düşünürleri

1.2.1. Robert D. Putnam

Putnam'ın akademik geçmişi, sosyal sermaye kavramının diğer duayenlerinden olan Coleman ve Bourdieu gibi sosyolojiye dayanmamaktaydı. O, daha çok politik bilimlerle ilgilenmekteydi. Zaten ilk temel çalışmalarından biri de, İtalya da yaptığı siyasi istikrar ve ekonomik refahın geliştirilmesinde kamusal katılımın rolünü açıkladığı, 'Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy' (Demokrasiyi İşler Hale Getirme: Modern İtalya'da Sivil Gelenekler) isimli çalışmasıydı. Putnam, İtalya ile ilgili çalışmalarında yeni kurumsalcı (institutionalist) yaklaşımın temel iki teorisini test etmektedir. Burada bir yandan kurumları bağımsız değişken olarak alıp kurumsal

değişimin politikacıların stratejilerinde, kimlikler ve güç üzerinde nasıl etkisi olduğunu, öte yandan da kurumları bağımlı değişken olarak ele alıp kurumsal performansın tarih tarafından nasıl koşullandırıldığını açıklamaya çalışmaktadır. Yani bir yönüyle Putnam, belirtilen iki yaklaşımın yanında üçüncü bir yol önermektedir. Bu da, kurumların pratik performansının sosyal bağlam tarafından biçimlendirilmesi gerçeğidir (Putnam ve diğ., 1993:8).

Putnam, yaklaşık 20 yıl veri topladıktan sonra yayınladığı eserinde İtalya'nın güneyi ve kuzeyi arasındaki kurumsal başarı farkını, siyasi organların vatandaşla olan ilişkisi ile ilintilendirmektedir. Putnam bu farklılığın açıklamasında sosyal sermaye kavramını kullanmaktadır (Field, 2008:32-34).

Daha sonra çalışma alanını Amerikan toplumuna yönelterek, 20. yüzyılın ilk yarısının sonlarından itibaren Amerika da sosyal sermaye birikiminin azalmaya başladığını iddia eden yayınlar yapmıştır. Putnam, Amerikan toplumunun 20. yüzyılda birbiri ile daha az iletişimde olduğunu, bireylerin kolektif yaşam için daha az şey yaptığını, dolayısıyla `biz` duygusunun kaybolmaya yüz tuttuğunu ileri sürmektedir (Putnam 2002). Putnam, bu duruma kanıt olarak, gönüllülük temelli birliklere üyelik oranının, 90`lı yılların ortasında tekrar 30`lu yıllardaki küresel bunalım sonrası oranlara gerileyişi, piknik yapmak gibi birlikte gerçekleştirilen faaliyetlere katılımın 70`li yılların ortalarından 90`ların ortalarına kadar düşmesi gibi verileri göstererek, Amerika`da sosyal sermayenin azalışına dikkat çekmektedir (Putnam, 2001:4-6).

Sosyal sermayenin azalışına vurgu yapmak amacıyla dikkat çekici bir başlıkla yayımlanan ve kendinin en önemli eserleri arasında kabul edilen `Bowling Alone` isimli eseriyle, Putnam, akademik ve siyasal açıdan önemli bir sıçrama gerçekleştirmiştir. Putnam'ın bu başarısı, dönemin ABD başkanı Bill Clinton'ın da dikkatini çekmiş ve kendisi Camp David'e davet edilmiştir. Putnam'ın Bowling Alone isimli eserinde sözünü ettiği Bowling ligi, topluma, kendini görelili olarak yabancı hissedenleri düzenli olarak bir araya getirerek, onlarda, birtakım iletişim ağları vasıtasıyla genel karşılıklılık ve güven duygusunu oluşturmaya ve bunu devam ettirmeye yarayan ve aralarında işbirliğini kolaylaştıran örgütsel bir faaliyeti kasteden metafor işlevi görmektedir (Field 2006:44).

Putnam, sosyal sermaye birikimindeki düşüş trendinin, afet ve felaketler gibi, insanları çaresizliğe mahkum eden olağanüstü hallerde tersine dönebileceğinden söz etmektedir. Bu noktadan hareketle, 11 Eylül 2001 saldırılarının Amerika`da arkadaşlığın, yardımlaşmanın, ortak kaderi paylaşma bilincinin yeniden canlanmasında önemli etkileri olduğunu düşünmektedir. Bununla bağlantılı olarak, Putnam ve arkadaşları, şarbon mikrobu paniği ve Afgan savaşının ilk dönemlerini de içine alan, 2000 yılında yaptıkları çalışmalarında, Amerikan halkının politik kararlara ve toplumsal projelere katılımı ile birlikte hükümete, polise ve diğer etnik unsurlara (Siyah, Asyalı, Latin) olan güvenlerinin -Araplara olan güven diğer etnik unsurlara oranla biraz daha az arttırttığını tespit etmektedir. Putnam, netice olarak 2001 yılı sonunda, Amerikalıların son yirmi otuz yıla göre daha birleşik, daha ahenkli ve daha çok `biz` duygusuna sahip olduğunu ileri sürmektedir (Putnam 2002).

Carpiano (2008:569), Putnam`ın sosyal sermaye yaklaşımının daha çok sosyal bütünleşme ile uyumlu olduğunu ileri sürmektedir. O`nun için sosyal sermaye `koordineli eylemleri kolaylaştırarak, toplumun etkinliğini geliştiren güven, normlar ve ağlar gibi sosyal organizasyon özelliklerine` işaret etmektedir. Kısaca sosyal sermaye, sosyal bağlantılara ve bunlara eşlik eden normlara ve güvendir (Putnam ve diğ., 1993:167; 1995:664-665).

Dolayısıyla Putnam için sosyal sermaye kavramı 3 temel bileşenden oluşmaktadır. Bunlar, karşılıklı normlar (norms of reciprocity), sivil katılım ağları (Networks of civic engagement) ve sosyal güvendir (Putnam ve diğ., 1993:169-173; Putnam, 2001:1).

Normlar, sosyalleşme sürecinde olumlama ya da olumsuzlama yoluyla öğrenilmektedir. Bu normlardan biri olan karşılıklılık da genel ve özel olarak iki ayrı kısımda ele alınmaktadır. Genel karşılıklılıktan kasıt, annenin çocuğuna yatırım yaparak onun gelecekte kendisine bakacağını beklemesi gibi, uzak gelecekteki karşılık beklentisidir. Özel karşılıklılık ise, hediyeleşmek gibi aynı anda eşit değerdeki maddelerin değişimidir. Özel karşılıklılığa karşın genel karşılıklılığın yüksek düzeyde pozitif sosyal sermaye üretmesi beklenmektedir (Özby 2008:405). Toplumsal ağlarında karşılıklılık gibi yatay-hiyerarşik ilişki içeren (horizontal-non hierarchical) ve dikey-hiyerarşik ilişki içeren (vertical-hierarchical) olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Genelleştirilmiş

karşılıklılıkta olduğu gibi yatay ilişkilerin pozitif sosyal sermayenin oluşumuna katkıda bulunacağı beklenmektedir (Özbay 2008:405).

Putnam temel olarak sosyal sermayeyi, bağlayıcı/dışlayıcı/içsel (bonding) ve aracı/kapsayıcı/dışsal (bridging) sosyal sermaye olmak üzere iki kısımda ele almaktadır. O'na göre bağlayıcı/dışlayıcı/içsel sosyal sermaye homojenliği devam ettirme ve dışlayıcılığı güçlendirme eğiliminde iken aracı/kapsayıcı/dışsal sosyal sermaye ise farklı sosyal sınıflar ve gruplardan insanı bir araya getirme eğilimindedir. Bağlayıcı sosyal sermaye, grup kimliklerini ve özel karşılıklılığı güçlendirmeye, dayanışmaya vurgu yaparken aracı sosyal sermaye bilgi paylaşımına, dışsal kaynaklara ulaşmaya ve genel karşılıklılığı güçlendirmeye gönderme yapmaktadır (Putnam 2000:22-3). Putnam'ın bağlayıcı sosyal sermaye yaklaşımı, kendi dışındaki topluluklardaki bireyleri dışlaması nedeniyle bazıları tarafından eşitsizliği desteklediği düşüncesiyle eleştirilmektedir. Aynı şekilde, Putnam'ın bağlayıcı sosyal sermayeden aracı sosyal sermayeye geçişin toplumun tamamına yarar sağladığını ileri süren iddiaları da çok basit olarak görülmekte ve eleştirilmektedir (Leonard, 2004:930). Leonard, bu eleştirilerini Kuzey İrlanda'nın başkenti Belfast'ta yapmış olduğu çalışması ile temellendirmektedir. Çalışmasının sonucunda, Putnam'ın yaklaşımlarının her yerde geçerli olmadığını gösteren bulgulara rastlamıştır. Özellikle, çalışanların çalışmayanlara nazaran daha sosyal oldukları önermesinin tersine sonuçlar bulmuştur. Belfast'ın en fakir, en sağlıksız bölgesindeki verilere göre, komşudan yardım geleceğine yönelik beklentiler, ilişkiler, gönüllü faaliyetler Putnam'ın söylemlerinin aksine daha yoğun olarak tespit edilmiştir (Leonard, 2004:931-933). Ancak Putnam bu tür eleştirilere hazırlıklı görünmektedir ki zaten sosyal sermayenin herkes için faydalı sonuçlar doğurmayabileceğini, zaman zaman olumsuzluklara da neden olabileceğini belirtmektedir (Putnam 2001:2). Burada, bağlayıcı sosyal sermayenin yoğun olduğu gruplardaki normların niteliği önem kazanmaktadır. Eğer grubun normları başkalarını hoş görmeyi, onlarla ilişki kurmayı, yardımlaşmayı teşvik ediyorsa, onların, kendi dışındaki birey gruplarını dışlamamaları beklenmektedir.

Putnam'ın sosyal sermaye açıklamalarında kullandığı en önemli argümanlardan birisi toplumsal aktivitelere katılımıdır. Putnam, toplumsal faaliyetlere katılımı, sosyal güveni, politik faaliyetlere katılımı, kamusal toplantılara katılımı, dini toplantı ve

ayinlere katılımı, işyeri arkadaşları ile olan bağlantıları, gayriresmi bağları, hayırseverliği, özgeciliği (altruizm), ve gönüllülüğü kastetmektedir. Yine, politik katılımı da kendi içinde oy verme, siyasal yaşamla ilgili bilgi edinme ve siyasete ilgi, parti üyeliği, siyasi kampanyalara katılma; politik yarışlara, konuşmalara, toplantılara katılma, yerel birliklerin içinde bulunma, sosyal hareketlerin faaliyetlerine ve politik protestolara katılma şeklinde alt bölümler halinde ele almaktadır. Dini faaliyetlere katılımı ise, kilise üyeliği ve kiliseye gitme, kilise bağlantılı programlarda hazır bulunma ve hayırseverlikle açıklamaktadır (Messner ve diğ., 2004:883). Enformel sosyal bağlarla da, arkadaş, komşu, aile ziyareti; bar ve gece kulüplerine gitme; boş zaman aktiviteleri için gruplara katılımı kastetmektedir. Tüm bu özelliklere sahip toplumu, Putnam, 'sivil toplumu' (civic community) olarak adlandırmaktadır. Yani bu toplumda vatandaşlar, kamusal işlere katılımında aktif, eşit hak ve yükümlülüklere sahiptirler. Vatandaşlar arasında güven, yardımlaşma ve dayanışma hakimdir ve diğer insanlara karşı tolerans yüksek düzeyde seyretmektedir. Bu tür toplumun diğer bir ayırt edici özelliği ise çatışmaların az olması ve liderlerin topluma karşı sorumlu olmasıdır (Putnam ve diğ., 1993:87-89).

1.2.2. James S. Coleman

Coleman eğitim çalışmalarıyla ön plana çıkan önemli Amerikan sosyologlarından biridir. Coleman'ın sosyal sermaye kavramının yaygınlaşmasında dikkat çekici etkisi, onun konunun duayenleri arasında yer almasına imkan sağlamaktadır. Yine Coleman özellikle ekonomi ile sosyoloji arasında olmak üzere disiplinler arası çalışmaların geliştirilmesi taraftarıydı. Bu yaklaşımından hareketle de, daha çok ekonomistler arasında yaygın olan rasyonel tercih kuramının bireyler arası ilişkilerde ve etkileşimlerde etkin olduğunu ileri sürmekteydi (Field 2008:23-24). Rasyonel tercih kuramına göre birey, başkaları ile işbirliği yapsa bile kendi bireysel çıkarını gözetmektedir. Bu kuramdan hareketle, onun, sosyal ve beşeri sermaye üzerine yaptığı çalışmalarda, bireyler arasında var olan beklenti ve yükümlülükler, buna bağlı olarak sosyal çevrede edinilen güven, bilgi kanalları ve belirli davranış kalıplarını onaylayan ya da yaptırım uygulamayı öneren normlar olmak üzere üç temel kavram sosyal sermayenin olmazsa olmazları olarak öne çıkmaktadır (Coleman, 1988:102-104)

Coleman, yükümlülük ve beklentileri (obligation and expectations), (A) şahsının, (B) şahsının gelecekte karşılık vereceğine güvenerek bir şeyler yapması sonucunda, kendisinde bir beklenti, (B) şahsının da kendisine yapılan iyilikler karşısında (A) şahsına iyilik yapmak için bir zorunluluk ve minnet hissetmesi olarak açıklamaktadır. Bir işyeri sahibinin alış veriş esnasında, müşterisinin, kredi kartının ya da çekinin karşılığı olduğunu düşünerek, bankada parası olup olmadığını sorgulamadan bu araçları müşterisine kullandırması ve gelecek paraya güvenerek yeni yatırımlar yapmasını bu duruma örnek göstermektedir (Coleman, 1988:102). Toplumda bireyin kendine duyulan güven düzeyi ona yapılacak yatırımı etkilemektedir. Yani kişinin kendisi için yapılanlar karşısında benzer bir karşılıkta bulunup bulunmadığı o toplumdaki sosyal ilişkilere de yön vermektedir. Coleman buna örnek olarak, Güney Asya'daki dönerli kredileri (rotating-credit) örnek vermektedir. Dönerli krediler, belirli kişilerin her ay toplanması ve belli bir miktar parayı ortaya koyması ve sonra da biriken parayı sırayla seçilen bir kişiye tahsis etmeleriyle oluşmaktadır. Geertz'e (1962) göre, bu birlikler sayesinde, bölgede ekonomik açıdan önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bireylere güvenin olmadığı bir yerde bu tür organizasyonlardan söz etmenin mümkün olmadığı dile getirilmektedir (akt. Coleman, 1988:102-103). Anadolu'nun çeşitli yerlerinde sıklıkla görülen, gün toplantıları da katılımcılarına, çeşitli yatırımları için imkan sağlaması yönüyle dönerli krediler sistemiyle benzeşmektedir.

Coleman için sosyal sermayenin önemli bir yönü de bilgi kanalları (information channels)'dır. Sosyal ilişkilerin doğasında gömülü olarak bulunan bilgi, birçok temel eylem için hayati olmakla birlikte onun elde edilmesi her zaman kolay olmayıp ciddi bir maliyet gerektirmektedir. Coleman'ın kastettiği açık bilgi kanalları, sosyal ilişkilerin kullanılarak birçok hedefin gerçekleştirilmesidir. Katz ve Lazarsfeld (1955)' in de örneklediği gibi modayla ilgilenen ama modayı günü gününe takip edemeyen biri, çevresinde moda takip eden arkadaşlarının bildiklerinden yararlanmakta ve bu ihtiyacını, moda dergileri okumaya zaman ayırmadan gidermektedir (akt. Coleman,1988:104).

Coleman'ın sosyal sermaye kavramının vazgeçilmez niteliklerinden gördüğü üçüncü bir unsur da normlar ve buna bağlı olarak etkili yaptırımların (norms and effective sanctions) varlığıdır. Coleman, norm ve yaptırımların, bireyin, gece yarısı sokakta

güvenli bir şekilde yürümesini mümkün kılan; yaşlıların, herhangi bir korku duymadan gitmek istedikleri yere gitmelerini temin eden, kısacası; suçların işlenmesini önleyen bir güce sahip olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre, emredici (prescriptive) normlar, bireye, sırf kendi yararı için olan ilgi ve eylemlerden ziyade toplumun ilgisi ve ihtiyacı için fedakarlıkta bulunmasını hatırlatan önemli bir sosyal sermaye formudur (Coleman, 1988:104). Coleman, Merton'cu bir yaklaşımla, normların bazen ters etkiler gösterdiğinin altını çizerek, onların sadece başkalarına zarar veren davranışları önlemediğini bazen topluma yararlı olabilecek aykırı düşünce ve davranışları da önlediğini göz ardı etmemektedir (Coleman,1988:105).

Coleman ve arkadaşları (Coleman ve diğ., 1982), özel okullar ile devlet okulları arasında öğrencilerin okul başarısını karşılaştıran çalışmalarında, sosyal sermayenin göstergelerinden olan normların, başarı üzerindeki etkisini tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda, Katolik okulları başta olmak üzere dini otoritelere bağlı okulların öğrencilerinin, okuldan kaçma, okulu terk etme gibi olumsuz davranışları daha az gerçekleştirdikleri bulgusunu elde etmişlerdir.

Coleman daha sonra sosyal sermaye araştırmacılarının sıklıkla referans kaynağı olarak kullandığı 'Social Capital in the Creation of Human Capital (Beşeri Sermayenin Yaratılmasında Sosyal Sermaye' isimli makalesinde sosyal sermaye kavramının tanımını geliştirmiştir. Söz konusu eserinde Coleman, sosyal sermayenin sorumluluklar ve beklentiler, bilgi kanalları ve sosyal normlardan oluştuğunu ve onun, insanların gruplar içinde birlikte çalışma becerisi olduğunu vurgulamaktadır (Coleman 1988:95). Yine aynı yerde Coleman, sosyal sermayeyi bireyin/aktörün sahip olduğu sosyal bağlantıları kullanarak ulaşabildiği yararlı bir kaynak olarak nitelendirmektedir (Coleman 1988:98). Daha sonra yayınlanan bir diğer önemli eseri 'Foundations of Social Theory (Sosyal Teorinin Temelleri)' isimli eserinde 'yokluğunda başarısız olan veya yüksek maliyetlerle başarılabilen, belirli hedeflere ulaşmada kolaylıklar sağlayan sosyal organizasyonlar' olarak tanımlamıştır (Coleman 1994:304).

Coleman, sosyal sermayeyi aile bağlamında analiz ederek, ailenin genişliği, ebeveynlerin konumu, çocukların eğitim sürecinde annenin beklentisi, aile hareketliliği ve dini kurumlara yakınlık gibi niteliklere vurgu yapmaktadır. Coleman için sosyal sermaye, aile bağlarının gelişimine ve toplumun diğer sosyal kurumlarında kendini

gösteren çocuğun ya da gencin toplumsal ve bilişsel gelişimine yararlı olan kaynaklar arasında zikredilmektedir. Sosyal sermaye birikimi, her ne kadar, her birey için farklılık gösterse de çocukların ve gençlerin insani sermaye gelişimleri için de önemli bir avantaj oluşturmaktadır. Zira Coleman, normların, sosyal iletişim ağlarının ve ebeveynlerle çocuklar arasındaki ilişkilerin çocukların gelişiminde önemli olduğu düşünmektedir (Coleman 1994).

Coleman sosyal sermayenin bir diğer özelliğinin de fiziksel ve beşeri sermayede olduğu gibi sadece bireyin mülkiyetinde olmadığını belirtmektedir. Bu noktada Coleman, Bourdieu'dan farklı bir anlayışı benimsemekte ve onun sosyal sermayeden sadece imtiyazlı kişi ve grupların yararlanacağını iddia eden görüşlerinin aksine sosyal sermayeden, diğer sermaye türleri bakımından sınırlı imkânlarla sahip bireylerinde yararlanabileceği kanaatini taşımaktadır. Coleman'a göre sosyal sermayeden, sadece onun geliştirilmesi için mücadele edenler değil, toplumsal yapıdaki, onun için özel bir çaba sarf etmemiş olan bireylerde yararlanmaktadır (Coleman, 1988:116).

1.2.3. Pierre Bourdieu

Bourdieu'nun, çalışmaları, eşitsizliğin bir yansıması olan sosyal sınıflar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bourdieu, özellikle eşitsizliğin devamı, onun yeni nesillerde yeniden üretimi ve bunu sağlamada kullanılan araçlara dikkat çekmektedir.

Bourdieu, toplumsal dünyanın yapısını, işleyişini açıklamak için sermaye kavramını yalnız ekonomik anlamıyla değerlendirmenin yetersiz olduğunu, bunun için diğer anlam ve türlerinin de ekonomi kuramlarına dahil edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Bourdieu, 2010:47). Bu nedenle gerek kültürel sermaye, gerek simgesel sermaye gerekse sosyal sermaye, Bourdieu'nun toplumsal ilişkilerin doğası ile ilgili açıklamalarında önemli yer tutmaktadır.

Bourdieu, sosyal yapı içinde pozisyonlarını korumak için, kültürel sembollerini kullanan gruplara işaret etmek amacıyla 'kültürel sermaye' kavramını kullanmaktadır. Bourdieu, Bach'tan zevk alma kabiliyeti gibi bazı sanatsal niteliklerin ve faaliyetlerin belli bir gruba ait olduğunu, bu olanakların, statüsü yüksek kesimler tarafından, kendilerini ayrıcalıklı kılma ve ötekini dışlamada kullanılan bir enstrüman olarak değerlendirildiğini dile getirmektedir. Bourdieu (Jenkins 1992; Robbins 2000) ayrıca,

parasal yetersizliğin getirdiği zafiyetin de, bir dereceye kadar, aileden ve okuldan elde edilen statülerle desteklenen kültürel sermaye sayesinde giderilebileceğini iddia etmektedir. Bourdieu (Bourdieu ve Passeron, 1977), ek olarak, kültürel sermaye kavramını, farklı sosyal sınıflardan ve sosyal sınıflar içindeki farklı gruplardan gelen çocukların eşit olmayan akademik başarılarını açıklamak için kullanmaktadır (akt. Field 2006:16-22). Genelde kültürel olarak üst sınıfa mensup ailelerin çocuklarının birçok beceride alt sınıflardan gelenlerden daha iyi derecede olması, kendi kültürel kodlarının eğitim sistemine yansması ile ilgilidir. Bourdieu'nun bu yaklaşımını Illich eğitim sisteminin eşitsizliği nasıl devam ettirdiğine dikkat çekerek haklı sayılabilecek eleştirileri ile desteklemektedir. Illich (1988:29), eğitim sisteminin, milyonlarca insanın, ne kadar çok şey harcarsa harcasın, daha daha aydın bir kişiliğe bürünememiş olduklarını belgelerle resmileştirmekte olduğunu belirtmektedir. Ayrıca eğitim sistemin insanların, inşa edilmiş söz konusu yapay dünyada iyi bir yaşantı için gerekli donanıma sahip olamadıklarını varsayarak onları ikinci plana attığını belirtmektedir.

Bourdieu için kültürel sermaye vurgusu sosyal sermaye ve diğer sermaye türlerinden önce gelmektedir. Bourdieu (1977:503) önce sosyal sermayeyi 'ihtiyaç halinde faydalı destek ve olanaklar sağlayan toplumsal ilişkilerden elde edilen sermaye yani birinin, toplumsal açıdan önemli konumlardaki müşterilerinin ilgisini çekmek istediğinde zorunlu olan, politik kariyer örneğinde olduğu gibi aynı zamanda paraya çevrilme imkanı da bulunan saygınlığın ve onurun sermayesi' şeklinde tanımlamıştır. Daha sonra tanımlamasını geliştiren Bourdieu, sosyal sermayeyi 'bir bireyin ya da bir grubun, kalıcı bir ilişkiler ağına, az çok kurumlaşmış karşılıklı tanıma ve tanınmalara sahip olması sayesinde elde ettiği gerçek ya da potansiyel kaynakların toplamı, yani böylesi bir ağın harekete geçirmeye olanak sağladığı sermaye ve güçlerin toplamı' olarak tanımlamaktadır (Bourdieu ve Wacquant, 2003:108). Bourdieu'nun sosyal sermaye anlayışında daha çok kurumsallaşma, bağlantılar (ağlar) ve bu bağlantıların getirdiği kazanımlar ön plana çıkmaktadır. Bu ilişkiler ağı, Bourdieu tarafından, ister bireysel ister toplumsal olsun, ya da ister kasıtlı ister kasıtsız olsun, kullanılabilir toplumsal ilişkileri tesis etme ve bunun yeniden üretimini sağlamayı amaçlayan yatırım stratejileri olarak görülmektedir. Burada sosyal sermayenin yeniden üretimi ile kastedilen, başkaları tarafından tanınma ve kabul görme'nin sürekli doğrulanması ve bir değişim (mübadele) dizisi olarak değerlendirilmesidir (Bourdieu, 2010:63). Tanımdaki diğer bir

önemli nokta da kurumsallaşmadır. Bourdieu, sosyal sermayenin, ona sahip olan gruplar tarafından, grupta önde olan birini, kurumsal olarak yetkilendirilerek az bir zümreye münhasır kılınmaya çalışıldığını ve zümre içinde aidiyeti içeren bir grup kimliğinin inşa edildiğini dile getirmektedir. Bu noktada kurumsal otorite, kişi ayırt etmeksizin tüm grubun onurunu korumakla mükelleftir. Aynı şekilde sosyal sermayenin kurumsallaşması grup içinde normların ve yaptırımların etkin bir biçimde kullanımını da beraberinde getirmektedir (Bourdieu, 2010:65-66).

Bireyin herhangi bir durumda, etkili bir biçimde kullanabileceği kazanımların hacmi, Bourdieu'ya göre, irtibat içinde bulunulan diğer bireylerin sahip oldukları tüm sermaye türlerinin hacmi ile sınırlıdır (Bourdieu, 2010:61-62). Bireyin sosyal sermayeden en üst düzeyde yararlanabilmesi için, süreç içinde, bireysel birikimlerini ona yatırması ve onu koruması gerekmektedir. Zira sosyal sermayenin can alıcı avantajı buradadır. Şöyle ki, bir ilişkiden elde edilen sosyal sermayenin büyüklüğü, bunun nesnesi konumunda olan bireyin sahip olduğu, gerek sosyal gerek kültürel gerekse fiziksel olsun, sermayenin hacmi ile doğru orantılı olacağından, ciddi bir sosyal sermaye birikimine sahip olan tanınmış kişiler, tesadüfî ilişkilerini bile kalıcı hale dönüştürme imkanına sahip olmaktadır. Sosyal sermaye açısından, sürekli ilgi çeken bir pozisyona sahip bu kişiler tüm tanıdıkları ile samimi olmazlar, tanıdıklarından daha fazla kişi tarafından tanınırlar (Bourdieu, 2010:65). Bourdieu, kurumsallaştırma sürecinde, temsil makamlarının dengeli olarak dağıtılmamasının, gruptaki kurumsal yetkiye sahip olan bireylerin, sosyal sermayeden elde edeceği gücü istismar aracı olarak kullanabilmesi gibi bir risk taşıdığını belirtmeyi ihmal etmemektedir (Bourdieu, 2010:66-67).

Bourdieu'ya göre sosyal sermayenin önemli tarafı onun diğer sermaye çeşitleriyle değişime açık olmasıdır. Sosyal sermaye sayesinde birey ekonomik kaynaklara doğrudan erişebilme, uzmanlarla irtibatı ya da önemli bir kulübe üyeliği sayesinde kültürel sermayesini artırabilme imkânına sahip olmaktadır (Portes, 1998, 4).

Ancak, Bourdieu sosyal sermayenin olumsuz yönleri olabileceğini de göz ardı etmemektedir. Sosyal sermaye olumlu yanlarının yanında, Bourdieu'nun algılamasına göre, nevi şahsına münhasır bir biçimde eşitsizliği yeniden üretmektedir. Yine O'na göre sosyal sermaye elitlerin mevcut üstünlüklerini korumak ve yeniden üretmek için tasarlanmış bir araç konumundadır. Dolayısıyla, Bourdieu, sadece imtiyazlıların serveti

olarak gördüğü sosyal sermayeden daha az imtiyazlı kişi ve grupların yararlanmasını olanaklı bulmamaktadır (Field, 2006:22-27). Bir yönüyle, ekonomik açıdan ayrıcalıklı bireylerin, ellerindeki imkânlarla kültürel ve sosyal sermayeye ulaşmada büyük kolaylık sağladıkları ve sahip oldukları ekonomik imkanlar vasıtasıyla bu sermayeyi diğer sermaye türlerine yatırıma dönüştürerek, daha da ayrıcalıklı bir konum edindikleri ve bu konumlarla sosyal sermayeden yararlandıkları ifade edilmektedir (Leonard, 2004:930).

1.2.4. Francis Fukuyama

Fukuyama da sosyal sermaye literatürüne önemli katkı sağlayan bilim adamları arasında sayılmaktadır. Fukuyama, bilgi çağı ile birlikte, bireyleri bir araya getiren ortak değerlerin ve toplumsal bağların zayıfladığını, bireycilik trendinin yükselişte olduğunu, suç oranlarının arttığını, evliliklerin azalmaya yüz tuttuğunu ve buna bağlı olarak doğum oranlarının düştüğünü, gayr-ı resmi çocukların sayısının arttığını, dolayısıyla bütün bunların da toplumsal ve ahlaki yaşayışımız için olumsuz gelişmelerin göstergesi olacağını iddia etmektedir. Hatta O, modern teknolojinin tüm getirilerinin yararlı olmayacağını ve toplumsal yapıya verebileceği tahribatı şu şekilde dile getirmektedir. ‘Teknolojik gelişmesinde ‘sınır yok’ ilkesini benimseyen bir toplum, kişisel davranışlara ve buna bağlı olarak suç artışına, dağılan ailelere, çocuklara karşı yükümlülüklerini yerine getiremeyen ana-babalara, birbirini umursamayan komşulara, toplumsal yaşamın dışına atılmış vatandaşlara da ‘sınır yok’ demektedir’ (Fukuyama, 2000:23). Fukuyama, toplumsal düzenin çözülme aşamasına geldiği böylesi durumlarda, toplumun, kendi doğasına gömülü dinamikleri sayesinde tekrar ayağa kalkabileceğinden söz etmektedir. Zira Fukuyama’ya göre insan doğasında, ahlaki değerlerin ev sahipliğinde bir sivil toplum oluşturmaya meyil bulunmaktadır (Fukuyama, 2000:14-15).

Fukuyama, birçok kişinin sosyal sermayeyi tanımlarken, kavramı bizzat tanımlamak yerine işaretlerinin ne olduğu ile uğraştıklarını ileri sürmektedir. İletişim ağları, güven, sivil toplum ve benzerleri Fukuyama`ya göre sosyal sermayenin kendisi değil sonucudur (Fukuyama, 2001:7). Sosyal sermaye kavramı, Fukuyama tarafından ‘insanların ortak amaçları için gruplar ya da organizasyonlar halinde bir arada çalışabilme yeteneği’ (Fukuyama, 2005b:26) ya da ‘grup mensupları tarafından paylaşılan enformel kurallar veya normların grubun üyeleri arasında işbirliğine izin

veren bir seti' olarak tanımlanmaktadır. Ancak buradaki normlar, doğru söyleme, vefalı olma, sorumlulukları yerine getirme ve karşılıklılık gibi erdem içeren normlar olmak zorundadır. Fukuyama, aksi durumda, yani, ahlakilik içermeyen normların sosyal sermayeyi meydana getirmeyeceğini iddia etmektedir (Fukuyama, 1997:379; 2001:7). Fukuyama'nın sosyal sermaye anlayışında diğer temel değerlerden birisi de ötekine olan 'güven'dir. O'nun, güveni, sosyal sermayenin var olmasının ana nedeni olarak gördüğü aşağıdaki ifadelerinden anlaşılmaktadır.

“Bir toplumda veya onun bazı bölümlerinde güven duygusunun hakim olmasından ileri gelen bir yetidir. Bu, ulus gibi en geniş grupların yanı sıra aile gibi en küçük ve temel sosyal grupların ve bu iki uç arasındaki tüm diğer grupların içine gömülmüştür. Sosyal sermaye tarihsel alışkanlıklar, gelenek veya din gibi kültürel mekanizmalar aracılığıyla yaratıldığı veya iletildiği için, insan sermayesinin diğer türlerinden farklıdır.”

Öte yandan her ne kadar sosyal gruplar, yasal sözleşmelerle kurulsada en etkin ve verimli organizasyonların ortak ahlaki norm ve değerlerin omuzlarında yükseleceğine vurgu yapmaktadır. Ortak değerler üzerine kurulan gruplarda yasal düzenlemelere ve sözleşmelere ihtiyaç duyulmamakta, karşılıklı güven ilişkilerin devamı için yeterli olmaktadır. (Fukuyama, 2005b:42)

Grubun üyeleri, gruptaki diğer üyelerin de dürüstçe davranacaklarına inandıkları zaman, diğeri için bir şeyler yapmaya daha gönüllü olmaktadırlar. Dolayısıyla güven, grubun daha etkin çalışabilmesi için önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Fukuyama, 2000:24). Ayrıca Fukuyama, toplumda güvenin azalmasının yada tamamen kaybolmasının birçok maliyeti beraberinde getireceğinin altını çizmektedir (Fukuyama, 2005b:41).

Fukuyama sosyal sermayenin iki önemli zemine oturduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilkinin biyolojik ve insan doğası ile ilgili olduğu, ikincisinin ise insan aklının, ortaya çıkan sorunlara çözüm üretebilmesi ve işbirliği kurabilmesi ile ilgili olduğunu belirtmektedir (Fukuyama, 2000:115). Özellikle, işbirliği ile sosyal sermayenin üretiliş sürecine ışık tutacak örneğinde Slugs'ları örnek vermektedir. Slugs'lar, 1970'li yıllardaki petrol krizi sonrası dönemlerde, şehrin dışından Washington DC'ye gitmek için biraraya gelen grupların ismidir. Bu sistem insanların ihtiyaçları neticesinde ortaya

çıkılmış ve kendi içlerinde siyaset, cinsellik, din gibi konuları konuşmama, kadınların tek olarak araçlara binmemesi ve yolcularla araç sahipleri arasında para değişimi yapmama gibi normlar seti geliştirmişlerdir. Belirtilen dönemlerde, şehre uzanan HOV-3 yolunun iç şeritleri, sadece en az 3 yolcu taşıyan araçlara özel olarak açılmıştır. Bunun için özel arabasıyla şehre gitmek ve trafik yoğunluğundan etkilenmek istemeyen araç sahipleri ile toplu taşıma araçları gibi diğer imkanları kullanarak şehre ulaşmaya çalışan yolcular belirli bir yerde toplanmaya başlamışlar ve her arabada belli sayıda insanın da şehre götürülmesine karar vermişlerdir. Böylece, hem araba sahibi hem de yolcular, yaklaşık 40 dakika zaman tasarrufu sağlamışlar ve kendi içlerinde bir sosyal sermaye oluşturmuşlardır. İşyerine daha hızlı gitmek için işbirliğine gitmiş bu gruba, kimse de bir kural koymayı önermemiştir. İşte Fukuyama, sosyal sermayenin, Slugs örneğinde olduğu gibi gündelik yaşamda hayatlarına devam eden bireyler tarafından oluşturulmakta olduğunu belirtmektedir (Fukuyama, 2000:119-120). Şunu belirtmek gerekir ki, Fukuyama, karşılıklı ilişkilerin temeline sadece bireysel çıkar ve çıkarın maksimizasyonunu yerleştirmemektedir. Hatta O, insanın ‘rasyonel yarar maksimize eden birey’ olarak görülmesine karşı çıkmakta ve Hindistanda dini gerekçelerle binlerce inekten yararlanılmaması ve savaşlarda başkası için ölme gibi örnekler vererek, bazı durumlarda, insanın sadece faydayı düşünmediğinin altını çizmektedir (Fukuyama, 2005a:81; 2005b:34-35).

Fukuyama, sosyal sermayenin oluşmasında toplumların felsefi bakışlarının ve yaşam tarzlarının önemli bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Tocqueville’den ödünç alınan deyişle ‘birlik sanatı’nın, sadece siyasal sistemdeki düzenlemelerle ya da dışarıdan ihraç edilen kanunlarla başarılamayacağını, Amerika ile Latin Amerika ülkelerini karşılaştırarak göstermektedir. O, Amerika’nın, İngilizler tarafından kurulurken, salt İngiliz kanunlarının değil aynı zamanda İngiliz felsefi ve kültürel mirasının da dikkate alındığını, Latin Amerika ülkelerinin ise İspanya ve Portekiz gibi ülkeler tarafından kurulduğunu, dolayısıyla da Katolik değerlerin referans kabul edildiğini belirtmektedir. Bu durum, Fukuyama tarafından, Amerika Birleşik Devletleri ile Latin Amerika ülkelerinin arasındaki siyasal farklılıkları açıklamak için kullanılmaktadır. O’na göre, Latin Amerika ülkelerinin çoğu, özgürlüklerini kazandıktan sonra, Amerika’nın başkanlık sistemi modelini örnek alarak, resmi demokratik anayasalarını tesis etmişler ve yönetim biçimlerini ona göre oluşturmuşlardır. Ancak buna rağmen sosyal, siyasal ve

ekonomik istikrar açısından Amerika ile kıyaslanamayacak derecede başarısız sayılmaktadırlar. Bu başarısızlığın nedenini Fukuyama, söz konusu ülkelerin sadece anayasa ve siyasal yapılarında aramamakta, onların yaşam standartlarını belirleyen felsefi ve kültürel mirasta aramaktadır. Ona göre Protestanlık, Amerika'da hem bireyciliği hem de sivil toplumu geliştirirken, Katoliklik ise devlete ve kiliseye bağımlılığı tavsiye ederek, sivil toplumun gelişmesine engel olmaktadır (Fukuyama, 2000:20). Dolayısıyla sosyal sermaye zenginliğinin oluşması için, onu destekleyen zihinsel bir dönüşüm ve demokratik bir bakış açısı gerekmektedir.

Fukuyama bir yandan sosyal sermayenin toplumsal ve bireysel yararlarını öne çıkarırken öte yandan da onun olası zararlarına da dikkat çekmektedir. Sosyal sermayenin, fiziksel ve beşeri sermaye türüne oranla daha olumsuz görünmesinin nedeni `dayanışma` duygusunun kimi zaman bireylere, diğer grupları dışlamayı önermesi ve düşmanlıkların üretimine katkıda bulunmasındandır. Ancak söz konusu zararların diğer sermaye türleri için de geçerli olduğunu, dolayısıyla bunu yadsımamanın gerektiğini ifade etmektedir (Fukuyama, 2000:26; Fukuyama, 2001:8).

Fukuyama, sosyal sermayenin kaynakları olarak aile ve dini görürken sosyal sermayenin yitiminin nedeni olarak da özellikle kapitalizmi görmektedir. Ancak her iki kaynağın da zaman zaman negatif sosyal sermaye üretme imkanı olduğunu da belirtmektedir. Örneğin, aileye bağlılığın güçlü olmasının, başkalarına güveni sınırlayabileceği ve bunun da kamuda adam kayırma (nepotizm) ve yozlaşmayı beraberinde getirme riski taşıdığını belirtmektedir (Fukuyama, 2000:25). Benzer şekilde, dinin de, zaman zaman ayrılık ve kavgaların nedeni olabilmesi nedeniyle, sosyal sermayeye engel olabileceğini belirtmektedir (Fukuyama, 2001:19). Sosyal sermayeyi tüketen şeylerin başında da Fukuyama için kapitalizm gelmektedir. O, kapitalizmin sürekli yeni pazarlar araması ve bireyciliği körüklemesinin, şimdiye kadar geniş aileyi, loncayı, küçük ev sektörünü aşındırdığı gibi şimdide aynı şekilde benzer sosyal dayanışma formlarını aşındırmaya devam edeceğini iddia etmektedir (Fukuyama, 2005b:327).

Fukuyama sosyal sermayenin yitiminin engellenmesi noktasında devlet aygıtına önemli roller biçmektedir. Öncelikle eğitim ve politika uzman ve belirleyicilerine, sosyal sermayenin, geleneklerin, dinin, yaşanan tarihsel tecrübenin, aile yapısının yan ürünü

olduğunu hatırlatmakta ve sosyal sermayenin farkında olmalarını ve onu suç örgütleri gibi dışlayıcı grupların tekeline bırakmamalarını tavsiye etmektedir (Fukuyama, 2001:17-18).

Son olarak, Fukuyama için sosyal sermaye kavramının en zayıf noktalarından birisi onun nasıl ölçüleceği sorunudur. Fukuyama, henüz, kavramın bilimsel olarak nasıl ölçüleceği konusunda bir fikir birliğine varılmadığını belirtmektedir (Fukuyama, 2001:12).

1.3. Sosyal Sermaye Türleri

Sosyal bilimciler sosyal sermaye kavramı ile çok çeşitli tanımlamalarda bulunmuşlardır. Bu tanımlamaların çoğu birbirine benzer olmasına rağmen aralarında ince farklılıklar bulunmaktadır. Coleman, Fukuyama, Putnam gibi kavramın duayenleri tanımlarında içsel (internal) yaklaşımlara ağırlık verirken, Bourdieu, Burt gibi diğer düşünürleri ise onun dışsal (external) yönlerine odaklanmışlardır. Birinci gruptakiler, daha çok aktörlerin topluluk içindeki ilişkilerine gönderme de bulunurken, ikinci gruptakiler daha çok topluluğun dışındaki aktörlerle ilişkiye gönderme de bulunmaktadır (Adler ve Kwon, 2002: 19-20)

Bu çalışmada Putnam'ın (2000:22) yaklaşımlarından hareketle sosyal sermaye kavramı, bağlayıcı (bonding/inclusive) ve köprü kuran ya da aracı (bridging/exclusive) sosyal sermaye olarak 2 grupta ele alınacaktır.

1.3.1. Bağlayıcı Sosyal Sermaye

Bağlayıcı sosyal sermaye, bir toplumdaki bireylerin, işbirliği içinde ortak amaçlara ulaşabilmesini sağlayan sosyal yapı olarak düşünülmektedir (Özen ve Aslan 2006:132). Putnam (2000:22-23), bağlayıcı sosyal sermaye ile homojen grup yapısını ve başka kimlikleri dışlamayı destekleme eğiliminde olan yapıları kastetmektedir. Yani bağlayıcı sosyal sermaye etnik temelli hayır kurumları gibi örnekleri içermektedir. Bağlayıcı sosyal sermaye bireyler arası özel bir karşılıklılığı, dayanışma duygusunu harekete geçirmede ve desteklemede tampon görevi üstlenmektedir. Bu sosyal sermaye türü, aynı etnisiteye mensup insanların yaşadığı bir çevrede, mahalledeki ihtiyaç sahibi üyelere sosyal ve psikolojik destekler sağlamakta, iş bulmada, ev tutmada, temel ihtiyaçlarını gidermede onlara destek olmaktadır. Dolayısıyla sosyal bütünleşmeyi sağlayan bir nevi

Japon yapıştırıcısı (super glue) konumunda olan bağlayıcı sosyal sermaye grup içinde güçlü bir sadakat duygusu geliştirirken grup dışında kalanlar için çeşitli husumetler (antagonism) oluşturabilmektedir. Bu nedenle sosyal sermayenin bu türünün zaman zaman istenmeyen etkiler oluşturması beklenmektedir.

Bağlayıcı yaklaşımda sosyal sermaye, bir grubu oluşturan bireyler arasındaki içsel bağlardan doğan ve o topluluk içindeki bireylerin hedeflerine ulaşmada kullandığı bir ‘kamu malı’ olarak görülmektedir (Adler ve Kwon 2002:19-21; Özen ve Aslan 2006:134).

1.3.2. Aracı Sosyal Sermaye

Aracı ya da köprü kuran sosyal sermaye ise bağlayıcı sosyal sermaye türünün tersine heterojenliği önemseyen, ilişkileri belli bir etnisite ya da küçük bir gruba hapsedmeyen yapılarla açıklanmaktadır. Köprü kuran sosyal sermaye, herhangi bir aktörün sosyal ilişkilerinden doğan ve ona çeşitli avantajlar (iş bulma, yükselme) sağlayan kaynak ve fırsatlar olarak görülmektedir. Aracı sosyal sermaye, grup dışındaki imkanlara ulaşmada ve bilgiye erişimde ciddi kolaylıklar sağlamaktadır (Gilchrist, 2004:3-7; Özen ve Aslan 2006:132). Granovetter’in (1973) ‘zayıf bağlar (weak ties)’ olarak nitelediği bu ilişkiler, diğer gruplarla daha kolay iletişim kurma imkanı sağlamakta, ortak yararlar için işbirliği gerçekleştirmeye izin vermektedir. Ayrıca aracı sosyal sermaye, bağlayıcı sosyal sermayeye nazaran daha geniş karşılıklıklar üretmektedir. Putnam (2000:22) bu tür sosyal sermayeye sivil haklar hareketi (civil rights movement), ekümenik dini organizasyonları (ecumenical religious organizations) örnek vermektedir. Burt (2000; 2004) ise aracı sosyal sermayenin bireylere farklı bilgilere ulaşmada avantajlar sağlayacağına işaret etmektedir. Burt, yapısal boşluklar (structural holes) ‘ın, toplumsal yapının iki tarafında bulunan ve sadece kendi işlerine odaklanıp diğer gruplarla temas halinde bulunmayan insanlarla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Aralarında ilişki olmayan bu insanlar diğerlerinden haberdar olmak için aralarında irtibatı sağlayan, her iki grupta da ilişkisi olan başka insanlara ihtiyaç duymaktadır. Bu durumda yapısal boşluklarda aracı görev yapan insanlar sosyal sermayeden daha fazla istifade etme imkanına sahip olmaktadır (Burt, 2004, 2005:16).

Aracı sosyal sermaye, bir sosyal aktörün dış bağlantılarını (akrabalık, hemşehrlik) kullanarak amaçlarına ulaşmak için 'özel mal' olarak görülmektedir (Adler and Kwon, 2002:19-21; Özen ve Aslan 2006:134).

1.4. Sosyal Sermayenin Unsurları

Sosyal sermaye birikiminin meydana gelmesi ve devam etmesi, bir takım şartların varlığını zaruri kılmaktadır. Bunlar çeşitli kaynaklarda belirtilen, topluma bağlılıkla ilgili istek, normlar, sosyal kontrol, sosyal ilişkiler ağı içinde kendine bir yer edinme, sosyal sermaye elde etmek ve ona katkı sağlamak için güdülenme, karşılıklılık, güven ve dayanışma gibi unsurlardır (Töremen ve Sönmez, 2003:112, Putnam ve diğ., 2003; Fukuyama, 2000; Coleman, 1988).

1.4.1. Karşılıklılık

Karşılıklılık, Putnam'ın açıklamalarına (genelleştirilmiş karşılık) göre ne 'bunu senin için yapacağım çünkü sen benden daha güçlüsün', ne de 'sen benim için şunu yaparsan bende senin için bunu yapacağım' şeklinde bir ilişkiye gönderme yapmamaktadır. Karşılıklılık, 'bunu senin için yapacağım çünkü sende bir gün bir yerlerde benim için bir şeyler yapacaksın' şeklinde bir beklentiyi ifade etmektedir. Putnam, genelleştirilmiş karşılıklılığın yüksek düzeyde sosyal sermaye ürettiğini ve işbirliğine dayanak oluşturduğunu ileri sürmektedir (Putnam ve diğ., 1993:182-3). Bu karşılık beklentisinin büyük olasılıkla her ilişkide olduğunu, bireylerin ilişkinin neticesinde ekonomik menfaat, güvenlik, rahatlık gibi somut çıktılarının yanında gönül huzuru, güven gibi daha içsel yararlar beklediği iddia edilmektedir (Fisher ve Brown, 1989:7). Ancak, bireylerin tüm eylemlerinde, çok uzak bir zaman diliminde de olsa, mutlaka bir çıkar beklentisi içinde olduklarını ileri sürmenin çok da kolay olmayacağını ve bunun çok tartışmalı bir konu olduğunu belirten Fukuyama, bireyin bazı davranışları ile salt çıkar hedefi gözetmediğini dile getirmektedir. Kişinin ailesine karşı sorumlulukları, ya da bazı kültürel ve dini içerikli davranışların nedeninin, basit fayda-maliyet hesabının ötesinde olduğunu ve bu nedenle sadece karşılıklılıkla açıklanamayacağı düşünmektedir (Fukuyama, 2005b: 34-37).

1.4.2. Normlar

Bir toplumu meydana getiren üyelerin genelinde var olan inanç ve duyguların tümü, kendine özgü yaşamı olan belli bir dizge oluşturmaktadır (Durkheim, 2003:109). Her toplum, belirli koşullarda doğrudan uygulanma imkanı olan ve norm olarak isimlendirilen pek çok kurala sahiptir. Normlar hangi davranışların kabul edilebilir ve uygun olduklarını belirlemektedirler. Normlar, pozitif ve negatif yaptırımlarla güçlendirilmektedir. Bu yaptırımlar, bakışlarla onaylama ya da onaylamama örneğinde olduğu üzere enformel olabileceği gibi bazıları da hukuksal sisteme entegre edilerek, para cezası ya da ödülü şeklinde, kurumsal bir yapı tarafından da uygulanabilmektedir (Haralambos ve Holborn, 2000:4-5). Normların en önemli fonksiyonlarından birisi, toplumsal hayatta olası sapkın davranışları engellemesi ve toplumun genelinin olumladığı kurallar bütününe uyumu temin etmesidir (Dönmezer, 1984:249-251). Bu durumu Tocqueville, Amerikada sarhoşlukla mücadeleyi anlattığı yerde şu şekilde özetlemektedir.

“Amerika’da yüz bin kişinin alkollü içkiler içmeme konusunda kendilerini aleni bir biçimde sınırladıklarını ilk kez duyduğumda, bu bana, ciddi bir taahhüt olmaktan çok bir şaka gibi göründü ve ben aşırılığa kaçmayan bu insanların niçin, evlerinde kendilerine keyif vermeyen su içmekle yetindiklerini önce algılayamadım. Sonunda anladım ki, çevrelerinde sarhoşluğun artması sonucunda alarma geçirilmiş yüz bin Amerikalı, itidali korumak için böyle bir karar verdiler. Bunlar aynı zamanda lüksü aşağılayarak alçakgönüllülüğü teşvik etmek için çok sade giyinen yüksek rütbeli insanlar gibi davranıyorlardı (Tocqueville, 1945:118).

Normların uyguladığı yaptırımlar bütün toplumlar için aynı şekilde tezahür etmemektedir. Belli davranışları sergileyen bireylere, hoş karşılamama, ayıplama, dışlama, irtibatı sona erdirme, alay etme gibi değişik tepkiler verilebilmektedir (İçli ve Burcu, 1993:44). Yere tüküren, mahallesinde komşusunu rahatsız eden, ya da başkasının eşyasına zarar veren, uyuşturucu kullanan veya satan birisi toplum tarafından farklı tavır ve tepkilerle dışlanmaktadır. Komşularına iyi davranan, ihtiyacı olanlara yardım eden, cenaze, düğün gibi törenlere katılan birisi ise toplum tarafından beğenilmekte hatta bazen maddi bazen de manevi ödüllerle taltif edilmektedir. Kısacası

toplumsal yapı, kendi düzenini devam ettirmek için bazen hukuksal metinlerde somutlaşmış yazılı, bazen de şifahi olarak nesiller arası kendini devam ettiren normlardan etkin olarak yararlanmaktadır.

Sosyal sermaye anlayışının ayrılmaz bir parçası olan normlar sosyal sermayenin iddia edilen olumlu sonuçlarına hizmet etmektedir. Özellikle suç ve sapma gibi istenmeyen durumların önlenmesinde, normlarla birbirine girişik olan sosyal kontrol teorisi akla gelmekte ve normların gücü ve önemine atıfta bulunmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, Coleman, bireylere, gece yalnız başına sokakta yürürken kendilerini huzurlu ve güvende hissetmelerini ya da sokakta çocuklarının başına birşey geleceğinden korkmadan oynamalarına izin vermelerini sağlayan normlar ve yaptırımlar olduğunu açıklamaktadır (Coleman, 1988:104). Ayrıca Coleman ve arkadaşlarının (1987) diğer bir çalışmasında özel okullar ile devlet okulları arasında öğrencilerin okul başarılarını kıyaslanırken, sosyal sermayenin göstergesi olan normların, başarı üzerindeki etkisine işaret edilmektedir. Ancak normların sosyal sermaye meydana getirme kapasitesine sahip olması için, erdem içeren davranışları teşvik eden bir zihni arka plan tarafından biçimlendirilmesi gerekmektedir (Fukuyama, 2000:24-25).

1.4.3. Ağlar

Sosyal sermayenin üzerinde yükseldiği en önemli dayanaklardan biri olan iletişim ağları, bireylere, hedeflerine ulaşmada yardımcı olan ve aynı zamanda toplumu bir arada tutan norm ve değerler kümesinin bir parçası olarak görülmektedir (Field, 2006:4). Fukuyama, iletişim ağlarını, ekonomik bağlar dışında bireylerin ortak norm ve değerler yoluyla diğerleri ile ilgilendikleri bir toplumsal sermaye olarak görmektedir (Fukuyama, 2000:175). Sosyal sermayenin, bireysel etkileşim ve ağlaşmadaki kökleri göz ardı edilecek olursa, o zaman kavram sadece sosyal bütünleşme kapsamında değerlendirilebilecek olan dayanışma ile sınırlandırılmış olmaktadır (Lin, 2010:182).

Sosyal ağlar (network)'ın içinde gömülü bulunan kaynaklar, gerçekleştirilen eylemlerin sonuçlarını etkilemektedir. Bunun nedeni ile ilgili olarak 3 temel yaklaşım öne sürülmektedir. Bunlardan ilki, ağların bilgi akışını ve paylaşımını kolaylaştırdığıdır. Basit bir rekabet piyasası bile göz önüne alınacak olursa, stratejik önemi olan belli noktalarda kendine yer edinmiş ya da hiyerarşik pozisyona sahip olan kişiler, fırsat ve

seçenekler hakkında başka türlü elde edilmesi çok zor olan ya da mümkün olmayan bilgileri temin etme imkanına sahiptir. Bu ağlar bu kişilere, herhangi bir grup ya da örgütü, bir bireyin belli talep ve ihtiyaçlarını gidermeye yönelik harekete geçirebilme imkanı sunabilmektedir. İkincisinde ise bu tür ağlar iş bulma ve işe alma gibi kararlarda, şirket ya da birey için 'en iyi'yi tercih etme noktasında aracı konumdaki (iş bulma şirketleri vb.) birey ve kurumlara etki etmektedir. Son olarak da ağ kaynakları ve bunların bireyle olan nitelikli ilişkisi, birey hakkında değerlendirme yapacak kişiler tarafından toplumsal güvenin göstergesi olarak algılanabilmektedir (Lin, 2010:177). Benzer şekilde Fukuyama da iletişim ağlarının olası yararlarından bahsederken bir iletişim ağında yapılan alışverişleri örnek vermektedir. Bu alışveriş sürecinde birbirini sevmeyen, birbirini tanımayan hatta aynı dili konuşmayan insanlar sürecin aktörleri olabilmektedir. İletişim ağları arasında yapılan alışverişlerde, dışarıdan yapılan alışverişlerdeki gibi hiyerarşik süreçler yerine gayriresmi ilişki temelli davranışlar ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla iletişim ağları geniş olanlar, gerekli iletişim ağlarına sahip olmayanlara göre daha fazla avantaj sağlamak ve rekabetsel üstünlük elde etmektedir (Fukuyama, 2000:161-162).

Lin ayrıca, ağların yapısıyla ilgili olarak; Coleman, Bourdieu ve Putnam'ın gibi düşünürlerin, ağların yapısında kapalılık ve yoğunluk özelliğinin bulunmasının sosyal sermayenin gelişimine katkıda bulunacağını ileri sürdüklerini belirtmektedir. Kendisi ise, sosyal sermayenin faydalı olabilmesi için ağların kapalılık ve yoğunluğuna gerek duymamaktadır. Zira böyle bir iddianın köprüleri, zayıf bağları ihmal etmek anlamına geleceğine dikkat çekmektedir. Ayrıca Lin, kapalılık ve yoğunluk aramanın, bir yönüyle sosyal sermayeden grup dışındaki bireylerin yararlanmasının önüne geçtiğini belirtmektedir. Lin, daha çok kaynakları koruma ve devam ettirme düşüncesinin, yoğunluk ve kapalılıkla ilgili olduğunu ancak elde olmayan kaynaklara ulaşmak için köprülere sahip olmak gerektiğini belirtmektedir (Lin, 2010:183-184).

1.4.4. Güven

İnsanoğlunun en temel ihtiyaçlarının başında kendini güvende hissetme ve varlığını koruma düşüncesi gelmektedir. Birey, yaşama güven sayesinde sınıksız tutunmaktadır. Bu nedenle güven, her zaman her yerde, bireyler tarafından sürekli aranan ve aralarında ortaklaşa paylaşılan bir duygu vasfını almıştır (Yavuz, 2003:37). Olağan yaşamın

devam edebilmesi için gerekli olarak değerlendirilen güven Sabel (1982) tarafından genel olarak 'bir kişinin, diğer bir kişinin fırsat bulduğunda, kendisinin zayıf yanını kendi çıkarı doğrultusunda kullanmayacağına dair inanç' olarak tanımlanmaktadır (akt. Korczynski 2003:4). Güven, birisine güvendiğimiz için karşılaşacağımız muhtemel zararın, güvenip de elde edeceğimiz avantajdan daha büyük olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır. Örneğin birisi çocuğunu birkaç saat için komşuya bıraktığında, karşılığında elde edeceği kazanç çoğu zaman, market alışverişini biraz daha erken yapmak, faturaları yatırmak gibi basit kazanımı olan işlerdir. Ancak birey burada, ihmal gibi bir nedenden ötürü çocuğun başına gelebilecek telafisi imkansız zararların hesabını yapmakta ve ona göre muhatabına güvenmekte veya güvenmemektedir (Erdem ve Özen, 2003:56).

Günümüzde sürekli artmakta olan risklere ve karmaşıklığa rağmen karşılıklı güven oluşturabilme başarısı, toplumsal kontrol ve sosyalleşme sürecinin devamının sigortası konumundadır. Modern dünya sürekli karmaşıklık üretmekte ve bu nedenle güvene ihtiyaç duyulmaktadır. Luhmann'a (1998) göre güven, kendisi olmadan sosyal yaşamı olanaksız kılan, sosyal dünyanın karmaşıklığını azaltan etkili bir iletişim mesajıdır. Zira bugünün dünyası geçmişten pek çok farklılıklar göstermektedir. Yine Jalava (2002), modern öncesi dönem dünyasında, toplumsal kontrolün normlarla, geleneklerle sağlandığı daha tanıdık bir dünyada yaşadığımız için sosyal gerçekliğin istikrarını ve devamını sağlamada sosyal kontrol süreçlerinin yeterli olduğunu ancak risk kavramının toplum hayatına dahil olmasından sonra toplum yapısının değişmeye başladığını ve güvene olan ihtiyacın sürekli olarak artmaya başladığını vurgulamaktadır (akt. Erdem ve Özen: 54-55; Jalava, 2001).

Güven, yapılan bazı çalışmalarda 3 farklı kısımda değerlendirilmektedir. Bunlar genelleştirilmiş (generalized) veya bireylerarası güven, yoğun (thick) güven ve sistematik veya kurumsal güvendir. Genelleştirilmiş güven, modern toplumda bireylerin aileleri dışındaki kişilerle ilişkilerindeki güvene göndermede bulunmaktadır. Yoğun güvenle kastedilen ise, kişilerin kendi aile üyeleri arasındaki güvendir. Kurumsal güven ise bireylerin kurumlara güvenini belirtmektedir (Rothe ve Schüler, 2006'dan akt. Öksüzler, 2006:111). Gerek amir-memur arasındaki gibi dikey karakterli olsun gerekse birey-kurum arasındaki gibi yatay karakterli olsun, karşılıklı güven ilişkilerinin niteliği

ve niceliği sosyal sermayenin temel göstergeleri arasında gösterilmektedir (Karagül ve DüNDAR, 2006:63-4)

Fukuyama, insanların, diğerlerinin verdikleri sözleri yerine getireceğine, sadakat, vefa gibi değerlere saygı duyacağına, bireysel çıkarlarına yönelik davranışlardan kaçınacağına dair bir güvene sahip olurlarsa, bir araya gelip gruplar oluşturmalarının çok daha kolay hale geleceğini dile getirmektedir. Fukuyama'ya göre bu tür arka plana sahip birliktelikler, ortak hedefleri gerçekleştirmek için daha fazla hassasiyet göstermektedir (Fukuyama, 2000:52). Toplumda güvenin ortadan kalkması, hem kurum hem de bireyler için ciddi maliyetleri beraberinde getirmektedir. Ötekine güven olmaksızın yapılan sözleşmelerin incelenmesi uzun zaman alabilmektedir. Bu da beraberinde hem zaman hem de kaynak israfını getirmekte ve dolayısıyla işlem maliyetlerini artırmaktadır. Oysa güven, birçok işimizi uzun prosedürlerle ilgilenmeden, bir el sıkışma ya da bir kaç kelime ile halletmemizi sağlamaktadır (Fisher ve Brown, 1989:109). Ayrıca, birey hastalandığı zaman gideceği doktora ya da arabası bozulduğunda oto tamircisine güvenmemesi halinde psikolojik problemlerle yüz yüze kalacaktır. Dolayısıyla güven, evlenirken, oy kullanırken, çocuğumuzu birine emanet verirken, sınav kağıdı teslim ederken, deste deste para verirken vb. birçok yerde bize zaman ve para kazandırmaktadır. Bu da güvenin varlığının hem toplum hem de birey için zorunlu ve yararlı olduğuna işaret etmektedir (Fukuyama, 2005b:41). Moore (2001), tersi bir durum söz konusu olduğunda yani bir kurumda herkes için açık bir iletişim kanalı ve sağlıklı bir güven ortamı oluşturulamadığı zaman, bireyler düşünmek ve daha iyi uygulamalar oluşturarak gruba yararlı olmak için harcayacağı enerjilerini, başkalarından kendilerini korumak ya da başkalarının açığını aramak için kullanabileceklerini vurgulamaktadır (akt. Töremen ve Sönmez, 2003:114). Aktay (2003:2) da benzer bir sonuca işaret ederek güven unsurunun toplumsal düzeyde azalmasının, toplumsal gelişmede de bir durgunluk hatta gerileme meydana getireceğini ileri sürmektedir. Aynı zamanda, yapılan bazı çalışmalarda toplumsal güvenin şiddet suçlarının azalmasında önemli ve güçlü bir etkisi tespit edilmiştir (Lederman ve diğ., 2002:511).

Bir toplumda güvenin düşüşü ya da yükselişi birçok faktörle ilişkili bulunmaktadır. Beşeri kitle indeksi, adaletin tesis edilme derecesi, gelir dağılımı, din, yaş gibi etkenler

güveni artırmakta ya da azaltmaktadır. Karagül ve Dündar (2006:70) yapmış oldukları çalışmada beşeri kitle endeksi ile genel güven düzeyi arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Yani, ülkelerin beşeri kitle endeksinin artması beraberinde genel güven düzeyinin artışını getirmektedir. Yine aynı çalışmada, adaletin sağlanma düzeyi ile genel güven düzeyi arasında da pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca söz konusu çalışmada, gelir dağılımı değerleri ile genel güven düzeyi arasında negatif bir ilişki tespit edilmekte, gelir dağılımı değerleri arttıkça (bozuldukça) genel güven düzeyinin düşmesinin beklendiği belirtilmektedir (Karagül ve Dündar, 2006:71). Amerikada yapılan bazı araştırmalarda (Smith, 1997) yaşlıların gençlere göre, dinsel inançları yüksek olanların dinsizlere göre, daha yüksek düzeyde güven sahibi oldukları tespit edilmiştir. Ancak burada din konusunda ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Söz konusu çalışmaya göre dinsel radikalliğin, güvensizlik duygularını beslediği tespit edilmiştir (akt. Fukuyama, 2000:53).

1.5. Sosyal Sermayenin Kaynağı Olarak Aile

Sosyal sermayenin kaynakları arasında sayılabilecek en önemli kurum ailedir. Aile, sosyalizasyon sürecinin ilk adımı olması nedeniyle, bireylerin tam olarak sosyal sermayeyi meydana getirip depoladıkları yerdir (Töremen ve Sönmez, 2003:116).

Aile, hepimizin ait olduğu en samimi, en yoğun sosyal grup ve belki de toplumdaki en merkezi ve önemli sosyal kurumdur. Çoğu zaman aile, en büyük mutlulukların, en derin kederlerin ve en şiddetli acıların yaşandığı yer olarak değerlendirilmektedir (Gelles, 1995:29). Sosyal sermayenin hem en önemli kaynağı hem de onun taşıyıcısı olarak gösterilen aile kurumu bireylerin sosyalleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Sevgi, saygı, yardımlaşma, yeme-içme biçimleri gibi temel davranışlar ve karakterler büyük oranda aileden öğrenilmektedir. Sosyal sermayenin kazanımı gelecek nesillerde sosyal ve beşeri sermayenin oluşturulmasına yaptığı katkıda ortaya çıkmaktadır. Hem ailenin hem de toplumun sosyal sermayesi, yeni yetişen bireylerin beşeri sermaye kazanımlarında önemli rol oynamaktadır (Coleman, 1988:109). Ancak sosyalleşen bireye aktarılacak olan sosyal sermaye yetersiz olursa, bu durumda birey de ancak ulaşabildiği kadarıyla yetinmek zorunda kalacaktır ki bu durum, onun bazı sınıfsal davranışları aynen tekrar ettirmesine, muhtemelen ailesinin yaşadığı tarzda bir hayat sürmesine ortam hazırlayacaktır. Böyle durumdaki birinin, ailesinin değerlerini

özümsemesi yani ailesi işçi olan birinin bu noktada ailesinin pozisyonunun gerektirdiği davranışları sergilemesi beklenmektedir (Calhoun ve diğ., 1994:111-2).

Sosyal sermaye açıklamalarında aile ve akrabalık gibi kökeni eski olan ilişkilere vurgu yapılmakta ve özellikle en etkili sosyal sermaye şeklinin, doğumla birlikte tesis edilen ilişkiler olduğu belirtilmektedir (Field, 2008:104). Bu nedenle Coleman, boşanma, göç gibi durumların akrabalık bağlarını tahrip etmesi nedeniyle sosyal sermayeyi zayıflattıklarını düşünmektedir. Boşanma sonucunda oluşan tahribatı, her ne kadar geniş ailelerde diğer aile bireylerinin destekleriyle telafi etme imkanı olsa da, bu durum, çekirdek ailelerde çocuklar için genellikle yıkıma dönüşmektedir.

Kendi yaşadığı yerden başka bir yere taşınma, özellikle tanıdıkların olmadığı bir yere ise, bireyi stresli bir süreçle baş başa bırakmaktadır (Field, 2008:104-5). Modern toplumlardaki dönüşüme rağmen hala aile ve akrabalık bağlarının devam ediyor olmasının nedeni, onun üyelerine sağladığı bir takım faydalarla açıklanmaktadır. Bu faydalar, üyelere ekonomik faaliyetlerinde destek olmayı, özel taleplerin karşılanarak refahlarını artırmayı, zor durumlarda gerek maddi gerekse manevi destekler sağlamayı içermektedir (Nye ve Berardo, 1973:414).

Ancak aile ya da akraba grubunda sosyal sermayenin yeni nesillere aktarılabilmesi belli şartlara bağlanmaktadır. Ailede yetişkinlerin fiziksel varlığı ve bu yetişkinler tarafından çocuğa gösterilen ilgi bu şartlardandır. Yetişkinlerin her ikisinin ya da birinin fiziksel yokluğu yapısal eksiklik (structural deficiency) olarak tarif edilmektedir. Tek ebeveynli aileler, ya da her iki ebeveynin de çalıştığı aileler genel olarak bu kategoride ele alınmaktadır. Bu tür durumlarda çocukların genellikle sosyal sermayeden mahrum kaldığı varsayılmaktadır. Öte yandan, yetişkinler mevcut olsa da, eğer çocuklarla aralarında güçlü bir ilişki kurulamamışsa yine sosyal sermaye yeterince üretilmemektedir (Coleman, 1988:110-1; Fukuyama, 2000:45). Coleman, çocukların eğitim başarısı için önemli bir fırsat olan ailenin beşeri sermayesinin çocuklara sosyal sermaye yoluyla aktarılabilceğini açıklarken iki örnek vermektedir. İlkinde John Stuart Mill'in okul çağından önce babasından Latince ve Yunanca öğrendiğini, gerek babası gerekse başkaları ile, o yaşlarda tartışmalara girerek bilgi birikimini aktardığını belirtmektedir. İkincisinde ise, Amerika'da bir kamu okulunda öğrencilerden bir ders kitabı satın alınmasının istendiğini, her aile tek bir kitapçık alırken Asyalı aileler iki

kitapçık satın aldıklarının dikkat çektiğini belirtmektedir. Bunun nedeni, çocukların daha iyi öğrenebilmesi için bir kitabı annelerin de okuması ve öğrenmesi gerektiğine olan inançtır. İkinci örnek, özellikle beşeri sermayeleri düşük olmasına rağmen ailelerin çocuklarına karşı ilgileri ve iletişimlerinin kalitesinin eğitim başarısını nasıl etkileyebileceği göstermektedir (Coleman, 1988:110). Ayrıca Coleman, özellikle tek ebeveyne sahip çocuklar ile her iki ebeveyne de sahip olanların okulu terk etme oranlarını karşılaştırarak sosyal sermaye eksikliğinin önemli oranda okul bırakma üzerinde olumsuz etkisi olduğunu tespit etmektedir (Coleman, 1988:112).

Öte yandan, bireyde mevcut bulunan, soyundan olanlar için bir şeyler yapma dürtüsü kimi zaman sosyal sermayenin negatif yanlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle aile içi dayanışmanın aşırı vurgulandığı, aile ve akrabalar dışından olan çevreyle ilişkilerin sınırlı olduğu ve ötekinin sürekli olarak bir güvensiz olarak nitelendiği ve çok kullanılan tabirle ‘tanımadığın kişilerle asla konuşma, onlara güvenme’ uyarısının telkin edildiği ailelerde, nepotizm teşebbüsleri gibi sosyal sermayenin istenmeyen sonuçları ile karşılaşmaktadır. Familizm olarak da adlandırılabilir olan ‘aileyi her şeyden üstün tutma’ tutumu, zaman zaman yozlaşmalara neden olabilmektedir (Fukuyama, 2000:25). Örneğin İtalya’daki çalışmasında Banfield (1958), Montegrano’da bireylerin, sadece kendi ailelerine karşı sorumlu olduklarını, kendi aileleri dışında çalışanlara hak ettiklerinden fazlasının asla verilmemesi gerektiğini zira onların muhtemel rakipleri olduklarını düşündüklerini belirtmektedir. Dolayısıyla bu kasaba sakinleri okul, hastane, hayır kuruluşu için toplantılarına katılmak gibi herhangi bir şekilde bir araya gelme yeteneğinden yoksun bulunmaktadır (akt Fukuyama, 2005b:114). Diğer bir örnekte Çin aileciliğidir. Çin Konfüçyüs’çülüğünde tüm insan varlığına karşı evrensel ahlaki sorumluluklar öngörülmemektedir. Asıl vurgu, aşırı derecede kutsanan ailededir. Yükümlülükler aile dairesinden uzaklaştıkça yoğunluğunu kaybetmekte ve katmanlara ayrılmaktadır (Fukuyama, 2005b:108). Bu durum ekonomik açıdan bazı dezavantajları beraberinde getirmekte aile şirketlerinin profesyonellerce yönetilen dev şirketler olmasını engelleyebilmektedir. Bu tür şirketlerde zamanla kavga, kıskançlık ya da ailenin şirketi yönetme kabiliyetini aşan büyüklük nedeniyle büyük kayıplar yaşanabilmektedir (Fukuyama, 2005b:80-81).

1.6. Sosyal Sermayenin Ölçümü ve Göstergeleri

Sosyal sermaye kavramı üzerinde son zamanlarda yoğun çalışmalar olmasına rağmen ölçümü konusunda hala tartışmalar devam etmektedir (Fukuyama, 1997:383-385; 2001:12; Helpert, 2007:31). Gerek grupların amaçlarının gerekse sosyal sermaye çıktılarının grubun yapısına göre farklılık göstermesi kavramın ölçülebilir hale gelmesini zorlaştıran nedenlerin arasında gösterilmektedir (Fukuyama, 1997:384). Yine de Fukuyama (1997) sosyal sermayeyi ölçülebilir kılan bazı göstergelere önem atfetmektedir. O, sosyal sermayenin pozitif çıktılardan daha çok negatif çıktılara dikkat çekerek, toplumdaki suç, dağılmış aile, uyuşturucu kullanımı, intihar, vergi kaçırma gibi sapma oranlarının yüksekliği ile sosyal sermaye yoksunluğunun belirlenebileceğini ileri sürmektedir. Dünya Bankası, OECD, Putnam ve benzerleri ise sosyal sermayeyi ölçmek için politik faaliyetlere katılım, dilekçe verme, bilgiye ulaşım ve iletişim, karşılıklı güven, gruplara ve sivil toplum kuruluşlarına katılım, sosyal ağlar, sosyal bütünleşme gibi makro göstergelere vurgu yapmaktadır. (Grootaert vd., 2003, Putnam, 2000) Özetle, sosyal sermaye birikiminin tespit edilmesi için genel olarak iki yol izlenmektedir. Bunlardan ilki, daha çok sosyal sermayenin varlığına işaret eden göstergelere vurgu yaparken ikincisi ise, onun yokluğuna işaret eden göstergelerdir.

Sosyal sermaye kavramı, ölçek hacmi açısından, genel olarak üç farklı yaklaşımla ölçülmeye çalışılmaktadır. Bunlardan ilki mikro (küçük) ölçekteki yaklaşımlar, ikincisi mezzo (orta) ölçekteki yaklaşımlar, sonuncusu ise makro (büyük) ölçekteki yaklaşımlardır (Franke, 2005:1).

Mikro yaklaşım daha çok kolektif eylemlerin değerine odaklanmaktadır. Bu yaklaşım sosyal sermayeyi, grupların, birliklerin kolektif kapasitelerini artırmak ve güçlendirmek için işbirliği stratejilerinin potansiyeli olarak görmektedir. Mezzo yaklaşımlarda ise daha çok sosyal sermayenin aracı (instrumental) değerine vurgu yapılmaktadır. Yani, bu yaklaşım, sosyal ağların potansiyelini ve işbirliğine olanak veren yapıları öne çıkarmaktadır. Makro yaklaşımlarda ise sosyal sermaye, sosyal bütünleşmenin değerine önem atfetmekte ve toplumun çevresel, sosyal ve politik yapılarını ile ilgilenmektedir. Bu yaklaşım, politik katılım, toplumsal katılım, karşılıklı güven gibi değerlere odaklanarak sosyal sermaye birikimini değerlendirmektedir (Franke, 2005:1-2).

Sosyal sermayenin varlığının en önemli göstergesi Putnam'ın sivil toplum (civic society) olarak adlandırdığı toplumsal yapının varlığıdır. Putnam söz konusu kavramla 'aktif, kamusal ruha sahip vatandaşlardan teşekkül eden, siyasal eşitlik, güven ve işbirliğinin ön planda olduğu bir toplumsal yapı'yı kastetmektedir (Putnam ve diğ., 1993:339). Sivil toplum, kamuyu ilgilendiren faaliyetlerle ilişkili olmayı, toplumda vatandaşların eşit hak ve yükümlülükler sahip olmasını, yardımlaşmayı, toleransı, kendine özgü norm ve değerleri ihtiva etmektedir (Putnam vd., 1993:87-89, 177). Böyle bir toplumsal yapıda, toplumsal ilişki ağları bir taraftan genelleştirilmiş karşılıklılık normlarını güçlendirirken diğer yandan da sosyal güvenin meydana gelmesine katkıda bulunmaktadır (Putnam, 1995:67).

Putnam'ın dile getirdiği 'sivil toplum'un, en önemli özelliği toplumsal katılım (civic engagement), yani, toplum üyelerinin karşılaştıkları sorunları çözmeye bireysel ve kolektif eylemler düzenleyebilme yeteneğidir. İhtiyaç sahiplerine yemek dağıtan aşevleri, seçimlere katılım, mahalle birliklerinin faaliyetlerine katılım gibi eylemler bu kapsamda değerlendirilmektedir (Son ve Lin, 2008:331).

Öte yandan, bireyselliğin giderek arttığı enformasyon çağında, insanlar endüstri uygarlığında yok sayılan aidiyet, saygı görme, kendilerini gerçekleştirme gibi isteklerini gönüllü kuruluşlar bünyesinde gerçekleştirme imkanını elde etmektedir (Bozkurt 2003:237). Bu yönüyle sivil toplum kuruluşları, özellikle gelişmiş demokrasilerde, vazgeçilmez öğeler arasında yer almaktadır. Sivil toplum örgütlerinde vücut bulan bu dernekler, şirketler, eğitim kurumları, gönüllü örgütler, medya, sendika, çeşitli yardım kuruluşları, kulüpler ve dini organizasyonları içine alan kuruluşların karmaşık bir bileşimi olarak görülmektedir (Fukuyama, 2005b:20). Bu örgütler çevre sorunlarına duyarlı olan bireylerin bir araya gelmesinden hayvan haklarına, savaş karşıtlığından nükleer enerji karşıtlığına, eşcinsel evlilik taleplerinden kadın erkek eşitliği talebine, dini özgürlük taleplerinden etnik özerklik taleplerine kadar çok geniş bir kapsamı içine alacak şekilde faaliyet göstermektedir. Ancak burada sosyal sermaye üretiminde önemli olan özellik, ilgili grubun amaçlarıdır. Şayet ilgili birlik ya da grup, sigara ya da içkide vergi indirimi sağlamak için bir araya gelmiş tütün ve sigara üreticilerinin oluşturduğu bir grup ise bunların bir araya gelmeleri daha çok kişisel çıkar temelli olarak değerlendirilebilir. Ancak grup daha fazla insan gruplarının değerlerini paylaşan,

toplumsal faydayı gözeten bir grup ise daha çok toplumsal sermaye üretmesi beklenmektedir (Fukuyama, 2000:55).

Putnam'ın sivil birlikler (civic association) olarak da ifade ettiği bu birlikler, demokratik hükümetlerin istikrar ve etkililiği için destekleyici nitelikte olabileceği gibi, aynı zamanda, üyelerine birlikte iş yapma, yardımlaşma ve yurtseverlik gibi erdemlerini de kazandırabilmektedir (Putnam ve diğ., 1993:89-90).

1.7. Sosyal Sermayenin Yararları

Sosyal sermayenin, hem bireysel hem de kolektif yararları olan bir varlık olduğu hususunda düşünürlerin çoğu arasında ittifak bulunmaktadır. Yani, yerleşik kaynaklara sahip olan kurumsallaşmış ilişkilerin hem toplumsal hem de bireyler için faydalı olması beklenmektedir (Lin, 2010:182). Zira sosyal ilişkilerin yetersiz, gergin ve başarısız olduğu yerlerde suç oranlarında artış, sağlıksız bir toplum yapısı ve mutsuz vatandaşlarla karşılaşma ihtimalinin daha yüksek olacağı belirtilmektedir (Kawachi ve diğ., 1999:719).

Sosyal sermayenin getirilerini Lin, araçsal eylemler ve ifadesel eylemler olmak üzere 2 kısımda ele almaktadır (Lin, 2010:182). Araçsal eylemlerle, aktörlerin sahip olmadığı kaynakları elde etmeye göndermede bulunmaktadır. Lin, araçsal eylemin ekonomik, politik ve sosyal olmak üzere üç tür getirisinin olabileceğinden söz etmektedir. İfadesel eylemlerle ise bireyin sahip olduğu mevcut kaynakların devamlılığını sağlamaya gönderme yapılmaktadır. İfadesel eylemlerle bireylere fiziksel sağlık, akıl sağlığı ve yaşamsal doyum olmak üzere üç şekilde yarar sağlamaktadır. Burada Lin, akıl sağlığı ile güç yaşam koşullarına karşı stresle mücadele edebilme, bilişsel ve duygusal dengeyi sağlayabilme yetisini kastetmektedir. Yaşamsal doyumla ise, iyimserliğe, aile, evlilik, iş ilişkileri gibi çeşitli alanlardaki doyuma işaret etmektedir (Lin 2010:194-196).

Sosyal sermayenin yararları ile ilgilenen geniş bir literatür bulunmaktadır. Reisig ve arkadaşları (2002:168) gerek akrabalık bağlarının gerekse akrabalık dışı bağların diğer bir deyişle hem bağlayıcı hem de aracı sosyal sermayenin bireylere eğitim, iş bulma gibi konularda imkanlar sunarak, onlara duygusal kaynaklar sağlayabileceğini ileri sürmektedir.

Bir ülkede gerek bireyler arası gerekse kurumlar arası güvenin artmasına refere eden sosyal sermaye bağlamında insana ve sosyal değerlere yapılan yatırımın, ülkeyi küresel rekabette diğer ülkelere karşı avantajlı kılacağına işaret edilmektedir (Karagül ve DüNDAR, 2006:62). Narayan (1999:16) da tam bu noktada, sosyal sermaye ve refah düzeyinin yüksek olduğu, devletin fonksiyonlarının tam olarak yerine getirildiği İskandinav ülkeleri ve Hollanda gibi ülkeleri örnek göstererek, söz konusu ülkelerde ekonomik gelişme, sosyal bütünleşmenin (cohesion) daha yüksek düzeyde olduğunu ve suç oranları, şiddet, çatışma ve dışlama gibi negatif davranış düzeylerinin ise daha düşük olduğunu belirtmektedir. Bu özelliklerin tersine sahip olan ülkelerde ise, mafyanın ve enformel yapıların devlet erkini kullandığı, toplumda anarşinin, düzensizliğin, karmaşanın hakim olduğunu vurgulamaktadır. Putnam da sosyal sermayenin toplumsal yaşama katkılarından söz ederken, gruptan ayrılanlara çıkarılabilecek potansiyel maliyetlere, başarılı bir işbirliği oluşturarak geleceğe yönelik şablonlara, karşılıklılığın normlarını beslemeye ve bilgi akışını kolaylaştırmaya işaret etmektedir. Önen ise genel olarak, sosyal sermayesi yüksek olan bireylerin daha toleranslı ve yapıcı, takım çalışmasına daha yatkın olduklarını dile getirmektedir (Önen).

Sosyal sermayenin birçok açıdan bireye fayda sağladığı görülmektedir. Bunlardan kamusal yaşamı doğrudan ilgilendiren suçu önleme ve güvenliği sağlama, eğitim, sağlık, sosyal bütünleşme ve ekonomik yararları ayrı başlıklar halinde ele alınacaktır.

1.7.1. Sosyal Sermayenin Suçu Önleme ve Güvenliğin Sağlanmasına Katkıları

Sosyal sermayenin suçu önlemede ve toplumsal güvenliği sağlamada olumlu bir işleve sahip olduğu düşünülmektedir. Bireyler arasındaki ilişkilerin yoğunluğu, onların birbirinin ihtiyaçlarını gözetmesi, yardımlaşma ve dayanışma içinde bulunmaları onların güvenliklerini sağlamada alternatif bir perspektif oluşturmaktadır. Coleman, bu durumu Detroit banliyösünde yaşayan 6 çocuk sahibi bir annenin, Jerusalem'e taşınma gerekçesi ile örneklemektedir. Annenin gerekçesinde tam da sosyal sermayenin en önemli göstergelerinden olan güvene vurgu yapılmaktadır. Anne, çocuklarının, yeni taşındıkları yerde daha özgür olacağını, parkta oynarken, otobüste yolculuk yaparken kendilerini daha güvende hissedeceklerini çünkü toplumun normlarının, kimsesiz çocukların, yetişkinler tarafından korunup gözetilmesini garanti aldığını bilmektedir (Coleman,

1988:99). Benzer şekilde Portes (1998:9-10) de sosyal sermayenin sosyal kontrol için önemine işaret ederek, sıkı ağlarla karakterize olan sosyal sermayenin aileler, öğretmenler ve kolluk kuvvetlerine, sorumlulukları altında bulunan bireyler arasındaki ahenk ve disiplini devam ettirmeleri açısından yararlar sağladığını ileri sürmektedir. Zaten yapılan birçok çalışmanın sonucunda da halk-polis işbirliği içinde yapılan suç önleme çalışmalarında sosyal sermaye ile suç önleme arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur. Çünkü bu tür ilişkiler, bireylerin birbirleri ile olan etkileşimlerini artırmakta ve ortak sorunların çözümünde işbirliğini desteklemektedir (Scott, 2002:154).

1.7.2. Sosyal Sermayenin Eğitim Alanındaki Katkıları

Sosyal sermaye ile eğitim başarısı ve okula devam etme arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Her iki ebeveyninde birlikte olduğu ve birbirleri ile daha yakın ilişkilere sahip ailelerin sosyal sermaye birikimlerinin yüksek olması ve bu ailelerin çocuklarının okul başarısının daha iyi olması beklenmektedir. Nitekim Coleman'ın çalışmaları bu yönde bir sonuca işaret etmektedir (Coleman, 1994:594-597). O, sadece her iki ebeveyne de sahip olmanın değil, aynı zamanda sosyal sermayenin yitimine neden olabilen sosyal hareketliliğin (göç) az olduğu ailelerde okul bırakmanın daha az gerçekleştiğini tespit etmektedir (Coleman, 1988:113).

Genel olarak belirtmek gerekirse, ekonomik ve sosyal açıdan iyi konumlanmış olan ailelerin çocukları, elverişsiz şartlarda konumlanan ailelerin çocuklarına göre eğitim başarısı açısından daha üstündürler. Zira ailelerin fiziksel, kültürel ve sosyal sermayeleri çocukların beşeri sermayelerinin de bir göstergesi olan yetenek, bilgi gibi özelliklerine yansımaktadır (Field 2006:65).

1.7.3. Sosyal Sermayenin Sağlık Alanındaki Katkıları

Sosyal sermayenin bireylerin sağlıklarına da olumlu katkılar sağladığı bilinmektedir. Özellikle aile, yakın arkadaş ve komşularla olan yakın ve samimi irtibatla, bireylerin fiziksel sağlıkları ve huzurları arasında bazı durumlarda pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır (Carpiano 2008:570-571; Wolff ve Draine, 2004:458). Aslında sosyal sermayenin sağlıkla ilişkili olabileceği düşüncesinin kökenleri eskidir. Durkheim'in intihar olgusu üzerine yapmış olduğu klasik çalışması dayanışmanın intihar üzerindeki

olumlu etkisinden bahsetmektedir. Whitehead ve Diderichsen (2001) çalışmasında, güçlü iletişim ağlarına sahip olan bireylerin, ölüm oranlarının sosyal bağları zayıf olanların yarısı ya da üçte biri kadar olduğunu ileri sürmektedir (akt. Field, 2006:81). Putnam, sosyal sermaye zenginliğinin sağlık konusundaki faydalarını ispat etmek için Finlandiya ve Japonya örneklerini vermekte ve bu faydalarının nasıl gerçekleşebileceğini 4 kategoride ele almaktadır (Putnam, 2000:327; Putnam, 2001:12). Bunlar:

- Sosyal ağlar, stresi azaltmada ve güvenlik ağları sağlamada parasal, ağır hastalık sonrası bakım, taşıma gibi maddi yardımlar sağlamaktadır.
- Sosyal ağlar, alkolikler gibi toplumsal olarak izole edilmiş bireyler için sağlıkla ilgili normları uygulatabilme gücüne sahiptirler.
- Sosyal ağlar, birinci kalite tıbbi hizmet için daha etkili faaliyet gösterebilmektedir.
- Söz konusu iletişim hastalıkla ve stresle mücadelede vücudun bağışıklık sistemini harekete geçirebilmektedir.

1.7.4. Sosyal Sermayenin Sosyal Bütünleşmeye Katkısı

Sosyal sermaye özünde işbirliğine göndermede bulunduğu için sosyal bütünleşmeye destek sağlamaktadır. Dolayısıyla, sosyal sermaye birikimi açısından zengin olan bölgelerde komşuluğun, mahalle memnuniyetinin, birlikte iş yapma duygusunun daha yüksek düzeyde olması ve daha bütünleşik bir toplumsal yapı beklenmektedir (Ferguson ve Mindel, 2007:326). Sosyal sermaye, özellikle buhranlı ve zor dönemlerde, bireyler arası bağların güçlenmesiyle daha görünür olmaktadır (Field 2006:112). Herhangi birinin başına gelen bir felaket karşısında mahalle sakinleri ve yakınlar, Krishna'nın ilişkisel sermaye (relational capital) olarak adlandırdığı şekliyle, hiçbir telkin ve tavsiyeye gerek duymadan kendiliklerinden; ya da kurumsal sermaye (institutional capital) olarak adlandırdığı şekliyle, bir liderin telkin ve teşvikleri ile yardıma koşmaktadırlar (Krishna, 1999:77). Bu tür bir sosyal bütünleşmenin son zamanlardaki en önemli örneklerinden birisi, 11 Mart 2004 tarihinde Madridde trene düzenlenen bombalı saldırı sonucunda milyonlarca İspanyalı'nın gösteriler yaparak terörü lanetlemesidir (Muro, 2004).

1.7.5. Sosyal Sermayenin Ekonomik Anlamda Katkıları

Sosyal sermaye toplumsal yaşamda, fakirliği azaltma, gelişme, yatırımların ve rekabetin artırılması, yönetim tarzlarının geliştirilmesi, pazarlama stratejileri, artı maliyetlere ihtiyaç duymadan belli işlerin hızlandırılması, iş bulma ve ihtiyaç anında borç alabilmeye kadar ekonomik açıdan bireye birçok fayda sağlamaktadır (Serageldin, 1999:47; Karagül ve Dündar, 2006:63; Commission for Social Justice, 1994; Leonard, 2004:928; Stiglitz, 1999:61-64). Ancak sosyal sermayenin katkıları, fiziksel sermayede olduğu gibi doğrudan değildir. Onun yararları, daha çok toplumu bir arada tutan değerlerde, karşılıklı güvende saklıdır. Fiziksel sermayenin yetersiz kaldığı bazı durumlarda sosyal sermayenin devreye girmesi, bireylere ekonomik olarak kolaylık getirmektedir (KOSGEB, 2005:11). Fukuyama sosyal sermayenin ekonomik fonksiyonunun, resmi işlerdeki sözleşme, hiyerarşi, bürokrasi gibi ek maliyet getiren işlemleri en alt seviyeye indirmek olduğunu belirtmektedir (Fukuyama, 2001:10). Fukuyama'nın tezi, gerçekte günümüz dünyasındaki ekonomik faaliyetlerin bireyler tarafından değil, yüksek düzeyde sosyal işbirliğini gerektiren organizasyonlar tarafından yerine getirildiği üzerinedir. Fukuyama, mülkiyet hakları, ticari yasalar sözleşmeler gibi enstrümanların modern ekonomik sistemin vazgeçilmez unsurlarından olduğunu belirtmekte ancak güvenin de bu noktada ihmal edilemeyecek derecede önemli olduğunun altını çizmektedir.

“Sözleşme ve ticari yasalar gibi kurumların sanayileşmiş modern bir ekonominin ortaya çıkışı için gerekli ön şartlar olduğuna hiç şüphe yoktur. Hiç kimse yalnızca güven ya da ahlaki yükümlülüklerin bunların yerini alabileceğini ileri süremez. Ama bu tip yasal kurumların mevcut olduğunu varsayarak ekonomik ilişkilerin ek bir koşulu olarak yüksek düzeyde güvenin varlığı ekonomik etkinliği artırır. Güven, uygun alıcıyı veya satıcıyı bulmak, sözleşmeler hakkında müzakereler yapmak, hükümet düzenlerine uymak ve anlaşmazlık veya dolandırıcılık durumlarında bu sözleşmeleri ileri sürerek hak aramak gibi ekonomistlerin işlem maliyeti şeklinde adlandırdıkları unsuru azaltmak suretiyle etkinliği artırır (Fukuyama, 2005b:167, 351).”

Coleman da bahse konu olan güvenin, dolayısıyla sosyal sermayenin iş hayatında sağladığı faydayı açıklamak için büyük elmas tüccarları arasında gerçekleşen alışverişin işleyiş biçimini örnek vermektedir. Elmas tüccarlarının kendi aralarında yaptıkları alışverişlerde dikkat çeken husus tüccarlardan birinin diğerine, değerli taşlarla dolu bir çantayı boş vaktinde incelemesi için, herhangi bir sigorta gibi bir şeye ihtiyaç duymadan, verebilmesidir. Diğer tüccar da, bu taşları daha değersiz başka taşlarla ya da kopyalarıyla değiştirme imkanı olmasına rağmen böyle yapmamaktadır. Dolayısıyla bu alışverişte her iki taraf da sigorta gibi diğer işlemlerin maliyetinden ve zamandan tasarruf etmektedir. Bu işlemin artı maliyetler olmadan gerçekleşmesinin en önemli nedeni, tüccarlar arasında karşılıklı güvenin tesis edilmiş olmasıdır. Şayet bu durumun tersi ile karşılaşılsa, yani birisi yanlış bir davranışta bulunsa, davranışının sonucunda ailesel, dinsel ve toplumsal dışlanmalarla yüz yüze kalmaktadır (Coleman, 1988:99). Benzer gayri resmi işlemler ülkemizde de sık sık gerçekleşmektedir. İstanbul Kapalıçarşı'da dövizcilerin ya da altıncıların bir telefon konuşması ile yapmış oldukları yüklü miktarlardaki alışverişler buna örnektir. Telefonda sözlü olarak anlaşıldıktan sonra alışveriş, döviz kurlarında ciddi bir değişme meydana gelse dahi, anlaşıldığı şekliyle tamamlanmaktadır. Diğer bir örnek ise Ankara OSTİM'de sanayi esnafının güvenle ilgili tutumlarında orta çıkmaktadır. Özen ve Aslan (2006:152-154), OSTİM esnafı ile yaptıkları çalışmada, esnafın özellikle bireysel müşterilerle ilişkilerinde sözleşmelerden çoğunlukla kaçındığı, zira 'güvenmiyor musun?' sorusuna muhatap olmanın kendilerini rahatsız ettiğini belirttikleri sonucuna ulaşmaktadır.

Putnam, sosyal iletişim ağları ve güven düzeyi güçlü olan bireylerden teşekkül eden toplumların, daha zayıf iletişim ağlarına ve güvene sahip olanlara oranla ekonomik performans açısından daha iyi olduklarını ileri sürmektedir. Böyle bir durumda, Putnam, sadece bireylerin değil, şirketlerin, komşuların hatta tüm toplumun kazançlı çıkacağını vurgulamaktadır (Putnam ve diğ., 1993; Putnam 2000:319). Putnam ve arkadaşları İtalya'da yaptığı meşhur çalışmasında, karşılıklılık normlarının, kooperatiflere, loncalara, yardımlaşma kurumlarına, sendikalara, spor kulüplerine katılımın daha yüksek olduğu Kuzey İtalya'da, kurumsal ve ekonomik performansı desteklediğini ileri sürmektedir (Putnam ve diğ. 1993:181). Putnam ayrıca bir sosyal sermaye örneği olarak 'geri dönüşümlü kredi birlikleri (rotating credit association)' ni (Geertz, 1962) örnek vermektedir. Bu birlikler, bireylerin bir araya gelerek yapmış oldukları kısmi katkılarla

oluşturulan fonlarla temsil edilmektedir. Herhangi birinin ihtiyacı durumunda, birlikte biriken para için kullanıma sunulmakta ve krediyi kullanan kişi finansal olarak uygun olduğunda borcunu geri ödemektedir. Bu gruplara üyelik için aranan en önemli özellik dürüstlük olarak karşımıza çıkmaktadır (akt. Putnam ve diğ., 1993:168).

Sosyal sermayenin ekonomik gelişime katkısını ispat etmek için özellikle gelişmiş ülkeler referans verilmektedir. Özellikle ekonomik olarak daha iyi durumda olan Kuzey Avrupa ülkelerinin Dünya Değerler Anketi'nde güven düzeylerinin çok yüksek olması bu iddia sahiplerini destekler niteliktedir. Tarihin hiçbir döneminde etkin bir güç olamadığı bilinen hatta bağımsız bir devlet olması bile II. Dünya Savaşı sonrasına uzanan Finlandiya, dünyanın en zengin devletleri arasında bulunmaktadır. Finlandiya'yı kalkınmada en ileri noktalara götüren temel etkenlerden birinin sosyal sermaye zenginliği olduğu düşünülmektedir (Şan, 2006:198). Ayrıca Fukuyama da, Japonya, ABD ve Almanya'nın gelişmişliklerini açıklarken, bu ülkelerin halklarının yüksek düzeyde kendiliğinden sosyalleşme kabiliyetine sahip olmalarının, bu ülkeleri dünyanın önde gelen sanayi güçleri haline gelmelerinde önemli rol oynadıklarını ifade etmektedir (Fukuyama, 2005b:166).

Korpi (2001:166) ise sosyal sermayenin ekonomik olarak diğer bir katkısı olan iş bulmayı kolaylaştırmasına dikkat çekmektedir (akt. Field 2006:73). Benzer bir bulguya da Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde yaptıkları çalışmalarında (Volker ve Flap, 1999) ulaşmıştır. Söz konusu çalışmalarında, araştırmaya katılanların yaklaşık yarısının resmi olmayan bağlantılarını kullanarak iş buldukları sonucuna ulaşmışlardır. (akt. Field 2006:73).

1.8. Sosyal Sermayenin Yitiminin Nedenleri

Sosyal sermayenin kayboluşu, teorisyenler tarafından birçok farklı etkene dayandırılmaktadır. Kadınların iş yaşamında daha görünür olması ve çocukları ile daha az zaman harcaması, boşanmaların ve tek ebeveynli ailelerin artması, doğum oranlarının azalması gibi aile yapısını ilgilendiren değişimler, iş, eğitim gibi nedenlerden ötürü sık sık gerçekleşen göç ve hareketlilik, televizyon gibi eğlenceyi bireyselleştiren bazı teknolojik gelişmeler, bireyselleşme, küreselleşme ve kapitalizm, toplumdan tecrit edilme ve devletin yapısı gibi etkenlerin, sosyal sermayenin yitiminde önemli birer faktör olabileceği ileri sürülmektedir. Burada bu faktörlerden aile yapısındaki

değişiklikler, sosyal hareketlilik, teknolojik gelişmeler, kapitalizm, toplumdaki tecrit ve devletin ideolojik yapısının etkileri tartışılacaktır.

1.8.1. Aile Yapısındaki Değişiklikler

Sanayileşme ile birlikte aile yapısında köklü değişimler meydana gelmiş, geleneksel geniş ailenin yerini, atomize olmuş çekirdek aile almıştır. Aile yapısındaki dönüşüm toplumsal yaşamı da derinden etkilemiş birçok yeni sorunun ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Putnam da bu gelişmelerden hareketle, sosyal sermayenin azalmasının nedenleri arasında, söz konusu gelişme ve değişimlerin sonucu olan, kadınların çalışma hayatında daha fazla görünür olmasını ana etkenlerden biri olarak görmektedir. O'na göre kadınlarla ilgili bu sosyal devrim, sosyal sermayenin inşası için, daha az zaman ve daha az enerji harcanması sorununu beraberinde getirmektedir. Putnam, 1970'li yıllarda kadınların belirli organizasyonlara katılımının, 1960'lı yılların neredeyse yarısına düşmesini argümanına delil olarak sunmaktadır (Putnam, 1995:74). Ancak Putnam'ın bu yaklaşımının aksine bir fikir öne süren Fukuyama'da kadınların iş yaşamına daha fazla katılım sağlamanın, onların sivil toplum kuruluşlarında daha fazla rol almaları sonucunu doğurduğuna dikkat çekmektedir (Fukuyama, 2000:101). Bu noktada uzlaştırmacı bir yaklaşımla, kadınların ev dışında ve çocuklarından ayrı daha fazla zaman geçirmelerinin aile içindeki sosyal sermayeyi azaltmada, aracı sosyal sermayeyi ise artırmada önemli bir faktör olabileceği ileri sürülebilir. Ancak bu durumda, kadının dışarıda geçirdiği zamanın niteliği önem arz etmektedir. İşinin niteliğine göre, kadınlar, yeni kulüplere üye olma, farklı arkadaş ağlarına sahip olma gibi, normal şartlarda evde kalmakla elde edemeyeceği bağlantılara ulaşma imkanına sahip olmakta ve oralarda elde ettiği sosyal sermayeyi çocuklarına aktarma şansı elde etmektedir. Tersine bir yaklaşımın da zaman zaman isabetli olacağı gözden kaçırılmaması gereken bir husustur. Örneğin, iş yerindeki koşulların uygunsuzluğu kadınların hem iş yerinde yalnızlaşmasına hem de çocuklarını ihmal etmelerine neden olabilmektedir. Fukuyama'nın (2000) yaklaşımı daha çok ilk durumlar için uygunken Putnam (1995) ve Field'in (2006:49-50) yaklaşımı ikinci durum için daha uygun olarak görülmektedir.

Aile yapısındaki değişimler sadece kadınların ev dışı yaşamları ile sınırlı değildir. Sanayileşmenin beraberinde getirdiği yeniliklerden biri de modern aile yapısının ortaya

çıkmasıdır. Yeni nesil aileler sadece anne, baba ve çocuklardan oluşmaktadır. Dede, nine, amca, dayı, hala, teyze gibi kan bağı olan akrabalarla eskiye oranla daha az görüşülmekte ve onların tecrübelerinden yararlanma imkanı azalmaktadır. Hatta son dönemlerde, çekirdek ailelerin parçalanmasına daha sık rastlanmakta ve özellikle gelişmiş ülkeler daha çok tek ebeveynli ailelerle betimlenmektedir. Coleman (1988:111) bu durumu sosyal sermayenin yapısal eksikliği olarak görmektedir. Yani, ebeveynlerden birinin olmaması, ya da her ikisinin de çalışıyor olması yapısal eksiklik göstergesidir. Fukuyama da (2000:97) özellikle doğum oranlarının azalmasının, sosyal sermayeye kaynaklık eden yakın ilişkileri erozyona uğrattığını bu nedenle de toplumsal düzenle ilgili önemli sorunlara yol açtığını belirtmektedir. Buna ilaveten Fukuyama (2005b:67) yüksek boşanmanın, tek ebeveynli ailelerin yoğun olarak görülmeye başladığı Amerika'nın, bu noktada son zamanlarda geçmişten gelen sosyal sermaye birikimini tüketmekle meşgul olduğunu dile getirmektedir.

1.8.2. Sosyal Hareketlilik

Putnam, sürekli hareketliliği, köklerden kopmaya yol açtığından, sosyal sermayeyi yok eden bir diğer faktör olarak görmektedir (Putnam, 1995:74). İçinde bulunduğu çevreyi bırakarak başka bir yere taşınma, bireylerin okul, mahalle, iş bağlantılarını zayıflatmaktadır. Yeni gidilen çevreye adaptasyon sürecinde bireyler, kimi zaman çok uzun bir zaman dilimine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle aile bireyleri sosyal sermaye kapasitesi açısından fakirleşmektedir (Fukuyama, 2000: 170; Portes, 1998:11). Öte yandan büyük şehirlerdeki trafik yoğunluğu, şehirlerin sürekli büyümesi mesafelerin uzamasına neden olmakta ve bireylerin bir araya gelmek ve birlikte faaliyetler yapmak için daha fazla zaman ayırmalarına engel olmaktadır (Field 2006:49-50).

1.8.3. Teknolojik Aygıtların Gelişimi

Teknolojinin gelişmesi, amaçlanan birçok kolaylıkla beraber istenmeyen bazı neticeleri de beraberinde getirmektedir. Teknoloji ile birlikte bireylerin yaşam tarzında çok büyük değişiklikler olmuştur. Fukuyama teknolojik gelişimin sınırı olması gerektiğini aksi halde, teknolojik gelişmeye sınır koymamayı benimsemenin, bireysel eylemlere ve buna bağlı olarak suç artışına; dağılmış, çocuklarına karşı yükümlülüklerini yerine getiremeyen ebeveynlere, birbirini umursamayan komşulara, toplumsal yaşamın dışına atılmış vatandaşlara da sınır koymama anlamına geleceğini belirtmektedir (Fukuyama,

2000:23; Güngör, 2003:18). Benzer  ekilde Illich de (1988:55-56) endüstriyel geliŐmenin birçok yönden insanlığı tehdit ettiğini ileri sürmektedir. Teknolojinin hızlı gelişimi boş zamanları değerlendirme açısından bireyleri yalnızlaŐtırmakta ve eğlenceleri eve hapsederek özelleŐtirmektedir. Özellikle bu teknolojilerin başında televizyon gelmektedir (Putnam, 1995:75). Putnam, televizyonu, toplumsallaşma için harcanması gereken zamanı ele geçirmesi, insanları evlerine hapsetmesi, pasifliği körüklemesi ve yayınlanan programların çoğunun toplumsal hayatın dışında olması gibi nedenlerden dolayı eleŐtirmekte ve onu sosyal sermayenin dıŐmanı olarak görmektedir (Putnam, 2000:230). Bir yönüyle televizyon, ortaya çıkıŐından bu yana bireylerin arkadaşları ile birlikte gerçekleŐtirecekleri faaliyetlere alternatif olagelmiŐtir. Ayrıca internetin pasif ve sentetik eğlenceler sunarak bireyleri toplumdan koparması, karşılıklılığa sahip olmaması, aidiyet hissini oluŐurmaması gibi nedenlerden dolayı sosyal sermayenin dıŐuŐuine sebep olduğunu vurgulanmaktadır (Putnam 2000:171-178)  te yandan, yapılan bazı çalışmalar, internetin sosyal sermayeyi olumsuz etkilemediğini aksine, sosyal sermaye açısından internet kullananların kullanmayanlara göre daha avantajlı olabileceğine işaret etmektedir (Boase ve diğ., 2001; Wellman ve diğ., 2001, Ellison ve diğ., 2006:9).

1.8.4. Kapitalizm

Kapitalizm  retim ve dağıtım iŐlemlerinin özel ilkelerine, serbest rekabete ve çıkara dayanan, bir yanda üretim araçlarının sahibi olan sermayedarlar ile diğer yanda dıŐuk ücretlerle sermayedara emeğini satan işçi sınıfından teşekkül eden ikili bir sosyo-ekonomik toplumsal yapıya işaret etmektedir (Ülken, 1969:164;  zg r, 1975:17). Genellikle kapitalizmde amaç, malın daha çok üretilerek ve satılarak k rın maksimize edilmesidir. Yani  retim ihtiyaçlarla orantılı olarak gerçekleŐtirilmemektedir. Doğallık tamamen kaybolmakta, üretim sadece, reklamla, teknolojiyle oluşturulan ‘asli’ ihtiyaçlar için yapılmaktadır. Hatta bu durum o kadar ileri boyutlara ulaşmıştır ki, rahimler bile taŐıyıcı annelik için kiralanmakta, araçsallaŐmıŐ, makineleŐmiŐ aile yapıları ortaya çıkmaktadır (İnsel, 1993:136). Dolayısıyla böyle bir sistemde sadece mal değil, iş, iş gücü, olay, kavram, tarih, devlet her Şey metalaŐtırılmaktadır (Marshall, 1999:382; Wallerstein, 2002:13). Marx bu noktada, kapitalizmin temelinde, bireyin ve emeğinin çok ucuz bir fiyatla metalaŐtırılmasının, sistemin yaŐaması için bir zorunluluk

olduğunu ileri sürmektedir. Zira O, kapitalist sermayedarın, işçi için, onun hayatını devam ettirebilmesi, ailesini geçindirebilmesi ve gelecekteki işçi soyunu devam ettirebilmesi için gerekli olan minimum ücreti uygun bulduğunu ifade etmektedir. O'na göre kapitalist kazanınca işçi kazanmaz ancak kapitalist kaybedince işçide kaybetmektedir (Marx, 2000: 18-19). Bu koşullar arasında kapitalizm ile sosyal sermaye arasında, kapitalizmin sosyal sermayeyi artıracağına yönelik, en azından kapitalistten işçiye doğru, bir ilişki beklemek olası görünmemektedir. Ancak işçi sınıfının bilinçlenmesi, insan hakları, sosyal eşitlik gibi kavramların daha çok vurgulanması sonucunda, Şeriati'nin söylemiyle 'kapitalizmin akıllanması' gerçekleşmiş ve işçilere sosyal güvence, sendikalaşma gibi sosyal sermayeyi de etkileyebilecek belli başlı haklar verilmiştir (Şeriati, 1994:95).

Genel olarak, kapitalizmin sosyal sermayeyi aşındırdığına dair bir algının var olduğu bilinmektedir. Fukuyama bu görüşü benimseyenlerin başında gelmektedir. O, kapitalizmin bireycilikle birlikte, geleneklerin prangasından kopmayı önerdiğini, geçmişteki dayanışma ve yardımlaşma biçimlerini dönüştürdüğünü ve yerel toplulukları zayıflattığını ileri sürmektedir. Öte yandan bu durum, bireylerin, ailelerinden, iş yerlerinden, arkadaşlarından kopmanın kendilerine mutluluk getirmediğinin farkına varmalarına olanak sağlamaktadır (Fukuyama, 2000:23). Beck de (2000:171-172) gerek kapitalizmin sınırlanamayan baskısının gerekse benzerliği dayatmaya çalışan komünizmin kutsanmasının yerine artık 'işbirliğine önem veren ve özverili olan bireyciliğin' gelişine işaret ederek bu farkındalığa vurgu yapmaktadır (akt. Field 2006:165).

1.8.5. Toplumdan Tecrit

Bazı durumlarda, sosyal ilişkilerden uzak olmanın bireye, elinde olan ağların, imkanların kıymetini daha iyi anlama fırsatı sunmakta ve onlar için olumlu sonuçlar meydana getirdiği iddia edilmektedir (Wolff ve Draine, 2004:461). Ancak bu yaklaşım çoğu zaman geçerli değildir. Zira bireyi toplumdan soyutlamanın, örneğin hapse mahkûm etmenin onun hapisane normlarını içselleştirmesine neden olacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla birey, toplumsal yaşamdan soyutlanarak norm ve değerlere karşı yabancılaştırılmakta, özellikle hapisane hayatı gibi tecritlerden sonra, topluma tekrar uyum sağlamakta güçlük çekebilmektedir. Bu nedenle bireylerin, aileleri ve

çevreleri ile olan ilişkilerinin devam ettirilmesi, bir yönüyle sosyal sermaye birikimlerinin korunması, onların tecrit edildikleri alanlarda yeni bir alt kültür edinip suç işlemede daha profesyonel hale gelmesini engelleyeceği düşünülmektedir (Wolff ve Draine, 2004:461; Hagan ve Coleman, 2001:362).

1.8.6. Devletin İdeolojik Yapısı

Devlet aygıtı, toplumsal yaşamın düzenlenmesinde kilit rol oynamaktadır. Devlet bireylerin sosyalleştiği ve yaşamını devam ettirdiği tüm alanlardaki hegemonyasından dolayı sosyal sermayenin meydana getirilmesinde veya yok edilmesinde önemli bir güç olarak düşünülmektedir (Fukuyama, 2000:199). Devletin toplum hayatına müdahalesinin sınırı bir ölçüde toplumun kültürel kodları ile ilgilidir. Örneğin, hem sosyal sermaye açısından hem de diğer açılardan gelişmiş toplumlarda devletin her şeye karışan bir görüntü verdiği görülmemektedir (Fukuyama, 2005b:32).

Hükümet ya da yönetim, sosyal politikaları uygularken, yeni yaşam alanları oluştururken bazen sosyal sermayeyi kısıtlamaktadır. Harper (2001), yönetimlerin yüksek güvenliğin inşasına ön ayak olması ya da izin vermesi bir yandan site içinde yeni bir grup oluştururken öte yandan dışarıdakilerin içeri ile iletişimini sınırlandırmaktadır (akt. Field 1999:194). Ya da benzer şekilde daha iyi ulaşım ve iletişim için altyapılara yatırımlar yapmayarak, insanların bir araya gelmelerini engelleyecek yasalar yaparak sosyal sermaye üretimine sekte vurabilmektedir. Devletin yönetim birimlerinin olduğu yerlerde gönüllü bir araya gelen kuruluşların enerjilerinden yararlanılabilmektedir. Zira bu tür gönüllü kuruluşlar devletin bazı sorumluluklarını üstlenerek hem devletin yükünü azaltmada hem de halkın refahını artırmada önemli roller oynamaktadır (Narayan, 1999:17).

Coleman, sosyal sermayenin yararlarını anlatırken verdiği bir örnekte farklı görüşte bulunanlara gösterilen saygının ve onlara verilen önemin getirilerine dikkat çekmektedir. Devlet tarafından, toplumun herhangi bir kesimine, nedeni ne olursa olsun, saygı duyulmaması, onların belli haklardan mahrum bırakılması hizipleşmelere, gizli gündemli oluşumlara neden olmaktadır. Bu durum, sosyal sermayenin olumsuz yanı olan suç eylemlerine zemin hazırlamaktadır. Devletin demokratikleşmesi, kimseyi dışlamadan her vatandaşına eşit davranması durumunda ise söz konusu yasa dışı gruplar yerine, benzer duygu ve düşünceleri paylaşan grupların oluşması gündeme gelmektedir

(Coleman, 1988:99). Öte yandan devlet, elindeki imkanları ve gücü vatandaşlar üzerinde eşit dağıtmalıdır. Aksi halde, Hindistan örneğinde olduğu gibi, dengesiz dağılımın görüldüğü bölgelerde sosyal dışlama, yozlaşma, şiddet, ekonomik durgunluğun daha sık göze çarpması beklenmelidir (Narayan,1999:15)

Fukuyama (2001) sosyal sermayenin artırılmasında ve var olanın korunmasında devlete önemli roller biçmektedir. O'na göre öncelikle politika belirleyicilerinin, var olan sosyal sermayenin farkında olmaları ve onu mafya gibi dışlayıcı, küçük grupların tekeline bırakmama konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir. Ayrıca, sosyal sermayenin dinin, geleneklerin ve yaşanan ortak tarihsel tecrübenin bir yan ürünü olduğu gözden kaçırılmamalıdır. İkinci olarak Fukuyama, bizzat devletin sosyal sermaye üretimine katkıda bulunması gerektiğini belirtmektedir. O'na göre bunun en etkili araçlarından biri de eğitimidir. Eğitimde, sadece ilköğretimde değil yüksek öğrenim de, normların aktarımı devam ettirilmeli ve yeni nesillere beşeri sermayenin yanında çözülme ve kokuşmalara karşı `takım ruhu (esprit de corps)` aktarılmalıdır. Üçüncü olarak, özellikle de mafya tarzı yapıların olduğu yerlerde bireysel hak ve özgürlüklerin temininde, devletin güvenliğinin dolaylı olarak sosyal sermaye üretimine katkıda bulunacağını vurgulamaktadır. Özellikle mal ve can güvenliği bunların başında gelmektedir. Çünkü insanlar, sivil topluma organizasyonlarına katılım için ya da seçimlerde oy kullanabilmek için bu güvenliği hissetmek istemektedir. Özellikle bunun somut örneği Güneydoğu Anadolu bölgesinde aşiret ya da terör örgütlerinin baskısından dolayı oy kullanamayan bireylerin ya da sivil toplum örgütlerinin yaşadıkları sorunlardır (Sever ve Özeren, 2011). Son olarak da Fukuyama, devletin serbest ekonomiye müdahalesinin insanları devlete bağımlı hale getirdiğini ve birlikte iş yapma becerisinin kazanılmasında bunun negatif yansımaları olacağını; dolayısıyla devletin liberal bir felsefeyle hareket etmesinin daha doğru olacağını düşünmektedir (Fukuyama, 2001:17-18).

BÖLÜM II: SUÇ, İLGİLİ TEORİLER ve SOSYAL SERMAYE

Bu bölümde suç kavramı ve sosyal sermaye bağlamında bazı suç teorileri üzerinde durulmaktadır. Toplumlar çok eski zamanlardan bu yana bazı davranışları yasaklayarak bu tür davranışları sergileyenlere karşı çok çeşitli şekillerde cezalar öngörmüşlerdir. Eskiden bu cezalar dini metinlerle tespit edilmiş olan yaptırımlardı. Günümüzde ise ceza adalet sistemi yazılı hukuk kuralları vasıtasıyla tesis edilmektedir.

2.1. Sapma ve Suç

Sapma ya da sapkın davranış, toplumun çoğu tarafından, garip, rahatsız edici, tehlikeli, saçma görülen, geniş bir davranışlar yelpazesine işaret etmektedir. Kısaca, toplumsal hoşgörü sınırlarının dışında olan davranışlar olarak ifade edilmektedir (Hagan, 2008:7; Bilton ve diğ., 1996). Karakteristik olarak sapma, kültürel normların ihlalinin etiketlenmesidir. Normlar, genel olarak bireylerin aktivitelerine kılavuzluk etmektedir. Bu nedenle sapma kavramı sağlık normları, cinsel normlar, dini normlar gibi çok geniş bir alanı içine almaktadır. Bu normları ihlal edenler de sırasıyla, hasta, sapık, sapkın gibi ifadelerle yaftalanmaktadır (Macionis ve Plummer, 1998:206).

Ancak, sapmanın tüm kategorileri suç olarak değerlendirilmemektedir. Bunlardan ancak yasal sistemde resmi olarak suç olarak kabul edilenler suç kapsamında ele alınmaktadır (Macionis ve Plummer, 1998:206). Yüzyıllardan bu yana insanlar, enformel prosedürlerle ve adetler adı verilen yazılı olmayan, enformel norm ve değerler vasıtasıyla, kendilerini ve diğerlerini, bazı eylemleri yapma konusunda kısıtlamıştır. Günümüzde ise, hukukun, suçu belirleyen ve ona cezalar öneren yazılı metinler haline dönüşmesi sonucu suç belirlenmektedir (Gibbons, 1968:19).

Suç, hukuki açıdan, 'bireylerin, hukuksal sistemde belirtilen uyarı ve yasaklardan sapacak şekilde davranması' şeklinde tanımlanmaktadır (Tierney, 2010:13; Gibbons, 1968:35; Hagan, 2008:15; Newman, 1997:188). Dolu (2010) ise tanımında suçu, kanunlarla açıkça yasaklanan ve karşılığında bir ceza ön görülen her türlü eylem; sapmayı ise toplumsal normlar çerçevesinde öngörülen kabul edilebilirlik sınırları dışına taşan her türlü davranış olarak tanımlamaktadır. Ancak bilinmelidir ki, hukuk sistemleri zamana ve mekana göre farklılık gösterebilmektedir. Bir ülkede suç olarak kabul edilen bir davranış başka bir ülkede meşru görülebilmektedir (Gibbons, 1968:35). Örneğin,

çok evlilik ülkemizde ve özellikle gelişmiş ülkelerde suç olarak kabul edilirken bazı Ortadoğu ülkelerinde meşru olarak görülmektedir.

Öte yandan suçun nedenleri konusunda çok farklı açıklamalar yapılmaktadır. Bireyleri suçluluğa iten nedenler haritalandırıcı, klasik, biyolojik, psikolojik, sosyolojik, patolojik, ruhsal gibi çeşitli bakış açıları ile izah edilmeye çalışılmaktadır. Her bir yaklaşım da kendi içinde alt kategorilerden oluşmaktadır.

Bu çalışma sosyolojik bir çalışma olması nedeniyle suçu açıklayan sosyolojik teorilerden bazılarına değinmenin yararlı olacağı düşünülmektedir. Suç, sosyolojik teorilere göre bireydeki psikolojik ve biyolojik anormalliklerin sonucu değildir. Bireyler, daha çok sosyal çevrenin etkisi ile suç eylemlerine karışmaktadır.

Suç sosyal çevre ile açıklamaya çalışan teorilerden, Sutherland'ın başını çektiği ayırıcı birlikler kuramına göre suç, bireyin değer verdiği insanlarla etkileşimi neticesinde öğrenilen bir davranış olarak ortaya çıkmaktadır. Sutherland'e göre bireyi suça iten temel neden, bireyin suç işlerken kendini haklı çıkaracak, yaptığı eylemin meşru olduğuna inandıracak telkinlerin yaptığı yanlış olduğunu vurgulayan telkinlerden daha fazla olduğu durumlardır. Öğrenme teorisine göre suçlu bireyler suça karışmamış arkadaşlarına, elde edecekleri kazançları anlatarak suç işlemeye teşvik ederler. Yoğun telkine maruz kalan birey, bu telkinlerin sonucunda suç ve suç işleme metodları hakkında gerekli detayları öğrenmektedir. İlk kez ve tesadüfen karşılaşılan kişilerden ziyade yoğun ilişkinin olduğu, örnek alınan bireylerle olan etkileşim suçu öğrenmede daha etkili olmaktadır (Dolu, 2010). Sosyal öğrenme teorisinin temelleri Tarde'nin 'taklit' teorisine dayandırılabilir. Tarde taklit teorisini 3 temel üzerine inşa etmiştir. Buna göre toplumda bireylerin suçu taklit etmesi sürecinde şu unsurlar etkili olmaktadır (Walsh ve Ellis, 2007:113).

- İnsanlar arasındaki fiziksel ve psikolojik yakınlık
- İnsanlar arasındaki sınıf farklılıkları
- Toplumsal dokuyu değiştirecek radikal yeniliklerin ortaya çıkması

Sutherland öğrenme teorisinde, birlikteliklerin sıklık, süre, öncelik ve yoğunluk olmak üzere dört yönünün önemli olduğunu vurgulamaktadır. Sutherland ve Cressey (1970)

öne sürdüğü Ayırıcı Birlikler (Differential Association) teorisinin 9 ögeyi barındırdığı bilinmektedir. Bunlar; (akt. Lilly ve diğ. 2007:42-43; Dolu, 2010).

- Suç davranışı öğrenilir
- Suç davranışı diğer bireylerle iletişim sürecinde etkileşime girilerek öğrenilir.
- Suç davranışının öğrenilmesinin ana kısmı, birincil ilişkilerin olduğu gruptan oluşur.
- Suç davranışının öğrenilme süreci, bazen çok sofistike bazen de çok basit olan suç teknikleri ve suç işlemeyi haklı gösterecek, onu rasyonelleştirecek itici faktörler ve dürtüler olmak üzere iki aşamadan meydana gelmektedir.
- Bireyi suça iten bu saikler, beğenilen ve beğenilmeyen kanuni tanımlamalara tepki sonucunda öğrenilir.
- Bir kişinin suç işlemesinin nedeni kanun ihlalleri iyiymiş gibi yapılan tanımlamalara daha çok maruz kalmadır.
- Ayırıcı birlikler, birlikteliğin sıklığı, süresi, önceliği ve yoğunluğuna göre çeşitlenir.
- Diğer insanlarla olan birliktelikler ve görüşmeler sonucunda öğrenilen suç davranışı ile suç karşıtı davranışlar öğrenme mekanizmalarını kapsar.
- Suç davranışı ihtiyaç ve değerlerin bir şekli olsa da söz konusu ihtiyaç ve değerler suç davranışını açıklamada yeterli değildir. Zira suç içermeyen davranışlarda aynı ihtiyaç ve değerlerin bir izahıdır.

Suçlu açıklayan diğer bir teori de Durkheim'in 'anomi' teorisinden esinlenen Merton'un 'Gerilim Kuramı'dır. Merton suç ve sapma davranışlarını açıklarken 'anomi' kavramını kullanmıştır. Merton kapitalizmin kökleştiği ülkelerde bireylerin önlerine para kazanma ve zenginleşerek lüks bir yaşam sürme gibi ulaşılması gereken hedefler konduğunu ve bu hedeflere ulaşabilmek için herkesin çaba sarfetmesi gerektiğinin vurgulandığını belirtmektedir. Durkheim'in 'düzenleme eksikliği ve normsuzluk' olarak adlandırdığı anomie (anomie) kavramı Merton'da biraz daha farklılaşmıştır. Merton anomie kavramından 'kültürel amaçlarla bunlara ulaşmanın meşru yolları arasındaki kopukluğu' anlamaktadır. Yani bir taraftan maddi başarı kutsanırken diğer yandan bu amaca götüreceği yolların yeterince önemsenmediği ve belirlenmediği belirtilmektedir (Wallace ve Wolf, 2004:66-67).

Merton kültürel amaçlarla ve kurumsal araçların bir arada bulunmasının sonucunda uyumluluğun (conformity) ortaya çıkacağını belirtmektedir. Toplumsal düzen bu uyum sayesinde devam etmektedir. Kültürel amaçların olduğu kurumsal araçların olmadığı durumlar ise yenilikçilik/icatla (innovation) sonuçlanmaktadır. Bu durumda birey zengin olma hedefini özümserken buna götüreceği yolları kabul etmezler ve alternatif yollar geliştirerek yasal olmayan yolları denerler. ‘Hedefe götüren her yol mubahtır’ anlayışına neden olan bu düşünce bireyleri suç işlemeye itmektir. Kültürel amaçların olmadığı kurumsal araçların olduğu durumlarda ise şekilcilik (ritualism) ortaya çıkmaktadır. Bu gruptakiler kültürel hedeflere ulaşamayacaklarını düşünürler ancak kurumsal yollardan da sapmazlar. Uyum davranışı gösterenlerle ayırt edilmeleri zordur. Dolayısıyla bu tür davranışın sapma olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalıdır. Hem kültürel amaçların hem de kurumsal araçların yokluğu içine çekilme sürecine (retreatism) neden olmaktadır. Bu durumda bireyler içinde yaşadıkları toplum değerlerine, normlarına tamamen yabancıdırlar. Toplumda herhangi bir rol almaya sıcak bakmazlar. Toplumda kimse ile sorunları olmadığı gibi kimse ile de ilgilenmezler. Merton’un tipolojisinin son aşamasında ise hem kültürel amaçları hem de kurumsal araçları reddeden bireyler bulunmaktadır. Bu süreç isyankârlık (Rebellion) olarak isimlendirilmektedir. Bu durumdaki bireyler yeni hedefler yeni amaçlar koymak isterler. Bu bireylerin hedeflerinde sosyal düzeni kökten değiştirmek bulunmaktadır (Adler ve diğ.,2001; Dolu, 2010; Merton, 1938; İçli, 2004; Wallace ve Wolf, 2004).

2.2. Suç Teorileri

Suç olgusunun daha iyi anlaşılabilmesi, açıklanabilmesi ve yapılan analizlerin başarıya ulaşabilmesi için, Giddens’in da vurguladığı gibi, şimdiye kadar geliştirilmiş suç teorilerinden yararlanmak gerekmektedir. Bu nedenle sosyal sermaye ve suç arasında olduğu düşünülen ilişkinin açıklanmasında söz konusu paradigmalardan yol gösterici olacağı düşünülmektedir (Giddens 2006). Özellikle sosyal düzensizlik ve sosyal kontrol teorileri sosyal sermaye ile ilişkilendirilmektedir.

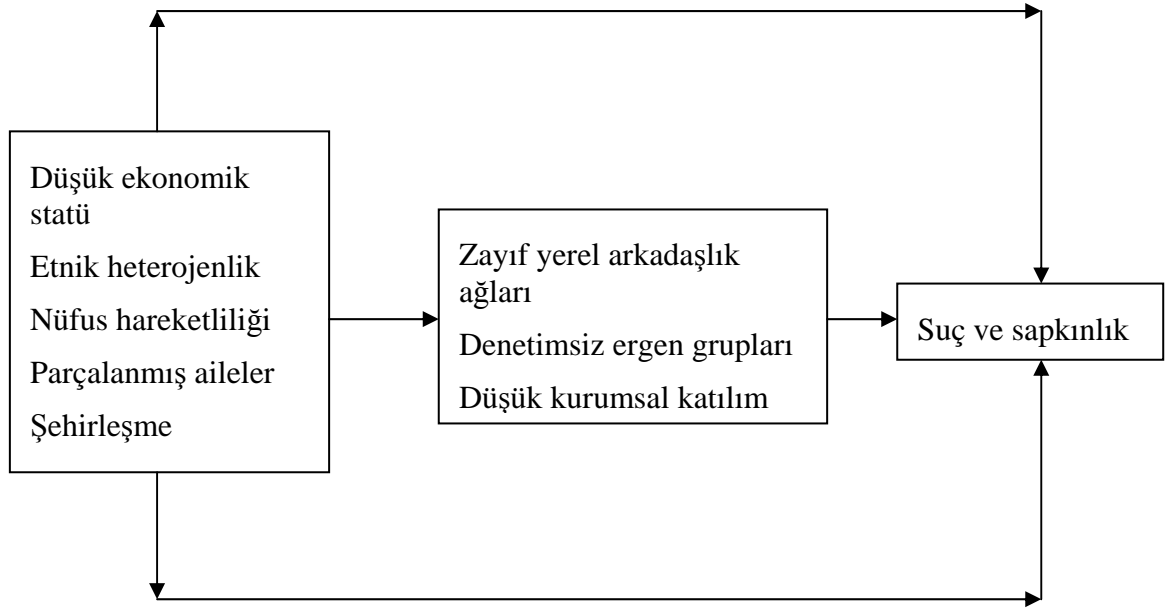
2.2.1. Sosyal Düzensizlik Teorisi

Sosyal düzensizlik (social disorganization theory) teorisi, Shaw ve McKay’in, sanayileşme sonrasında meydana gelen hızlı ve çarpık kentleşmenin sonuçları ile ilgili, 1942 yılında yaptıkları ‘Çocuk/Gençlik Suçluluğu ve Şehir bölgeleri (Juvenile

Delinquency and Urban Areas)' isimli çalışmalarına dayandırılmaktadır. Teorinin alt yapısı ise, Chicago Okulu olarak da şöhret bulan, Park ve Burgess'in çalışmalarına dayandırılmaktadır (Kawachi ve diğ., 1999:721; Kızmaz 2005a:151). Shaw ve McKay söz konusu çalışmalarında üç farklı dönemi kapsayan bir inceleme yaparak şehir yapısı ile suç arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Her dönemde de suç yoğunluğunun olduğu bölgeler benzer şekilde çıkmıştır. Çalışmada, 30 yıllık süreç göz önüne alınmasına ve bölgelerin etnik yapısının tamamen değişmiş olmasına rağmen, belli bölgelerdeki suçlulukta bir değişiklik gerçekleşmemektedir. Araştırmanın sonunda, dezavantajlı konumda bulunan ve benzer sosyo-ekonomik özellikler gösteren bölgelerde, düşük ekonomik statü, etnik heterojenlik ve ikametgah değişikliklerinin sosyal düzensizliğe ve suça yol açtığını tespit etmişlerdir. Ayrıca, suç oranlarını yüksek olduğu yerlerde toplumda birlikteliği sağlayacak tutarlı bir değerler ve kültür sisteminin eksikliği de ortaya çıkmıştır (Dolu, 2010: 207-208; Kawachi ve diğ., 1999:721; Sampson ve Groves, 1989:774-775). Bir diğer ifadeyle, toplumda sosyal ve fiziksel düzensizlik ne kadar fazla ise, bölge sakinlerinin suçtan tedirginlikleri ve hassasiyetlerinin de o kadar yüksek olmasının bekleneceği dile getirilmektedir (Sampson ve Groves, 1989; Ferguson ve Mindel, 2007:325).

Sosyal düzensizlik 'sakinlerinin ortak değerlerini idrak etmede ve sosyal kontrolün etkili bir şekilde devamını sağlamada toplumsal yapının yetersizliği' olarak tanımlanmaktadır (Sampson ve Groves, 1989:777). Bu yaklaşımdan hareketle, vatandaşların değerlerinin anlaşıldığı ve saygı gördükleri, etkili bir sosyal kontrolün olduğu bölgelerin daha düzenli ve suçla daha az anılmasının beklendiği ileri sürülebilir. Sampson ve Groves çalışmalarında, suça sosyal düzensizliğin neden olmadığını; sosyal düzensizlik sonucunda suçu önlemede önemli bir etkisi olan sosyal kontrol mekanizmasının çöktüğünü, bu nedenle de suçun ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Sampson ve Groves bu sistemi şu şekilde şematize etmektedir.

Şekil 1: Sampson ve Groves'a göre suçun nedeni

Kaynak: Sampson ve Groves (1989:783)

Düzenli ya da sosyal olarak daha organize şekilde betimlenebilecek olan bölgelerin en önemli göstergelerinden birisi sokaklardır. Jacob, sokakların şehrin aynası olduğunu, şayet sokaklar neşeli ise şehirde neşeli, sokaklar durgunsa şehirde durgun olacağını belirtmektedir. Aynı şekilde, şehrin sokakları korku ve barbarlıktan eminse, şehrin tamamı korku ve barbarlıktan emindir. Bu nedenle bölge sakinlerinin, şehirdeki barbarlığa ve korku oluşturan durumları engellemek amacıyla aktif katılım sergilemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Jacobs'un anlayışına göre, şehrin güvenliğini korumak, sokak ve kaldırımların yani buralardaki ev ve dükkan sahiplerinin temel görevleri arasında sayılmaktadır (Jacobs 1965:39).

Yapılan tanımdan hareketle, sosyal düzensizlik teorisinin, sosyal kontrol teorisi ile iç içe geçtiği ileri sürülebilir. Zaten Shaw ve McKay'ın açıklamaları da bu ilişkiye atıfta bulunmaktadır. Onlar, birbiri ile bütünleşmiş (cohesive) toplumların, gençlerin boş zamanlarındaki faaliyetlerini denetlemede, sokak köşelerinde her an kavgaya dönüşebilecek buluşmaları kontrol etmede daha başarılı olacaklarını vurgulamaktadır (Kawachi ve diğ., 1999:721).

Sosyal düzensizlik teorisinin, bireylerin toplumsal yapıya entegrasyonu ve yönetilmesi konusunda aile, din gibi sosyal kurumlara ve sosyal kontrolün sağlanmasına verdiği önem gibi nedenlerden ötürü sosyal sermaye ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir

(Kawachi ve diğ., 1999:721; Özbay, 2008:404). Yine benzer şekilde sosyal düzensizlik teorisi, sosyal sermaye için son derece önemli olan, toplumun norm ve değerleri konusunda, herhangi bir mutabakatın olmadığı, bireyler arasındaki ilişkinin kalitesiz veya düşük düzeylerde seyrettiği durumlarda sorunlu bir toplum yapısının söz konusu olacağını ileri sürmektedir (Özbay, 2008:404).

Sosyal düzensizlik teorisine göre ekonomik yoksunluk, dengesiz yapılaşma, nüfusun heterojen olması bireyler arasında gerek birincil gerekse ikincil bağların kurulmasını engellemekte, sosyal bütünleşmeyi; dolayısıyla sosyal sermayeyi azaltmaktadır. Sosyal ağların olmaması ya da düşük düzeylerde seyretmesi, sosyal kontrolün birey üzerindeki etkisini azaltmakta ve onu davranışlarında daha özgür bırakmaktadır (Ferguson ve Mindel, 2007:325; Messner ve diğ., 2004; Özbay 2008:404). Bu tür bölgelerde, sosyal çözülmenin ve güvensizliğin sosyal sermayeyi azaltmasından dolayı şiddet sarmalını devam ettirmesi beklenmektedir (Kızmaz, 2005a:106).

2.2.2. Sosyal Kontrol Teorisi

Sosyal kontrol teorisine ilişkin çalışmaların yeni olmadığı, ancak sistematik çalışmalara Durkheim'le birlikte başladığı belirtilmektedir. Sosyal kontrol paradigmasının modern anlamdaki öncüleri Hirschi ve Gottfredson'dır (Kızmaz, 2005b:165).

Sosyal kontrol teorileri bireylerin kendileri ya da başkaları tarafından kontrol edilmesi ile suçun önlenmesi arasında bir ilişkinin olduğunu ileri sürmektedirler. Sosyal kontrol, özellikle bireyin kendi içsel kontrolünü sağlamada başarısız olduğu durumlarda önemli rol oynamaktadır. Sosyal kontrol, bireylerin eylemlerinin türüne göre, çeşitli yaptırım ya da onaylamalar öngörmektedir (Hughes ve Kroehler, 2005:155; Gibbons, 1968:18). Bu yaptırım ve onaylamalar bazen, yazılı hukuktan kaynaklanan cezalarda olduğu gibi resmi bir şekilde, bazen de bireyin dedikodusunu yapmak ya da onu aşağılamak gibi enformel şekillerde tezahür etmektedir (Gibbons, 1968:18). Bilinmektedir ki insan otomatiğe bağlanmış, kendi kültürüne ve çevresine tepki vermeyen, mekanik, kukla bir varlık değildir. O, hem eylemin aktörü hem de eylemden etkilenen konumundadır. Dolayısıyla insan düşünebilen, eyleminin sonuçlarını hesap edebilen bir varlık olarak bilinmektedir. Ancak bu özellikler, onun sosyal kontrolün dışında olacağı anlamına gelmemektedir. Birey, çoğu zaman, mevcut sosyal statüsünü korumak ve bireysel

amaçlarına ulaşabilmek için kendini toplumun normlarına uymak zorunda hissetmektedir (Fichter, 1957:366).

Hirschi'ye göre kontrol paradigması, toplumda özellikle aile, akran grupları ve okul aracılığı ile sağlanmaktadır (İçli ve Burcu, 1993:44). Benzer şekilde Fichter de, bireylerin üzerinde sosyal kontrolün en etkili olduğu yerin aile ve okul çevresi olduğunu vurgulamaktadır. Zira birey sosyalleşme sürecinde her iki çevre ile de samimi ilişkiler geliştirmekte, içinde yetiştiği ortamın değerlerini özümsemekte ve grubun amaçları doğrultusunda hareket etmeyi benimsemektedir (Fichter, 1957:367).

Sosyal kontrol teorisine göre bireylerin, toplumun norm ve değerlerine olan saygı ve bağlılıkları önem arz etmektedir. Bu yaklaşıma göre, bireylerin aile, okul, din, arkadaş ve komşuluk gibi geleneksel kurumlara bağlılık düzeylerinin yüksek olması onların suç içeren davranışları sergilemelerine engel olmaktadır. Diğer bir deyişle, anılan kurumlara bağlılığın düşük olmasının tersi bir sonucu doğurması beklenmektedir (Kızmaz, 2005a:165). Yani birey üzerindeki sosyal denetimin azalması ile suç arasında ters bir orantı olduğu iddia edilmektedir. Sosyal kontrolün, sapma ve suç içeren bir davranışı sergilemeyi düşünecek bireyler üzerindeki etkisini, Jacobs (1965:48-9) meşhur eserinde örneklemektedir. Jacobs, 7-8 yaşlarındaki küçük bir kızın bir adam tarafından, birlikte gitmeye zorlanması karşısında, daha kendisi müdahale edip etmemeye henüz karar bile vermemişken, çevre sakinlerinin olaya nasıl müdahale ettiğini anlatmaktadır. Olay gerçekleşir gerçekleşmez, apartmanın altındaki kasap işleten kadın ve kocası ile pastane işleten başka bir bayan, damatlarıyla hızla olay mahalline gelip, kızını götürmeye çalışan adamın karşısına dikilip bakışlarıyla buna izin vermeyeceklerini göstermişlerdir. Daha sonra apartmandan başkaları ve çevredeki diğer esnaflar olay yerine gelmişler, kimisi kapıyı kimisi gidiş yolunu tutmuş, adam farkına bile varmadan çevre halkı tarafından kuşatılmıştır. Jacobs'ın tasvir ettiği bu olay, mahallelinin denetiminin, daha suç gerçekleşmeden, sosyal kontrol vasıtasıyla nasıl sağlanabileceğini gösteren çarpıcı bir örnektir. Şehrin sokakları sadece yerel halkın davranışlarını değil aynı zamanda şehri ziyarete gelen, kendi yaşadıkları yerde anti sosyal davranışları sergileme imkanı bulamayıp burada tanıdıkların baskısından, Şerif Mardin'in meşhur kavramıyla mahalle baskısından, kaçarak rahat davranışlar sergilemek isteyenleri de kontrol etmektedir. Bu vesileyle, hem bölgenin sakinleri hem de şehre başka amaçlarla dışarıdan gelenler için

de güvenli bir ortam tesis edilmiş olmaktadır. Ancak Jacobs insanları, sokakları gözetleme konusunda zorlamanın mümkün olmadığını; onlar kendilerini sokağa çıkaracak bir nedenleri veya kendi istekleri olursa bunun mümkün olabileceğini belirtmektedir (Jacobs 1965: 45-46, 88).

Dolayısıyla suç eylemi, sadece kişinin kendinden değil, kendisini çevreleyen diğer bireylerin ve arkadaşlarının motivasyonundan da etkilenmektedir. Bir suçu işlemek için aynı fırsatların ve aynı getirilerin söz konusu olduğu bir durumda, çevredeki insanlar tarafından işlediği suçun onaylanmayacağını ve kendisine yaptırımlar uygulanacağını bir kişinin bilmesi, onu bu suçu işlemekten vazgeçirebilmektedir. Böylece, toplumda karşılıklı etkileşime bağlı olan enformel sosyal kontrol mekanizması, toplumsal düzenin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Toplumda enformel kontrolün sağlandığı bu tür ilişkiler neticesinde, bireyler arası güven ve altruistik davranışlar artmakta ve birlikte yaşanılan topluluk için bir şeyler yapabilme duygusu gelişmektedir. Gerek Hirschi'nin gerekse Booth ve arkadaşlarının çalışmalarında, pozitif sosyal bağların, toplumsal normlara uyum sağlamada ve istenmeyen davranışları engellemede, zayıf bağlara göre daha etkili olduğu tespit edilmektedir (Booth ve diğ., 2008:446-447; Hirschi, 1972).

Portes de sosyal sermaye ile sosyal kontrolün birbiri ile olan ilişkisine vurgu yaparak, sosyal kontrolün, aileler, öğretmenler ve kolluk güçlerine, sorumlulukları altında bulunan bireyler arasındaki ahenk ve disiplini devam ettirmeleri açısından, kolaylıklar sağlayacağını dile getirmektedir (Portes, 1998:9-10).

Sosyal kontrol teorisyenleri, suç eyleminin gerçekleşmesini bireylerin topluma olan bağlarının zayıflamasının veya yok olmasının sonucu olarak görmektedirler. Sosyalizasyon süreçleri ve toplumun baskın normlarının içselleştirilmesinde sosyal kontrol teorisi, sosyal bağların dört bileşenini vurgulamaktadır. Bunlar bağlılık (attachment), adanmışlık (commitment), katılım (involvement), inanç (belief)'tir. Hirschi topluma olan bağlılığı bu dört kategoride ele almaktadır (Hirschi, 1972:16; Booth ve diğ., 2008:425).

Bağlılık (Attachment): Hirschi, bireylerin kendilerini topluma bağlı hissedebilmelerinin en temel şartı olarak insanlarda topluma karşı bağlılık hislerinin bulunmasını dile getirmektedir. Bağlılık, bireyle ailesi ya da diğer insanlarla arasındaki yakınlığa vurguda bulunmaktadır. Zira, normlar, bilinç (conscience) ya da vicdanı (superego)

içselleştirmenin özü, bireylerin diğerlerine olan bağlılığında yatmaktadır. Başkalarına karşı sevgi, bağlılık hissetmeme, onları düşünmeden hareket etme ve doğası gereği toplum üyeleri tarafından paylaşılan değerleri ve normları ihlal etme gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Normların ihlali, diğer insanların istek ve beklentilerine karşı gelmek anlamına gelmektedir. Eğer birisi, diğer bireylerin istek ve beklentilerini umursamıyorsa, o kişinin normlar tarafından kuşatılmadığı ve kontrol edilmediği düşünülmektedir. Dolayısıyla o bireyin, suç işleyip işlememe konusunda kendini özgür ve sorumsuz hissetmesi beklenmektedir (Hirschi, 1972:18).

Adanmışlık (Commitment): Bireylerin kendilerini, topluma daha bağlı hissedebilmelerinin diğer bir şartı da kurallara uyum sağlayacağına olan taahhütleridir. Birey erdem, haysiyet (virtue) ve itibar için, örneğin eğitim alma, iyi bir işe ya da şöhrete sahip olma gibi hedefler için, kendisine yatırımlar yapmaktadır. Kendisine önemli bir statü kazandıran bu nitelikleri elde ettikten sonra, çevresinin kabullenmeyeceği herhangi bir davranışı gerçekleştirmeye niyet etse bile, bu davranışının kendisine getireceği maliyeti ve yaptığı yatırımları kaybedeceğini hesaplayarak normal olan davranış sergilemeye eğilimi göstermektedir (Hirschi, 1972:20). Hirschi, adanmışlık kavramı ile bireylerin, suç eylemlerine karışması sonucunda, kendilerinin ve toplumun genelinin menfaatlerini tehlikeye atacağını varsaydığını ifade etmektedir (Hirschi, 1972:21).

Katılım (Involvement): Toplumsal faaliyetlere katılım ve meşguliyet, kontrol teorisinin parçalarından biridir. Hirschi, eğer herhangi birisi, yapacak her hangi bir işe sahipse, o kişinin mevcut işlerinden ötürü suç ihtiva eden davranışları gerçekleştirecek zaman bulamayacağını düşünmektedir. Zira gündelik işler, beraberinde toplantı, randevu, çalışma saatleri gibi sorumlulukları getirmektedir. Dolayısıyla bu katılım, bireyin sapma davranışlarının azalmasında önemli rol oynamaktadır. Aksi takdirde bireylerin boş zamanlarında başkaları için zararlı olabilecek eylemlere girişebileceğini belirtmektedir (Hirschi, 1972:22).

İnanç (Belief): Topluma bağlılığın zayıf olmasının diğer bir nedeni de toplumdaki kabul edilen değerler ve normlar sistemine olan inancın derecesinde gizlidir. Hirschi, kontrol teorisi ile ihlal ediliyor olsa bile, toplumda ya da gruplarda, ortak bir değerler sisteminin olduğunun varsayıldığını ileri sürmektedir. Hirschi, “biz sadece sapma davranışı

gösteren kişinin kurallara inandığını varsaymıyoruz, onun, ihlal ederken bile kurallara inandığını farz ediyoruz” diyerek bireyin, bu normların farkında olduğunu ifade etmektedir. (Hirschi, 1972:23). O halde insan, neden inandığı normlardan sapmaktadır? Yani, birey hırsızlığın hem kötü bir davranış hem de suç olduğunu bile bile nasıl çalmaya devam etmektedir? Bu soruyu kontrol teorisi iki yaklaşımla açıklamaktadır. İlkinde, inanç kavramının sadece bir kelimedenden ibaret olduğunu, yeterince özümsemediğini ikincisinde ise, bireyin normları ihlal ederek gerçekleştirdiği suçu bir taraftan rasyonelleştirmekte diğer yandan da inanmaya devam etmekte oldukları belirtilmektedir (Hirschi, 1972:24).

2.3. Sosyal Sermaye ve Suç

Sosyal sermaye ile suç oranları arasında, yapılan çalışmaların genelinde, olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmektedir. Beklenen sonuç, sosyal sermaye zenginliğinin, toplumsal yaşamda olumlu etkiler göstererek suç oranlarını azaltması yönündedir. Bununla beraber, bazı çalışmalarda tersi sonuçlarla da karşılaşılmaktadır. Bu çalışmada en önemli varsayımlarından birisi, genel kaniya uygun olarak, sosyal sermaye birikimi ile suç oranları arasında ters orantı olduğu şeklindedir (Putnam, 2000:308, Portes, 1998; Lederman ve diğ., 2002:511; Lochner ve diğ., 1999:261; Rosenfeld ve diğ., 2001; Zhong, 2009; Messner ve diğ., 2004; Salmi ve Kivivuori, 2006; Fukuyama, 2000). Ayrıca, sosyal sermaye çalışmalarında, sosyal sermayenin sadece suç eylemi gerçekleşmeden önce değil, suç işlendikten sonra da suçluların rehabilite edilip tekrar topluma kazandırılmasında önemli işler görebileceği vurgulanmaktadır (Wolff ve Draine, 2004:461).

Öte yandan bu çalışmada, sosyal sermayenin kimi durumlarda suçu artırıcı bir faktör olabileceği de göz ardı edilmemiştir. Zira sosyal sermaye, belirli durumlarda bilgi aktarımı sayesinde suçun maliyetini azaltmakta ve kriminal faaliyetlere katılımı kolaylaştırmaktadır.

Toplumda gruplara üyeliğin, aidiyet hissinin, yardımlaşmanın hem bireysel mutluluk hem de toplumsal mutluluk için önemli olduğu, uzun zamandan bu yana düşünürler tarafından vurgulanmaktadır. Bunu sosyolojide ilk vurgulayanlardan biri Durkheim’dir. Durkheim çalışmalarında sosyal sermaye kavramını doğrudan kullanmamış olsa da onun birçok ögesinin önemini vurguladığı için sosyal sermaye düşünürleri tarafından

konuyla ilişkilendirilmektedir. Bu anlamda onun 'İntihar' isimli eseri, sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkinin kökenlerine ışık tutmada referans olarak kabul edilebilir. Söz konusu çalışmada, sosyal sermayenin kaynakları olarak kabul edilen dayanışma, din ve evliliğin, suç oranları üzerinde etkisi incelenmektedir. Dayanışma ve yakın ilişkilerin daha yoğun olduğu Yahudiler ve Katolikler'in Protestan Hıristiyanlara, evlilerin de bekârlara nazaran daha az intihara meyilli oldukları tespit edilmektedir (Hagan, 2000:23). Daha sonra da, suçun nedenleri üzerine pek çok tartışmalar yapılsa da, tam olarak sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkinin araştırılmaya başlandığı tarihin henüz çok yeni olduğu bilinmektedir.

Putnam, sosyal sermayenin azalmasının öldürücü sonuçlarından birinin suç oranlarının artması olduğunu vurgulamıştır. O, 60'lı yılların ortalarından itibaren suç oranlarının 90'lı yıllara kadar sürekli artmasının, güvenin azalması ile ilişkili olabileceğini ileri sürmektedir (Putnam, 2000:144). Putnam aynı şekilde cinayet oranları ile sosyal sermaye arasında da bir ilişkinin olduğundan söz etmektedir. Bu iddiasına ise, Amerika'da sosyal sermaye açısından daha zengin olan eyaletlerde daha az cinayet olaylarına rastlanmasını kanıt olarak sunmaktadır. Genellikle sosyal sermaye zenginliği ile nitelenen eyaletler, daha sağlıklı, daha eğitilmiş, daha eşitlikçi ve dengeli gelir dağılımı ile karakterize olmakta ve yapılan analizlerde, diğer etkenlerin yanında sosyal sermaye birikiminin sokakların güvenliği üzerinde önemli bir etkisi olduğu tespit edilmektedir (Putnam, 2000:308; Putnam, 2001:12).

Putnam gibi Fukuyama da, sosyal sermaye ile suç arasında bir ilişkinin varlığından söz etmektedir. Fukuyama, bir bölgede suç oranlarının yüksek düzeylerde seyretmesinin, o bölgenin sosyal sermaye zenginliği açısından sorunlu olduğu anlamına geleceğini belirtmektedir. Zira suç, toplumun ortak kabul edip birlikte uyguladığı ve bununla kendi içlerinde düzeni sağladığı normlara saldırıyı ifade etmektedir. Dolayısıyla sosyal sermaye için önemli bir bileşen olan normların dikkate alınmaması, sosyal sermaye birikimine de engel olmaktadır (Fukuyama, 2000:33-34; Fukuyama, 2005b:326).

Bazı çalışmalarda bağlayıcı (bonding) sosyal sermayenin zaman zaman istenmeyen neticeler meydana getirebileceği ileri sürülse de, hem bağlayıcı hem de aracı sosyal sermayenin zenginliği, genel olarak suç oranlarını düşürmektedir (Zhong, 2009:68).

Lederman ve arkadaşları (2002:510) çalışmalarında sosyal sermayenin, gerek günlük yaşamdaki işlerin daha ucuza mal edilmesinde gerekse toplumun sırtından geçinmeye çalışan kişilerle mücadele etmede yararlar sağlayabileceğini dile getirmektedir. Lederman ve arkadaşları belirli durumlarda, özellikle de çete, etnik gruplar gibi daha küçük yapılarda, sosyal sermaye yoğunluğunun suça katılımı kolaylaştırıcı bir rol oynayabileceği ihtimaline dikkat çekmektedir. Onlar, yaptıkları çalışmada, güven, dindarlık, gönüllü toplumsal organizasyonlara katılım gibi sosyal sermaye göstergelerinin, şiddet suçlarının (kasıtlı işlenen cinayetler) sayısı üzerindeki etkisini incelemektedir. Çalışmalarının sonucunda, toplum üyelerinde güvenin yaygınlığının şiddet suçlarının sayısının düşüşü üzerinde anlamlı ve güçlü bir etkisi olduğu tespit edilmektedir. Bunun dışında, dindarlık ve kiliselere gitme gibi diğer sosyal sermaye değişkenleri ile şiddet suçlarının sayısı arasında olumlu bir ilişki bulunmuş ancak bu ilişkinin yönü ülke ya da dinin türüne göre değişiklik göstermiştir (Lederman ve diğ., 2002:521).

Öte yandan araştırmada, sosyal sermayenin göstergelerinden olan gönüllü sosyal organizasyonlara katılımı ile şiddet suçlarının sayısı arasında açık bir ilişki bulunamamıştır. Bunun nedenlerinden birisi, harici bileşenlerin tam olarak izole edilemeyeceği ve dolayısıyla şiddet suçları oranında bu değişkenin etkisinin tam olarak tahmin edilemeyeceği olarak değerlendirilmektedir. Muhtemelen daha önemli olan ikinci neden ise, gönüllü sosyal organizasyonlara katılımın hem gruba özgü hem de genel sosyal sermayeyi yansımasıdır. Yani, grup temelli sosyal sermayenin suçu artırmadaki; topluma yayılan sosyal sermayenin suçu azaltmadaki etkisi göz önüne alındığında, böylesi bir belirsizlik olağan gözükmemektedir (Lederman ve diğ., 2002:512).

Gelea ve arkadaşlarının, Amerikada, 1974-1993 yıllarını içeren çalışmasında güven ile cinayet ölümleri arasında negatif bir tespit edilmektedir. Yani, başkasına güven düzeyi düşük olanların güven düzeyi yüksek olanlara kıyasla daha fazla düzeyde cinayet ölümleri ile ilişkili oldukları belirtilmektedir (Galea ve diğ., 2002:1381).

Rosenfeld ve arkadaşlarının (2001:294) Amerika'da yaptıkları bir araştırmada sosyal sermayenin cinayet oranları üzerindeki etkilerini incelenmişler ve sosyal sermayenin cinayet oranları üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca diğer bir çalışmalarında, sosyal güven ve toplumsal katılım (civic engagement) düzeyinin

yüksek olduğu yerlerde cinayet oranlarının azalma eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir (Messner ve diğ., 2004:300).

Taylor ve arkadaşları (1984) yine Amerika'da Baltimore'da yaptıkları çalışmalarında bağımlı değişken olarak saldırı, soygun (mugging), cinayet ve tecavüz gibi şiddet suçlarını, bağımsız değişken olarak bir organizasyona ait olma ve çevrede olup bitenlere karşı kendini sorumlu hissetmeyi ele almışlardır. Araştırma sonucunda, hem bir organizasyona aidiyeti olanlarla hem de çevrede olup biten olaylardan kendilerini sorumlu hissedenlerin oranı ile şiddet suçları oranları arasında ters orantı bulmuşlardır (akt. Kawachi ve diğ, 1999:721).

Kawachi ve arkadaşları (1999:724) ise çalışmalarında sosyal sermaye yoksunluğunun işaretlerinden olan güven eksikliği ve tek ebeveyn ile karakterize olmuş aileler ile şiddet ve mülkiyete yönelik işlenen suçların oranları arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Yani güven oranı düştükçe ve tek ebeveynlilik oranı arttıkça cinayet, saldırganlık ve gasp gibi şiddet suçları ile ev soyma gibi mala yönelik suçların arttığı görülmüştür. Ayrıca, tek ebeveynlilikle, tecavüz ve motorlu taşıt hırsızlığı arasında da benzer bir ilişki bulunmuştur.

Gatti ve arkadaşları İtalya'da sosyo-politik mutabakat (commitment), dayanışma ve karşılıklı güvenle karakterize olma ile çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiyi test etmişlerdir. Çalışmalarının sonucunda, topluma bağlılığın, çocuklarda sosyal bütünleşmeyi kolaylaştırdığı ve kriminal davranışları gerçekleştirmelerine engel olduğu vurgulanmaktadır. Farklı zamanlarda toplanan verilerde (1974-7, 1980-3, 1992-5), yurttaşlık görevlerini yerine getirme (civicness) ile hem küçükler tarafından yapılan soygun ve adam öldürme girişimleri hem de yetişkinler tarafından gerçekleştirilen adam öldürmeler arasında negatif bir ilişki bulunmuştur (Gatti ve diğ., 2003:22, 25).

Ross ve arkadaşları (2001) da yaptıkları çalışmada güven üzerinde yoğunlaşmışlardır. Organize olmayan ve düzensiz mahallelerde suç oranları ile kaynakların yetersizliği arasında ilişki bulmuşlardır. Kaynaklar ne kadar yetersiz ve suç oranları ne kadar yüksek olursa bölge sakinleri o kadar güvensiz olacaklarını belirtmektedir. Genel anlamda birbirine yüksek seviyede bağlılığın olduğu, karşılıklı güvenin yüksek düzeylerde seyrettiği, sosyal iletişim ve etkileşimin yoğun olarak gerçekleştiği çevrelerde sosyal kontrol ile düzen daha çok önemsenmekte, bunun sonucunda da suç

ya da kargaşa daha nadir görülmektedir (Scott, 2002:148; Sampson ve Raudenbush, 1999). Bu tür mahalleler, aynı zamanda, güvenlik güçleri ile halk arasındaki irtibatın kalitesinin ve sorunların çözümünde ortak çalışmalar yapılmasının önemsendiği bölgeler olarak karakterize edilmektedir (Scott, 2002:154).

Adaman ve Çarkoğlu (2003) ise, Türkiye’de sosyal sermaye ile bir suç türü olan yozlaşma (corruption) arasındaki ilişkiyi açıklamak için 12 ilde rastgele seçilmiş 1219 kişilik bir örneklem grubu üzerinde kesitsel (cross-sectional) bir çalışma yapmışlardır. Söz konusu çalışmada, suçun göstergesi olarak yozlaşma devlet kurumlarındaki bozulmanın algısal sıklığı (perceptual frequency), hizmet sağlayıcı olarak devlet kurumlarında rüşvet yoğunluğu, devlet kurumlarına yapılan illegal ödemelerin sayısı ve kredi başvurularını değerlendirmede devlet bankalarının tarafsızlığı olmak üzere 4 farklı değişkenle ölçülmektedir. Sosyal sermaye ise güven temelli olarak işadamlarının genelde insanlara ve iş alemine (business community) güvenmesi ile ölçülmektedir. Çalışmanın bulguları, genel güvenin (aracı sosyal sermaye) artması ile devlet kurumlarındaki bozulmanın algısal sıklığı, hizmet sağlayıcı olarak devlet kurumlarında rüşvet yoğunluğu ile devlet kurumlarına yapılan illegal ödemelerin sayısı arasında negatif bir ilişki bulunduğunu göstermektedir (akt. Özbay 2008:407).

Wright ve arkadaşlarının çalışması, sosyal sermaye ile çocukların suç davranışları arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Onlar verilerini temel olarak Ulusal Gençlik Anketi (National Youth Survey) ’nden elde etmişlerdir. Çalışmada aile içindeki sosyal sermayeyi ölçmede, Coleman’ın yaklaşımından yararlanılmaktadır. Aile içindeki sosyal sermayeyi ölçmek için üç temel sosyal sermaye kıstası dikkate alınmıştır. Bunlardan ilkinde, çocukların hafta içi öğle sonları ve akşamları ile hafta sonlarında aileleriyle ne kadar süre konuştukları, ne kadar birlikte zaman geçirdikleri veya oynadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. İkinci kriter olarak da, aileye karşı olan bağlılık (attachment) seviyeleri belirlenmektedir. Son kriter ise, ergen çocukların, kendilerinin olumsuz davranışlarının aileleri tarafından hangi ölçüde onaylanacağı ya da onaylanmayacağı ile ilgili görüşlerinden oluşmaktadır (Wright ve diğ., 2001:4). Çalışmanın bulgularına göre, çocuklarına daha fazla zaman ayıran ve onlara yardımcı olabilmek için daha fazla çaba gösteren ailelerin çocuklarının muhtemel

olarak daha az kriminal faaliyetlere karışacakları beklenmektedir (Wright ve diğ., 2001:6).

McNeal'in (1999) çalışması da ailesel sosyal sermayenin, öğrencilerin okulu terk etme (dropping-out) ve okuldan kaçmaları (truancy) üzerindeki etkisini ölçen çalışmalardan biri olarak literatürdeki yerini almıştır. McNeal çalışmasında, bir sosyal sermaye birikimi olarak ebeveynlerin çocuklarla olan eylemlere katılımının, akademik başarı, dersten kaçma ve okulu terk etme üzerindeki etkisini, Amerika'da, sekizinci sınıf üzeri öğrenciler ve onların ailelerinden topladığı verilerle tespit etmektedir. Çalışmanın neticesinden, aile katılımının (birlikte faaliyet), söz konusu çıktılar üzerinde dikkat çekici bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır (akt. Salmi ve Kivivuori, 2006:127; Özbay, 2008:407).

Salmi ve Kivivuori de yaptıkları çalışmada, sosyal destekler ve sosyal kontrol bağlamında, sosyal sermayenin çocuklar üzerindeki etkisi üzerinde durmuşlardır. Araştırmacılar çalışmalarını 2004 yılında Finlandiya'da belediye okullarında yapmışlardır. Sosyal sermayeyi belirlemede, ebeveynlerin ve öğretmenlerin öğrencilere destekleri ve onları kontrolleri, komşuların çocukları kontrolü, güven, ebeveynlerin okul arkadaşlarının aileleriyle olan tanışıklığı, iş piyasasına erişebilirlik, iradesine hakim olma (self-control), suçluluk gibi anahtar kavramlar kullanılmaktadır. Yapılan iki değişkenli (bivariate) analizlerde, iş piyasasına erişebilirlik hariç bu değişkenlerin her birinin, suç ihtiva eden davranışlarla arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bulguları, sosyal sermaye açısından öğrenciler ne kadar az birikime sahipse, öğrencilerin saldırgan davranışlara katılım ihtimalinin de o kadar yüksek olduğuna işaret etmektedir (Salmi ve Kivivuori, 2006:130-134).

Wright ve Fitzpatrick, Amerika'da, ortaöğrenim öğrencilerinden 4834 öğrenci üzerinde, kesitsel (cross-sectional) bir çalışma yapmışlardır. Söz konusu çalışmada, şiddet davranışı ile sosyal sermaye arasındaki ilişki üzerine odaklanılmaktadır. Araştırmacılar, sosyal sermayeyi aile (aile-çocuk ilişkileri ve dolaylı-doğrudan ailenin kontrolü), okul (okula bağlılık, okulla ilişki ya da spor vb. kulüplere katılım) ve komşuluk (komşu aktivitelerine katılım) olmak üzere üç temel değişkenle ölçmüşlerdir. Çalışmanın ana hipotezleri, aile ilişkilerinin iyi olmasının, ailenin çocukları gözetlemesinin, mahalli ve dini katılımın kriminal davranışlara katılımı azaltacağı yönündedir (Wright ve

Fitzpatrick, 2006:1440-1441). Çalışmanın neticesinde varsayımların çoğu, bulgularla desteklenmiş ve aile, okul ve mahalle ortamındaki sosyal sermaye zenginliğinin kriminal davranışlara olan teşebbüsü önlemede önemli rol oynayabileceği vurgulanmıştır (Wright ve Fitzpatrick, 2006:1448).

McNulty ve Bellair, ise Amerika'da, ailesel sosyal sermaye ile çocuklar arasındaki şiddet ilişkisini ölçen çalışmasında, teoriye uygun sonuçlar bulmuşlardır. Ailelerin, çocuklarının arkadaşlarının aileleriyle tanışması, okuldaki etkileşimleri, çocukların diğer yetişkinlerle iletişimi gibi değişkenlerle sosyal sermayenin ölçüldüğü çalışmada, şiddet unsuru olarak öğrencilerin okula gelip giderken yaptıkları kavgalar bağımlı değişken olarak ele alınmıştır (McNulty ve Bellair, 2003:7-9). Çalışmanın sonuçları, aileleri arkadaşlarının ailelerini tanıyan gençlerin daha az kavgalara karıştıklarını yansıtmaktadır. Benzer şekilde, çalışmada, en azından birkaç kez de olsa yetişkinlerle konuşan ya da bir paylaşan yapan ergen çocukların, yetişkinlerle düzenli irtibatı olmayanlara kıyasla, kavgalara girme riskiyle daha az yüz yüze kaldıkları saptanmaktadır (McNulty ve Bellair, 2003:18).

Özby'nin, Türkiye'de bir üniversite üzerinde yaptığı çalışmada, genel sosyal sermaye ile sınavlarda kopya çekme, alkol kullanımı, üniversite yerleşkesinde hakim güç olma amaçlı yapılan politik kavgalar ve diğer nedenlerle yapılan kavgalar arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmaktadır. Neticede sosyal sermayenin bazı göstergeleri ile belirtilen davranışlar arasında negatif ilişki bulunurken; bazıları ile pozitif ilişki tespit edilmiştir. Örneğin, ailelerin çevreleriyle yaptıkları dini sohbetlerin öğrencilerin alkol kullanımını azalttığı yönünde bir bulguya rastlanmaktadır. Benzer şekilde, sosyal sermaye yoksunluğunun artması ile hem alkol kullanımı hem de şiddetin artması arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı görülmektedir. Netice olarak sosyal sermaye ile şiddet arasında bazı açılardan olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Ancak ilişkinin yönü sosyal sermayenin dayanışmacı ya da aracı olmasına göre değişiklik arz etmektedir (Özby, 2008:414).

Hollanda'da yapılan bir çalışmada ise sosyal sermayenin suç oranlarındaki yüzde 9'luk bir değişimi açıkladığı tespit edilmektedir. Akçomak ve Weel (2008:16), sosyal sermayenin suç oranları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu vurgulamaktadır. Bulgularına göre, hayır yapma, kan bağıışı, oy verme ve güven artarken suç oranları da

düşmektedir. Oysa yabancılık, boşanma ve taşınma oranlarının artması ile suç oranları da artmaktadır.

Sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkiye odaklanan araştırmacıları bekleyen bazı zorluklar bulunmaktadır. Özellikle bu ilişkiyi belirlemeye yönelik çalışmaların birçoğunun sosyal sermayeyi sınırlı göstergelerle ölçmesi, sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkinin yönünün net bir şekilde açıklanamaması gibi sorunları ortaya çıkarmaktadır (Özbay, 2008:407). Açıkçası sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişki, nedensellik açısından karmaşık bir yapıdadır. Sosyal sermayenin, işbirliği gibi belirli kalifikasyonları geliştirerek suçu mu azalttığı yoksa suçun bireylerin karşılıklı güvenini tahrip ederek sosyal sermayeyi mi azalttığı tartışmalı bir konudur (Lederman ve diğ., 2002:510)

Ayrıca, sosyal sermayenin şiddet suçları gibi suçlara olan etkisini ölçmede belli başlı güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bunlardan ilkinde gelir eşitsizliği, kişi başına düşen milli gelir, ceza adalet sisteminin kalitesi gibi diğer bazı değişkenlerin suç oranlarını etkileme ihtimalleridir. Bu değişkenler dikkate alınmadığı takdirde tahminlerin taraflı çıkma ihtimali söz konusu olabilmektedir (Fajnzylber ve diğ., 2002 akt. Lederman ve diğ., 2002:510). Diğer bir güçlük ise sosyal sermayenin belirli topluluklarda farklı etkilerde bulunabileceği ihtimalidir. Örneğin, sosyal bütünleşme ve güven, suç örgütlerinde başkalarına karşı suç işlemeyi daha kolaylaştırıcı ve teşvik edici bir faktör iken kendi içlerinde, kendi çevrelerinde suç işleme ihtimalini azaltmaktadır. Bu nedenle sosyal sermayenin belirli bir grup ya da toplumun geneli üzerinde etkisini ayırt edebilmek için, farklı gruplara ait suç istatistiklerini bilmeye ihtiyaç duyulmaktadır (Lederman ve diğ., 2002:511).

BÖLÜM III: METODOLOJİ

Metodoloji bölümünün amacı araştırma sürecini betimlemektir. Bu bölümde, araştırma metodu, araştırma sorusu, hipotezleri, örneklem seçimi, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanma süreci ve analiz teknikleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırma Metodu

Bu çalışma açıklayıcı (explanatory research) bir araştırmadır. Açıklayıcı araştırmalar davranış ve olayların ortaya çıkış sürecinde 'niçin' sorusuna odaklanmaktadır. Bu tür araştırmalar sebep-sonuç arasındaki ilişkiyi anlamlandırmaya çalışmaktadır (Böke, 2010:14; Babbie, 2008:99).

Bu çalışmada anket metodu kullanılmıştır. Anketler veri toplanmasında en yaygın kullanılan araçlardan biridir. Aynı zamanda anketler, geniş evrenlerin betimlenmesinde, tutumların, algıların, görüşlerin, geçmişe yönelik tecrübelerin ölçülmesinde en elverişli araçlardan biridir (Hagan, 2000; Babbie, 2008:270). Bu çalışmada herhangi bir suçtan hüküm giymiş olan çocuk ve gençlerle herhangi bir suçtan hüküm giymemiş üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye birikimleri ölçülmekte ve sosyal sermaye açısından farklılık gösterip göstermedikleri ve bunun suç işleme üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Böyle bir ölçüme yönelik en uygun veri toplama yöntemi anket olarak belirlenmiştir.

3.2. Araştırma sorusu ve Hipotezleri

Bu araştırmanın açıklamaya çalıştığı temel soru, sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkinin yönü, niteliği ve ağırlık noktalarını tespit etmektir. Bu ilişkinin tespitine yönelik olarak sosyal sermayenin farklı bileşenlerini içeren aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir. Bu çerçevede araştırmada test edilen hipotezler şunlardır:

H1: Akraba ve komşuları ile birlikte daha fazla zaman geçiren genç ve çocukların akraba ve komşuları ile birlikte daha az zaman geçirenlere göre suç işleme ihtimali daha düşüktür.

H2: Okul faaliyetlerine katılımları yüksek olan çocuk ve gençlerin okul faaliyetlerine katılımları düşük olanlara göre suç işleme ihtimali daha düşüktür.

H3: Aile ile birlikte daha az ortaklaşa faaliyetler gerçekleştiren çocuk ve gençlerin, daha fazla ortaklaşa faaliyetler gerçekleştirenlere göre suç işleme ihtimali daha yüksektir.

H4: Aile ile birlikte yapılan ortaklaşa faaliyetlerde daha az görev üstlenen çocuk ve gençlerin, aile ile birlikte yapılan ortaklaşa faaliyetlerde daha fazla görev üstlenenlere göre suç işleme ihtimali daha yüksektir.

H5: Ailesi tarafından yüksek ilgi gören çocuk ve gençlerin, ailesi tarafından az ilgi görenlere göre suç işleme ihtimali daha düşüktür.

H6: Ailesi ve mahallesi tarafından, olumsuz davranışlarına daha fazla müdahale edilen çocuk ve gençlerin suç işleme ihtimali daha az müdahale edilenlere göre daha düşüktür.

H7: Ebeveynleri sosyal gruplara üye olan çocuk ve gençlerin suç işleme ihtimali ebeveynleri üye olmayanlara göre daha düşüktür.

H8: Genel olarak insanlara güvenen çocuk ve gençlerin suç işleme ihtimali güvenmeyenlere göre daha düşüktür.

H9: Suç işleyen çocuk ve gençlerle suç işlemeyenler arasında insanların çıkarıcı ya da dürüst olduğuna inanma açısından farklılıklar vardır.

H10: Akraba ve komşularla dayanışma ve yardımlaşmanın yetersiz olduğu çevrede yetişen çocuk ve gençlerin suç işleme ihtimali, akraba ve komşularla dayanışma ve yardımlaşma açısından yeterli olanlara göre daha fazladır.

H11: Anne babası boşanmış olan çocuk ve gençlerin suç işleme ihtimali diğerlerine oranla daha yüksektir.

H12: Anne babasının eğitim seviyesi yüksek olan genç ve çocukların suç işleme ihtimalleri düşük olanlara göre daha azdır.

H.13: Şehirlerde yaşayan çocuk ve gençlerin suç işleme ihtimali diğerlerine oranla daha fazladır.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişkiyi ele alan bu çalışma, Türk Ceza Kanunu'na göre suç olarak kabul edilmiş bir eylemi gerçekleştiren ve bu eylemin sonucunda ilgili mahkemeler tarafından suçlu bulunmuş, 12-21 yaş arasındaki hükümlü çocuk ve

gençlerle sınırlıdır. Dolayısıyla suçları henüz sabit olmayan tutuklular çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. İkinci grup ise Sakarya Üniversitesi'nin 4 yıllık fakültelerinin öğrencileri ile sınırlıdır. Dolayısıyla bu çalışma, sonuçlarının tüm yaş gruplarını ilgilendiren hükümlülere teşmil edilmesine imkan vermemektedir.

3.4. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Uygulanan anketin soruları, ağırlıklı olarak, 12-18 yaşları arasında anne ve baba ile birlikte yaşanan döneme ait bilgileri içerdiğinden, anket, çocuk ya da genç bireylere yönelik olarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan Sosyal Sermaye Düzey Belirleme anket formunun geliştirilmesinde sosyal sermaye literatürü taranmış ve bu alanda yapılan farklı çalışmalar incelenmiştir (Roberts, 2002; Fiese ve Kline, 1993; Franke, 2005 akt. Dinçer, 2008; Grootaert ve diğ., 2003; WVS, 1990, 2000, 2005). Yapılan değerlendirmeler neticesinde, kendi toplum yapımız da göz önüne alınarak Ek-2'de sunulan anket formu hazırlanmıştır (Ek-2).

Anket formu 8 ana bölümden oluşmaktadır:

İlk bölüm olan A grubunda 16 soru bulunmaktadır (A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16). Bu gruptaki sorular deneklerin 12-18 yaşları başkaları ile hangi sıklıkta faaliyet gerçekleştirdiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. İlk 8 soru akraba ve komşularla birlikte yapılan etkinlikleri, ikinci 8 soru ise okul ve arkadaş etkinliklerini kapsamaktadır.

İkinci bölüm olan B grubu, 10 tanesi grup üyeliği, 6 tanesi de bu grupla ilgili faaliyetler ve ailenin farklı aktiviteleri hakkındaki sorulardır (B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, B9, B10, B11, B12, B13, B14, B15, B16). İlk 10 soruda anne ya da babadan en az birinin siyasi partiler, sendikalar, yardım kuruluşları gibi herhangi bir organizasyona üye olup olmadıkları; üye iseler üye oldukları organizasyon yararına gönüllü olarak çalışıp çalışmadıkları sorulmuştur. İkinci kısımda ise ailenin düğün, cenaze, dini toplantılara, seçimlere vs. katılımı sorulmuştur. Bu gruptaki sorular hazırlanırken Putnam'ın (2000) yaklaşımından hareket edilmiştir.

Üçüncü bölüm olan C grubunda sorular hazırlanırken, Aile Değerleri Anketi (Family Ritual Questionnaire-FRQ)'nden yararlanılmıştır (Fiese and Kline,1993; Dinçer, 2008).

Bu grup 18 sorudan oluşmakta ve her 6'şar soruluk 3 ölçekten oluşmaktadır (C1, C2, C3, C4, C5, C6, C7, C8, C9, C10, C11, C12, C13, C14, C15, C16, C17, C18). İlk 6 soruda yemek zamanları, tatiller vb. faaliyetlerin hangi düzeyde birlikte geçirildiği, ikinci 6 soruda ise bu faaliyetlerde alınan rol ve işlerin düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Son 6 soruda ise anne ve babaların çocuklarına olan ilgileri ve onlara ne kadar zaman ayırdıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölüm olan D grubunda çocukluk döneminde bazı hoş karşılanmayan veya suç içeren eylemlerin yapılıp yapılmadığı sorulmaktadır (D1, D2, D3, D4, D5, D6, D7, D8, D9, D10, D11, D12, D13, D14).

Beşinci bölüm olan E grubunda 7 soru sorulmuştur (E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7). Bu sorularla akraba ve komşu çevresinde yardımlaşma ve dayanışma içinde olup olmadıklarının tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Altıncı bölüm olan F grubunda 8 soru sorulmuştur (F1, F2, F3, F4, F5, F6, F7, F8). Bunlarla yaşanan çevrenin yapısı ve sosyal kontrolün söz konusu mahallede ne derece gerçekleştiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yedinci bölüm olan G grubunda anket uygulananların, insanlara güvenip güvenmedikleri sorulmuştur. Bu bölüm toplam 4 sorudan oluşmaktadır (G1, G2, G3, G4).

Sekizinci ve son bölüm olan H grubu sorularda ise yaş, cinsiyet, gelir, eğitim gibi tipolojik değişkenler sorulmuştur (H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8, H9, H10, H11, H12).

3.5. Araştırmanın Örnekleme ve Verilerin Toplanması

Araştırmada anketler iki farklı evrenden seçilen iki farklı örnekleme uygulanmıştır. Birinci grup evreni, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evine giren çocuk/genç hükümlüler, ikinci grup evreni de Sakarya Üniversitesi'nin 4 yıl ve üzeri eğitim veren fakültelerinde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın verileri, hem Sakarya Üniversitesi rektörlüğünden hem de Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nden alınan izinlere istinaden, 2011 yılının Mayıs ve Haziran ayları içinde toplanmıştır. Anketler katılımcılara bizzat araştırmacı tarafından

uygulanmış olup çocuk eğitim evleri ve ceza infaz kurumlarında öğretmenler ve infaz memurları anketin uygulanmasına nezaret etmişlerdir. Ceza infaz kurumuna veya çocuk eğitim evine giren toplam 262 hükümlü, Sakarya Üniversitesi'nden ise 500 öğrenci ile anket gerçekleştirilmiştir. Ancak Sakarya Üniversitesi'nde uygulanan anketlerden 31'i eksikliklerden dolayı analize dahil edilmemiştir.

Türkiye'de çocukların kaldığı 3 adet müstakil çocuk eğitim evi bulunmaktadır. Çocuk Eğitim Evleri'nde 12-18 yaş arası hükümlüler ile herhangi bir eğitim kurumuna devam eden 21 yaşına kadar olan hükümlüler kalmaktadır. Ancak, söz konusu 3 Çocuk Eğitim Evi'nde kalan hükümlü sayısı yaklaşık olarak 160'dır. Bunların 120 tanesiyle anket gerçekleştirilmiş fakat bu sayı iki grubu karşılaştırmak için küçük olduğu için ayrıca 18-21 yaş arası genç hükümlülerde örnekleme dahil edilmiştir. 18-21 yaş arasındaki hükümlüler için kurulmuş müstakil ceza infaz kurumları bulunmamaktadır. Her ceza infaz yerleşkesi içinde, hükümlü sayısına bağlı olarak bir ceza infaz kurumu ya da müstakil koşullar açılmak suretiyle, bu yaş grubu diğer yetişkin hükümlülerden ayrılmaktadır.

Bu çalışmada da, İstanbul ili gerek Türkiye'nin yaklaşık nüfusunun beşte birini barındırması gerekse ülkenin her yerinden bireylerin çeşitli amaçlarla ziyaret ettiği bir yer olması nedeniyle tercih edilmiştir. İstanbul İli'nin tercih edilmesinin bir diğer nedeni de Maltepe 2 No'lu L tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda diğer illerdeki ceza infaz kurumlarına nazaran önemli sayıda 18-21 yaş arasındaki genç hükümlünün kalmasıdır.

Maltepe 2 No'lu Ceza İnfaz Kurumu: İstanbul'da bulunan Maltepe Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesi'nde bulunan ceza infaz kurumlarından olan 2 No'lu L Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda 18-21 yaş arası hükümlüler bulunmaktadır. Anketin uygulandığı tarih itibariyle yaklaşık olarak 300 hükümlünün bulunduğu kurumda sosyolog ve infaz memurlarının nezdinde gruplar halinde 142 hükümlüye anket uygulanmıştır.

Ankara Çocuk Eğitim Evi: Ankara Çocuk Eğitim Evi'nde İç Anadolu ve Karadeniz bölgesinden 12-18 yaş arasında hükümleri kesinleşen, kanunla ihtilafa düşmüş erkek çocuklar kalmaktadır (Ankara Çocuk Eğitim Evi, 2011). Anketin uygulandığı tarih itibariyle kurumda 56 çocuk bulunmakta olup bunların 51'ine anket uygulanmıştır.

Elazığ Çocuk Eğitim Evi: Elazığ Çocuk Eğitim Evi'nde Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesinden 12-18 yaş arasında hükümleri kesinleşen, kanunla ihtilafa düşmüş erkek çocuklar kalmaktadır (Elazığ Çocuk Eğitim Evi, 2011). Anketin uygulandığı tarih itibariyle kurumda 51 çocuk bulunmakta olup bunların 30 tanesi ile anket uygulanmıştır. Anketin yapılması için izin ancak mesai saatlerini kapsadığından okulda ya da dışarıda bir işte çalışan veya ankete katılmada gönüllü olmayan yaklaşık 20 çocukla anket gerçekleştirilememiştir.

İzmir Çocuk Eğitim Evi: İzmir Çocuk Eğitim Evi'nde Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgesinden 12-18 yaş arasında hükümleri kesinleşen, kanunla ihtilafa düşmüş erkek ve kız çocuklar kalmaktadır (İzmir Çocuk Eğitim Evi, 2011). Anketin uygulandığı tarih itibariyle kurumda 52 çocuk bulunmakta olup bunların 39 tanesi ile anket uygulanmıştır. 52 hükümlünün 5 tanesi kız olup onların da 3'ü ile anket gerçekleştirilmiştir. Diğer çocuklar dışarıda çalışmalarını nedeniyle ankete katılamamışlardır (İzmir Çocuk Eğitim Evi, 2011).

Tablo 1: Ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evleri hükümlü sayıları

Kurum İsmi	Cezaevindeki Hükümlü Sayısı	Uygulanan Anket Sayısı
Maltepe 2 No'lu Ceza İnfaz Kurumu	300	142
Ankara Çocuk Eğitim Evi	56	51
Elazığ Çocuk Eğitim Evi	51	30
İzmir Çocuk Eğitim	52	39
Toplam	459	262

Sakarya Üniversitesi: Sakarya Üniversitesi'nde anket, 10 farklı fakülteden 9'unun I. ve II. Öğretim'lerinde öğrenim gören 500 öğrenciye uygulanmıştır. Ancak 31 adet anket veri eksikliklerinden dolayı analize dahil edilmemiştir. Sayıların dağılımı fakültelerin 2010-2011 yılı öğrenci sayıları göz önüne alınarak tespit edilmiştir. Söz konusu 10 fakülte, üniversitenin tüm fakülteleri olup bunlar; Tıp Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi,

Teknoloji Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Devlet Konservatuarı, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi'dir.

Tablo 2: Sakarya Üniversitesi fakültele göre öğrenci sayıları

Fakülte Adı	Öğrenci Sayısı	Öğrenci Sayısının Toplam Sayıya Oranı (%)	Uygulanan Anket Sayısı	Uygulanan Anket Sayısının Toplam Anket Sayısına Oranı(%)
Devlet Konservatuarı	226	0.8	5	1
Eğitim Fakültesi	3793	14.2	75	15
Fen-Edebiyat Fakültesi	5653	21.2	115	23
Güzel Sanatlar Fakültesi	275	1	6	1.2
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	6438	24.1	110	22
İlahiyat Fakültesi	1679	6.3	30	6
Mühendislik Fakültesi	6780	25.5	121	24.2
Teknik Eğitim Fakültesi	1410	5.3	30	6
Teknoloji Fakültesi	299	1.1	8	1.6
Tıp Fakültesi	80	0,3	0	0
Toplam	26633	100	500	100

Kaynak: Sakarya Üniversitesi (2011)

3.6. Bağımlı Değişken

Araştırmanın bağımlı değişkeni suçtur. Suç kavramı ile 12-21 yaş arasındaki çocuk ve gençlerin Türk Ceza Kanunu'na göre suç olarak tespit edilmiş olan bir suç eylemini gerçekleştirmeleri ve bu eylemin sonucunda bu suçtan mahkemece mahkum edilmeleri kastedilmektedir. Ankete katılanlardan üniversite öğrencileri 1, herhangi bir çocuk eğitim evi ya da ceza infaz kurumuna girenler ise 2 olarak kodlanarak bağımlı değişken

oluşturulmuştur. Daha sonra ise regresyon analizi için 0 ve 1 şeklinde yeniden kodlanmıştır.

3.7. Bağımsız Değişkenler

Tablo 3: Bağımsız ve bağımlı değişkenler

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken
Demografik değişkenler	
H1. Akraba ve komşularla faaliyetler yapma	
H2. Okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma	
H3. Aile ile birlikte zaman geçirme	
H4. Aile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme	
H5. Aile ilgisi	
H6. Mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale	Suç
H7. Ailenin sosyal gruplara üyeliği	
H8. Genel olarak insanlara güvenme	
H9. İnsanların dürüst ya da çıkarıcı olduğuna inanma	
H10. Yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma	
H11. Anne babanın medeni durumu	
H12. Anne babanın eğitim durumu	
H.13 Yaşanılan yer	

3.7.1. Demografik Değişkenler

Demografik değişkenler, cinsiyet, yaş, anne babanın ve hükümlü/öğrencinin eğitim düzeyi, ailenin aylık gelir durumu, ailenin medeni durumu, kardeşin olup olmaması, anne ve babanın mesleği, yaşanılan yerin durumu ve daha önce taşınıp taşınmadığı sorularından oluşmaktadır.

3.7.2. Akraba ve Komşularla Faaliyetler

Akraba ve komşularla faaliyetler yapma değişkeni 8 likert tipi sorudan oluşan bir ölçektir. Bu sorularla çalışmaya katılan kişilerin çocukluk dönemlerinde (12-18 yaş arası) akraba ve komşuları ile hangi sıklıkta birlikte faaliyetler gerçekleştirdikleri

belirlenmeye çalışılmıştır. Toplam puanlar 8 ile 32 arasında değişmektedir. Puan ne kadar yükselirse akraba ve komşularla faaliyet yapma sıklığı o kadar artmaktadır. Oluşturulan ölçeğin güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) ve faktör analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4: Akraba ve komşularla faaliyetler yapma

Akraba ve Komşularla Faaliyetler Yapma Soruları	Faktör Yük Değeri
A1. Akrabalarınızdan birileri ile pikniğe gider miydiniz?	,677
A2. Komşularınızdan birileri ile pikniğe gider miydiniz?	,696
A3. Akrabalarınızdan birileri ile pastane, park vb. bir yerde sohbet etmek için buluşur muydunuz?	,688
A4. Komşularınızdan birileri ile pastane, park vb. bir yerde sohbet etmek için buluşur muydunuz?	,664
A5. Akrabalarınızdan birileri, evinizde sizi ziyaret ederler miydi?	,710
A6. Komşularınızdan birileri, evinizde sizi ziyaret ederler miydi?	,779
A7. Akrabalarınızdan birilerini, kendi evlerinde ziyaret eder miydiniz?	,784
A8. Komşularınızdan birilerini, kendi evlerinde ziyaret eder miydiniz?	,777
Özdeğer (Eigenvalue)	4,187
Açıklanan Varyans (Total Variance Explained) %	52,339
KMO and Bartlett's Test, p değeri	,000
Güvenirlilik (Cronbach's alpha)	,869

3.7.3. Okul Aktiviteleri ve Arkadaşla Faaliyetlere Katılım

Okul aktivitelerine ve arkadaşlarla gerçekleştirilen faaliyetler değişkeni de 8 likert tipi sorudan oluşan bir ölçektir. Bu sorularla çalışmaya katılan kişilerin çocukluk dönemlerinde (12-18 yaş arası), okulda gerçekleştirilen faaliyetlere katılımları ve arkadaşları ile birlikte ne sıklıkta faaliyetler gerçekleştirdikleri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Toplam puanlar 8 ile 32 arasında değişmektedir. Puan ne kadar yükselirse okul aktivitelerine ve arkadaş faaliyetlerine katılım o kadar artmaktadır. Oluşturulan ölçeğin güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) ve faktör analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 5: Okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma

Okul Aktiviteleri ve Arkadaşlarla Yapılan Faaliyetlere Katılma Soruları	Faktör Yük Değeri
A9. Okulda iken bando, koro, tiyatro, gibi okul faaliyetlerine katılırdım.	,653
A10. Okulda iken okul takımına katılmak gibi sportif faaliyetlere katılırdım.	,619
A11. Okulda iken izcilik gibi gönüllü faaliyetlere katılırdım.	,597
A12. Okulda iken okul dışı dini etkinliklere katılırdım.	,579
A13. Okulda iken dans, bale, folklor kurslarına katılırdım.	,620
A14. Okulda iken arkadaşlarımla grup çalışmaları yapardım.	,772
A15. Okulda iken, arkadaşlarımla piknik yapardım.	,764
A16. Arkadaşlarımla okul dışında muhabbet etmek/gezmek için buluşurduk.	,664
Özdeğer (Eigenvalue)	3,505
Açıklanan Varyans (Total Variance Explained) %	43,814
KMO and Bartlett's Test, p değeri	,000
Güvenirlilik (Cronbach's alpha)	,813

3.7.4. Aile ile Birlikte Zaman Geçirme

Aile ile birlikte zaman geçirme değişkeni 6 likert tipi sorudan oluşan bir ölçektir. Bu sorularla çalışmaya katılan kişilerin çocukluk dönemlerinde (12-18 yaş arası) aileleri ile yemeklerde, hafta sonlarında, çeşitli bayram ve kutlamalarda ne sıklıkta birlikte zaman geçirdikleri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Toplam puanlar 6 ile 24 arasında değişmektedir. Puan ne kadar yükselirse aile ile birlikte zaman geçirme o kadar artmaktadır. Oluşturulan ölçeğin güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) ve faktör analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 6: Aile ile birlikte zaman geçirme

Aile Birlikte Zaman Geçirme Soruları	Faktör Yük Değeri
C1. Ailemizde, yemekler birlikte yenirdi.	,735
C2. Ailemizde, hafta sonları birlikte geçirilirdi.	,776
C3. Ailemizde, gezi/tatiller birlikte yapılırdı.	,795

Tablo 6'nın devamı

C4. Ailemizde, nişan, düğün, mezuniyet, sünnet gibi günlere birlikte katılıncıdır.	,780
C5. Ailemizde, dini bayramlar birlikte geçirilirdi.	,754
C6. Ailemizde, evlilik yıldönümü, doğum günü, anneler günü, yılbaşı gibi günler birlikte kutlanırdı.	,727
Özdeğer (Eigenvalue)	3,480
Açıklanan Varyans (Total Variance Explained) %	57,998
KMO and Bartlett's Test, p değeri	,000
Güvenirlilik (Cronbach's alpha)	,852

3.7.5. Aile ile Birlikte Geçirilen Zamanlarda Görev Üstlenme

Aile ile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme değişkeni 6 likert tipi sorudan oluşan bir ölçektir. Bu sorularla çalışmaya katılan kişilerin çocukluk dönemlerinde (12-18 yaş arası) aileleri ile yemeklerde, hafta sonlarında, çeşitli bayram ve kutlamalarda ne sıklıkta görevler üstlendikleri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Toplam puanlar 6 ile 24 arasında değişmektedir. Puan ne kadar yükselirse aile ile birlikte geçirilen zamanlarda görev alma sıklığı o kadar artmaktadır. Oluşturulan ölçeğin güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) ve faktör analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 7: Aile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme

Aile Birlikte Geçirilen Zamanlarda Görev Üstlenme Soruları	Faktör Yük Değeri
C7. Ailemizde, yemek zamanında herkes yemeğin hazırlanmasına yardım ederdi.	,670
C8. Ailemizde, hafta sonlarında herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	,779
C9. Ailemizde, gezi/tatillerde herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	,856
C10. Ailemizde yapılan kutlamalarda herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	,845
C11. Benim ailemde, dini bayramlarda herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	,752
C12. Ailemizde, nişan, düğün, mezuniyet, sünnet gibi günlerde herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	,770
Özdeğer (Eigenvalue)	3,659
Açıklanan Varyans (Total Variance Explained) %	60,990
KMO and Bartlett's Test, p değeri	,000

Tablo 7'nin devamı

Güvenirlilik (Cronbach's alpha)	,870

3.7.6. Aile İlgisi

Aile ilgisi değişkeni 6 likert tipi sorudan oluşan bir ölçektir. Bu sorularla çalışmaya katılan kişilerin çocukluk dönemlerinde (12-18 yaş arası) aileleri tarafından derslerinde, yaşadığı problemlerde, boş zamanlarında vs. çeşitli faaliyetlerinde aileleri tarafından ne sıklıkta özel ilgi gördükleri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Toplam puanlar 6 ile 24 arasında değişmektedir. Puan ne kadar yükselirse ailenin çocuklarına ilgisi de o kadar artmaktadır. Oluşturulan ölçeğin güvenirlik analizi (Cronbach's Alpha) ve faktör analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 8: Aile ilgisi

Ailenin Özel İlgisi Soruları	Faktör Yük Değeri
C13. Anne ya da babamdan birisi, evin dışındaki boş zamanlarda piknik, sinema, alışveriş gibi bazı faaliyetlerde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	,801
C14. Anne ya da babamdan birisi, evde ödev yaparken veya oyun oynarken benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	,837
C15. Çocukluğumda anne ya da babamdan birisi, benimle özel olarak konuşurlardı.	,794
C16. Anne veya babamdan birisi, okuldaki öğretmenlerimle görüşür veya okulunun diğer faaliyetlerinde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	,822
C17. Anne veya babamdan birisi, dini faaliyetlerde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	,736
C.18. Anne veya babamdan birisi, spor faaliyetlerinde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	,764
Özdeğer (Eigenvalue)	3,773
Açıklanan Varyans (Total Variance Explained) %	62,889
KMO and Bartlett's Test, p değeri	,000
Güvenirlilik (Cronbach's alpha)	,881

3.7.7. Yaşanılan Çevrede Dayanışma ve Yardımlaşma

Yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma değişkeni 7 adet (1) Evet ve (2) Hayır şeklinde cevaplanabilecek sorudan oluşan bir ölçektir. Bu sorularla, çalışmaya katılan kişilerin yaşadıkları çevrede karşılaşılan problemler ve acil ihtiyaçlar karşısında yardımlaşma ve dayanışma duygusunun olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Toplam puanlar 7 ile 14 arasında değişmektedir. Ancak daha sonra değerler 0 ve 1 yeniden kodlanmış (recode) ve puanlar 0-7 arasında oluşmuştur. Yeni puanlara göre puan ne kadar yükselirse yaşanılan çevrede yardımlaşma ve dayanışma o kadar artmaktadır. Oluşturulan ölçeğin güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) ve faktör analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 9: Yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma

Yaşanılan Çevrede Dayanışma ve Yardımlaşma Soruları	Faktör Yük Değeri
E1. Eğer ailenizin aniden bir miktar paraya ihtiyacı olsa, bunu çevrenizden sağlayabilirler miydi? (İhtiyaç miktarı olarak bir haftalık yaşam giderinizi düşünebilirsiniz.)	,680
E2. Eğer aileniz, aniden birkaç gün şehir dışına çıkmak zorunda kalsa, size çevrenizdeki insanlar göz kulak olurlar mıydı?	,722
E3. Eğer aile reisi hayatını kaybetse, bu durumda çevrenizdeki insanların size yardım edeceğini düşünür müydünüz?	,670
E4. Anne ya da babanızdan herhangi biri, toplum yararı için gönüllü olarak başkaları ile birlikte çalışırlar mıydı?	,552
E5. Anne ya da babanızdan herhangi biri, herhangi bir ihtiyacı için akrabalarınızdan birine yardım ederler miydi?	,797
E6. Anne ya da babanızdan herhangi biri, herhangi bir ihtiyacı için, komşularınızdan birine yardım ederler miydi?	,778
E7. Ailenizle birlikte yaşadığınız çevrede, insanlar birbirlerine yardım ederler miydi?	,759
Özdeğer (Eigenvalue)	3,554
Açıklanan Varyans (Total Variance Explained) %	50,774
KMO and Bartlett's Test, p değeri	,000
Güvenirlilik (Cronbach's alpha)	,820

3.7.8. Ailelerin Sosyal Gruplara Üyelikleri

Ailenin sosyal gruplara katılımı değişkeni (1) Evet ve (2) Hayır olmak üzere iki seçenekli 10 sorudan oluşan bir değişkendir. Bu değişkenle tüm cevapların toplamı alınarak ailelerin hemşehri/köy dernekleri, dini grup, siyasi parti, sendika gibi üyeliklerinin olup olmadığı tespit edilecektir. Toplam puanlar 10 ile 20 arasında değişmektedir. Ancak daha sonra değerler 0 ve 1 yeniden kodlanmış(recode) ve puan aralığı 0-10 arası olmuştur. Puanların yüksekliği, ailelerin çeşitli sosyal gruplara üyeliğinin seviyesindeki yükselişe işaret etmektedir.

3.7.9. Genel Olarak İnsanlara Güvenme

Genel olarak insanlara güvenme değişkeni; ‘Genel olarak düşündüğünüzde, insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi? Ya da başkalarıyla herhangi bir ilişki kurarken veya iş yaparken hiç bir zaman dikkati elden bırakmamak mı gerekir?’ sorusu ve buna verilen ‘insanların çoğuna güvenilebilir’, ‘dikkatli olmak gerekir’ ve ‘insanlara güvenilmez’ şeklinde cevaplarından oluşmaktadır.

3.7.10. İnsanların Dürüst ya da Çıkarıcı Olduğuna İnanma

İnsanların dürüst ya da çıkarıcı olduğuna inanma değişkeni ‘Size göre; insanların çoğu fırsat bulduklarında, çıkar sağlamaya mı çalışırlar, yoksa dürüst mü davranırlar?’ sorusu ve buna verilen ‘Çıkar elde etmeye çalışırlar’ ve ‘dürüst davranırlar’ cevaplarından oluşmaktadır.

3.7.11. Mahalle Çevresi ve Aile Tarafından Olumsuz Davranışlara Müdahale

Mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale değişkeni 5 likert tipi sorudan oluşan bir ölçektir. Bu sorularla, başkalarına saygısızlık yapmak, duvarlara yazı yazmak, okuldan kaçmayı engellemek gibi sorularla yaşanan çevredeki sosyal kontrol seviyesi tespit edilmeye çalışılmaktadır. Oluşturulan ölçeğin güvenilirlik analizi (Cronbach’s Alpha) ve faktör analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 10: Mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale

Mahalle Çevresi ve Aile Tarafından Olumsuz Davranışlara Müdahale Soruları	Faktör Yük Değeri
F4. Yaşadığınız çevrede, herhangi biri okuldan kaçarsa diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?	,580
F5. Yaşadığınız çevrede, herhangi biri duvarlara yazı yazma ya da birinin malına zarar verme gibi olumsuz bir davranış sergilerse diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?	,757
F6. Yaşadığınız çevrede, herhangi biri büyüklere saygısızlık yaparsa diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?	,814
F7. Yaşadığınız çevrede, herhangi biri tatile gittiği zaman diğer mahalle sakinleri onun ev ya da işyerini hırsızlık vs. karşı kontrol ederler mi?	,772
F8. Ailenin hoşuna gitmeyen birşey yaptığınız takdirde aileniz bu davranışınıza engel olmaya çalışır mı?	,632
Özdeğer (Eigenvalue)	2,567
Açıklanan Varyans (Total Variance Explained) %	51,339
KMO and Bartlett's Test, p değeri	,000
Güvenirlilik (Cronbach's alpha)	,760

3.7.12. Anne Babanın Medeni Durumu

Anne babanın medeni durumu, her ikisi de sağ ve birlikte, her ikisi de sağ ancak ayrı yaşıyorlar, anne ve babadan en az biri ölü, anne babadan en az biri üvey ve diğer cevaplarını içeren bir sorudur.

3.7.13. Anne Babanın Eğitim Durumu

Anne babanın eğitim durumu okuryazar değil, okuryazar, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu, yüksek okul mezunu, üniversite mezunu, lisansüstü mezunu gibi 8 sorudan oluşan sıralı bir değişkendir.

3.7.14. Yaşanılan Yer

Yaşanılan yer değişkeni ankete katılanların oturdukları birimleri tespit etmek amacıyla hazırlanmış ve şehir merkezleri, varoş olarak da isimlendirilen şehrin kenar mahalleleri, ilçe ve beldeler, köy ve daha küçük birimler şıklarından oluşan bir değişkendir.

3.8. Pilot Çalışma

Anket uygulanmadan önce, gerekli eksikliklerin giderilmesi için pilot çalışmanın yapılması önerilmektedir (Sevinç, 2010:268). Pilot test, Sakarya Üniversitesi'nde 50 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Pilot testi sonucunda, sorun oluşturması muhtemel sorularla, ilgili olarak gerek anket formunun uygulanması gerekse anket formunun veri girişlerinin yapılması esnasında gerekli önlemler alınmıştır.

BÖLÜM IV: ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1. Örneklem Genel Özellikleri ve Grupların Karşılaştırılması: Çapraz Tablolar

Çalışmanın bu bölümünde, uygulanan anketlerin analizleri yapılmış, ileri sürülen düşünce ve hipotezlerin kabul ya da reddedilmesini sağlayacak bulgu ve sonuçlar sunulmuştur. Öncelikle bu bölümde, anket formunu dolduran katılımcıların kendileri ve aileleri hakkında betimsel analizler yapılmış ve bir suçtan mahkûm olan ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evlerinde kalan hükümlülerle Sakarya Üniversitesi'nde okuyan öğrenciler arasında, karakteristik özellikler açısından farklılıklar olup olmadığı çapraz tablolarda gösterilmiştir. İkinci aşamada ise sosyal sermayeyi çeşitli boyutlarıyla ölçmek için oluşturulan ölçeklerle yine iki grup arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı bağımsız t testi analizi marifetiyle tespit edilmiştir. Son olarak da literatürde suça etki ettiği ileri sürülen diğer faktörlerle, sosyal sermaye değişkeni olarak kullandığımız ölçekleri lojistik regresyon analizine tabi tutup sosyal sermaye bileşenlerinin suç işlemeyi ne ölçüde tahmin edebileceği tartışılmıştır.

Önceki bölümde de belirtildiği üzere çalışmaya toplam 731 kişi katılmıştır. Bu sayı, farklı iki örneklemde elde edilmiş ve aralarında karşılaştırmalar yapılmıştır. Örneklemde ilki ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evleri evreninden (n=262) diğeri de Sakarya Üniversitesi evreninden (n=469) alınmıştır.

Tablo 11: Hükümlüler ve öğrencilerin cinsiyet dağılımı

	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Hükümlü	3	0,4	259	35,4
Öğrenci	102	14,0	367	50,2
Toplam	105	14,4	626	85,6

Cinsiyet dağılımı çalışmada dengeli değildir. Bu nedenle, geliştirilen hipotezleri test ederken cinsiyete dayalı analiz yapılmamıştır. Analizlere cinsiyetin dahil edilmemesinin nedeni, ceza infaz kurumu ya da çocuk eğitim evlerinde kalan, anketin uygulandığı yaş

kategorisindeki, kadın hükümlü sayısının Ocak 2011 tarihi itibariyle sadece 60 olması ve bu sayının tamamıyla anketi gerçekleştirmenin güç olmasındadır (Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, 2011).

Tablo 13: Yaş gruplarına göre hükümlüler ve öğrenciler

	Hükümlü		Öğrenci	
	N	%	N	%
15-18	116	44,3	32	6,8
19-21	135	51,5	259	55,2
22 ve üzeri	11	4,2	178	38,0
Toplam	262	100	469	100

Araştırmanın örnekleminin yaş dağılımı, verilerin daha derli toplu olarak kategorik bir biçimde görülebilmesi ve istatistikî analizlere daha elverişli olması nedeniyle belirli yaş aralıklarına bölünmüştür. Yaş değişkeni açık uçlu soru olarak sorulmuş olup daha sonra ceza infaz kurumları ve çocuk eğitim evine girişteki yaş sınırlarına uygun olarak kategorize edilmiştir. Anket sonucunda en düşük yaş 15, en yüksek yaş ise 26 olarak tespit edilmiştir. Genel yaş ortalaması ise 20,33 çıkmıştır. 15 ve 16 yaşında olanların sayısı 14 (yaklaşık % 2), 25 ve 26 yaşında olanların sayısı ise sayısı 13 (yaklaşık % 2) olarak çıkmıştır. 15-16 ve 25-26 yaşında olanlar, toplam ankete katılanların içinde yüzde 3,6 oranındadır. Yani, araştırmanın katılımcılarının büyük çoğunluğu 17 ile 24 yaş arasındadır. Soru formunda sorulan sorular, ankete katılanların 12-18 yaş arasındaki durumları dikkate alınarak sorulduğundan, herhangi bir suçtan hüküm giyenlerle herhangi bir suçtan hüküm giymemiş üniversite öğrencileri arasında yaş farklılıklarının sorun olmayacağı düşünülmüştür.

Tablo 14: Aile aylık gelir gruplarına göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
500 TL'den az	53	20,2	16	3,4	
501-750 TL arası	56	21,4	47	10,0	96,498***

Tablo 14'ün devamı

751-1000 TL arası	56	21,4	85	18,1
1001-1500 TL arası	38	14,5	116	24,7
1501-2000 TL arası	30	11,5	91	19,4
2001-3000 TL arası	19	7,3	74	15,8
3001 TL ve üzeri	10	3,8	40	8,5
Toplam	262	100	469	100

Not: *** p < .001

Herhangi bir suçtan hüküm giymiş olanların yaklaşık yüzde 63'ü, dört kişilik bir ailenin yaklaşık açlık sınırı diyebileceğimiz 1000 TL'nin altında gelire sahiptir. Herhangi bir suçtan hüküm giymeyen üniversite öğrencilerinde ise bu oran yüzde 31,6 olarak görülmektedir. Ailesi 3000 TL'den fazla kazanan hükümlülerin oranı ise yüzde 3,8 iken bu oran üniversite öğrencilerinin aileleri için yüzde 8,5 oranında gerçekleşmiştir. Tablo 14'de, iki grup arasında görülen farklılıklar yapılan ki-kare testinde de net bir şekilde ortaya çıkmış ve hükümlülerle hüküm almamış öğrenciler arasında aile geliri yönünden anlamlı farklılıklar ($p = .000$) tespit edilmiştir.

Suç literatürü incelendiğinde çocuk ve gençlerin suça katılımını etkileyen faktörlerden biri olan aile gelir durumu üzerinde önemle durulmaktadır. İki grup arasındaki aile geliri açısından farklılık bu gerçeğe işaret etmektedir. Aile gelir seviyesi ile suça katılım arasındaki ilişki lojistik regresyon analizi sonuçları ile birlikte daha detaylı olarak ele alınmıştır.

Tablo 15: Eğitim gruplarına göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
Okuryazar Değil	17	6,5	0	0,0	542.409***
Okuryazar	30	11,5	0	0,0	
İlkokul mezunu	54	20,6	0	0,0	

Tablo 15'in devamı

Ortaokul mezunu	112	42,7	0	0,0
Lise mezunu	46	17,6	466	99,4
Yüksekokul(2 yıllık) mezunu	3	1,1	3	0,6
Üniversite(4 yıllık) Mezunu	0	0,0	0	0,0
Toplam	262	100	469	100

Not: *** $p < .001$

Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin lise mezunu olduğu varsayılmıştır. Ancak yüksek okul mezunu olma ya da ikinci üniversiteyi okuyor olma ihtimallerinden dolayı soru formuna yüksek okul ve üniversite şıkkı da eklenmiştir. Tablo 15'te de görüldüğü gibi yüksek okul mezunu olan 3 kişi çıkmıştır. Ceza infaz kurumu ya da çocuk eğitim evlerinde bulunan hükümlülerin yaklaşık % 18'i ilkokul diplomasına sahip değildir. Yüzde 20,6'sı ilkokul, yüzde 42,7'si ise ortaokul mezunudur. Yani, hükümlülerin yaklaşık yüzde 80'i lise seviyesinin altında bir eğitim derecesine sahiptir. Yapılan ki-kare testinde de iki grup arasında anlamlı bir farkın ortaya çıktığı görülmektedir ($p = .000$). Çıkan ilişkinin derecesi oldukça yüksek çıkmıştır (Cramer's $V = 861$).

Suçu etkileyen en önemli unsurlardan biri eğitimidir. Beyaz yaka suçları dışında birçok suç bireylerin eğitimsizliği ile açıklanmaktadır. Alınan eğitim sayesinde bireyler karşılaştıkları problemleri çözmeye şiddet yerine daha barışçıl çözümler geliştirebilmekte, kişisel tatminle birlikte daha yüksek gelir ve statü elde edeceği işler bulma imkanına sahip olmaktadır. Bu nedenle suç faaliyetlerine karışmaları, eğitim seviyesi düşük olanlara nazaran daha az olasıdır (Kızmaz, 2004:292-293).

Tablo 16: Babalarının eğitim gruplarına göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
Okuryazar Değil	39	14,9	7	1,5	115,045***

Tablo 16'nın devamı

Okuryazar	35	13,4	21	4,5
İlkokul mezunu	106	40,5	154	32,8
Ortaokul mezunu	34	13,0	61	13,0
Lise mezunu	30	11,5	119	25,4
Yüksekokul(2 yıllık) mezunu	6	2,3	35	7,5
Üniversite(4 yıllık) Mezunu	8	3,1	69	14,7
Yüksek Lisans/Doktora	4	1,5	3	0,6
Toplam	262	100	469	100

Not: *** $p < .001$

Tablo 16'da görüldüğü gibi hükümlülerin babalarından, ilkokul mezunu olmayanların oranı yüzde 30'lara yaklaşırken, üniversite öğrencilerinin babaları için bu oran yüzde 6 civarında çıkmaktadır. İlkokul mezunlarında ise hükümlü babalarının oranı yaklaşık yüzde 40 iken diğerlerinde yüzde 33'tür. Babaların ortaokul mezunu olması açısından iki grup arasında bir farklılık görülmemekte ve bu oran yüzde 13 olarak gerçekleşmektedir. Babaları lise mezunu olan hükümlülerin yüzdesi ise 11,5 iken diğer grubun babaları için bu oran yüzde 25,4 olarak tespit edilmiştir. Babaların üniversite veya lisansüstü diplomasına sahip olma durumlarına göre de iki grup arasında farklılık bulunmaktadır. Hükümlü babalarının yüzde 5'e yakını üniversite ya da daha üst düzeyde bir okuldan mezunken üniversite öğrencilerinin babalarında bu oran yaklaşık yüzde 15 olarak çıkmaktadır. Tablo 16'daki bulgulardan, iki grup arasında, özellikle temel eğitim olan ilkokul düzeyinde, önemli farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Zaten ki-kare testinde de iki grup arasında farkın anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($p = .000$). Daha sonra tartışılacak olan lojistik regresyon analizinde ailelerin eğitim seviyesi ile suç arasındaki ilişkiye detaylı olarak yer verilmiştir.

Tablo 17: Annelerinin eğitim gruplarına göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
Okuryazar Değil	67	25,6	35	7,5	60,435***
Okuryazar	30	11,5	36	7,7	
İlkokul mezunu	95	36,3	214	45,6	
Ortaokul mezunu	26	9,9	61	13,0	
Lise mezunu	27	10,3	87	18,6	
Yüksekokul(2 yıllık) mezunu	4	1,5	8	1,7	
Üniversite(4 yıllık) Mezunu	9	3,4	27	5,8	
Yüksek Lisans/Doktora	4	1,5	1	0,2	
Toplam	262	100	469	100	

Not: *** $p < .001$

Hükümlülerin annelerinde ilkökul mezunu olmayanların oranı Tablo 17’de görüldüğü üzere yüzde 37’nin üzerinde çıkarken bu oran, üniversite öğrencilerinin anneleri için yüzde 15 civarında çıkmaktadır. Annesi ilkökul mezunu olanlar, toplam hükümlü sayının üçte biri oranında iken, bu oran üniversite öğrencilerinin annelerinde neredeyse toplam sayının yarısıdır. Ortaokul mezunu olan hükümlü annelerinin oranı yüzde 9,9 iken bu oran, üniversite öğrencilerinin annelerinde yüzde 13 olarak çıkmıştır. Lise mezunu olmada, hükümlü annelerinin oranı, üniversite öğrencilerinin annelerinden yaklaşık yüzde 8 düşük çıkmış ve yüzde 10,3 olarak gerçekleşmiştir. Annelerin üniversiteden veya lisansüstü diplomasına sahip olma durumlarına göre yüzdelik oran açısından iki grup arasında çok az bir farklılık çıkmaktadır. Yapılan ki-kare testinde de iki grup arasında anlamlı bir farkın ortaya çıktığı görülmektedir ($p = .000$).

Tablo 18: Anne babanın medeni durumuna göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
Her ikisi de sağ ve birlikte yaşıyor	177	67,6	409	87,2	46,764***
Her ikisi de sağ ancak ayrı yaşıyor	36	13,7	15	3,2	
Anne babadan birisi ya da her ikisi ölü	44	16,8	39	8,3	
Ebeveynlerden en az biri üvey	3	1,1	5	1,1	
Diğer	2	0,8	1	0,2	
Toplam	262	100	469	100	

Not: *** $p < .001$

Anne babanın medeni durumu açısından hükümlü çocuk ve gençlerle üniversite öğrencileri arasında farklılıklar vardır. Anne ve babasının her ikisinin de sağ ve birlikte yaşadığını ifade edenlerin, hükümlülerdeki oranı yüzde 67,6 iken üniversite öğrencilerinde bu durum yüzde 87,2'dir. Anne babanın her ikisinin de sağ ancak ayrı yaşama durumuna göre, iki grup arasındaki önemli farklılıkların literatürdeki yaklaşımları doğrular nitelikte olduğu düşünülmektedir. Ayrı yaşayanların oranı hükümlüler için yüzde 13'ün üzerinde seyrederken diğerlerinde yüzde 3 civarındadır. Anne babaların üvey olması bakımından iki grup arasında yüzdeler oran ve sayı açısından kayda değer farklılık bulunmamaktadır. Her ikisinin yüzdeler oranı da yüzde 1,1 olarak çıkmıştır. Ancak anne babalardan birinin ya da her ikisinin de öldüğü durumlar açısından bakıldığında, hükümlüler ile üniversite öğrencilerinin arasında önemli bir farklılık görülmektedir. Anne ya da babalarından en az birini kaybeden hükümlülerin oranı üniversite öğrencilerinin iki katı çıkmaktadır. Bu oranlar hükümlüler için yüzde 16,8 düzeyinde iken üniversite öğrencileri için yüzde 8,3 olarak tespit edilmiştir. Yapılan ki-kare testinde de iki grup arasında ebeveynlerinin medeni durumlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu ortaya konmuştur ($p = .000$). ailelerin medeni durumları ile çocukların suça katılımları arasındaki ilişkinin gücü bilinen bir gerçektir. Parçalanmış aileler, suç işleyenlerin en karakteristik özellikleri arasında

sayılabilir. Ailenin medeni durumunun suç üzerindeki etkisi lojistik regresyon analizinde daha detaylı ele alınmıştır.

Tablo 19: Babaların meslek gruplarına göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
Esnaf	47	17,9	56	11,9	81,781***
Emekli	33	12,6	146	31,1	
İşçi	37	14,1	67	14,3	
İşsiz	17	6,5	11	2,3	
Memur	14	5,3	77	16,4	
Serbest Meslek	47	17,9	60	12,8	
Çiftçi/Hayvancılık	18	6,9	24	5,1	
Diğer	49	18,7	28	6,0	
Toplam	262	100	469	100	

Not: *** p < .001

Babaların meslek grupları dikkate alındığında hükümlülerle üniversite öğrencileri arasındaki bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. En yüksek fark babalarının emekli olmaları ile ilgilidir. Hükümlülerin yaklaşık yüzde 13'ü babasının emekli olduğunu belirtirken, üniversite öğrencilerinde yüzde 31,1 babasının emekli olduğunu belirtmiştir. Babaların mesleklerinin işçi olması yönüyle iki grup arasında önemli farklılık görülmemektedir. Babası işçi olanlar ise hükümlülerde yüzde 14,1 iken üniversite öğrencilerinde yüzde 14,3 olarak gerçekleşmiştir. Hükümlülerin babalarının yüzde 6,5'i, üniversite öğrencilerinin babalarının ise sadece yüzde 2,3'ü işsiz çıkmıştır. Tablo 19'dan da anlaşılacağı üzere, babaların memur olarak çalışması açısından, üniversite öğrencileri hükümlülere nazaran 3 katı bir orana sahiptir. Hükümlülerin babalarının yaklaşık yüzde 5'i, üniversite öğrencilerinin de yaklaşık yüzde 16'sı memur olarak çalışmaktadır. Meslek olarak babalarının serbest meslek ve esnaflıkla uğraştığını ifade edenler her iki meslekte de hükümlülerde daha fazla olmuştur. Aradaki farklılık istatistiksel açıdanda anlamlı çıkmıştır (p = .000).

Geliri etkileyebilecek bir faktör de işsizliktir. Ekonomik faktörler bireylerin yaşam sürecinde belirleyici bir fonksiyon icra etmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde artış gösteren işsizlik ailelerde çeşitli sorunların yaşanmasına yol açmaktadır. İşsizlik kişinin elde ettiği yaşam standartlarını kaybetmesine neden olmakta ve aile bireylerinde hayal kırıklığı meydana getirmektedir. Bu durum da çocukları farklı arayışlara iterek onların suç işlemelerine neden olabilmektedir (Kızmaz, 2006:76-78). Çalışmamızda, işsizlik oranları Türkiye gerçeklerinin altında çıkmıştır. Bunun nedenlerinden biri işsizliğin serbest meslek, hayvancılık ve çiftçilik ve diğer cevap şıkları altında gizlenmiş olabileceği ihtimalidir.

Tablo 20: Annelerin meslek gruplarına göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
Esnaf	10	3,8	4	0,9	
Emekli	10	3,8	30	6,4	
İşçi	10	3,8	18	3,8	
İşsiz	43	16,4	95	20,3	
Memur	3	1,1	25	5,3	26,774***
Serbest Meslek	13	5,0	12	2,6	
Çiftçi/Hayvancılık	9	3,4	9	1,9	
Ev Hanımı	122	46,6	183	39,0	
Diğer	42	16,0	93	19,8	
Toplam	262	100	469	100	

Not: *** $p < .001$

Annelerin meslek grupları dikkate alındığında herhangi bir suçtan ceza alan hükümlülerle üniversite öğrencileri arasındaki, babaların mesleklerindeki farklılıklara benzer bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Hükümlülerin yarıya yakını annesinin ev hanımı olduğunu belirtirken diğerlerinde bu oran biraz daha düşük (% 39) çıkmaktadır. Hükümlülerin yaklaşık yüzde 4'ü annesinin emekli olduğunu belirtirken bu rakam

üniversite öğrencilerinde yüzde 6,4 olarak belirtilmiştir. Annesi işçi olanlar ise her iki grupta da aynı çıkarak yüzde 3,8 düzeyinde gerçekleşmiştir. Annesinin işsiz olduğunu belirtenler ise hükümlülerde yüzde 16,4 olarak görülürken diğerlerinde yüzde 20,3 olarak görülmektedir. Annesi memur olarak çalışanlarda ise durum yine üniversite öğrencilerinde diğerlerine nazaran daha yüksek oranlarda seyretmektedir. Hükümlülerde bu oran sadece yüzde 1,1 iken diğerlerinde bu oran yüzde 5,3 olarak çıkmaktadır.

Genel olarak annelerin çalışması ile suç arasında çift yönlü bir ilişki beklenmektedir. Çalışan annelerin çocuklarına ayırdıkları zamanın diğerlerinden daha az olmasının, bazı çalışmalarda suçlulukta etkili olduğu bazı çalışmalarda ise etkili olmadığı belirtilmektedir (Regoli ve Hewitt, 2000:182-184).

Tablo 21: Yaşanılan yere göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
Şehir merkezi	112	42,7	245	52,2	
Şehrin kenar mahalleleri	89	34,0	58	12,4	
İlçe ya da küçük belde	31	11,8	118	25,2	59,241***
Köy ya da mezra	26	9,9	46	9,8	
Diğer	4	0,5	2	0,3	
Toplam	262	100	469	100	

Not: *** $p < .001$

Ankete katılan hükümlülerin yüzde 42,72'si şehir merkezlerinde yaşadıklarını belirtirken, üniversite öğrencilerinin yarısından fazlası şehir merkezlerinde yaşadıklarını ifade etmektedirler. Şehrin kenar mahallelerinde yaşadığını belirten hükümlülerin sayısı üniversite öğrencilerinin yaklaşık üç katı olarak çıkmaktadır. Bu oranlar yüzde 34'e 12,4'dür. Köy ya da daha küçük birimlerde yaşama açısından her iki grup arasında oran açısından önemli bir farklılık (% 0,1) çıkmamaktadır. İlçe ve beldelerde yaşama açısından ise iki grup arasında farklılık bulunmaktadır. Hükümlülerin yaklaşık yüzde 12'si; üniversite öğrencilerinin ise dörtte biri ilçe ve beldelerde yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Ülkemizde genel olarak şehirler çarpık kentleşme, yetersiz altyapı, heterojen nüfus yapısı gibi özelliklerle nitelendirilebilir. Bütün bu olumsuzluklar sosyal düzensiz bir toplum yapısına işaret etmektedir. Dolayısıyla daha homojen bir nüfusla açıklanabilen küçük yaşam birimlerinde yaşama suç işleme ihtimalini azaltmada etkili olmaktadır.

Tablo 22: Taşınıp taşınmamaya göre hükümlü ve öğrencilerin dağılımı

	Hükümlü		Öğrenci		Anlamlılık Testi Ki-kare
	N	(%)	N	(%)	
Daha önce taşınmış	176	67,2	279	59,5	4,227***
Daha önce taşınmamış	86	32,8	190	40,5	
Toplam	262	100	469	100	

Not: *** $p < .001$

Ankete katılanlardan yaklaşık her 3 kişiden 2'si hayatında en az bir kere mahallesinden başka yerlere taşınmıştır. Bu oranlar hükümlülerde yüzde 67,2; üniversite öğrencilerinde ise 59,5 şeklinde gerçekleşmiştir.

Suçluluğun açıklanmasında, sosyal sermayeyi belirleyen değişkenlerden biri de bireylerin daha önce göç edip etmedikleridir. Yapılan ikili analizler neticesinde iki grup arasında başka şehir ya da mahallelere göç edip etmeme açısından önemli farklılıklar çıkmıştır (Bakınız. Tablo 22). Göçler bireyleri, içinde bulunduğu aile ve komşu çevresinden koparmaktadır. Öte yandan kaybolan bu ilişkilerin yerine, yeni bir ilişkiler ağının geliştirilmesinin önemli bir zamana ihtiyaç duyacağı bir gerçektir. Bu nedenle sık taşınma, sosyal ilişkilerde kopukluklara neden olmakta ve sosyal sermaye zenginliğini erozyona uğratmaktadır (Fukuyama, 2000:170; Putnam, 2000: 390).

4.2. Çeşitli Sosyal Sermaye Değişkenleri Açısından İki Grubun Karşılaştırılması: Ki-Kare ve Bağımsız T Test analizleri

Tablo 23: İnsanları yardımsever ya da çıkarıcı görme açısından iki grup arasındaki ki-kare analizi

Değişkenler	Hükümlü (n=262)		Öğrenci (n=469)		Anlamlılık Testi Ki-Kare
	N	%	N	%	
İnsanlar genellikle yardımseverdir.	53	20,2	142	30,3	8,677***
İnsanlar çoğunlukla kendi çıkarlarını gözetirler.	209	79,8	327	69,7	

Not: *** $p < .001$

İnsanları çıkarıcı veya dürüst görme açısından üniversite öğrencileri ile ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlüler arasında anlamlı bir farklılık ($p = ,003$) çıkmaktadır. Ancak iki değişken arasındaki ilişkinin derecesi zayıf çıkmaktadır (Cramer's $V = 109$). Üniversite öğrencilerinin 142'si (% 30,3) insanların genellikle yardımsever olduğuna 327 (% 69,7)'si de insanların çoğu zaman çıkarıcı olduğuna inanırken ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerin 53 (% 20,2)'ü insanların genellikle yardımsever olduğuna 209 (% 79,8)'u ise insanların çoğu zaman çıkarıcı olduğuna inanmaktadır.

Tablo 24: İnsanlara güvenme açısından iki grup arasındaki ki-kare analizi

Değişkenler	Hükümlü (n=262)		Öğrenci (n=469)		Anlamlılık Testi Ki-Kare
	N	%	N	%	
İnsanların çoğuna güvenilebilir.	24	9,2	61	13,0	8,677***
Dikkatli olmak gerekir.	145	55,3	358	76,3	
İnsanlara güvenilmez.	93	35,5	50	10,7	

Not: *** $p < .001$

Genel olarak insanlara güven duyma açısından anketin verileri Türkiye’de yapılan diğer anketlerin sonuçlarına yakın çıkmaktadır (WVS, 2005). İnsanların çoğunun güvenilir olduğunu düşünme bakımından üniversite öğrencileri ile ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlüler arasında anlamlı bir farklılık ($p=.000$) çıkmaktadır. Üniversite öğrencilerinin 61 (% 13)’i insanların çoğunun güvenilir olduğunu, 358 (% 76,3)’i ilişkilerde dikkatli olmak gerektiğini, 50 (% 10,7)’si ise insanların güvenilmez olduğunu belirtmektedir. Ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerin 24 (% 9,2)’ü insanların çoğunun güvenilir olduğunu, 145 (% 55,3)’i ilişkilerde dikkatli olmak gerektiğini, 93 (%35,5)’ü ise insanların güvenilmez olduğunu ifade etmektedir. Ancak her iki grup arasındaki farklılık, yapılan analizlerde çok güçlü çıkmamıştır (Cramer’s $V=.3$, Eta $V=.249$).

Yaşadıkları çevrede suç işleme sıklığı açısından üniversite öğrencileri ile ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlüler arasında anlamlı bir farklılık ($p = ,000$) çıkmaktadır. Üniversite öğrencilerinin 41’i (% 8,7), ailesi ile birlikte yaşadıkları çevrede sıklıkla suç işlendiğini belirtirken kalan 428’i (yüzde 91,3) sıklıkla suç işlenmediği belirtmektedir. Ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerin 132’si (% 50,4) ailesi ile birlikte yaşadıkları çevrede sıklıkla suç işlendiğini belirtirken kalan 130’u (yüzde 49,6) sıklıkla suç işlenmediği belirtmektedir. İki grup arasındaki farklılığın derecesi ise (Cramer’s $V = 470$) normal çıkmaktadır.

Tablo 25: Ölçeklere göre grupların ortalama ve standart sapmaları

Değişkenler	Hükümlüler (n=262)		Öğrenciler (n=469)		Anlamlılık Testi t değeri
	Ort	S.S.	Ort.	S.S.	
Akraba ve komşularla faaliyetler yapma	16,38	4,41	20,95	4,47	13,305***
Okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma	14,75	4,83	18,79	4,56	11,249***
Aile ile birlikte zaman geçirme	15,65	4,64	19,34	3,24	11,403***
Aile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme	12,19	4,51	15,76	3,82	10,819***

Tablo 25'in devamı

Aile ilgisi	11,23	4,59	15,29	4,30	11,949***
Mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale	12,24	3,62	13,79	2,95	5,893***
Yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma	4,56	2,26	6,33	1,14	11,849***
Ailenin sosyal gruplara üyeliği	1,13	1,90	1,62	1,78	3,454***

Not: *** $p < .001$

Bağımsız t testi analizi sonucunda 'akraba ve komşularla faaliyetler yapma' değişkeni açısından ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerle (Ort = 16.38, S.S. = 4.41) üniversite öğrencileri (Ort = 20.95, S.S. = 4.47) arasında anlamlı farklılıklar ($t = 13.305$, $p = .000$) bulunmuştur. Tablo 25'ten üniversite öğrencilerinin, akraba ve komşularıyla, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülere oranla daha fazla birlikte faaliyetler gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır.

Okul aktivitelerine katılma ve arkadaşları ile yapılan faaliyetlere katılma değişkeni açısından da ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerle (Ort = 14.75, S.S. = 4.83) üniversite öğrencileri (Ort = 18.79, S.S. = 4.56) arasında anlamlı farklılıklar ($t = 11.249$, $p = .000$) görülmektedir. Yani, üniversite öğrencileri, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerden daha fazla okul aktivitelerine ve arkadaşlarıyla yapılan faaliyetlere katılmaktadır.

Aile ile birlikte zaman geçirme değişkeni yönüyle de, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerle (Ort = 15.65, S.S. = 4.64) üniversite öğrencileri (Ort = 19.34, S.S. = 3.24) arasında anlamlı bir farklılık ($t = 11.403$, $p = .000$) çıkmıştır. Yani, üniversite öğrencileri, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülere nazaran daha fazla ailesi ile birlikte zaman geçirmektedir.

Ailesi ile birlikte geçirilen zamanlarda görevler üstlenme ortalamaları, önceki üç değişkene oranla daha düşük çıksa da, bu değişken açısından, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerle (Ort = 12.19, S.S. = 4.51) üniversite öğrencileri (Ort = 15.76, S.S. = 3.82) arasında anlamlı bir farklılık ($t = 10.819$, $p = .000$) bulunmuştur. Bu durum, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerin,

üniversite öğrencilerine oranla, ailesi ile birlikte geçirilen zamanlarda daha az görevler üstlendiklerini ortaya koymaktadır.

Aileleri tarafından ilgi görme yönünden ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerle (Ort = 11.23, S.S. = 4.59) üniversite öğrencileri (Ort = 15.29, S.S. = 4.30) arasında anlamlı bir farklılık ($t = 11.949$, $p = .000$) görülmüştür. Bu da göstermektedir ki, üniversite öğrencileri, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülere kıyasla, 12-18 yaşları arasında iken aileleri tarafından daha fazla ilgi görmüştür.

Mahallesi ve ailesi tarafından çeşitli olumsuz davranışlarına karşı müdahale edilmesi açısından üniversite öğrencileri ile (Ort = 13.79, S.S. = 2.95) ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlüler (Ort = 12.24, S.S. = 3.62) arasında anlamlı bir farklılık ($t = 5.893$, $p = .000$) görülmektedir. Dolayısıyla, üniversite öğrencilerine, sergiledikleri olumsuz davranışları engellemek amacıyla, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülere oranla, mahalle ve aile çevreleri tarafından daha fazla müdahale edilmektedir.

Yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma açısından üniversite öğrencileri ile (Ort = 6.33, S.S. = 1.14) ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlüler (Ort = 4.56, S.S. = 2.26) arasında anlamlı bir farklılık ($t = 11.849$, $p = .000$) vardır. Her ne kadar, ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerin yaşadıkları çevrelerde de belli ölçüde dayanışma ve yardımlaşma olsa da üniversite öğrencileri ile karşılaştırıldıklarında bu oranın daha düşük seviyede olduğu görülmektedir.

Anne babalarının farklı sosyal gruplara üye olması açısından her iki grup arasında anlamlı bir farklılık vardır. Üniversite öğrencilerinin ailelerinin (Ort = 1.62, S.S. = 1.78), ceza infaz kurumu ve çocuk eğitim evinde kalan hükümlülerin aileleri (Ort = 1.13, S.S. = 1.90) ile karşılaştırıldığında ($t = 3.454$, $p = .001$) daha fazla grup ya da kuruluşa üye oldukları görülmektedir.

Yukarıda yapılan bağımsız t testi sonuçları, daha uygun olacağı düşünülerek, lojistik regresyon analizi sonuçları ile birlikte yorumlanmıştır.

Tablo 26: Bazı sosyal sermaye bileşenleri ortalamaları

Değişkenler	Hükümlüler (n=262)		Öğrenciler (n=469)		Anlamlılık Testi t değeri
	Ort	S.S.	Ort.	S.S.	
Anne ya da babanızdan herhangi biri çeşitli sosyal grupların faaliyetlerine ne sıklıkta katılırdı.	1,32	0,659	1,64	0,731	5,918***
Anne ya da babanızdan herhangi biri çeşitli sosyal gruplara parasal yardımda bulunur muydu?	1,58	0,807	1,83	0,726	4,302***
Anne ya da babanızdan herhangi biri dini toplantı ya da sohbetler katılır mıydı?	2,03	0,903	1,89	0,831	2,161
Anne ya da babanızdan herhangi biri düğün, cenaze gibi törenlere katılır mıydı?	2,68	0,981	3,11	0,826	6,057***
Anne ya da babanızdan herhangi biri seçimlerde oy kullanır mıydı?	3,14	1,092	3,66	0,732	6,969***
Anne ya da babanızdan herhangi biri günlük gazete okur muydu?	2,18	1,084	2,76	0,985	7,162***

Not: *** p < .001

Anne ya da babaların çeşitli sosyal grupların faaliyetlerine katılma sıklık ortalaması hükümlülerde 1,32 iken üniversite öğrencilerinde 1,64 olarak gerçekleşmiştir. En düşük skorun 1 en büyük skorun 4 olduğu göz önüne alınarak değerlendirildiğinde söz konusu ortalamalar katılım sıklığının düşük düzeylerde seyrettiğine işaret etmektedir. Yani genel olarak her iki grubun aileleri grup faaliyetlerine bazen katılmaktadırlar. Bağımsız t testi sonucunda her iki grup arasında p < .001 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Anne ya da babalardan birinin üye olduğu/aidiyet hissettiği gruplara parasal yardım yapma değişkeni açısından iki grup ortalamaları arasında farklılık göze çarpmaktadır. En düşük skorun 1 en büyük skorun 4 olduğu göz önüne alınarak değerlendirildiğinde söz konusu ortalamalar katılım sıklığının düşük düzeylerde seyrettiğine işaret

etmektedir. Yani genel olarak her iki grubun aileleri grup faaliyetlerine bazen katılmaktadırlar. Hükümlülerin anne ya da babalarının üye oldukları gruplara parasal katkı yapma sıklığı 1,58 iken bu değer öğrenci ebeveynlerinde 1,83 olarak çıkmaktadır. Bağımsız t testi sonucunda her iki grup arasında $p < .001$ düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Anne ya da babalardan herhangi birinin dini toplantı ya da sohbetlere katılma sıklıkları açısından hükümlülerle öğrenciler arasında önemsiz addedilebilecek farklılıklar çıkmaktadır. Bu değişkende de skorlar 1 ile 4 arasında değiştiği için zaten dini toplantı ve sohbetlere katılım düşük seviyelerde çıkmaktadır. Tablo 26, ankete katılanların ortalama olarak, anne ya da babalarının bazen dini toplantı veya sohbetlere katıldıklarını bize söylemektedir. Hükümlü ebeveynlerinin dini toplantı ve sohbetlere katılım ortalaması 2,03 iken öğrencilerde bu rakam 1,89 olarak gerçekleşmektedir. Her iki grup arasında $p < .001$ düzeyinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 26 incelendiğinde, gerek hükümlülerin gerekse öğrencilerin anne veya babalarının, düğün cenaze gibi toplumsal coşkunluk ve hüznün göstergesi olan törenlere çoğu zaman katıldıkları anlaşılmaktadır. Her iki grup arasında $p < .001$ düzeyinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Hükümlü ebeveynleri 2,68'lik ortalama bu tür törenlere çoğu zaman katıldıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde 3,11'lik bir skorla daha yüksek bir ortalamaya sahip olan öğrencilerin ebeveynleri de bu tür törenlere çoğu zaman katıldıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak bu sonuçlar bize, Türk toplumunun tanıdıklarının acılı ya da mutlu anlarına ortak olmada büyük bir hassasiyet gösterdiğini ifade etmektedir. Bu hassasiyete, kendi yaşamımızdaki tecrübelerde de sık sık rastlamaktayız. Çoğu birey çevresindeki bir tanıdığının cenazesine ya da düğününe, diğer vakitlerde birlikte çok zaman geçirmeseler hatta birbirlerini o kadar sevmeseler bile, katılma gayreti içinde bulunmaktadır.

Seçimlerde oy kullanma ortalamaları açısından her iki grubun da yüksek ortalamalar sahip oluşu ülkemiz koşullarında şaşırtıcı değildir. Zira ülkemizde, çoğu demokratik ülkenin aksine, seçimlere katılım çok yüksek düzeylerde seyretmektedir. Aşağıdaki tablo Türkiye ile demokrasiye beşiklik eden iki ülkenin (Amerika ve İngiltere) son yıllardaki genel seçimlere katılım oranlarını göstermektedir.

Tablo 27: Yıllara ve bazı ülkelere göre genel seçimlere katılım oranları

Yıllara ve bazı ülkelere göre genel seçimlere katılım oranları (%)	Türkiye	Amerika Birleşik Devletleri	İngiltere
2011	83,16		
2010			65,1
2009			
2008		57,1	
2007	84,2		
2006			
2005			61,4
2004		55,7	
2003			
2002	79,1		
2001			59,4
2000		50,3	
1999	87,1		
1998			
1997			71,4
1996		49,0	
1995	85,2		
1994			
1993			
1992		55,2	77,7

Kaynak: TÜİK, 2011; YSK, 2011; U.S. Census Bureau, 2011, UK Political Info, 2011)

Dolayısıyla ankete katılanların beyanları ailelerinin seçimlerde çoğu zaman oy kullandığı yönünde güçlü bir kanaat oluşturmaktadır. Hükümlü ailelerinin ortalama skorları 3,14 olarak gerçekleşirken öğrenci ailelerinde bu ortalama 3,66 olarak tespit edilmektedir. Puanlama aralığının 1 ile 4 arasında olduğu hesaba katıldığında söz konusu puanların hem Türkiye ortalamaları ile uyumlu hem de çok yüksek olduğu görülmektedir. Her ne kadar iki grubun ortalamaları yüksek olsa da bir sosyal sermaye göstergesi olarak seçimlerde oy kullanma açısından her iki grup arasında $p < .001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık dikkat çekmektedir.

Ebeveynlerden herhangi birinin günlük gazete okumaları yönünden de iki grup arasında $p < .001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Hükümlü ailelerinin ortalama skorları 1-4 aralığında 2,18 tekabül ederken öğrenci ailelerinin günlük gazete okuma ortalaması 2,76'ya tekabül etmektedir. Aslında bu durumun da ülkemiz gerçekleri ile örtüştüğü ileri sürülebilir.

Tablo 26'deki 'dini toplantı ve sohbetlere katılım' değişkeni dışındaki tüm değişkenlerin sonuçları, sosyal sermaye zenginliği açısından suça karışmamış üniversite öğrencilerinin suçu kesinleşmiş olan hükümlülere göre daha şanslı olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla birçok farklı sosyal sermaye bileşeni açısından her iki grup arasında suça karışmamışların lehinde bir üstünlük söz konusudur.

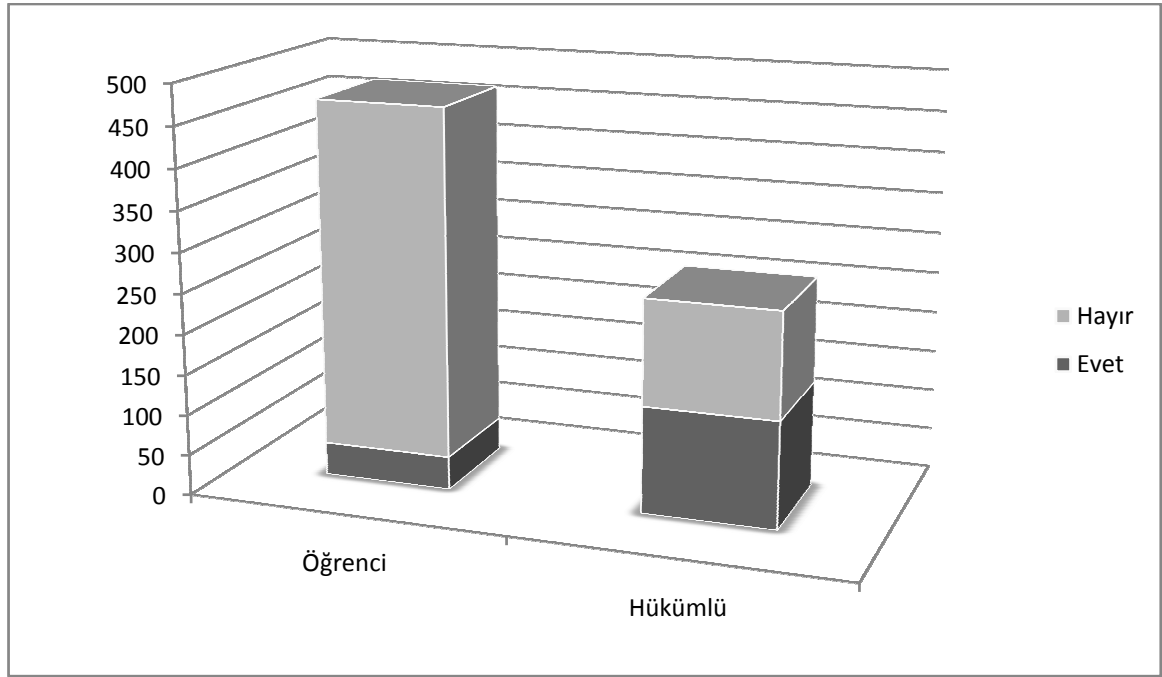
Tablo 28: Yaşanılan mahallede suç işlenme sıklığı

Yaşadığınız mahallede sık suç işlenir miydi?	Hükümlü (n=262)		Öğrenci (n=469)		Anlamlılık Testi Ki-Kare
	N	%	N	%	
Evet	132	50,4	41	8,7	161,334***
Hayır	130	49,6	428	91,3	

Ankete katılanların mahallelerinin sosyal olarak organize olup olmadıklarını bir yolu, mahallenin suçlulukla anılıp anılmaması, yerleşim biriminin yapısı ve mahallede tek başına yürürken kendini güvende hissetmedir. Ankete katılanlara, bu özellikleri tespiti yönelik bazı sorular sorulmuştur. Yaşadıkları mahallede sık sık suç işlendiğini düşünenlerin oranı beklendiği üzere suçlularda suça karışmamışlardan daha yüksek

çıkmaktadır. Öğrencilerin sadece 41 (yüzde 8,7)'i mahallelerinde sık sık suç işlendiğini belirtirken büyük çoğunluk olan 428 (yüzde 91,3)'i mahallelerinde sık suç işlenmediğini belirtmişlerdir. Hükümlülerde ise mahallesinde sık suç işlendiğini düşüneneler yaklaşık toplam hükümlü sayısının yarısına (132 kişi/yüzde 50,4) tekabül etmektedir. Yapılan ki-kare analizi sonucunda iki grup arasında Tablo 28 ve Grafik 2'de görülen farklılık istatistiksel olarak anlamlı çıkmaktadır.

Şekil 2: Yaşanılan mahallede suç işlenme sıklığı

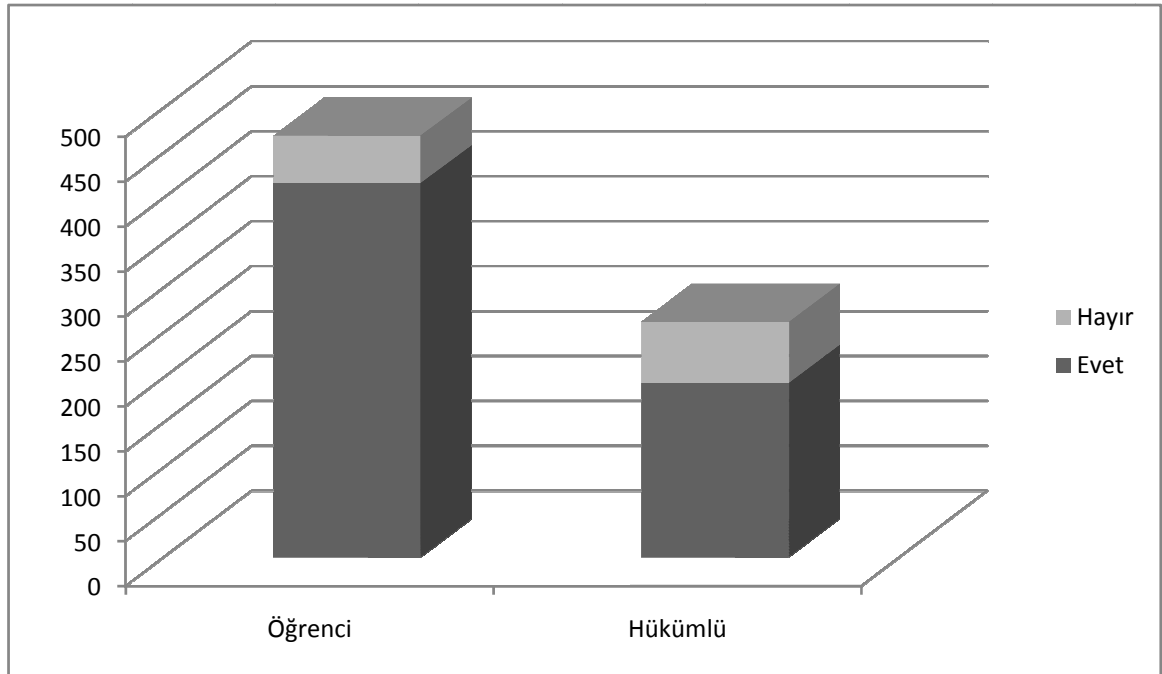
Tablo 29: Gruplara göre, gündüz tek başına yürürken kendini güvende hissetmesi açısından karşılaştırma

Yaşadığınız mahallede gündüz yalnız başına yürürken kendinizi güvende hissedermisiniz?	Hükümlü (n=262)		Öğrenci (n=469)		Anlamlılık Testi Ki-Kare
	N	%	N	%	
Evet	194	74,0	416	88,7	26,131***
Hayır	68	26,0	53	11,3	

Not: *** p < .001

Her iki grup arasında mahallelerinde gündüz sokakta tek başına yürürken kendilerini güvende hissetme açısından sayısal farklılıklarlar görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu olan 416 (yüzde 88,7) kişi kendini sokakta güvende hissettiğini belirtirken 53 (yüzde 11,3) kişi ise güvende hissetmediğini ifade etmektedir. Hükümlülerde ise kendini sokakta güvende hissedenlerin sayısı 194 (yüzde 74), güvende hissetmeyenlerin sayısı ise 68 (yüzde 26) olarak gerçekleşmektedir. Tablo 29'dan anlaşılacağı üzere arada iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark çıkmaktadır.

Şekil 3: Gruplara göre, gündüz tek başına yürürken kendini güvende hissetmesi açısından karşılaştırma

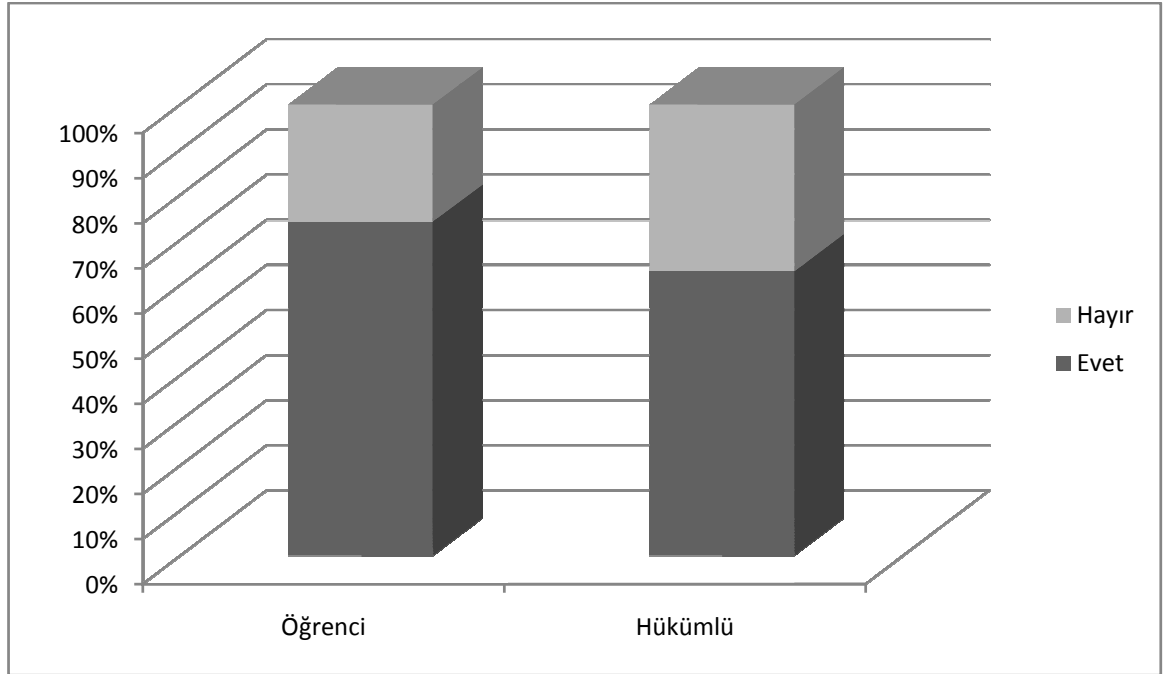
Tablo 30: Gruplara göre, karanlıkta tek başına yürürken kendini güvende hissetmesi açısından karşılaştırma

Yaşadığımız mahallede karanlıkta yalnız başına yürürken kendinizi güvende hisseder misiniz?	Hükümlü (n=262)		Öğrenci (n=469)		Anlamlılık Testi Ki-Kare
	N	%	N	%	
Evet	165	63,0	347	74,0	9,711***
Hayır	97	37,0	122	26,0	

Not: *** p < .001

Gece sokakta yalnız yürürken kendini güvende hissedenlerin sayısı gündüz kendini güvende hissedenlerle kıyaslandığında her iki grupta da daha düşük çıkmaktadır. Geceleri mahallesinde yalnız yürürken korktuklarını belirten öğrenci sayısı 347 (yüzde 74)'dir. Gece yalnız başına korkmadıklarını belirtenlerin sayısı ise 122 (yüzde 26)'dir. Hükümlülerde ise gece yalnız sokakta yürürken korktuklarını belirtenler 165 (yüzde 63) iken korkmadıklarını ifade edenlerin sayısı 97 (yüzde 37) çıkmaktadır. Yapılan ki-kare analizi sayesinde iki grup arasındaki farklılıkların Tablo 30'dan anlaşıldığı üzere istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Şekil 4: Gruplara göre, karanlıkta tek başına yürürken kendini güvende hissetmesi açısından karşılaştırma

4.3. Suçu Tahmin Eden Sosyal Sermaye Değişkenleri: Lojistik Regresyon Analizi

Lojistik regresyon, bağımlı değişkenin sürekli ya da sayısal bir değişken olmadığı durumlarda kullanılan bir analiz tekniğidir. Diğer bir ifadeyle bağımlı değişken gruba üye ya da gruba üye değil, derste başarılı ya da başarısız gibi kategorik bir değişken olmalıdır (Field, 2009:265-267, Albayrak, 2008:273, Mertler and Vannatta, 2005:313). Sosyal sermaye bileşenlerinin suç işleme üzerindeki etkisini açıklamak için lojistik regresyon (binary) analizi yapılmıştır. 731 kişilik örneklem listemizden 269 tanesi herhangi bir suçtan hüküm giyerek ceza infaz kurumu ya da çocuk eğitim evlerinde

kalmaktadır. Lojistik regresyon analizinin yapılabilmesi için gruplarımız yeniden kodlanmış ve Sakarya Üniversitesi'nde okuyan öğrenciler 0, ceza infaz kurumu ya da çocuk eğitim evlerinde kalanlar ise 1 olarak kodlanmıştır. Bu değişken analizde bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Akraba ve komşularla faaliyetler yapma, okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma, aile ile birlikte zaman geçirme, aile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme, aile ilgisi, mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale, ailenin çeşitli sosyal gruplara üyeliği, yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma, ailenin aylık geliri, anne babanın medeni durumu, annenin eğitim seviyesi, babanın eğitim seviyesi, yaşanılan yer, genel olarak insanlara güvenme, yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma, insanları yardımsever ya da çıkarıcı olarak görme, insanların dürüst ya da çıkarıcı olduklarına inanma ve yaşanılan çevrede sık suç işlenip işlenmediği değişkenleri de öngörücü (predictor) değişken olarak kullanılmıştır. Bunlar arasında akraba ve komşularla faaliyetler yapma, okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma, aile ile birlikte zaman geçirme, aile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme, aile ilgisi, mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale, ailenin sosyal gruplara üyeliği, yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma, ailenin aylık geliri, annenin eğitim seviyesi, babanın eğitim seviyesi sürekli değişken olarak diğerleri de kategorik değişken olarak analize dahil edilmiştir.

Tablo 31: Collinearity istatistikleri

Değişkenler	Tolerance	VIF
Akraba ve komşularla faaliyetler yapma	,454	2,204
Okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma	,506	1,978
Aile ile birlikte zaman geçirme	,432	2,314
Aile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme	,451	2,217
Aile ilgisi	,420	2,382
Yaşanılan çevrede yardımlaşma ve dayanışma	,660	1,516
Mahalle çevresi ve ailesi tarafından olumsuz davranışlara müdahale	,661	1,512
Ailenin sosyal gruplara üyeliği	,884	1,131
Ailenin toplam aylık geliri	,803	1,246
Babanın eğitim durumu	,546	1,830
Annenin eğitim durumu	,600	1,666

İkili lojistik regresyon analizini yapmadan önce, 11 sürekli değişkenin dahil edildiği çok değişkenli uç değerler (multivariate outliers) ve çoklu ortak doğrusallık (multicollinearity) değerleri incelenmiştir. Multicollinearity değerlerinde, tolerance değerleri 0.1'in üzerinde olduğu için, herhangi bir sorun çıkmamıştır. Mahalanobis uzaklık değerleri ki-kare ($\chi^2(11) = 31,264$, $p = .001$) kriterine göre değerlendirilmiş ve bu değerlerin üzerinde olan 506, 485, 725, 703, 561, 729, 667 numaralı anketler çıkarılarak analiz aşamasına geçilmiştir.

Tablo 32: Model Özeti

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
	501,502	,454	,624

Tablo 33: Sınıflama Tablosu

	Tahmin edilen		
	Üniversite Öğrencisi	Hükümlü	Yüzde
Üniversite Öğrencisi	431	38	91,9
Hükümlü	71	184	72,2
Toplam yüzde			84,9

a. The cut value is ,50

İkili (binary) lojistik regresyon analizinde Enter metodu kullanılmıştır. Analiz sonucunda analize dahil edilen bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yüzde 62.4 oranında açıkladığı görülmüştür (-2 log Likelihood = 501,502, Nagelkerke R Square = .624). Bu sonuçlarla, suç işleyenlerin yüzde 72,2'sinin, öğrencilerin ise yüzde 91,9'unun, toplamda ise ankete katılanların yüzde 84,9'unun doğru bir şekilde hangi sınıfta (aralık) olacağı tahmin edilebilmektedir.

Tablo 34: Regresyon katsayısı

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1						
Akraba ve komşularla faaliyetler yapma	-,107	,036	8,821	1	,003**	,899
Okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma	-,063	,031	3,961	1	,047**	,939
Aile ile birlikte zaman geçirme	-,034	,040	,702	1	,402	,967
Aile ile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme	-,063	,038	2,765	1	,096*	,939
Aile ilgisi	-,039	,036	1,129	1	,288	,962
Yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma	-,368	,081	20,661	1	,000***	,692
Ailenin sosyal gruplara üyeliği	,011	,068	,026	1	,873	1,011

Tablo 34'ü devamı

Mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale	,186	,045 17,348 1	,000***	1,204
Ailenin aylık toplam geliri	-,368	,078 22,438 1	,000***	,692
Babanın eğitim durumu	-,281	,095 8,807 1	,003**	,755
Annenin eğitim durumu	-,018	,098 ,035 1	,852	,982
Anne baba medeni durum		16,808 3	,001***	
Anne baba medeni durum(1)	1,717	,452 14,436 1	,000***	5,569
Anne baba medeni durum(2)	,455	,358 1,615 1	,204	1,577
Anne baba medeni durum(3)	1,337	,844 2,510 1	,113	3,809
Yaşanılan yer		19,452 3	,000***	
Yaşanılan yer (1)	,078	,311 ,064 1	,800	1,082
Yaşanılan yer (2)	-1,255	,345 13,185 1	,000***	,285
Yaşanılan yer (3)	-1,094	,409 7,144 1	,008**	,335
Genel olarak insanlara güvenme		15,969 2	,000	
Genel olarak insanlara güvenme (1)	,201	,459 ,191 1	,662	1,222
Genel olarak insanlara güvenme (2)	1,392	,530 6,903 1	,009**	4,023
İnsanları yardımsever ya da çıkarıcı olarak görme (1)	,495	,369 1,796 1	,180	1,640
İnsanların dürüst ya da çıkarıcı olduğuna inanma (1)	,564	,364 2,396 1	,122	1,758
Yaşanılan çevrede sık suç işlenip işlenmediği (1)	-1,676	,284 34,796 1	,000***	,187

Tablo 34'ün devamı

Constant	7,062	,946 55,791 1 ,000*** 1167,221

a. Variable(s) entered on step 1: akraba ve komşularla faaliyetler yapma, okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma, aile ile birlikte zaman geçirme, aile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme, aile ilgisi, yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma, ailenin sosyal gruplara üyeliği, anne baba medeni durum, yaşanılan yer, ailenin aylık toplam geliri, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale, Genel olarak insanlara güvenme, insanları yardımsever ya da çıkarıcı olarak görme, insanların dürüst ya da çıkarıcı olduğuna inanma, yaşanılan çevrede sık suç işlenip işlenmediği.

* $p < .01$

** $p < .05$

*** $p < .001$

Analiz sonucunda, daha önce yapılan ikili analizlerde anlamlı çıkan bazı bağımsız değişkenlerin ikili lojistik regresyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişkiye sahip çıkmadığı görülmüştür. Bağımsız değişkenlerden akraba ve komşularla faaliyetler yapma, okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma, genel olarak insanlara güvenme, yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma, aile ile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme, ailenin aylık toplam geliri, anne babanın medeni durumu, babanın eğitim durumu, yaşanılan yer, yaşanılan çevrede sıklıkla suç işlenip işlenmediği, mahalle çevresi tarafından olumsuz davranışlara müdahale değişkenleri bağımlı değişkenin açıklanmasına katkıda bulunan değişkenlerdir.

Komşuluk belirli bir mekanda birlikte yaşayan, birbirlerini ziyaret eden, yardımlaşan, birbirine ödünç bir şeyler alan/veren yoğun sosyal ilişki ve etkileşimlerin olduğu küçük ailelerden kurulmuş yapılardır. Sosyal faaliyet alanlarının birleştirici rolleri komşuluğun oluşumunda önemli bir etkidir. Aynı mahalle pazarında karşılaşmalar, aynı toplu taşıma aracını kullanmalar, aynı çocuk parkları onları zorunlu olarak sık sık bir araya getirmektedir. Dolayısıyla mekânsal yakınlık, zaman içinde duygusal ve sosyal yakınlıkların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Geleneksel komşuluk ilişkisinde bireyler kendini diğerlerine karşı sorumlu hissetmekte ve diğerinin acı ve sevinçlerine ortak olmaktadır. Çoğu zaman diğerinin çocuklarının durumlarını kontrol etmekte

onların toplumsal yaşama uyumu ve toplumla bütünleşmesine katkı sağlamaktadır (Nirun, 1981:169). Ayrıca komşuluk, ortak hedefler için harekete geçme, birbirlerinin yardımına koşma, bireyi yalnızlık ve korkudan kurtarma, sosyal kontrolü sağlama gibi fonksiyonları açısından sosyal sermayenin teşekkülüne katkı sağlamaktadır.

Akraba ve komşular, özellikle de geleneksel toplumlarda, bireylerin birlikte zaman geçirdiği, ortak kaderi paylaştığı gruplar arasındadır. Özellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde sosyalleşme sürecinde önemli katkıları olan bu gruplar bireylerin sapma ya da suç olarak değerlendirilen davranışlara katılımlarında iki yönlü bir etkide bulunabilirler. Eğer akraba ve komşu çevresi, suçlulukla ve negatif normlarla betimlenmekteyse, suç faaliyetlerine katılımı kolaylaştırmakta tersi bir durumda ise bireylerin suça katılımını engelleyici bir rol oynamaktadır. Bu ayrıntıya karşın, genel olarak akraba ve komşularla iletişim ve etkileşimin, onlarla birlikte kaliteli zaman geçirmenin, bireysel sevgi, bağlılık gibi hisleri geliştireceği ve bireyleri toplumun normlarından sapmama yönünde teşvik edeceği bir unsur olacağı düşünülmektedir. Bu yakın ilişki aynı zamanda sosyal kontrolü beraberinde getirmektedir. Bu da, akraba ve komşularla birlikte faaliyet yapmanın dolaylı olarak suç işleme ihtimalini azaltacağına işaret etmektedir. Nitekim çalışmamızda bu beklentiye uygun bir sonuç bulunmuş; akraba ve komşularla faaliyetler yapma değişkeninde gerçekleşen bir birim artışın, suç işleme ihtimalini yaklaşık yüzde 10 oranında azalttığı görülmüştür ($p = .003$). (Tablo 34). Booth ve arkadaşlarının (2008:446-447) çalışması da bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte kanıtlar sunmaktadır.

Okul, aileden sonra çocukların toplumsallaşma sürecindeki en önemli kurum denebilir (Bahar, 2009:202). Zira okul sürecinde çocuklar başkaları ile işbirliği geliştirmeyi, tanımadıkları ile uyum içinde zaman geçirmeyi ve bazı toplumsal kuralları öğrenmektedir. Okul süreci uzun bir zamanı içerdiğinden çocuk ve gençlerin yeni ilişkiler geliştirme, gruplar oluşturma, beraber çalışabilme, toplumda yeni roller alabilme becerileri gelişmektedir (Akdeniz, 1994:120). Okul öte yandan maddi manevi birçok değerini aktarıldığı yerdir (Ülken, 2001:261).

Müfredatların sosyal yaşamdan kopuk olması, öğrencilere yeterli aktivite imkanlarını sağlayamaması, çevre ile işbirliği ve iletişimin başarı ile sağlanamaması günümüz okullarının zaaf noktaları arasında yer almaktadır. Bu durum okul güvenliği için sorun

oluşturmakta ve öğrencileri suça daha kolay katılır hale getirmektedir (Töremen ve diğ., 2008:61). Yapılan birçok çalışmada çocukların okulla irtibatlarının zayıf olması çocukların suça itilmesinde risk faktörleri arasında yer almaktadır (Ögel ve diğ., 2006). Le Blanc ve arkadaşları (1991) araştırmalarında, suça katılımı okul bağlarının zayıf olması arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır (akt. Wasserman ve diğ., 2003:8). Okulla irtibatı sağlayan en önemli hususlardan biri; bireyi okula ait kılacak, okulu temsil eden, birlikteliğe vurgu yapan okul takımı, folklor grubu, okul piknikleri gibi aktivitelere katılımıdır. Temel beklenti olan okul aktivitelerine katılımın suç işleme ihtimalini düşüreceği şeklindedir. Zira Tablo 34'dan da anlaşılacağı üzere, okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan faaliyetlere katılma değişkenindeki bir birim artış, suç işleme ihtimalini yüzde 6,1 oranında azaltmaktadır. Dolayısıyla bu sonuçlar literatürle uygunluk arz etmektedir ($p = .047$).

Aile toplumdaki en önemli sosyalleştirme ajanıdır. Bu noktada ailenin yerini tutabilecek başka herhangi bir gücün veya kurumun olmadığı söylenebilir. Çocukların ruhen ve fiziken gelişmesi, şahsiyet yapılarının olgunluğa erişmesi aile çevresi ile ilişkiler sonucu gerçekleşmektedir (Akdeniz, 1994:41). Bireyin ilk ilişkileri aile içinde başlamaktadır. Bu ilişkilerin niteliği ve yoğunluğu onun toplumsal yaşama adaptasyonunda büyük önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle tek çocuklu ailelerde ilişki yoğunluğunun daha az olduğu ve bunun da çocuğun toplumsallaşması açısından bir dezavantaj teşkil edeceği ileri sürülmektedir (Akdeniz, 1994:72).

Aile içindeki ilişkilerin yönü ve kalitesi önemlidir. Anne ya da babadan herhangi birinin çocukları ile olan ilişkisindeki sorun ve sevgi eksikliği çocukları etkilemektedir. Annenin ya da babanın çocuklarına karşı dengeli ve nitelikli bir sevgi ve alaka göstermemesi onların nevrotik kişilikli varlıklar haline gelmesini kolaylaştırmaktadır (Fromm, 1984:49)

Aile ile ilişkilerin kalitesi ile çocukların suça katılımı arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir (Yablonsky, 2000:315-316). Özellikle sosyal sermayenin çocuklara aktarımında aileye büyük önem atfeden Coleman (1994:590-597) aileyi, aktarım sürecinin anahtarı olarak görmektedir. Bunun da aileler tarafından çocuklarına karşı zaman ve efor harcanması ya da harcanmaması, karşılıklı sevgi bağları ve onların davranışlarının düzenlenmesine yardımcı olma şeklinde gerçekleşeceğini belirtmektedir.

Bütün bunların yoğunluğu çocuklardaki entelektüel ve sosyal sermaye zenginliğini belirleyen faktörlerden biridir. Yapılan birçok çalışmada, aile bağları kuvvetli olan ve ailelerini seven çocukların genel olarak ailelerine saygı duydukları ve sorun oluşturabilecek durumlardan kaçınacak davranışlar sergiledikleri tespit edilmektedir. Bu çalışmalardan birinde, Smith ve Walters (1978) suçlu çocukların temel niteliklerinden birinin, aileleri ile yeterli iletişime sahip olmamaları olduğunu ileri sürmektedir. Clark ve Shields'in (1997) çalışmaları göstermektedir ki, aileleri ile az iletişime sahip olan ya da hiç iletişime sahip olmayan gençlerin suça katılma ihtimali daha yüksektir (akt. Regoli ve Hewitt, 2000:191). Yine yapılan diğer araştırmalarda (Wright ve diğ., 2001:4-6; Wright ve Fitzpatrick, 2006:1440-1441) benzer bir sonuca ulaşılmakta ve aileye bağlılık, aile ile birlikte zaman geçirme gibi değişkenlerle suçluluk arasında negatif bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Yani çocuklara daha fazla zaman ayrılan ailelerde, çocukların kriminal aktivitelere daha az katılım göstermeleri beklenmektedir.

Bu çalışmada oluşturulan 3 ölçekle aile ile birlikte geçirilen zaman, birlikte geçirilen zamanlarda görev ve sorumluluk üstlenme ve ailenin çocuklarına olan ilgisinin suçluluk üzerinde ne gibi bir etkisi olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yapılan ikili analizlerde her iki grup arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak yapılan lojistik regresyon sonucunda sadece aile ile birlikte geçirilen zamanlarda görev almanın, suçu azaltmada etkili olduğu tespit edilmiştir. Aile ile birlikte geçirilen zamanlarda görev üstlenme değişkenindeki bir birimlik artış, suç işleme ihtimalini yüzde 6,1 oranında azaltmaktadır ($p = .096$). Diğer iki değişken olan aile ile birlikte zaman geçirme ve ailenin ilgisi değişkenleri ile suçluluk arasında neden-sonuç ilişkisi kuracak bir bulguya rastlanmamıştır.

Bunun nedenlerinden birinin, bazı durumlarda suç işleyen ailelerin de çocukları ile daha çok zaman geçirebileceği gerçeği olduğu düşünülmektedir. Zira suçu teşvik eden, organize bir şekilde suç faaliyeti gerçekleştiren ailelerde de gerek sosyal kontrol gerekse aile ile daha fazla zaman geçirme ve ailesi tarafından yakın ilgi görme suçluluğu azaltan değil artıran bir faktör olabilmektedir. Özellikle ankete katılan kişiler içerisinde kardeşlerin aynı anda ceza infaz kurumlarında kalıyor olması ve anket esnasında aktarılan bazı bilgiler bu sonuçları doğrular niteliktedir. Diğer bir neden ise, normların içselleştirilmesi süreci ile ilgili olabilir. Zira, normlar, aile tarafından, sosyalleşme

sürecinde çocuklara aktarılmaktadır. Ancak aileler, zaman zaman aktardıkları normların niteliği konusunda yanlış bilgilere sahip olabilmekte ve toplumsal ahlak sistemine ve hukuka aykırı olan normları çocuklara öğretmeye ve iletmeye devam etmektedir. Bu durum da, ailenin yoğun ilgisi ve aile ile birlikte daha fazla zaman geçirmenin sonucunda, yanlış normların içselleştirilmesine neden olabilmektedir.

Yardımlaşma ve dayanışma (solidarity) kavramı sosyologların yakın ilgi alanları arasında olagelmıştır. Özellikle kavram, Durkheim tarafından toplumsal düzenin sağlanmasında önemli bir argüman olarak kullanılmaktadır. Yardımlaşma ve dayanışma Durkheim'in yaklaşımları içinde ele alınacak olursa iki grupta ele alınabilir. Durkheim, toplumlardaki dayanışmayı, toplumun temel nitelikleri arasındaki farklılıkların çok az olmasıyla karakterize olan mekanik (cemaat) dayanışma ve toplum üyelerinin ana karakterlerinin çok az benzerlik göstermesi ile betimlenen organik (cemiyet) dayanışma olmak üzere iki kısımda ele almaktadır. (Durkheim, 2006).

Durkheim'in dayanışma yaklaşımında 'ortak bilinç' kavramı önemli yer tutmaktadır. Durkheim 'bir toplumu oluşturan üyelerin ortalamalarında yaşayan inanç ve duyguların tümünün, kendine özgü yaşamı olan belli bir dizge oluşturması'nı ortak bilinç kavramı ile ifade etmektedir (Durkheim, 2006:109). Durkheim, mekanik dayanışmanın hakim olduğu toplumlarda daha çok göze çarpan kolektif bilincin bireysel farklılaşma ve işbölümü üzerine kurulu modern toplumlarda varlığını sürdürdüğünü belirtmektedir. Aksi durumda, bu ortak bilincin zayıflaması ve sadece olumsuzluk üreten değerlerle sınırlanması durumunda, toplum çözülme ve parçalanma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır (Tolan, 1981:19).

Öte yandan, organize suç örgütleri de yardımlaşma ve dayanışma kavramlarını yoğun olarak kullanmaktadır. Dolayısıyla bu durumun, zaman zaman suç eylemlerinde bir artışa neden olması beklenmektedir (Kahya, 2007:110).

Çalışmamızda ise genel literatüre uygun olarak yardımlaşma ve dayanışma yoğunluğu ile nitelendirilebilen çevrelerde yetişen bireylerin suç işleme ihtimallerinin dayanışma ve yardımlaşmadan yoksun çevrelerde yetişenlere göre daha düşük olacağı düşünülmektedir. Gatti ve arkadaşları (2003:22-25), İtalya'da yaptıkları, dayanışma duygusunun da ölçüldüğü çalışmalarında, dayanışma ile karakterize olma ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiyi test etmişlerdir. Çalışmalarının sonucunda, topluma aidiyet

ve bağıllık duygusunun gelişmiş olmasının, çocukların toplumla daha kolay bir şekilde bütünleşmesine olanak verdiğini ve onların kriminal eylemleri gerçekleştirmelerine engel olduğunu vurgulamaktadır. Genel anlamda birbirine yüksek seviyede bağıllığın olduğu, karşılıklı güvenin yüksek düzeylerde seyrettiği, sosyal iletişim ve etkileşimin yoğun olarak gerçekleştiği çevrelerde sosyal kontrol ve düzen daha çok önemsenmekte, bunun sonucunda suç ve kargaşa daha nadir görülmektedir (Scott, 2002:148; Sampson ve Raudenbush, 1999). Çalışmamızda, genel beklentilere uygun olarak, yaşanılan çevrede dayanışma ve yardımlaşma değişkenindeki bir birim artışın, suç işleme ihtimalini yaklaşık yüzde 31 oranında azalttığı tespit edilmiştir ($p = .000$).

İnsanların emniyet içinde yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gruplar halinde yaşamak ve işbirliğini sağlamak vazgeçilmezdir (Haviland, 2002:296). Sosyal gruplar bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan ve bireylerin toplamından daha fazla olan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal grupların en karakteristik özelliklerinden birisi üyeler arasında işbirliği ve adanmışlık duygusudur (Akan, 2009: 91-92). Genel olarak bireylerin, içinde buldukları toplumda birçok gruba, resmi ya da gayriresmi üyelikleri bulunmaktadır. Bireyler işte bu gruplarla olan ilişkileri sayesinde çeşitli sosyal ağlar kurabilmekte ve farklı imkanlara ulaşabilmektedir.

Toplumda çok sayıda farklı grubun olması zaman zaman toplumsal yapıdaki çözülmenin işaretleri olarak görülse de bu grupların çoğu zaman olumlu getirilerinden söz edilebilir. Zira toplum şekilsiz bir küme ya da yığın değildir. Sosyal gruplara her türlü katılım yeni bir işbirliği ve dayanışmaya, yeni iletişim kanallarına zemin hazırlamaktadır. Gruplara katılımları sağlayan şeylerin başında ise duygu, düşünce, menfaat bağları gelmektedir. Yüz yüze etkileşimin daha yoğun olduğu küçük çaplı gruplarda yardımlaşma ve dayanışma gibi ‘cemaat’e ait nitelikler daha sık görülürken resmi ilişkilerle karakterize olan geniş gruplarda daha çok toplumun genelinin yararının gözetildiği ve daha az yüz yüze ilişkilerin görüldüğü ‘cemiyet’e ait nitelikler ön plana çıkmaktadır. Bir gruba ait olmak beraberinde saf ve ideal bir fikir birliğini getirmektedir. Oluşturulan konsensüs bir sinerji meydana getirmekte ve grup üyelerini ortak amaçları gerçekleştirmek için güdülemektedir. Grup normları, üyelerin kendi üzerlerine düşen sorumluluk ve görevlerinin isteyerek yerine getirmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla sosyal sermaye ölçütlerinden olan çeşitli sosyal gruplara üyelik gerek gruba gerekse bireyin kendine bir dinamizm kazandırmaktadır. Bu

dinamizm sayesinde grup içinde ortak amaçlar için birlikte hareket etme ve üyeler arasında kuvvetli bir yardımlaşma ve dayanışma gerçekleşmektedir (Nirun, 1991:107-113). 'Biz' duygusunun toplumda yerleşmesini netice veren bu tür yapılar bireylerin diğerkâm olmasına katkı sağlamakta ve zengin bir sosyal birikimine kaynaklık etmektedir.

Ayrıca gruplara aidiyet, o grubun normlarını içselleştirilmeyi ve çoğu zaman grubun ortak çıkarlarını önemsemeyi gerektirmektedir. Bu nedenle çeşitli gruplara üye olanlar, hem başkaları için bir şeyler yapabilme ve fedakarlık duygularını geliştirmekte hem de kendi başına elde edemeyeceği bazı imkanlara sahip olabilme avantajını elde etmektedir. Çalışmamızda genel olarak katılımcılara ailelerinin siyasi partiler, sendikalar, hayır kurumları, eğitim dernekleri, hemşehri ve köy dernekleri gibi ortak paydanın çıkarlarını hedefleyen ve kamusal hizmeti kendisine temel amaç olarak belirleyen gruplara, ankete katılan bireylerin ailelerinin üye olup olmadığı sorulmuştur. Çalışmanın hipotezlerinden birisi olarak, ailenin çeşitli sosyal gruplara üyelik oranının suçu etkilemede bir faktör olabileceği düşünülmüş, yapılan ikili analizlerden bağımsız t testi neticesinde anlamlı bir sonuç bulunmuş ancak lojistik regresyon analizi sonucunda bu değişkenin suçu tahmin etme noktasında anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 34). Benzer bir sonuca Lederman ve arkadaşlarının (2002:512) çalışmasında da rastlanmaktadır. Onların çalışmalarında, sosyal sermayenin göstergelerinden olan gönüllü sosyal organizasyonlara katılımı şiddet suçlarının sayısı arasında açık bir ilişki bulunamamıştır.

Her ne kadar çalışmamızın bulguları çeşitli sosyal gruplara üyelik değişkeninin suçu tahminine yönelik bir ilişki kurmamıza izin vermese de genel literatür sosyal grup üyeliğinin suçu önlemede bir fırsat olabileceğini dile getirmektedir (Putnam, 2000). Messner ve arkadaşlarının (2004:300) çalışmalarında da, sosyal güven ve toplumsal katılım (civic engagement) düzeyinin yüksek olduğu yerlerde cinayet oranlarının azalma eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir. Taylor ve arkadaşları (1984) yine Amerika'da yaptıkları çalışmalarında, bir organizasyona ait olma ve çevrede olup bitenlere karşı kendini sorumlu hissetme ile çeşitli şiddet suçları arasında ters orantı bulmuştur (akt. Kawachi ve diğ., 1999:721).

Kontrol teorisinin temel mantığı, bireylerin sapma ya da suç eylemlerini gerçekleştirmesini engelleyen mekanizmaların olmaması durumunda bireylerin bu tür eylemlere daha kolay dahil olabileceği şeklindedir. Dolayısıyla ister iç etkenlerle ister dış etkenlerle sağlanıyor olsun, kontrol bireylerin suça katılımında önemli bir rol oynamaktadır (Dolu, 2010:280). Dolayısıyla birçok çalışmada sosyal kontrol ne kadar artarsa suç işleme ihtimalinin o kadar azalacağına vurgu yapılmaktadır. Sosyal kontrol iki şekilde sağlanmaktadır. Bunların ilki, bireylerin utanma duygusunun ya da aşkın bir varlık tarafından cezalandırılma korkusunun sonucu olarak içsel bir şekilde işleyen kontrol mekanizmasıdır. İkincisi ise toplumun diğer üyeleri tarafından olumlu ya da olumsuz tavırlarla karşılaşmaya dayanan yaptırımlardır (Haviland, 2002:372).

Ancak bazı durumlarda sosyal kontrol suç işleme üzerinde ters etki gösterebilmektedir. Eğer, bireyler üzerinde özellikle de çocukları üzerinde sosyal kontrol olumlu etki göstermemişse, Gottfredson ve Hirschi (2003:248), bunun 4 nedenden kaynaklanabileceğini ileri sürmektedir (akt. Dolu, 2010:275-276). Bunlar:

- Anne ve babanın çocukları ile ilgilenmemeleri ve onlara bakmamaları
- Anne ve babanın çocukları ile ilgilenseler bile onların davranışlarını engelleyebilecek enerji ve zamana sahip olmamaları
- Anne ve babaların çocuklarıyla ilgilenseler ve onları kontrol etseler de, çocuklarının davranışlarını yanlış bir davranış olarak görmemeleri
- Bütün bunların hepsi yolunda olsa da çocuklarını kötü davranışlarının ardından cezalandıracak irade ve güce sahip olmamalarıdır.

Ayrıca sosyal kontrolün bireyler üzerinde her zaman olumlu etki göstermemesinin bir nedeni de, bazı çalışmalarda (Tittle, 1995; Braithwaite, 2005) belirtildiği gibi, sosyal kontrolün, bireyi zorlayıcı bir keyfiyet göstererek onu toplumsal yapıya uyumdan çok uyumsuzluğa yöneltmesidir (akt. Dolu, 2010:279-280, Agnew, 1992; Sherman, 1993).

Çalışmamızda, mahalle çevresi ve aile tarafından olumsuz davranışlara müdahale değişkenindeki bir birim artışın, beklenenin aksine suç işleme ihtimalini yaklaşık yüzde 20 artırdığı görülmektedir ($p = .000$). Bu çalışma da sosyal kontrol ile suç arasında beklenenin aksi yönde bir ilişki çıkmasının nedenlerinden birinin etkin bir sosyal kontrol mekanizmasının olmayışı ve kontrol sağlamak için aşırı zorlayıcı tavır sergilemenin olabileceği düşünülmektedir. Etkin bir sosyal kontrolün olabilmesi için

anne ve babanın çocuğa yakın ilgi göstermesi, çocuğun davranışlarını etkin bir şekilde gözlemlemesi, hatalı davranışların anne ve baba tarafından da hatalı görülüyor olması, bu davranışların hemen düzeltilmesi gibi daha önce de sözü edilen nitelikler gerekmektedir (Dolu, 2010:276-277). Ankete katılan hükümlü genç ve çocukların aile yapıları, ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ve eğitim durumları göz önüne alındığında bu tür bir ihtimalin yanıltıcı olmayacağı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bireylerin biricik varlıkları olan aile ve yakın çevrelerini kutsadıkları bilinen bir gerçektir. Özellikle mahkûmların sosyal kontrol ile ilgili sorulara cevap verirken kendi sosyal çevresini ve bu çevrenin değerlerini yüceltme düşüncesi ile hareket ettikleri düşünülmektedir. Dolayısıyla böyle bir düşünce biçimi bu çalışmada ortaya çıkan sonuçların açıklanmasına yardımcı olabilir.

Çocukların suça itilmesinde aileden kaynaklanan faktörler büyük önem arz etmektedir. Özellikle ailenin gelir seviyesinin düşük olması ve buna bağlı olarak yaşam standartlarındaki yetersizlik, çocukların suça itilmesindeki önemli etkenler arasında sayılmaktadır. Ekonomik yoksunluk çocukları, beslenme, sağlık, eğitim, başarı, rekabet gibi temel noktalardan etkilemekte ve onların yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır. Ekonomik açıdan daralma yaşayan çocuklar kaliteli beslenememekte, nitelikli ve sağlıklı evlerde barınamamakta dolayısıyla suç işlemeye daha yatkın hale getirilmektedir (Temel ve Bayraktar, 2009:230). Benzer şekilde Siegel ve Yablonsky'de, ekonomik yönden kötü durumdaki ailelerin çocuklarının okul başarısı, rekabet, sağlık gibi nedenlerin yanında şiddete meyiletme, olumsuz davranışlar sergileme gibi durumlarda da, ekonomik durumu daha iyi olanlara göre dezavantajlı konumda olduklarını vurgulamaktadır (Siegel, 2006:177-178, Yablonsky, 2000:303). Dolayısıyla ailelerin ekonomik durumları çocukların toplumsal deneyimlerini, duygusal ve sosyal gelişimlerini etkilemektedir. Yapılan bir çok çalışmada suç eylemini gerçekleştirmiş bireylerin ailelerinin ekonomik açıdan sınırlı imkanlara sahip oldukları görülmektedir (İçli, 2004:339; Güneş, 2007). Bu çalışmada da literatüre uygun olarak, iki grup arasında, ailenin aylık geliri açısından farklılıklar tespit edilmiş ve ailenin aylık gelirindeki bir birimlik artışın suç işleme ihtimalini yüzde 31 oranında azalttığı ortaya konulmuştur ($p = .000$) (Tablo. 29).

Eğitim ile suçluluk arasında bir ilişkinin varlığı suç araştırmalarında önemli yer işgal etmektedir. Eğitim seviyesinin yüksekliğinin, beyaz yaka suçları ve benzeri suçlar dışında genel olarak suçluluk üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Kızmaz, 2004:292-293). Anne ve babanın eğitim durumunun yetersiz olması, çocuk eğitimi ve terbiyesinde sık sık hataların yapılmasına neden olması dolayısıyla çocukların suç eylemini gerçekleştirmesinde önemli rol oynamaktadır. Yapılan bir çok çalışmada da, ebeveynlerin eğitim seviyeleri ile çocuklarının suç işlemeleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara ulaşılmaktadır (Temel ve Bayraktar, 2009:228-229). Bu çalışmada da literatüre uygun olarak ailelerin eğitim seviyelerine göre, hükümlülerle öğrenciler arasında farklılıklar tespit edilmiştir ($p = .003$. Yapılan analizlerde babanın eğitim durumunun suç işleme ihtimalini yüzde 25 oranında azalttığı görölmekle birlikte; annenin eğitim durumu ile çocukların suç işlemesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anne babaların medeni durumları da çocukların suç işleme ihtimalini artıran etkenlerden biridir. Özellikle anne ve babasından en az biri olmayan ya da üvey anne babaya sahip olan çocukların suça katılma ihtimali daha da artmaktadır. Nirun, yapmış olduğu çalışmasında bu iddiayı destekleyen sonuçlara ulaşmıştır. Zira Nirun, çocukların suça itilmesinde, üvey olan ebeveynlerin, kendi öz çocuklarına gösterdikleri ilgi ve yakınlığı, genel olarak sonradan olan üvey çocuklarına gösteremediklerine, dolayısıyla bu durumun üvey çocuğu evden uzaklaştırdığına dikkat çekmektedir (Nirun, 1968:161-162). Yapılan başka çalışmalarda tek ebeveynliliğin ya da parçalanmış ailelerin çocuklarının suça itilmesinde önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır (Regoli ve Hewitt, 2000:180, Seyhan ve Bahar, 2006:20-23). Anne ve babası sağ olup ancak ayrı yaşayanların suç işleme ihtimali, anne ve babası hem sağ hem de birlikte yaşayanlara göre yaklaşık 5,5 kat artmaktadır ($p = .000$).

Sosyal sermayenin en temel göstergelerinden olan başkalarına karşı güven duyma ile suç arasında bir çok çalışmada ilişki bulunmuştur. Genel olarak güvenin artmasının suç sayılarının azalması üzerinde etkisi olduğu düşünölmektedir. Messner ve arkadaşları (2004:300) yapmış oldukları çalışmalarında, sosyal güven ve toplumsal katılım düzeyinin yüksek olduğu yerlerde cinayet oranlarının azalma eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir. Lederman (2002:521), Galea ve arkadaşları (2002:1381), Kawachi ve

arkadaşları (1999:724)'nın çalışmalarında, sosyal sermaye yoksunluğunun işaretlerinden olan güven eksikliğinin şiddet ve mülkiyete yönelik işlenen suçları artırdığını belirtmektedir. Ross ve arkadaşları (2001) da yaptıkları çalışmada güven üzerinde yoğunlaşmışlar ve organize olmayan ve düzen eksikliği olan mahallelerde suç oranları ve kaynakların yetersizliği ile güven arasında ilişki bulmuşlardır. Diğer bir deyişle, kaynaklar ne kadar yetersiz ve suç oranları ne kadar yüksek olursa bölge sakinleri o kadar güvensiz olacaklarını belirtmektedir (Salmi ve Kivivuori, 2006:127). Genel anlamda birbirine yüksek seviyede bağlılığın olduğu, karşılıklı güvenin yüksek düzeylerde seyrettiği, sosyal iletişim ve etkileşimin yoğun olarak gerçekleştiği çevrelerde sosyal kontrol ve düzen daha çok önemsenmekte, bunun sonucunda suç ve kargaşa daha nadir görülmektedir (Scott, 2002:148; Sampson ve Raudenbush, 1999).

Genel olarak literatür güvenle karakterize olan bölgelerin suçlulukla daha az anıldığına işaret etmektedir. Bu çalışmanın sonuçları da farklı bir öneri ileri sürmemektedir. Yapılan analizler sonucunda, güven eksikliğinin veya yokluğunun suçluluğu açıklayan faktörlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 34, genel olarak insanların güvenilmez olduğunu düşünenlerin suç işleme ihtimalleri, insanların çoğuna güvenebileceğini düşünenlere göre yaklaşık 4 kat daha fazla olduğunu göstermektedir ($p = .009$).

Yaşadığı çevrede sıklıkla suç işlenmeyen bireylerin, sık suç işlenen çevrelerde yetişenlere göre suç işleme ihtimali yaklaşık 0,81 oranında azalmaktadır ($p = .000$). Yaşanılan yerin düzensizliği ve çarpıklığının, suça katılımı artıran etkenler arasında olduğu bilinmektedir. Ülkemizde gerek siyasi gerekse sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı şehirlere doğru göç hareketi gerçekleşmektedir. Söz konusu kontrolsüz göç, çarpık kentleşmeyi ve düzensizliği de beraberinde getirmiştir. Şehirlerde gerekli altyapının hazırlanamayışı, yeterli politik önlemlerin alınamaması gibi nedenlerden dolayı gecekondulaşma artmış, şehre yeni gelen insanlar kalitesiz bir hayatla baş başa kalmak zorunda kalmışlardır (Keleş, 1990). Suçların önlenmesinde ve güvenlik hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde uygulanmasında çevresel koşulların iyileştirilmesi ve ıslahı en başta gelen şartlar arasında yer almaktadır. İyi bir iskan politikasının olmayışı, gerilimli ve güvensiz ortamların oluşmasına yol açmaktadır.

Öte yandan, plansız ve çarpık kentsel yapılarla suç arasındaki sıkı bir bağın varlığı inkar edilemez (Bilgiç, 2009:161). Birçok araştırmacı da kentsel çevrelerin kırsal alanlara

göre daha fazla suçla ilişkili olduğuna gönderme yapmaktadır (Bouffard ve Muftić, 2006:57). Fromm'da fakirlik gibi birbirini tetikleyici etkenlerle birleştiği zaman kalabalığın, nüfus yoğunluğunun, gerilim ve saldırganlığı artırabileceğini belirtmektedir (Fromm, 1993). Yapılan ikili analizlerde de her iki grubun yaşadıkları yerler itibariyle farklılık gösterdikleri görülmektedir (Tablo 21). Lojistik regresyon analizi sonucunda, belde ya da ilçelerde yaşayanların illerde yaşayanlara göre suç işleme ihtimallerinin yaklaşık 0,72 kat, köy, mezra gibi daha küçük kırsal birimlerde yaşayanların suç işleme ihtimallerinin 0,67 kat azaldığı görülmektedir. (Tablo 34)

SONUÇ

Sosyal sermaye son yıllardaki popüler kavramlar arasındaki yerini çoktan almıştır. İlk ifade edildiği dönemde tam olarak neyi karşıladığı anlaşılmasa da zaman içinde yapılan sosyal sermaye çalışmaları ile kavramdaki muğlaklık giderilmeye çalışılmıştır. Sosyal sermaye düşüncesi, sermaye kavramının, ilişkiler, normlar, güven gibi nispeten soyut kavramlardan oluşan bir yaklaşım için doğru olmadığı tartışmasından kavramın karmakarışıklığına kadar çok farklı açılardan eleştiriye tabi tutulmuştur. Ancak kabul etmek gerekir ki bu sosyal bilimlerde diğer kavramlarında mücadele etmek zorunda olduğu bir vakadır. Bu nedenle bu tür tartışmaların sosyal sermaye düşüncesine katkıda bulunacağı aşikârdır.

Sosyal sermayenin kavramının bilimsel literatür için daha çok yeni olması kavramın ne olduğu ile ilgili tartışmalara neden olmaktadır. Ancak kavramın bağlayıcı ve aracı olmak üzere iki kısımda incelenmesi kavramla ilgili olası açmazları çözüme yardımcı olmuştur. Zira bağlayıcı sosyal sermaye toplumdaki homojen yapılara, birincil ilişkilerin hakim olduğu küçük sosyal ağ yapılarına işaret ederken aracı sosyal sermaye heterojenliği ön plana çıkaran, diğer kişi ya da gruplarla da ilişki kurmayı ve 'zayıf bağlar'ın değerini önemseyen yapılara göndermede bulunmaktadır. Böylece, sosyal sermaye teorisi toplumsal ilişkileri iki farklı düzlemde alarak çeşitli sosyal olay ve olguları açıklamada kendisi için yeni bir yol çizmiştir.

Kavram bileşenleri itibariyle birçok disiplinin ilgi odağı olmuş birçok alanda sorunların çözümünde ya da mevcut düzenin iyileştirilmesinde alternatif bir yaklaşım olarak kabul edilmiştir.

Genel olarak, sosyal sermaye teorisi, sosyal sermaye birikiminin ortak amaçlarını gerçekleştirmedi ve toplum için karşılaşılan çeşitli güçlüklerin üstesinden gelmede önemli bir kaynak olduğunu varsaymaktadır. Bu nedenle de, sosyal sermaye birikimi, toplumsal yapılar için sorunların çözümünde bir değer ifade etmektedir.

Suç ise toplumlarda insanların mağduru olmak istemedikleri bir davranış türüdür. Bu nedenle de bireyler, suçla mücadele için farklı norm ve değerler kümesi ile hukuk kuralları geliştirmişler, suç işleyenlere karşı yaptırımlar öngörmüşlerdir. Suça yönelik

geliştirebilecek çözüm önerilerinden biri olarak çeşitli boyutlarıyla sosyal sermaye birikiminin toplumda üretilmesi ve korunması ileri sürülmektedir.

Son dönemlerde gerek suçluların daha çok yakalanır olması gerekse medyada suç eylemlerinin daha fazla yer bulması nedeniyle suç ve suçlular üzerine ilgi artmış ve üzerine çok yönlü, farklı disiplinler tarafından araştırmalar daha sık yapılmaya başlamıştır. Bu çalışmalarda, özellikle suçun önlenmesine ve nedenlerinin keşfine yönelik yaklaşımlar ön plana çıkmıştır.

Bu çalışma, sosyal sermaye kavramına mikro bir bakış açısıyla yaklaşmakta ve elde edilen bulgular itibariyle de sosyal sermaye birikiminden, bireyleri suçtan uzak tutmada alternatif bir kaynak olarak yararlanılabileceğini önermektedir.

Bu tez çalışmasında sosyal sermayenin çeşitli boyutları ile suç arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu çalışmanın sonuçları suça karışmış çocuk ve gençlerle suça karışmamışlar arasında bazı değişkenler açısından farklılıklar olduğuna işaret etmektedir. Çalışmamızda sosyal sermaye kavramı daha çok aile bazlı değerlendirmelerle ölçülmeye çalışılmıştır. Ailelerin çeşitli sosyal gruplara üyelikleri ve grup faaliyetlerine destekleri, çeşitli sosyal aktivitelerle çocuklarıyla birlikte zaman geçirmeleri ve çocuklarına olan ilgileri, çocukların birlikte geçirilen zamanlarda aile içinde aldıkları sorumluluk ve görevler, mahalle çevresindeki yardımlaşma ve dayanışma yoğunluğu, komşularla ve akrabalarla birlikte zaman geçirme gibi doğrudan ailenin sosyal sermayesini ölçmeye yönelik soruların yanında genel olarak insanlara güven, okul faaliyetleri ve arkadaş aktivitelerine katılım gibi bizzat ankete katılanların sosyal sermaye düzeyini belirlemeye yönelik sorularla sosyal sermaye ile suç arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, iki grup arasındaki farklılıkları tespit etmenin yanında bu çalışmanın bağımsız değişkenlerini oluşturan, yukarıda saydığımız alt bileşenlerin büyük çoğunluğunun suçu açıklamada başarılı bir sonuç verdiği anlaşılmıştır.

Sosyal sermaye çalışmaları son zamanlarda daha da hız kazanmıştır. Ancak sosyal sermayenin temel kavramlarının her ülkede tam olarak karşılığının aynı olmaması ve kültürlerin farklılık göstermesi gibi nedenlerden dolayı sosyal sermayenin ölçümü için geliştirilen araçlarda hassasiyetle davranılması gerekmektedir. Ülkesel tabanlı çalışmalar yapılmaması durumunda, Kuzey Avrupa ülkelerindeki ciddi oranlarda

seyreden aile parçalanmışlığı gibi sosyal sermaye yokluğunun göstergeleri ile yüksek güven düzeyi gibi sosyal sermayenin varlığının göstergeleri arasındaki çelişki giderilemeyecektir. Bu çalışmada, örneklem gruplarımızın sosyal sermaye seviyelerini daha uygun ölçebilmek bu durum dikkate alınmış ve ülkemizin sosyo-kültürel şartlarını göz önünde bulunduran bir anket hazırlanmıştır.

Sosyal sermayenin bileşenleri ile suç arasında ilişkinin varlığı yapılan birçok çalışmada olduğu gibi bu çalışma ile de tespit edilmiştir. Suça iştirak etmiş olup hüküm alanlarla herhangi bir suçtan hüküm almayan öğrenciler arasında gerek kendileri gerekse ailelerinin sosyal sermaye göstergelerinin yoğunluğu açısından önemli farklılıklar bulunmuştur. Sosyal sermayenin alt bileşenlerinin ortalamaları hükümlülerde daha düşük çıkmış ve sosyal sermaye düzeyinin düşüklüğü ile suça karışma ihtimalinin yüksekliği arasında bir korelasyon kurulmuştur.

Çalışmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin hem kendilerinin hem de ailelerinin daha sosyal olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akraba ve komşularla birlikte gerçekleştirilen faaliyetlere katılımdaki iki grup arasındaki farklılık bu gerçeğe işaret etmektedir. Akraba ve komşular bireylerin dünyaya ilk gözlerini açtıklarında ilk karşılaştıkları varlıklar arasındadır. Bireyler çocukluk dönemlerini bu gruplar arasında geçirmektedir. Aynı otobüsü kullanan, aynı pazara giden, benzer yaşam tarzını paylaşan komşular sosyalleşme sürecinde toplumun yeni bireyelerine kültürü ve toplumsal değerleri aktarmada önemli rol oynamaktadır. Bireyin içinde yaşadığı grup ile arasındaki mekânsal ve zamansal birliktelik bireyin bu gruplara karşı duygusal hisler beslemesine vesile olmaktadır. Birey kendini diğerlerine karşı sorumlu olarak görmekte ve ötekinin acı ve sevinçlerine ortak olmaktadır. Dolayısıyla bu duygusallık sevgi atmosferini sonuç vermekte ve bireyleri çevrelerine zarar verici davranışlardan uzak tutma işlevini yerine getirmektedir. Aynı zamanda bu duygusal yakınlık ve karşılıklılık mahallenin norm ve değerlerinin etkili bir şekilde bireylere aktarımını sağlamaktadır. Dolayısıyla suça karışan genç ve çocukların akraba ve komşularıyla faaliyet yapma sıklıklarının diğer gruba göre daha düşük seviyelerde seyretmesi iki grup arasındaki suça karışma ihtimalindeki farklılığı açıklamada referans olarak kabul edilebilir.

Benzer şekilde folklor grupları, okul takımı gibi grup halinde yapılan faaliyetler ile arkadaşlarla birlikte okul dışında zaman geçirme açısından da öğrencilerin hükümlülere

nazaran daha faal oldukları tespit edilmiştir. Okul yaşamı da bireyin hayatında belirleyici olan ana parametrelerden biridir. Okulda salt öğretimin dışında bireylerin toplumsal yaşama uyum sürecini kolay atlatmaları için gerekli bilgi görgü kuralları işlenmektedir. Çocuklar arkadaşlık kurma, sır paylaşma, toplumsal kurallara uyma, ortak amaçlar için görev üstlenme, işbirliği gibi toplumsal yaşamı kolaylaştıran birçok davranış kalıbını eğitim süreci sonunda edinirler. Bu nedenle okul arkadaşlıkları ve bu arkadaşlarla birlikte çeşitli organizasyonlara katılma önem arz etmektedir. Aynı zamanda okuldaki çeşitli sosyal faaliyetler çocukların boş zamanlarını doldurmakta ve onların suç ortamlarında bulunmalarını engellemektedir. Aynı zamanda bu faaliyetler çocuklara bir şey yapabilme/becerebilme hissini vererek özgüvenlerinin gelişmesine yardımcı olmakta ve daha nitelikli daha uyumlu bireyler olmasına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla iki grup arasındaki okul ve arkadaş aktivitelerine katılım sıklığı arasındaki farklılık suç işleme ihtimalini açıklayan bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile bireyleri ile birlikte gerçekleştirilen piknik, gezi, tatil vb. sosyal aktivitelere katılımla bu aktivitelerde görev ve sorumluluk alma yönüyle öğrencilerin ortalamaları suç işleyenlere oranla daha yüksek düzeylerde seyretmektedir. Yine öğrenciler aileleri tarafında gerek ders çalışma sürecinde gerekse diğer özel durumlarda aileleri tarafından daha fazla ilgi görmektedir. Aile, bireyin gelişiminde toplumdaki en küçük ama en etkili varlıktır. Çocukların ruhsal ve fiziksel olarak sağlıklı bireyler olmasında ailenin basite indirgenemeyecek bir rolü vardır. Aile içi ilişkiler yaşamın ilerleyen safhalarında hayatımızda belirleyici olacak etkenlerin başında gelmektedir. Bu nedenle aile içindeki ilişkilerin kalitesi önemsenmelidir. Ebeveynlerle çocuk arasındaki iletişim ve etkileşim sorunu ve sevgi eksikliği çocuklarda olumsuz durumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İlişkilerdeki kopukluğun neticesinde ortaya çıkan nevrotik durum çocukların suç içeren eylemlere katılımında artırıcı bir rol oynamaktadır. Çalışmamızda her iki grup arasındaki farklılık bir yönüyle bu gerçeğe işaret etmektedir. Suça karışmamış çocuk ve gençlerin ailesi ile birlikte gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlere diğerlerinden daha fazla katılım göstermesi bu sonucu desteklemektedir. Ancak ikili analizlerde son derece anlamlı çıkan bu ilişkinin lojistik regresyon analizinde anlamlı çıkmamasının nedeninin toplumumuzda aile ile birlikte zaman geçirmede hala geleneksel yapıları korumamız olduğu düşünülmektedir. Genel olarak aile bireyleri suça karışan ailelerde de belli ölçüde çocukların aile ile birlikte zaman geçirdiği

görülmektedir. Ancak aile birlikte zaman geçirme öğrenciler kadar yoğun gerçekleşmemiştir.

Aile ile geçirilen faaliyetlerde görev ve sorumluluk alma ise iki grup arasındaki farkı ve bu farkın etkisini görmede biraz daha yardımcı olmaktadır. Zira aile içinde birlikte gerçekleştirilen faaliyetlerde görev alma daha fazla nitelik gerektirmektedir. Aynı şekilde bu durum aile ile çocuk arasındaki etkili iletişime ve yardımlaşma duygusunun güçlülüğüne işaret etmektedir. Dolayısıyla görev ve sorumluluk bilincindeki farklılık hem ikili analizlerde hem de regresyon analizi sonucunda anlamlı çıkmıştır. Ailenin çocukları ile özel olarak konuşmaları ve onlara derslerinde yardım etmeleri gibi aile ilgisini gösteren durumlarda da iki grup arasında farklılık göze çarpmaktadır. Aile ilgisinde de ortalamalar arasında anlamlı farklılık olsa da regresyon analizi sonucunda aynı anlamlı ilişki bulunamamıştır. Bu durumun sebeplerinden birinin zaman zaman suça karışan çocuklarında aileleri tarafından ilgi görebileceği ya da ailesini yücelterek onları korumacı bir yaklaşım içine girmesi ve ideal bir aileye sahipmiş gibi bir izlenim oluşturmak istemesi olabilir. Öte yandan ailelerin yoğun ilgisi yanlış normların aktarımında da etkili olmaktadır. Özellikle ailece suça iç içe olan ailelerde çocuklar suçu ailelerinden görerek ve onlar tarafından teşvik görerek öğrenmektedir. Veya ailelerin yaptıklarının farkında olmaması, çocukları ile ilgilenmesi esnasında aktardıkları norm ve değerlerin yanlışlığının farkında olmaması da diğer bir etken olabilir.

Akraba ve komşularla yardımlaşma ve dayanışma duygusunun yoğunluğu açısından iki grup arasında hem bağımsız t testi hem de lojistik regresyon analizi sonucunda anlamlı bir değer bulunmuştur. Dayanışma ve yardımlaşma sosyal hayatın düzen ve devamı açısından önemlidir. Özellikle her şeyin karmaşıklaştığı, uzmanlaşmanın arttığı, kapitalizmin ve bireyselleşmenin yoğunlaştığı bir dönemde insanların birbirine ihtiyacı her zamankinden daha fazladır. Dayanışma ve yardımlaşma ağları sayesinde bireyler tek başına elde etme imkanı olmayan bir çok imkanı ve fırsatı elde etmektedir. Dolayısıyla, normal şartlarda, ihtiyaçları karşılanan bireylerin bunu meşru yoldan sağlamanın verdiği mutluluk ve güven dururken başka suç eylemlerine tevessül etmesi beklenmemektedir. Bu nedenle dayanışma ve yardımlaşma duygusunun yoğunluğu bireyi suçtan uzak tutmada önemli rol oynamaktadır.

Öte yandan insanların, yardımlaşma ve dayanışmaya paralel olarak, sosyal yaşamlarının kalitesi için sosyal gruplarla iç içe olmaya ihtiyacı vardır. Sosyal grupların en ayırt edici özelliklerinden birisi mensupları arasındaki işbirliği ve adanmışlık duygusudur. Sosyal gruplara katılımlar işbirliğine, dayanışma ve yardımlaşmaya, farklı iletişim kanallarına imkan vermektedir. Yüz yüze etkileşim, yardımlaşma ve dayanışma gibi özellikler daha çok birincil gruplara has iken ikincil ilişkilerde toplumun genelinin yararının gözetildiği ve daha az yüz yüze ilişkilerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bir gruba ait olmak birey için saf ve ideal bir fikir birliğinin üyesi olmak anlamına gelmektedir. Oluşturulan konsensüs sinerji meydana getirmekte ve grup üyelerini ortak hedeflere yönelmede motive etmektedir. Sosyal grupların normları ve değerleri, üyelerin görev ve sorumluluk üstlenmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle sosyal sermayenin alt bileşenleri arasında olan sosyal gruplara üyelik hem grubun hem de bireyin dinamik bir yapıya sahip olmasına olanak sağlamaktadır. Bu dinamizm vesilesiyle grup içinde müşterek amaçlar için birlikte hareket etme duygusu ve üyeler arasında kuvvetli bir yardımlaşma ve dayanışma gelişmektedir. Netice itibarıyla bireyde yerleşen 'biz' düşüncesi ötekini düşünme ve topluluğun menfaatlerini öne çıkarma düşüncesini geliştirmekte ve zengin bir sosyal sermaye birikimine altyapı hazırlamaktadır.

Bunun yanında çeşitli grup ve kliklere aidiyet hissi bireylerin bu grubun normlarını içselleştirmesini sonuç vermektedir. Dolayısıyla sosyal gruplara üyelik veya sosyal gruplarla iç içe olan ailelerde yetişmiş olmak bir yönüyle ciddi bir sosyal sermaye oluşturmaya katkı sağlamakta aynı zamanda bireye bu sosyal sermayeden istifade imkanı sunmaktadır. Genel olarak sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler, hemşeri dernekleri, sendikalar, eğitim, kültür grupları gibi sosyal gruplara üyelik ülkemizde demokrasi eksikliği, fişlenme korkusu gibi nedenlerle yaygın olmasa iki grup arasında ailelerin sosyal grup üyelik ortalamaları açısından farklılıklar çıkmış ancak regresyon analizi sonucunda bu durumun suça katılımı etkilemede bir etkisinin olduğu tespit edilememiştir.

Ortalama değerlerde hükümlülerin yüksek çıktığı tek değişken aile ve mahalle çevresinden olumsuz davranışlara karşı tepki göstermedir. Mahallede istenmeyen davranışları engelleme ya da tepki göstermenin hükümlülerin yaşadığı yerlerde daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla sosyal kontrolün suç üzerindeki etkisi en

azından bu çalışmada beklenenin aksine çıkmıştır. Bu durumun nedeninin sosyal kontrolün aşırı uygulanmasının zaman zaman ters etki gösterebilmesi ya da ailelerin etkin bir şekilde sosyal kontrolü uygulayamaması olabileceği kanaatine ulaşılmıştır. Ayrıca özellikle hükümlü çocuk ve gençlerin biricik varlıklarının aileleri olmaları nedeniyle hükümlülerin anket esnasında kendi sosyal çevrelerini korumacı bir yaklaşım içine girdikleri düşünülmektedir. Zira birey için en önemli varlık ailesidir ve ailesi suçlu bile olsa onlardan bahsederken onları yücelten ifadeler daha sık kullanılmaktadır. Bu nedenle hükümlülerle yapılan anketin uygulanması esnasında da sosyal kontrol ile ilgili sorular cevaplanırken hükümlülerin bu düşünceden hareket ettikleri düşünülmektedir. Bu nedenle aslında kastedilen anlamda sosyal kontrolün olmadığı ya da sosyal kontrolün sağlanmasında önemli sorunlar olduğu düşünülmektedir. Ankete katılan hükümlü genç ve çocukların aile yapıları, ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ve eğitim durumları göz önüne alındığında bu tür bir ihtimalin yanıtıcı olmayacağı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla böyle bir düşünce biçimi bu çalışmada ortaya çıkan sonuçların açıklanmasına yardımcı olabilir. Zira kontrol teorisinin ana düşüncesi, bireyin suçu işlemesini engelleyen mekanizmaların yokluğu durumunda bireylerin bu tarz eylemlere daha kolay girebileceği şeklindedir. Dolayısıyla ister içsel ister dışsal nedenlerden kaynaklanıyor olsun toplumsal kontrol bireylerin suça iştirakinde önemli bir rol oynamaktadır. Zaten birçok çalışmada sosyal kontrol ne kadar artarsa suç işleme ihtimalinin o kadar azalacağını vurgulanmaktadır. Sosyal kontrolün bu çalışmada suçu artıran bir faktör olarak çıkmasının nedenlerinden biride onun uygulanmasından kaynaklanan problemlerdir. Anne ve babanın çocukları ile ilgilenmemeleri ve onlara bakmamaları, anne ve babanın çocukları ile ilgilenseler bile onların davranışlarını engelleyebilecek enerji ve zamana sahip olmamaları, anne ve babaların çocuklarıyla ilgilenseler ve onları kontrol etseler de, çocuklarının davranışlarını yanlış bir davranış olarak görmemeleri ve bütün bunların hepsi yolunda olsa da çocuklarını kötü davranışlarının ardından cezalandıracak irade ve güce sahip olmamaları bu problemler arasında sayılabilir. Ayrıca sosyal kontrolün bireyler üzerinde her zaman olumlu etki göstermemesinin bir nedeni de sosyal kontrolün, bireyi zorlayıcı bir keyfiyet göstererek onu toplumsal yapıya uyumdan çok uyumsuzluğa yöneltmesidir. Baskıcı bir ailenin çocuğunun tam tersine tavırlar içinde olması bu durumu açıklamaktadır.

İkili analizler sonucunda sosyal sermayenin tüm bileşenleri ile suç arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş ayrıca lojistik regresyon analizi sonucunda da çoğu değişkenin suç işleme ihtimalini tahmin etmede istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar verdiği görülmüştür.

Genel olarak çalışmanın sonuçları sosyal sermaye düzeyi ile suça karışma arasında negatif bir ilişkiye işaret etmektedir. Birçok sosyal sermaye bileşeni için suça karışmış olanlarla karışmamış olanlar arasında önemli farklılıklar bulunmuştur. Sosyal sermayeye işaret eden göstergeler genel olarak hükümlülerde daha düşük seviyelerde çıkmıştır.

Birçok sorun için çözüm önerileri sunma kabiliyetine sahip olduğu anlaşılan sosyal sermayenin zenginleştirilmesi ve korunması için politika yapıcılara birkaç öneride bulunulabilir. İlk olarak, sosyal sermayenin artırılmasında ve var olan birikimin korunmasında devlete önemli roller düştüğünü belirtmeliyiz. Öncelikle politika yapıcıların mevcut sosyal sermaye zenginliğinin farkında olmaları ve onu suç örgütleri ya da menfaat grupları gibi küçük grupların tekeline bırakmama konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir. Ayrıca, sosyal sermayenin dinin, geleneklerin ve yaşanan ortak tarihsel tecrübenin bir yan ürünü olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

İkinci bir öneri olarak, devletin bütün kurumlarıyla sosyal sermaye üretimine katkıda bulunması ifade edilebilir. Bu katkının sağlanmasında en etkili araçlarından biri eğitimidir. Eğitim sürecinin tamamında, yani sadece ilköğretimde değil yüksek öğrenim kurumlarında da, toplumsal norm ve değerlerin aktarımı devam ettirilmeli ve yeni nesillere beşeri sermayenin yanında çözülme ve kokuşmalara karşı `takım ruhu (esprit de corps) aktarılmalıdır.

Üçüncü öneri ise, özellikle de mafya tarzı suç örgüt yapıları ve çıkar amaçlı çetelerin olduğu yerlerde bireysel hak ve özgürlüklerin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için, devlet ilgili kurumlarıyla kamusal güvenliği sağlayarak sosyal sermaye üretimine dolaylı yoldan katkıda bulunabilir. Özellikle mal ve can güvenliği bunların başında gelmektedir. Çünkü insanlar, sivil toplum organizasyonlarına katılım için ya da seçimlerde oy kullanabilmek için bu güvenliği hissetmek istemektedir. Özellikle bunun somut örneği ülkemizin belli bölgelerinde terör örgütlerinin baskısından dolayı oy kullanamayan bireylerin ya da sivil toplum örgütlerinin yaşadıkları sorunlardır. Ayrıca

demokratik hak ve özgürlüklerin yeterince sağlanamadığı yerlerde bireyler kategorize edilme korkusuyla sivil toplum çalışmalarının içinde yeterince yer alamamaktadır. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin genişletilmesi sosyal sermayeye katkı sağlayacaktır.

Diğer bir öneri ise devletin, bireyleri çeşitli politikalarla kendine bağımlı hale getirmesini engellemeye yönelik çalışmalar yapılmasıdır. Bireyler bu durum sonucunda işbirliği kabiliyetlerini geliştirememekte her türlü sorununu devletin çözmesini beklemektedir.

Son bir öneri sosyal sermaye-suç ilişkisini inceleyen gelecekte yapılacak çalışmalar için olacaktır. Yapılacak çalışmalarda, boylamsal araştırma desenleri oluşturulması kesitsel çalışmalarda karşılaşılabilecek bazı problemleri telafi edici olabilir. Zira boylamsal araştırmalar zamanı kontrol ederek suçu açıklamada daha spesifik analizler için imkan sağlayabilirler.

KAYNAKÇA

- ADLER, Freda; Mueller, Gerhard O. W. ve Laufer, William, S. (2001) *Criminology* (4th Edition), Mc Graw Hill: Boston.
- ADLER, Paul. S., ve Kwon, Seok-Woo. (2002) "Social Capital: Prospects for a New Concept", *Academy of Management Review*, C. 27 (1), ss. 17-40.
- AGNEW, Robert (1992) "Foundation of a General Strain Theory of Crime and Delinquency ", *Criminology*, C. 30 (1), ss. 47-87.
- AKAN, Vildan (2003) "Birey ve Toplum" içinde *Sosyolojiye Giriş* (Ed. İhsan Sezal), Martı Yayınevi: Ankara.
- AKÇOMAK, İ. Semih., ve Weel Bas ter (2008) "The Impact of Social Capital on Crime: Evidence from the Netherlands", *UNU-MERIT Working Paper Series* No.2008-042.
- AKDENİZ, Sabri (1994) *Eğitim Sosyolojisi*, M. Ü. İ. F. Vakfı Yayınları: İstanbul.
- AKDOĞAN, A. Argun, (2006) "Siyasal Kültür ve Sosyal Sermayenin Karşılaştırılması: Türkiye için Bazı Çıkarımlar", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, S. 12, ss. 162-187.
- AKTAY, Yasin, (2003) "Türkiye'de Toplumsal Bir Sermaye Olarak Karizma", *Türk Sosyal Bilimler Derneği*, Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi.
- ALBAYRAK, Ali Sait, (2008), "Lojistik Regresyon Analizi, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Şeref Kalaycı (Ed), Asil Yayın Dağıtım: Ankara.
- ARROW, Kenneth J., (1999), "Observations on Social Capital", *Social Capital a Multifaceted Perspectives*, (Ed. Partha Dasgupta ve Ismail Serageldin), The World Bank, Washington D. C., ss. 3-5.

- BABBIE, Earl (2008) *The Basics of Social Research* (4. Baskı), Thomson Wadsworth: United Kingdom.
- BAHAR, Halil İbrahim (2009) *Sosyoloji*, USAK Yayınları: Ankara.
- BECKER, Gary S, (1962), “Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis”, *The Journal of Political Economy*, C. 70 (5), Part 2: Investment in Human Beings, ss. 9-49.
- BECKER, Gary S.; Murphy, Kevin M. ve Tamura, Robert, (1990) “Human Capital, Fertility, and Economic Growth” *The Journal of Political Economy*, C. 98 (5), ss. 12-37, <http://www.jstor.org/stable/2937630>.
- BİLGİÇ, Veysel K. (2009) “Suçla Mücadelede Mahalli İdareler ile İşbirliği”, içinde *Değişik Yönleriyle Yerelleşme* (ed. Veysel K. Bilgiç), Seçkin yayıncılık: Ankara. ss.155-162.
- BILTON, Tony; Bonnet, Kevin; Jones, Pip; Skinner, David; Stanworth, Michelle, ve Webster, Andrew (1996) *Introductory Sociology*, Macmillan: London.
- BJØRNSKOV, Christian, (2006) “The Multiple Facets of Social Capital”, *European Journal of Political Economy*, C. 22, ss. 22-40.
- BOASE, Jeffrey; Horrigan, John B.; Wellman, Barry and Rainie, Lee (2006) “The Strength of Internet Ties”, *Pew Internet & American Life Project*, http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2006/PIP_Internet_ties.pdf, 17.07.2011).
- BOOTH, Jeb A., Farrell, Amy ve Varano, Sean P., (2008), Social Control, Serious Delinquency, and Risky Behavior; A Gendered Analysis, *Crime ve Delinquency*, C. 54 (3), ss. 423-456.

- BOUFFARD, Leana Allen ve Muftić, Leana Allen, (2006) “The ‘Rural Mystique’: Social Disorganization and Violence beyond Urban Communities”, *Western Criminology Review* C. 7 (3), ss. 56–66.
- BOURDIEU, Pierre (1977) “Cultural Reproduction and Social Reproduction” içinde J. Karabel ve A. H. Halsey (ed), *Power and Ideology in Education*, Oxford University Press: New York.
- BOURDIEU, Pierre (1986). “The Forms of Capital” içinde J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, ss. 241–258. Greenwood: New York.
- BOURDIEU, Pierre (2010). “Sermaye Biçimleri” (Çev. Mehmet M. Şahin). *Sosyal Sermaye: Kuram-Uygulama-Eleştiri* (Der. Mehmet Murat Şahin ve Ahmet Zeki Ünal), Değişim Yayınları, ss. 45-75.
- BOURDIEU, Pierre ve Wacquant Loic J. D. (2003) *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*, (Çev. Nazlı Ökten), İletişim Yayınları: İstanbul.
- BOWLES, Samuel, ve Gintis, Herbert. (2002): “Social Capital and Community Governance,” *The Economic Journal*, C. 112 (483), ss. 419-436. <http://www.jstor.org/stable/798455>, 01.10.2010.
- BOZKURT V. (2003), “Toplum ve İktisat”, *Sosyolojiye Giriş* (Ed. İhsan Sezal), Martı Yayınevi, ss. 200-240.
- BÖKE, Kaan (2010) Örnekleme: Böke K. (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, ss.103-49, Alfa Yayınları: İstanbul.
- BURT, Ronald S. (2000) “Structural Holes versus Network Closure as Social Capital”, <http://faculty.chicagobooth.edu/ronald.burt/research/SHNC.pdf>, 20.10.2010.

- BURT, Ronald S. (2004) "Structural Holes and Good Ideas", *The American Journal of Sociology*, C. 110 (2), ss. 349-399.
- CALHOUN, Craig; Light, Donald ve Keller, Suzanne , (1994) *Sociology* 6. Baskı, McGraw-Hill, Inc.
- CARPIANO, Richard M. (2008) "Actual or Potential Neighborhood Resources and Access to Them Testing Hypotheses of Social Capital for the Health of Female Caregivers", *Social Science & Medicine*, C. 67, ss. 568-582.
- CHAMBERS, Nurgül ve Çifter, Atilla, (2006), "Beşeri Sermayenin Karşılaştırmalı Analizi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, C.29, ss.51-63.
- COLEMAN, James. S. (1988): "Social Capital in the Creation of Human Capital," *American Journal of Sociology*, C. 94, ss. 95-120.
- COLEMAN, James. S. (1994) *Foundations of Social Theory*, The Belknap Press of Harvard University Press: Cambridge.
- COLEMAN, James S., Hoffer, T., ve Kilgore, Sally (1982) "Cognitive Outcomes in Public and Private School", *Sociology of Education*, C. 55 (2), ss. 65-76.
- COMMISSION FOR SOCIAL JUSTICE (1994) *Social Justice: Strategies for National Renewal*. Vintage Press: London.
- DOLU, Osman (2010) *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, (2. Baskı), Seçkin Yayınları: Ankara.
- DÖNMEZER, Sulhi (1984), *Kriminoloji*, Filiz Kitabevi: İstanbul
- DURKHEIM, Emile, (2006) *Toplumsal İşbölümü* (Çev. Özer Ozankaya), Cem Yayınevi: İstanbul.

DURLAUF, N. Steven (2002), “On the Empirics of Social Capital”, *The Economic Journal*, C. 112 (483), ss. 459-479.

ELAZIĞ ÇOCUK EĞİTİM EVİ, (2011), www.elazigce.adalet.gov.tr, 05.05.2011.

ELLISON, Nicole, Steinfield, Charles ve Lampe, Cliff, (2006) “Spatially Bounded Online Social Networks and Social Capital: The Role of Facebook”, *Annual Conference of the International Communication Association (ICA)*, June 19-23, Dresden, Germany.

ERDEM, Ferda ve Özen, Janset (2003) “Tanıdıklık, Emin Olma ve Güven Ayrımı”, *Sosyal Bilimlerde Güven* (Çev. Ferda Erdem), Ankara: Vadi Yayınları.

FAIRCHILD, Hery Pratt, (1944), *Dictionary of Sociology* (Ed. Henry Pratt Fairchild), Philosophical Library: New York City.

FERGUSON, Kristin M. ve Mindel, Charles H. (2007) “Modeling Fear of Crime in Dallas Neighborhoods: A Test of Social Capital Theory”, *Crime & Delinquency*, C. 53, ss. 322-49.

FICHTER, Joseph H. (1957) *Sociology*, The University of Chicago Press: Chicago.

FIELD, Andy (2009) *Discovering Statistics Using SPSS* (3. Baskı), Sage: London.

FIELD, John, (2006) *Sosyal Sermaye* (Çev. Bahar Bilgen ve Bayram Şen), Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.

FIELD, John, (2008) *Social Capital*, 2.Baskı, Routledge: London and New York

- FIESE, Barbara H. ve Kline, Christine A. (1993), "Development of the Family Ritual Questionnaire: Initial Reliability and Validation Studies", *Journal of Family Psychology*, C. 6 (3), ss. 290-299.
- FISHER, Roger ve Brown, Scott, (1989) *Getting Together*, Business Books.
- FROMM, Erich (1984) *Sevme Sanatı* (Çev. Yurdanur Salman), Payel Yayınevi: İstanbul.
- FROMM Erich, (1993) *İnsanda Yıkıcılığın Kökenleri* (Çev. Şükrü Alpagut), İkinci Basım, Payel Yayınevi: İstanbul.
- FRANKE, Sandra, (2005), "Measurement of Social Capital Reference Document for Public Policy Research, Development, and Evaluation", http://www.horizons.gc.ca/doclib/Measurement_E.pdf, 04.06.2010,
- FUKUYAMA, Francis (1997) *Social Capital, Tanner Lecture on Human Values*. Brasenose College: Oxford, <http://www.tannerlectures.utah.edu/lectures/documents/Fukuyama98.pdf>, 17.12.2008
- FUKUYAMA, Francis (2000) *Büyük Çözülme, İnsanın Doğası ve Toplumsal Düzenin Yeniden Oluşumu*, (Çev. Zeynep Avcı, Aslı Telli Aydemir), Sabah Kitapları: İstanbul.
- FUKUYAMA, Francis (2001) "Social Capital, Civil Society and Development", *Third World Quarterly*, C. 22 (1), ss. 7-20.
- FUKUYAMA, Francis (2005a) *Devlet İnşası: 21. Yüzyılda Dünya Düzeni ve Yönetişim* (Çev. Devrim Çetinkasap), Remzi Kitabevi: İstanbul.

- FUKUYAMA, Francis (2005b) *Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*, (çev.) A. Buğdaycı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- FURBEY, Robert; Dinham, Adam; Farnell, Richard; Finneron, Doreen ve Wilkinson, Guy Howarth, Catherine ile birlikte, Hussain, Dilwar ve Palmer, Sharon (2006) *Faith as Social Capital: Connection or Dividing*, Policy Press.
- GALEA, Sandro; Karpati, Adam ve Kennedy, Bruce (2002) "Social Capital and Violence in the United States, 1974-1993". *Social Science ve Medicine*, C. 55, ss. 1373–1383.
- GATTI, Uberto; Tremblay, Richard E. ve Larocque, Denis (2003) "Civic Community and Juvenile Delinquency: A Study of Regions of Italy," *British Journal of Criminology*, C. 43 (1), ss. 22-40.
- GELLES, Richard J., (1995) *Contemporary Families: A Sociological View*, Sage Publication: London.
- GIBBONS, Don C. (1968) *Society, Crime, and Criminal Careers: An Introduction to Criminology*, Prentice-Hall: New Jersey.
- GIDDENS, Anthony, (2006) *Sociology* (5. Baskı), Polity Press: Cambridge.
- GILCHRIST, Alison (2004) *The Well-Connected Community: A Network Approach to Community Development*, The Policy Press: Bristol.
- GRANOVETTER, Mark S. (1973) "The Strength of Weak Ties", *The American Journal of Sociology*, C. 78 (6), ss. 1360-1380.
- GROOTAERT, Christiaan; Narayan, Deepa; Jones, Veronica Nyhan ve Woolcock, Michael (2003), *Measuring Social Capital: An Integrated Questionnaire*, World Bank Working Paper: 18, The World Bank: Washington, D.C.

GÜNEŞ, İsmail Dinçer (2008) *Deviant Behavior Among Young Adults: Turkish Case With an Emphasis on Family Rituals, Self-Esteem and Religiosity*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of North Texas.

GÜNGÖR, Erol (2003) *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*, Ötüken Neşriyat İstanbul.

HAGAN, Frank E. (2000) *Research Method in Criminal Justice and Criminology*, Allyn and Bacon A Pearson Education Company: Massachusetts.

HAGAN, Frank E. (2008) *Introduction to Criminology: Theories, Methods, and Criminal Behavior* (6. Baskı), Sage Publications: Los Angeles.

HAGAN, John ve Coleman, Juleigh Petty (2001), "Returning Captives of the American War on Drugs: Issues of Community and Family Reentry", *Crime Delinquency*, C. 47, ss. 352-367.

HALPERN, David (2007) *Social Capital*, Polity Press: Cambridge.

HARALAMBOS, Michael; Holborn, Martin ve Heald Robin, (2000), *Sociology: Themes and Perspectives* (5. Baskı), Collins: London.

HAVILAND, William A. (2002) *Kültürel Antropoloji* (Çev. Hüsamettin İnaç), Kaknüs Yayınları: İstanbul.

HIRSCHI, Travis (1972) *Causes of Delinquency*, University of California Press: Los Angeles.

HUGHES, Michael ve Kroehler, Carolyn J., (2005) *Sociology: the Core*, McGraw Hill: New York.

ILLICH, Ivan (1988) *Şenlikli Toplum* (Çev. Ahmet Kot), Ayrıntı Yayınları: İstanbul.

İÇLİ, Tulin ve Burcu, Esra, (1993) “İnformal Sosyal Kontrolün Sağlanmasında Ailelerin Gelir ve Eğitim Düzeyinin Önemi: Ankara`da Uygulamalı Bir Çalışma” *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 10, S.1, ss. 43-56.

İÇLİ, Tülin, (2004) *Kriminoloji*, Martı Kitap ve Yayınevi: Ankara.

İNSEL, Ahmet, (1993) *İktisat İdeolojisinin Eleştirisi*, Birikim Yayınları.

İZMİR ÇOCUK EĞİTİM EVİ, (2011), www.izmirce.adalet.gov.tr, 05.05.2011.

JALAVA, Janne, (2001) Trust and Confidence, Paper, *5th Conference of the European Sociological Association*, 'Visions and Divisions', August 28 - September 1, Helsinki, Finland, http://www.valt.helsinki.fi/staff/jjalava/trust_or_confidence.htm, 28.06.2011.

JACOBS, Jane (1965) *The Death and Life of Great American Cities*, Penguin Books.

KAHYA, Yavuz ve Özerkmen, Necmettin (2007) *Bir Gulyabani: Organize Suç Örgütleri (Mafya)*, Adalet Yayınevi: Ankara.

KAPU, Hüsnü (2008) “Sosyal Sermaye Ve Organizasyonların Öngörü Yeteneğini Geliştirme Gücü” *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. C. 22 (1), ss. 259-288.

KARAGÜL, Mehmet ve Dündar, Süleyman (2006) “Sosyal Sermaye ve Belirleyicileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma” *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, C. 12, ss. 61-78.

KARPAT, Kemal H., (2010) *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları: İstanbul.

KAWACHI, Ichiro; Kennedy, Bruce P. ve Wilkinson, Richard G., (1999) “Crime: Social Disorganization and Relative Deprivation”, *Social Scienc&Medicine*, C. 48, ss 719-731.

KELEŞ, Ruşen, (1990), *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi: Ankara.

KIZMAZ, Zahir, (2004) “ Öğrenim Düzeyi Ve Suç: Suç- Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 14, S. 2, ss. 291-319.

KIZMAZ, Zahir (2005a) “Göç ve Yoksulluğun Patolojisi: Siyasal Şiddetten Sosyal Şiddete”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), ss. 85-114.

KIZMAZ, Zahir (2005b) “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *C.U. Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 29, No:2, ss. 149-174.

KIZMAZ, Zahir, (2006), “Suçun Önemli Belirleyenleri olarak İktisadi Etkenler: İşsizlik ve Suç İlişisine Sosyolojik Bir Bakış”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C. 8, S. 1, ss.73-90.

KOSGEB. (2005) *Ekonomik Kalkınma Sosyal Sermayenin Rolü*, Ankara.

KORCZYNSKI, Marek (2003) “Güvenin Ekonomi Politikası”, *Sosyal Bilimlerde Güven*, Ferda Erdem (Ed), Vadi Yayınları: Ankara.

KRISHNA, Anirudh (1999) “Creating and Harnessing Social Capital”, *Social Capital a Multifaceted Perspectives*, (Eds. Partha Dasgupta ve Ismail Serageldin, pp. 71-93 The World Bank: Washington D. C.

- LEDERMAN, D., N. Loayza, ve A. M. Menendez (2002): “Violent Crime: Does Social Capital Matter?,” *Economic Development and Cultural Change*, C. 50 (3), ss. 509–539.
- LEONARD, Madeleine, (2004), “Bonding and Bridging Social Capital Reflections from Belfast”, *Sociology*, C. 38 (5), ss. 927-944.
- LILLY, J. Robert; Cullen, Francis T. ve Ball, Richard A. (2007) *Criminological Theory: Context and Consequences* (4th Edition), Sage Publications: Thousand Oaks.
- LIN, N. (2003) *Social Capital: A Theory of Social Structure and Action*, Cambridge University Press, Cambridge.
- LIN, Nan (2010) “Sosyal Sermaye Network Kuramının İnşası” (Çev. Adem Öğüt ve Cihat Erbil), *Sosyal Sermaye Kuram Uygulama Eleştiri* (Der. Mehmet Murat Şahin ve Ahmet Zeki Ünal), ss. 171-220, Değişim Yayınları.
- LOCHNER, Kimberly; Kawachi, Ichiro ve Kennedy, Bruce P., (1999), “Social Capital: a Guide to its Measurement” *Health & Place*, C. 5, ss. 259-270.
- MACIONIS, John J. ve Plummer, Ken, (1998) *Sociology: A Global Introduction*, Prentice Hall Europe.
- MAGILL, Frank N. (1995) *International Encyclopedia of Sociology*, C. 1, Publisher: Fitzroy Dearborn: London.
- MARSHALL, Gordon, (1999) *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara.
- MARX, Karl, (2000) *El Yazmaları*, (Çev. Murat Belge), Birikim Yayınları: İstanbul.

- MARX, Karl (1961) *Capital: A Critical Analysis of Capitalist Production*, C. 1 (Translated from the third German Edition by Samuel Moore and Edward Aveling and edited by Frederick Engels), Foreign Languages Publishing House: Moscow.
- MARX, Karl (1867; 1995) *Capital: A New Abridgement* (Ed. David McLennan), Oxford University Press: Oxford.
- MCNULTY, T. L., ve Bellair, P. E. (2003). Explaining Racial and Ethnic Differences in Adolescent Violences: Structural Disadvantage, Family Well-being, and Social Capital, *Justice Quarterly*, C. 20 (1), ss. 1-31.
- MERTLER, Craig A. ve Vannatta, Rachel A. (2005) *Advanced and Multivariate Statistical Methods* (3. Baskı), Pyrczak Publishing: Glendale.
- MESSNER, Steven F., Baumer, Eric P. ve Rosenfeld, Richard (2004): “Dimensions of Social Capital and Rates of Criminal Homicide,” *American Sociological Review*, C. 69 (December), ss. 882–903.
- MURO, Diego (2004), “ETA after Madrid: the Beginning of the End?”, *Open Democracy*, http://www.opendemocracy.net/democracy-europe_security/article_1791.jsp, 27.06.2011.
- NARAYAN, Deepa, (1999), “Bonds and Bridges: Social Capital and Poverty”, World Bank, <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/9747/narayan.pdf>, 17.07.2011.
- NEWMAN, David M. (1997) *Sociology: Exploring the Architecture of Everyday Life* (2. Baskı), Pine Forge Press: California.

- NİRÜN, Nihat, (1968) "Suç Hadisesinin Sosyal Sebepleri Üzerine Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, C. 6, ss. 121-188.
- NİRÜN, Nihat (1991) *Sistemik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: Ankara.
- NYE, F. Ivan, ve Berardo, Felix M., (1973) *The Family: Its Structure and Interaction*, The Macmillan Company: New York.
- OECD, (2001) *The Well-being of The Nations: The Role of Human and Social Capital*, <http://www.oecd.org/dataoecd/36/40/33703702.pdf>, 21.07.2011.
- OSTROM, Elinor (1999) "Social Capital: A Fad or Fundamental Concept", *Social Capital a Multifaceted Perspectives*, (Eds. Partha Dasgupta ve Ismail Serageldin, The World Bank, ss. 172-214, Washington D. C.
- ÖGEL, Kültegin, Tarı, İtir ve Yılmazçetin Eke, Ceyda (2006) "Okullardaki Suç ve Şiddeti Önleme", İstanbul: Yeniden Yayınları, no.17.
- ÖKSÜZLER, Oktay (2006) "Sosyal Sermaye, Güven ve Belirleyicileri: Bir Panel Analizi", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, S. 12, ss. 108-29.
- ÖNEN, Haluk (Tarihsiz) "Sosyal Sermaye ve Gençlik", http://www.ari.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=218&Itemid=30, 31.10.2010.
- ÖZBAY, Özden, (2008) "Does Social Capital Deter Youth From Cheating, Alcohol Use, and Violence in Turkey? Bringing Turkey in." *Journal of Criminal Justice* C. 36, ss. 403-415.

- ÖZEN, Şükrü ve Aslan Zuhâl, (2006) “İçsel Ve Dışsal Sosyal Sermaye Yaklaşımları Açısından Türk Toplumunun Sosyal Sermaye Potansiyeli: Ortadoğu Sanayi Ve Ticaret Merkezi (OSTİM) Örneği”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, C. 12 (2), ss. 130-161.
- ÖZGÜR, Özlem, (1975) *100 Soruda Türkiye’de Kapitalizm*, Gerçek Yayınevi.
- ÖZTAŞ, Nail (2007) “Sosyal Sermayenin Ağbağ Kuram(lar)ı: Dayanımcı ve Aracı Sosyal Sermaye”, *Amme İdare Dergisi*, C. 40, S. 3, ss. 79-98.
- PORTES, Alejandro, (1998) “Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology”, *Annual Review of Sociology*, C. 24, ss. 1-24.
- PUTNAM, Robert. D. (Leonardi Robert ve Nanetti, Raffaella Y. ile birlikte) (1993) *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press, Princeton NJ.
- PUTNAM, Robert D. (1995) “Bowling Alone: America’s Declining Social Capital,” *Journal of Democracy*, S. 6 (1), ss. 65–78.
http://muse.jhu.edu/journals/journal_of_democracy/v006/6.1putnam.html,
02/02/2010.
- PUTNAM, Robert D. (2000) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon & Schuster: New York.
- PUTNAM, Robert D. (2001) “Social Capital: Measurement and Consequences”,
<http://www.oecd.org/dataoecd/25/6/1825848.pdf>, 24.09.2010.
- PUTNAM, Robert D. (2002) “Bowling Together” *The American Prospect*
<http://www.prospect.org/cs/articles?articleId=6114>, 23.10.2010.

- PUTNAM, Robert D. (2003) “The Prosperous Community: Social Capital and Public Life”, *The American Prospect*, C. 13, ss. 35-42.
- REGOLI, Robert M. ve Hewitt John D. (2000), *Delinquency in Society*, McGraw Hill: Boston.
- REISIG, Michael D.; Holtfreter, Kristy ve Morash, Merry, (2002), “Social Capital Among Women Offenders: Examining the Distribution of Social Networks and Resources”, *Journal of Contemporary Criminal Justice*, C. 18, ss. 167-187.
- ROSENFELD, Richard; Messner, Steven F., ve Baumer, Eric P. (2001): “Social Capital and Homicide,” *Social Forces*, C. 80 (1), ss. 283-310.
- ROSS, Catherine E.; Mirowsky, John ve Pribesh, Shana (2001). “Powerlessness and the Amplification of Threat: Neighbourhood Disadvantage, Disorder, and Mistrust”, *American Sociological Review*, C. 66, ss. 568-591.
- SAKARYA ÜNİVERSİTESİ, http://www.ogrisl.sakarya.edu.tr/ddepo/2010-2011_OGRENCI_SAYILARI%2829KASIM2010%29.pdf (Erişim 03.06.2011).
- SALMI, V. ve Kivivuori, J. (2006). The Association Between Social Capital and Juvenile Crime: The role of Individual and Structural Factors, *European Journal of Criminology*, C. 3, ss. 123-148.
- SAMPSON, Robert J. ve Groves, W. Byron (1989) “Community Structure and Crime: Testing Social-Disorganization Theory,” *The American Journal of Sociology*, C. 94 (4), ss. 774-802.
- SAMPSON, Robert J. ve Raudenbush, Stephen W. (1999) “Systematic Social Observation of Public Spaces: A New Look at Disorder in Urban Neighbourhoods”, *American Journal of Sociology*, C. 105 (3), ss. 603–651.

- SCOTT, Jason D. (2002) “Assessing the Relationship Between Police-Community Coproduction and Neighborhood-Level Social Capital” *Journal of Contemporary Criminal Justice* C. 18 (2), ss. 147-166.
- SCHULTZ, Theodore W. (1961) “Investment in Human Capital”, *The American Economic Review*, C. 51 (1), ss. 1-17.
- SERAGELDIN, Ismail ve Grootaert, Christiaan (1999), “Defining Social Capital: An Integrating View”, *Social Capital A Multifaceted Perspectives*, (Eds. Partha Dasgupta ve Ismail Serageldin, ss. 40-58, The World Bank, Washington D. C.
- SEVER, Murat ve Özeren, Süleyman, (2011) “Neden Hakkari?”, *Terörizm Paradoksu ve Türkiye* (Ed. Süleyman Özeren ve Murat Sever), ss. 127-160. Ankara: Karınca Yayınları.
- SEVİNÇ, Bilal (2010) “Survey Araştırması Yöntemi”, Kaan Böke (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, ss. 244-284, İstanbul: Alfa Yayınları.
- SEYHAN, Kazım ve Bahar, Halil İbrahim, (2006), “Çocuk Suçluluğu”, *Çocuk ve Suç*, Şule Erçetin (Ed), ss.1-60. Hegem Yayınları.
- SHERMAN, Lawrence W. (1993), “Defiance, Deterrence, and Irrelavance: A Theory of the Criminal Sanction”, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, C. 30 (4), ss. 445-473.
- SIEGEL, Larry J. (2006), *Criminology* (9. Baskı), Thomson-Wadsworth: United States.
- SOLOW, Robert M., (1999), “Notes on Social Capital and Economic Performance”, *Social Capital A Multifaceted Perspectives*, (Eds. Partha Dasgupta ve Ismail Serageldin, ss. 6-10, The World Bank, Washington D. C.

- SON, Joonmo, and Lin, Nan, (2008) “Social Capital and Civic Action: A Network-based Approach”, *Social Science Research C. 37*, ss. 330-349.
- STIGLITZ, Joseph E., (1999) “Formal and Informal Institution” *Social Capital A Multifaceted Perspectives*, (Eds. Partha Dasgupta ve Ismail Serageldin, ss. 59-68, The World Bank, Washington D. C.
- ŞAN, M. K., (2006) “Kalkınmanın Farklı Bir Yolu Olarak Sosyal Sermaye ve Türkiyede Sosyal Sermaye Yitiminin Dini Görüntüleri, *Avrupa Günlüğü*, S. 9, ss. 197-216.
- ŞERİATİ, Ali, (1994) *Kapitalizm*, (Çev. Yakup Arslan), Dünya Yayıncılık: İstanbul.
- TABAN, Sami ve Kar, Muhsin, (2006) “Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Nedensellik Analizi, 1969-2001”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 1 ss. 159-182.
- TEMEL, Z. Fulya ve Bayraktar, Vedat, (2009) “Çocukları Suça İten Ailesel Nedenler”, *Kanunla İhtilaf Altındaki Çocuklar*, Şener Uludağ, Cemil Doğutaş, Osman Dolu, Hasan Büker (Ed.), ss. 214-237, Polis Akademisi Yayınları: Ankara.
- TIERNEY, John (2010) *Criminology: Theory and Context* (3. Baskı), Pearson Longman: London.
- TOCQUEVILLE, A (1945) *Democracy in America*, C. 2, Vintage Book: New York.
- TOLAN, Barlas (1981) *Çağdaş Toplumun Bunalımı: Anomi ve Yabancılaşma*, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları: Ankara.
- TÖREMEN, Fatih ve Sönmez, Nevzat, (2003) “Sosyal Sermayeyi Artırma Rolü ve Katkısı Bağlamında Polis Davranışları”, *Polis Bilimleri Dergisi C. 5* (3-4).

- TÖREMEN, Fatih; Çankaya, İbrahim ve Avanoğlu, Yusuf (2008), “Okul Anneliği: Okul Güvenliğine Yönelik Bir Model Önerisi”, *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 10, ss. 56-69.
- TURNER, Jonathan H. (1999) “The Formation of Social Capital”, *Social Capital A Multifaceted Perspectives*, (Ed. Partha Dasgupta ve Ismail Serageldin, ss. 94-146, The World Bank, Washington D. C.
- U.S. CENSUS BUREAU, (2011) <http://www.census.gov/> (16.08.2011)
- UK Political Info (2011) “General Election turnout 1945-2010”, <http://www.ukpolitical.info/Turnout45.htm>.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya, (1969) *Sosyoloji Sözlüğü*, M.E.B. Yayınları: İstanbul.
- ÜLKEN, Hilmi Z. (2001) *Eğitim Felsefesi*, Ülken Yayınları: İstanbul.
- ÜNAL, Ahmet Zeki, (2004), *Sosyal Tabakalaşma Bağlamında Pierre Bourdieu'nun Kültürel Sermaye Kavramı*, Hacettepe Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- WALLACE, Ruth A. Ve Wolf, Alison (2004) *Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Geliştirilmesi*, (Çev. Leyla Elburuz ve M. Rami Ayas), Punto Yayıncılık: İzmir.
- WALLERSTEİN, Immanuel, (2002) *Tarihsel Kapitalizm*, (Çev. Necmiye Alpay), Metis Yayınları.
- WALSH, Anthony ve Ellis, Lee (2007) *Criminology: An Interdisciplinary Approach*, Sage Publications: Thousand Oaks.
- WASSERMAN, Gail A.; Keenan, Kate; Tremblay, Richard E.; Coie, John D.; Herrenkohl, Todd I.; Loeber, Rolf, and Petechuk, David (2003) “Risk and

Protective Factors of Child Delinquency”, *Child Delinquency*, U.S. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.

WELLMAN, Barry; Haase, Anabel Quan; Witte, James, ve Hampton, Keith. (2001). Does the Internet Increase, Decrease, or Supplement Social Capital? Social Networks, Participation and Community Commitment. *American Behavioral Scientist*, C. 45 (3), ss. 436-455.

WOLFF, Nancy ve Draine, Jeffrey (2004) “Dynamics of Social Capital of Prisoners and Community Reentry: Ties That Bind?”, *Journal of Correctional Health Care*, C. 10, ss. 457-490.

WOOLCOCK, Michael ve Narayan, Deepa (2000) Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy, *World Bank Research Observer*, C. 15 (2), ss. 225-249.

WORLD VALUE SURVEY (WVS), (2005) www.worldvaluessurvey.org, 19.07.2011).

WRIGHT, John. Paul; Cullen, Francis T., ve Miller, Jeremy T. (2001) “Family Social Capital and Delinquent Involvement”, *Journal of Criminal Justice*, C. 29, ss. 1-9.

WRIGHT, Darlene R., ve Fitzpatrick, Kevin M. (2006) Social Capital and Adolescent Violent Behavior: Correlates of Fighting and Weapon Use Among Secondary School Students, *Social Forces*, C. 84, ss. 1435–1453.

YABLONSKY, Lewis (2000) *Juvenile Delinquency into the 21st Century*, Wadsworth Thomson Learning: United States.

YAVUZ, Kerim (2003) “Din ve Güven”, *Sosyal Bilimlerde Güven* (Ed. Ferda Erdem), Vadi Yayınları: Ankara.

YSK (2011) “12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimi”,
<http://www.ysk.gov.tr/ysk/index.html>

ZHONG, Lena Y. (2009) *Communities, Crime and Social Capital in Contemporary China*, Willan Publishing: UK.

EKLER

EK1: İZİN BELGELERİ

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifhaneleri Genel Müdürlüğü

İşletme No : B.03.0.CTE.09.204.06.02-1111/63183
Konu : Araştırma

18/05/2011

POLİS AKADEMİSİ ARAŞTIRMA MERKEZİ BAŞKANLIĞINA
(Uluslararası Terörizm ve Sınırsız Suçlar Araştırma Merkezi)

İlgili : 12.05.2011 tarihli Nurullah ALTUN'a ait dilekçe.

Başkanlığınız bünyesinde bulunan Uluslararası Terörizm ve Sınırsız Suçlar Araştırma Merkezinde (UTSAM) görevli ve Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora öğrencisi Nurullah ALTUN'un, "Sosyal Sermaye-Suç İlişkisi" başlıklı bilimsel araştırma kapsamında, Maltepe 1,2,3 Nolu L Tipi Kapalı ve Maltepe Açık, Silivri 4,5,6,7,8 Nolu L Tipi Kapalı ve Silivri Açık, Ümraniye E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları ile Ankara, Elazığ, İzmir Çocuk Eğitimlerinde, anket uygulanması talebine ilişkin ilgili dilekçe ve ekinde alınan anket soruları incelendi.

Söz konusu araştırmanın; 18.05.2011-30.09.2011 tarihleri arasında, Maltepe 1,2,3 Nolu L Tipi Kapalı ve Maltepe Açık, Ümraniye E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları ile Ankara, Elazığ, İzmir Çocuk Eğitimlerinde, kurumların belirleyeceği günlerde, araştırmaya katılan hükümlülerin rızaları alınarak, araştırma konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin de Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi koşullarıyla, kurum görevlileri nezaretinde ve gerekli güvenlik önlemleri altında gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür.

Ceza infaz kurumlarına ait telefon numaralarından irtibata geçilerek kurumların çalışma kuralları hakkında bilgi edinilmesini rica ederim.

Cengiz GÜLER
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür V.

Maltepe 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu: 0 506 600 63 40
Maltepe 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu: 0 506 600 63 41
Maltepe 3 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu: 0 506 600 63 49
Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu: 0 506 600 63 34
Ümraniye E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu: 0 506 600 62 86
Ankara Çocuk Eğitimi: 0 506 600 61 82
Elazığ Çocuk Eğitimi: 0 506 600 62 23
İzmir Çocuk Eğitimi: 0 506 600 62 53

Konya Yolu No:70 Beğevler 06330 ANKARA
Telefon: (0 312) 204 13 73-75 Faks: 223 60 07

Ayrıntılı bilgi için iribat: T. ÇELEBİ Şb. Md.
e-posta: cte.adalet.gov.tr Elektronik Ağı: www.adalet.gov.tr

Etiketler: 5070 Sayılı Kanuna göre elektronik imzalı olarak <http://statundus.uyup.gov.tr/etirak> adresinden
İlgili: 5070 - 421454 - 5F4E4U - 74U5A+ kodu ile erişebilirsiniz.

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : B.30.2.SA.Ü.0.41.72.00-044-560

03/05/2011

Konu : Anket izni

REKTÖRÜ ĞK MAKAMINA

Enstitümüz Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Nurullah ALTUN,
Üniversitemiz bünyesindeki ilim 4 yıl ve üzeri eğitim veren fakülte öğrencilerine yönelik
"Sosyal Sermaye ve Düzey Belirleme" konulu anket çalışması yapmak istemektedir.
Anketin yapılabilmesi için gerekli iznin verilmesini temsillerinize arz ederim.

Doç. Dr. Kemal İNAT
Müdür

EK :
Anket Onay Formu ve Ekleri (9 Sayfa)

OLUR
.../05/2011

Prof. Dr. Muzafer ELMAS
Rektör

EK 2: ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Anket No:.....

Bu soru formu Sakarya Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü'nde hazırlanmakta olan 'Sosyal Sermaye Suç İlişkisi' isimli doktora tez çalışmasında kullanılmak üzere oluşturulmuştur. Bu çalışmada, sizin ve ailenizin toplumsal faaliyetlere katılımı, çevrenizle yardımlaşma, dayanışma ve başkalarıyla birlikte zaman geçirilmesi gibi sosyal sermayenin göstergesi olan değişkenler hakkında sorular sorulacaktır. Sorulara içtenlikle vereceğiniz cevaplar, sonuçların daha sağlıklı ve gerçekçi olmasını sağlayacaktır. Ayrıca vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırma ile sınırlı tutulacak ve başka bir amaçla kullanılmayacaktır. **Anket için herhangi bir isim, soyisim bilgisi istenmemektedir.** Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

E-mail: naltun1979@hotmail.com

Nurullah ALTUN (Sosyoloji

Bölümü)

SOSYAL SERMAYE DÜZEY BELİRLEME ANKETİ

Başkaları ile Gerçekleştirilen Faaliyetler

Not: Bu bölümdeki bütün sorulara 12-18 yaş arasındaki durumunuzu göz önüne alarak cevap veriniz.

Şimdi size bazı konularda yargı belirten ifadeler okuyacağım. Lütfen, aşağıdaki eylemlerin ne sıklıkta gerçekleştiğini belirtiniz. Sizin için uygun seçeneği (X) işareti koyunuz.				
1- Hiçbir zaman 2- Bazen 3- Çoğu zaman 4- Her zaman				
	1 Hiçbir Zaman	2 Bazen	3 Çoğu zaman	4 Her zaman
A1. Akrabalarınızdan birileri ile pikniğe gider miydiniz?				
A2. Komşularınızdan birileri ile pikniğe gider miydiniz?				
A3. Akrabalarınızdan birileri ile pastane, park vb. bir yerde sohbet etmek için buluşur muydunuz?				
A4. Komşularınızdan birileri ile pastane, park vb. bir yerde sohbet etmek için buluşur muydunuz?				
A5. Akrabalarınızdan birileri, evinizde sizi ziyaret ederler miydi?				
A6. Komşularınızdan birileri, evinizde sizi ziyaret ederler miydi?				
A7. Akrabalarınızdan birilerini, kendi evlerinde ziyaret eder miydiniz?				
A8. Komşularınızdan birilerini, kendi evlerinde ziyaret eder miydiniz?				
12-18 Yaş Arası Okul Faaliyetlerine Katılım				
A9. Okulda iken bando, koro, tiyatro, gibi okul faaliyetlerine katılırdım.				
A10. Okulda iken okul takımına katılmak gibi sportif faaliyetlere katılırdım.				
A11. Okulda iken izcilik gibi gönüllü faaliyetlere katılırdım.				
A12. Okulda iken okul dışı dini etkinliklere katılırdım.				
A13. Okulda iken dans, bale, folklor kurslarına katılırdım.				
A14. Okulda iken arkadaşlarımla grup çalışmaları yapardım.				
A15. Okulda iken, arkadaşlarımla piknik yapardım.				
A16. Arkadaşlarımla okul dışında muhabbet etmek/gezmek için buluşurduk.				

Ailenin Gruplara Katılımı

Aşağıda sayılan grup/kuruluşlara anne ya da babanızdan herhangi birinin üye olup olmadığını ya da bu kuruluşlar için gönüllü çalışıp çalışmadığını belirtir misiniz? Sizin için uygun seçeneği (X) işareti koyunuz.

	Üye	Üye Değil	Gönüllü Olarak Çalışırdı	Gönüllü Olarak Çalışmazdı
B1. Siyasi partiler				
B2. Sendikalar				
B3. Spor kulüpleri				
B4. Hemşeri/köy dernekleri/lokalleri				
B5. Hayır/yardım kurumları(Kızılay, Kimse Yok mu gibi)				
B6. Dini gruplar (Cemaat, tarikat)				
B7. Sanat, edebiyat, tiyatro gibi kültürel gruplar				
B8. Eğitim grupları(Okul aile birliği gibi)				
B9. Sağlık alanında çalışan kuruluşlar				
B10. Diğer				

Bu bölümdeki bütün sorulara 12-18 yaş arasındaki durumunuzu göz önüne alarak cevap veriniz. Lütfen, aşağıda yargı ifade eden bazı cümleler bulunmaktadır. Bunların doğru veya yanlış şeklinde bir yanıtı bulunmamaktadır. Sizin için uygun seçeneği (X) işareti koyunuz.

- 1- Hiçbir Zaman
- 2- Bazen
- 3- Çoğu Zaman
- 4- Her Zaman

	1 Hiçbir Zaman	2 Bazen	3 Çoğu Zaman	4 Her Zaman
B11. Anne ya da babanızdan herhangi biri, (B1 ile B9 arasında) yukarıda belirtilen grubun faaliyetlerinden herhangi birine ne sıklıkta katılırlardı?				
B12. Anne ya da babanızdan herhangi biri, yukarıdaki gruplardan birine parasal yardımda bulunur muydu?				
B13. Anne ya da babanızdan herhangi biri, dini toplantı ya da sohbetlere katılır mıydı?				
B14. Anne ya da babanızdan herhangi biri, düğün, cenaze gibi bir toplantıya katılır mıydı?				
B15. Anne ya da babanızdan herhangi biri seçimlerde oy kullanır mıydı?				
B16. Anne ya da babanızdan herhangi biri günlük olarak gazete okur muydu?				

Aile İle Birlikte Geçirilen Zaman

Bu bölümdeki bütün sorulara 12-18 yaş arasındaki durumunuzu göz önüne alarak cevap veriniz.

Şimdi size bazı konularda yargı belirten ifadeler okuyacağım. Lütfen, aşağıda verilen bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz. Sizin için uygun seçeneği (X) işareti koyunuz.

- 1- Hiçbir Zaman
- 2- Bazen
- 3- Çoğu Zaman
- 4- Her Zaman

Aile ile birlikte ortaklaşa yapılan faaliyetler	1 Hiçbir Zaman	2 Bazen	3 Çoğu Zaman	4 Her Zaman
C1. Ailemizde, yemekler birlikte yenirdi.				

C2. Ailemizde, hafta sonları birlikte geçirilirdi.				
C3. Ailemizde, tatil/geziler birlikte yapılırdı.				
C4. Ailemizde, nişan, düğün, mezuniyet, sünnet gibi günlere birlikte katılırdı.				
C5. Ailemizde, dini bayramlar birlikte geçirilirdi.				
C6. Ailemizde, evlilik yıldönümü, doğum günü, anneler günü, yılbaşı gibi günler birlikte kutlanırdı.				
Aile birlikte yapılan faaliyetlere katılım				
C7. Ailemizde, yemek zamanında herkes yemeğin hazırlanmasına yardım ederdi.				
C8. Ailemizde, hafta sonlarında herkesin belli bir rolü ve işi vardı.				
C9. Ailemizde, gezi/tatillerde herkesin belli bir rolü ve işi vardı.				
C10. Ailemizde yapılan kutlamalarda herkesin belli bir rolü ve işi vardı.				
C11. Benim ailemde, dini bayramlarda herkesin belli bir rolü ve işi vardı.				
C12. Ailemizde, nişan, düğün, mezuniyet, sünnet gibi günlerde herkesin belli bir rolü ve işi vardı.				
Ailenin size karşı ilgisi				
C13. Anne ya da babamdan birisi, evin dışındaki boş zamanlarda piknik, sinema, alışveriş gibi bazı faaliyetlerde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.				
C14. Anne ya da babamdan birisi, evde ödev yaparken veya oyun oynarken benimle birlikte zaman geçirirlerdi.				
C15. Çocukluğumda anne ya da babamdan birisi, benimle özel olarak konuşurlardı.				
C16. Anne veya babamdan birisi, okuldaki öğretmenlerimle görüşür veya okulunun diğer faaliyetlerinde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.				
C17. Anne veya babamdan birisi, dini faaliyetlerde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.				
C18. Anne veya babamdan birisi, spor faaliyetlerinde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.				

18 Yaşına Girmeden Önceki Bazı Davranışlar

Bu bölümdeki bütün sorulara 12-18 yaş arasındaki durumunuzu göz önüne alarak cevap veriniz. Sizin için uygun seçeneği (X) işareti koyunuz.	1 Evet	0 Hayır
D1. Evden hiç kaçtınız mı?		
D2. Sahibinin izni olmadan başkasına ait bir arabayı alıp sürdünüz mü?		
D3. Ailenizden habersiz olarak okuldan kaçtınız mı?		
D4. Bir eve, binaya veya dükkana hırsızlık amacıyla gizlice girdiniz mi?		
D5. Zevk için ilaç ya da diğer uçucu kimyasal maddeler kullandınız mı?		
D6. Birisiyle fiziksel kavga ettiniz mi?		
D7. Ailenizin izni olmadan alkollü içecekler içtiniz mi?		
D8. Başka birisiyle kavga ederken kesici ya da delici alet kullandınız mı?		
D9. Başka birine ait, küçük bir maddi değeri olan bir şeyi habersizce aldınız mı?		
D10. Başka birine ait, büyük bir maddi değeri olan bir şeyi habersizce aldınız mı?		
D11. Alkol ya da diğer uyuşturucuların etkisindeyken araç kullandınız mı?		
D12. Başka birisinden zor veya silah kullanarak para ya da değerli bir şey aldınız mı?		

D13. Kasıtlı olarak başkasına ya da kamuya ait bir mala zarar verdiniz mi?		
D14. Esrar, eroin gibi herhangi bir uyuşturucu madde kullandınız mı?		

Yaşanılan Çevrede Dayanışma ve Yardımlaşma

E1. Eğer ailenizin aniden bir miktar paraya ihtiyacı olsa, bunu çevrenizden sağlayabilirler miydi? (İhtiyaç miktarı olarak bir haftalık yaşam giderinizi düşünebilirsiniz.)

1 () Evet 2 () Hayır

E2. Eğer aileniz, aniden birkaç gün şehir dışına çıkmak zorunda kalsa, size çevrenizdeki insanlar göz kulak olurlar mıydı?

1 () Evet 2 () Hayır

E3. Eğer aile reisi hayatını kaybetse, bu durumda çevrenizdeki insanların size yardım edeceğini düşünür müydünüz?

1 () Evet 2 () Hayır

E4. Anne yada babanızdan herhangi biri, babanız, toplum yararı için gönüllü olarak başkaları ile birlikte çalışırlar mıydı?

1 () Evet 2 () Hayır

E5. Anne yada babanızdan herhangi biri, herhangi bir ihtiyacı için akrabalarınızdan birine yardım ederler miydi?

1 () Evet 2 () Hayır

E6. Anne yada babanızdan herhangi biri, herhangi bir ihtiyacı için, komşularınızdan birine yardım ederler miydi?

1 () Evet 2 () Hayır

E7. Ailenizle birlikte yaşadığımız çevrede, insanlar birbirlerine yardım ederler miydi?

1 () Evet 2 () Hayır

Mahallede Düzensizlik ve Sosyal Kontrol

F1. Ailenizle birlikte yaşadığınız mahallede sıklıkta suç işlenir mi?

1 () Evet 2 () Hayır

F2. Mahallenizde gündüz sokakta tek başına yürürken kendinizi güvende hisseder misiniz?

1 () Evet 2 () Hayır

F3. Mahallenizde karanlıkta tek başına yürürken kendinizi güvende hisseder misiniz?

1 () Evet 2 () Hayır

F4. Yaşadığınız çevrede, herhangi biri okuldan kaçarsa diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?

1 () Hiçbir zaman 2 () Bazen 3 () Çoğu zaman 4 () Her zaman

F5. Yaşadığınız çevrede, herhangi biri duvarlara yazı yazma ya da birinin malına zarar verme gibi olumsuz bir davranış sergilerse diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?

1 () Hiçbir zaman 2 () Bazen 3 () Çoğu zaman 4 () Her zaman

F6. Yaşadığınız çevrede, herhangi biri büyüklere saygısızlık yaparsa diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?

1 () Hiçbir zaman 2 () Bazen 3 () Çoğu zaman 4 () Her zaman

F7. Yaşadığınız çevrede, herhangi biri tatile gittiği zaman diğer mahalle sakinleri onun ev ya da işyerini hırsızlık vs. karşı kontrol ederler mi?

1 () Hiçbir zaman 2 () Bazen 3 () Çoğu zaman 4 () Her zaman

F8. Ailenin hoşuna gitmeyen birşey yaptığınız takdirde aileniz bu davranışınıza engel olmaya çalışır mı?

1 () Hiçbir zaman 2 () Bazen 3 () Çoğu zaman 4 () Her zaman

Başkalarına Güven

G1. Genel olarak düşündüğünüzde, insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi? Ya da başkalarıyla herhangi bir ilişki kurarken veya iş yaparken hiç bir zaman dikkati elden bırakmamak mı gerekir?

1 () İnsanların çoğuna güvenilebilir. 2 () Dikkatli olmak gerekir.

3 () İnsanlara güvenilmez

G2. Sizce, insanlar genellikle yardımsever midir ya da kendi çıkarlarını mı gözetirler?

1 () İnsanlar genellikle yardımseverdirler. 2 () İnsanlar çoğunlukla kendi çıkarlarını gözetirler.

G3. Size göre; insanların çoğu fırsat bulduklarında, çıkar sağlamaya mı çalışırlar, yoksa dürüst mü davranırlar?

1 () Çıkar elde etmeye çalışırlar. 2 () Dürüst davranırlar

G4. Genel olarak düşünürseniz; herhangi bir problem veya sizi tedirgin eden bir durum karşısında, size yardımcı olabilecek, destek alabileceğiniz kişi ya da kurum var mı?

1 () Evet 2 () Hayır

(Cevabınız Evet ise, lütfen önem sırasına göre **en fazla iki kişi ya da kurum** belirtiniz)

() Aile

() Akrabalar

() Komşular,

() Dini önder/cemaat

() İş adamı

() Emniyet güçleri (Polis, jandarma vb.)

() Devlet birimi (Valilik, Belediye, Muhtarlık)

() Mensubu olunan dernek veya vakıf

() Diğer. Belirtiniz. (.....)

Demografik Veriler

H1. Cinsiyetinizi belirtiniz

1 () Kadın 2 () Erkek

H2. Yaşınızı belirtiniz. ()

H3. Ailenizin toplam aylık gelir için hangi seçenek uygundur?

1 () 500 TL'den az 2 () 501-750 TL arası 3 () 751-1000 TL arası

4 () 1001-1500 TL arası 5 () 1501-2000 TL arası 6 () 2001-3000 TL arası

7 () 3001 TL ve üzeri

H4. Eğitim durumunuz için hangisi uygundur?

1 () Okuryazar değil 2 () Okuryazar 3 () İlkokul Mezunu

4 () Ortaokul Mezunu 5 () Lise Mezunu 6 () Yüksekokul Mezunu(2 yıllık)

7 () Üniversite Mezunu (4 yıllık)

H5. Babanızın eğitim durumu için hangisi uygundur?

1 () Okuryazar değil 2 () Okuryazar 3 () İlkokul Mezunu

4 () Ortaokul Mezunu 5 () Lise Mezunu 6 () Yüksekokul Mezunu(2 yıllık)

7 () Üniversite Mezunu (4 yıllık) 8 () Yüksek lisans/Doktora

H6. Annenizin eğitim durumu için hangisi uygundur?

1 () Okuryazar değil 2 () Okuryazar 3 () İlkokul Mezunu

4 () Ortaokul Mezunu 5 () Lise Mezunu 6 () Yüksekokul Mezunu(2 yıllık)

7 () Üniversite Mezunu (4 yıllık) 8 () Yüksek lisans/Doktora

H7. Anne ve babanızın durumu için aşağıdakilerden hangisine uygundur.

1 () Her ikisi de sağ ve birlikte yaşıyorlar.

2 () Her ikisi de sağ ancak ayrı yaşıyorlar.

3 () Anne babadan birisi ya da her ikisi de ölü.

4 () Ebeveynlerden en az biri üvey.

5 () Diğer. Belirtiniz. (.....)

H8. Sizden başka kardeşiniz var mı?

1 () Evet

2 () Hayır

Eğer varsa sayısını belirtiniz. (.....)

H9. Babanızın mesleği için aşağıdakilerden hangisi uygundur.

1 () Esnaf 2 () Emekli 3 () İşçi 4 () İşsiz 5 () Memur

6 () Serbest Meslek 7 () Çiftçi/Hayvancılık 8 () Diğer (Belirtiniz)

H10. Annenizin mesleği için aşağıdakilerden hangisi uygundur.

1 () Esnaf 2 () Emekli 3 () İşçi 4 () İşsiz 5 () Memur

6 () Serbest Meslek 7 () Çiftçi/Hayvancılık 8 () Diğer (Belirtiniz)

H11. Yaşadığınız yer için hangisi uygundur?

1 () Şehir merkezi 2 () Şehrin kenar mahalleleri 3 () İlçe ya da küçük belde

4 () Köy ya da mezra 5 () Diğer (Belirtiniz) (.....)

H12. Daha önce taşındınız mı?

1 () Evet 2 () Hayır

Eğer yukarıdaki soruya cevabınız 'Evet' ise lütfen kaç kez taşındığınızı belirtiniz. (.....)

Anket bitmiştir. Katıldığınız için teşekkür ederiz.

EK 3 : DİĞER İSTATİSTİKSEL TABLOLAR

Tablo 1. Ailenin Aylık Geliri

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam	
Ailenizin toplam aylık gelir için hangi seçenek uygundur?	500 TL'den az	Sayı	16	53	69	
		Beklenen Sayı	44,3	24,7	69,0	
		Gruplar arasında	23,2%	76,8%	100,0%	
		Gruplar içinde	3,4%	20,2%	9,4%	
	501-750 TL arası	Sayı	47	56	103	
		Beklenen Sayı	66,1	36,9	103,0	
		Gruplar arasında	45,6%	54,4%	100,0%	
		Gruplar içinde	10,0%	21,4%	14,1%	
	751-1000 TL arası	Sayı	85	56	141	
		Beklenen Sayı	90,5	50,5	141,0	
		Gruplar arasında	60,3%	39,7%	100,0%	
		Gruplar içinde	18,1%	21,4%	19,3%	
	1001-1500 TL arası	Sayı	116	38	154	
		Beklenen Sayı	98,8	55,2	154,0	
		Gruplar arasında	75,3%	24,7%	100,0%	
		Gruplar içinde	24,7%	14,5%	21,1%	
	1501-2000 TL arası	Sayı	91	30	121	
		Beklenen Sayı	77,6	43,4	121,0	
		Gruplar arasında	75,2%	24,8%	100,0%	
		Gruplar içinde	19,4%	11,5%	16,6%	
2001-3000 TL arası	Sayı	74	19	93		
	Beklenen Sayı	59,7	33,3	93,0		
	Gruplar arasında	79,6%	20,4%	100,0%		
	Gruplar içinde	15,8%	7,3%	12,7%		
3001 TL ve üzeri	Sayı	40	10	50		
	Beklenen Sayı	32,1	17,9	50,0		
	Gruplar arasında	80,0%	20,0%	100,0%		
	Gruplar içinde	8,5%	3,8%	6,8%		
Toplam			Sayı	469	262	731
			Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0
			Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
			Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 2. Aylık Gelire Göre Ki-Kare Testleri

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	96,498 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	95,922	6	,000
Linear-by-Linear Association	77,865	1	,000
N of Valid Cases	731		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 17,92.

Directional Measures

			Değer	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Lambda	Symmetric	,076	,022	3,316	,001
		Ailenizin toplam aylık gelir için hangi seçenek uygundur? Dependent	,031	,017	1,861	,063
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,176	,045	3,537	,000
	Goodman and Kruskal tau	Ailenizin toplam aylık gelir için hangi seçenek uygundur? Dependent	,019	,004		,000 ^c
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,132	,024		,000 ^c
Nominal by Interval	Eta	Ailenizin toplam aylık gelir için hangi seçenek uygundur? Dependent	,327			
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,363			
a. Not assuming the null hypothesis.						
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.						
c. Based on chi-square approximation						

Tablo 3. Eğitim Durumu Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Eğitim durumunuz için hangisi uygundur?	Okuryazar değil	Sayı	0	17	17
		Beklenen Sayı	10,9	6,1	17,0
		Gruplar arasında	,0%	100,0%	100,0%
		Gruplar içinde	,0%	6,5%	2,3%
		Toplam Yüzde	,0%	2,3%	2,3%
	Okuryazar	Sayı	0	30	30
		Beklenen Sayı	19,2	10,8	30,0
		Gruplar arasında	,0%	100,0%	100,0%
		Gruplar içinde	,0%	11,5%	4,1%
		Toplam Yüzde	,0%	4,1%	4,1%
	İlkokul Mezunu	Sayı	0	54	54
		Beklenen Sayı	34,6	19,4	54,0
		Gruplar arasında	,0%	100,0%	100,0%
		Gruplar içinde	,0%	20,6%	7,4%
		Toplam Yüzde	,0%	7,4%	7,4%
	Ortaokul Mezunu	Sayı	0	112	112
		Beklenen Sayı	71,9	40,1	112,0
Gruplar arasında		,0%	100,0%	100,0%	
Gruplar içinde		,0%	42,7%	15,3%	

		Toplam Yüzde	,0%	15,3%	15,3%
	Lise Mezunu	Sayı	Sayı	46	512
		Beklenen Sayı	Beklenen Sayı	183,5	512,0
		Gruplar arasında	Gruplar arasında	9,0%	100,0%
		Gruplar içinde	Gruplar içinde	17,6%	70,0%
		Toplam Yüzde	63,7%	6,3%	70,0%
	Yüksekokul Mezunu(2 yıllık)	Sayı	3	3	6
		Beklenen Sayı	3,8	2,2	6,0
		Gruplar arasında	50,0%	50,0%	100,0%
		Gruplar içinde	,6%	1,1%	,8%
		Toplam Yüzde	,4%	,4%	,8%
Toplam		Sayı	469	262	731
		Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0
		Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
		Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Ki-Kare Testleri

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	542,409 ^a	5	,000
Likelihood Ratio	636,208	5	,000
Linear-by-Linear Association	369,361	1	,000
N of Valid Cases	731		

a. 2 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,15.

Directional Measures

			Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Lambda	Symmetric	,580	,030	12,623	,000
		Eğitim durumunuz için hangisi uygundur? Dependent	,301	,048	5,353	,000
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,813	,024	17,337	,000
Goodman and Kruskal tau		Eğitim durumunuz için hangisi uygundur? Dependent	,438	,020		,000 ^c
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,742	,029		,000 ^c

Nominal by Interval	Eta	Eğitim durumunuz için hangisi uygundur? Dependent	,711			
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,861			

- a. Not assuming the null hypothesis.
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.
c. Based on chi-square approximation

Tablo 5. Babanın Eğitim Durumu apraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Babanızın eğitim durumu için hangisi uygundur?	Okuryazar değil	Sayı	7	39	46
		Beklenen Sayı	29,5	16,5	46,0
		Gruplar arasında	15,2%	84,8%	100,0%
		Gruplar içinde	1,5%	14,9%	6,3%
		Toplam Yüzde	1,0%	5,3%	6,3%
	Okuryazar	Sayı	21	35	56
		Beklenen Sayı	35,9	20,1	56,0
		Gruplar arasında	37,5%	62,5%	100,0%
		Gruplar içinde	4,5%	13,4%	7,7%
		Toplam Yüzde	2,9%	4,8%	7,7%
	İlkokul Mezunu	Sayı	154	106	260
		Beklenen Sayı	166,8	93,2	260,0
		Gruplar arasında	59,2%	40,8%	100,0%
		Gruplar içinde	32,8%	40,5%	35,6%
		Toplam Yüzde	21,1%	14,5%	35,6%
	Ortaokul Mezunu	Sayı	61	34	95
		Beklenen Sayı	61,0	34,0	95,0
		Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
		Gruplar içinde	13,0%	13,0%	13,0%
		Toplam Yüzde	8,3%	4,7%	13,0%
Lise Mezunu	Sayı	119	30	149	
	Beklenen Sayı	95,6	53,4	149,0	
	Gruplar arasında	79,9%	20,1%	100,0%	
	Gruplar içinde	25,4%	11,5%	20,4%	
	Toplam Yüzde	16,3%	4,1%	20,4%	
Yüksekokul Mezunu(2 yıllık)	Sayı	35	6	41	
	Beklenen Sayı	26,3	14,7	41,0	
	Gruplar arasında	85,4%	14,6%	100,0%	
	Gruplar içinde	7,5%	2,3%	5,6%	
	Toplam Yüzde	4,8%	,8%	5,6%	

Üniversite Mezunu (4 Sayı yıllık)	Sayı	69	8	77
	Beklenen Sayı	49,4	27,6	77,0
	Gruplar arasında	89,6%	10,4%	100,0%
	Gruplar içinde	14,7%	3,1%	10,5%
	Toplam Yüzde	9,4%	1,1%	10,5%
Yüksek lisans/Doktora	Sayı	3	4	7
	Beklenen Sayı	4,5	2,5	7,0
	Gruplar arasında	42,9%	57,1%	100,0%
	Gruplar içinde	,6%	1,5%	1,0%
	Toplam Yüzde	,4%	,5%	1,0%
Toplam	Sayı	469	262	731
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 6. Baba Eğitim Durumuna Göre Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	115,045 ^a	7	,000
Likelihood Ratio	120,444	7	,000
Linear-by-Linear Association	89,524	1	,000
N of Valid Cases	731		

a. 2 cells (12,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,51.

Tablo 7. Annenin Eğitim Durumu Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Annenizin eğitim durumu için hangisi uygundur?	Okuryazar değil	Sayı	35	67	102
		Beklenen Sayı	65,4	36,6	102,0
		Gruplar arasında	34,3%	65,7%	100,0%
		Gruplar içinde	7,5%	25,6%	14,0%
		Toplam Yüzde	4,8%	9,2%	14,0%
	Okuryazar	Sayı	36	30	66
		Beklenen Sayı	42,3	23,7	66,0
		Gruplar arasında	54,5%	45,5%	100,0%
		Gruplar içinde	7,7%	11,5%	9,0%
		Toplam Yüzde	4,9%	4,1%	9,0%
İlkokul Mezunu	Sayı	214	95	309	
	Beklenen Sayı	198,3	110,7	309,0	
	Gruplar arasında	69,3%	30,7%	100,0%	
	Gruplar içinde	45,6%	36,3%	42,3%	
	Toplam Yüzde	29,3%	13,0%	42,3%	
Ortaokul Mezunu	Sayı	61	26	87	

	Beklenen Sayı	55,8	31,2	87,0
	Gruplar arasında	70,1%	29,9%	100,0%
	Gruplar içinde	13,0%	9,9%	11,9%
	Toplam Yüzde	8,3%	3,6%	11,9%
Lise Mezunu	Sayı	87	27	114
	Beklenen Sayı	73,1	40,9	114,0
	Gruplar arasında	76,3%	23,7%	100,0%
	Gruplar içinde	18,6%	10,3%	15,6%
	Toplam Yüzde	11,9%	3,7%	15,6%
Yüksekokul Mezunu(2 yıllık)	Sayı	8	4	12
	Beklenen Sayı	7,7	4,3	12,0
	Gruplar arasında	66,7%	33,3%	100,0%
	Gruplar içinde	1,7%	1,5%	1,6%
	Toplam Yüzde	1,1%	,5%	1,6%
Üniversite Mezunu (4 yıllık)	Sayı	27	9	36
	Beklenen Sayı	23,1	12,9	36,0
	Gruplar arasında	75,0%	25,0%	100,0%
	Gruplar içinde	5,8%	3,4%	4,9%
	Toplam Yüzde	3,7%	1,2%	4,9%
Yüksek lisans/Doktora	Sayı	1	4	5
	Beklenen Sayı	3,2	1,8	5,0
	Gruplar arasında	20,0%	80,0%	100,0%
	Gruplar içinde	,2%	1,5%	,7%
	Toplam Yüzde	,1%	,5%	,7%
Toplam	Sayı	469	262	731
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 8. Annenin Eğitim Durumu Ki-Kare Testleri

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	60,435 ^a	7	,000
Likelihood Ratio	58,785	7	,000
Linear-by-Linear Association	27,826	1	,000
N of Valid Cases	731		

a. 3 cells (18,8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,79.

Tablo 9. Anne Babanın Medeni Durumu Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Anne ve babanızın durumu için aşağıdakilerden hangisine uygundur.	Her ikisi de sağ ve birlikte yaşıyorlar.	Sayı	409	177	586
		Beklenen Sayı	376,0	210,0	586,0
		Gruplar arasında	69,8%	30,2%	100,0%
		Gruplar içinde	87,2%	67,6%	80,2%
		Toplam Yüzde	56,0%	24,2%	80,2%
	Her ikisi de sağ ancak ayrı yaşıyorlar.	Sayı	15	36	51
		Beklenen Sayı	32,7	18,3	51,0
		Gruplar arasında	29,4%	70,6%	100,0%
		Gruplar içinde	3,2%	13,7%	7,0%
		Toplam Yüzde	2,1%	4,9%	7,0%
	Anne babadan birisi ya da her ikisi de ölü.	Sayı	39	44	83
		Beklenen Sayı	53,3	29,7	83,0
		Gruplar arasında	47,0%	53,0%	100,0%
		Gruplar içinde	8,3%	16,8%	11,4%
		Toplam Yüzde	5,3%	6,0%	11,4%
Ebeveynlerden en az biri üvey.	Sayı	5	3	8	
	Beklenen Sayı	5,1	2,9	8,0	
	Gruplar arasında	62,5%	37,5%	100,0%	
	Gruplar içinde	1,1%	1,1%	1,1%	
	Toplam Yüzde	,7%	,4%	1,1%	
Diğer	Sayı	1	2	3	
	Beklenen Sayı	1,9	1,1	3,0	
	Gruplar arasında	33,3%	66,7%	100,0%	
	Gruplar içinde	,2%	,8%	,4%	
	Toplam Yüzde	,1%	,3%	,4%	
Toplam	Sayı	469	262	731	
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0	
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%	
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%	

Tablo 10. Anne Babanın Medeni Durumu Ki-Kare Testleri

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	46,764 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	45,043	4	,000
Linear-by-Linear Association	26,471	1	,000
N of Valid Cases	731		

a. 3 cells (30,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,08.

Tablo 11. Kardeşe Sahip Olmaya Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Sizden başka kardeşiniz var mı?	Evet	Sayı	427	238	665
		Beklenen Sayı	426,7	238,3	665,0
		Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
		Gruplar içinde	91,0%	90,8%	91,0%
		Toplam Yüzde	58,4%	32,6%	91,0%
	Hayır	Sayı	42	24	66
		Beklenen Sayı	42,3	23,7	66,0
		Gruplar arasında	63,6%	36,4%	100,0%
		Gruplar içinde	9,0%	9,2%	9,0%
		Toplam Yüzde	5,7%	3,3%	9,0%
Toplam	Sayı	469	262	731	
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0	
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%	
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%	

Tablo 12. Kardeşe Sahip Olmaya Göre Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,009 ^a	1	,926		
Continuity Correction ^b	,000	1	1,000		
Likelihood Ratio	,009	1	,926		
Fisher's Exact Test				1,000	,512
Linear-by-Linear Association	,009	1	,926		
N of Valid Cases	731				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23,66.

Tablo 13. Baba Mesleğine Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Babanızın mesleği için aşağıdakilerden hangisi uygundur.	Esnaf	Sayı	56	47	103
		Beklenen Sayı	66,1	36,9	103,0
		Gruplar arasında	54,4%	45,6%	100,0%
		Gruplar içinde	11,9%	17,9%	14,1%
		Toplam Yüzde	7,7%	6,4%	14,1%
	Emekli	Sayı	146	33	179
		Beklenen Sayı	114,8	64,2	179,0
		Gruplar arasında	81,6%	18,4%	100,0%
		Gruplar içinde	31,1%	12,6%	24,5%
		Toplam Yüzde	20,0%	4,5%	24,5%

İşçi	Sayı	67	37	104
	Beklenen Sayı	66,7	37,3	104,0
	Gruplar arasında	64,4%	35,6%	100,0%
	Gruplar içinde	14,3%	14,1%	14,2%
	Toplam Yüzde	9,2%	5,1%	14,2%
İşsiz	Sayı	11	17	28
	Beklenen Sayı	18,0	10,0	28,0
	Gruplar arasında	39,3%	60,7%	100,0%
	Gruplar içinde	2,3%	6,5%	3,8%
	Toplam Yüzde	1,5%	2,3%	3,8%
Memur	Sayı	77	14	91
	Beklenen Sayı	58,4	32,6	91,0
	Gruplar arasında	84,6%	15,4%	100,0%
	Gruplar içinde	16,4%	5,3%	12,4%
	Toplam Yüzde	10,5%	1,9%	12,4%
Serbest meslek	Sayı	60	47	107
	Beklenen Sayı	68,6	38,4	107,0
	Gruplar arasında	56,1%	43,9%	100,0%
	Gruplar içinde	12,8%	17,9%	14,6%
	Toplam Yüzde	8,2%	6,4%	14,6%
Çiftçi/Hayvancılık	Sayı	24	18	42
	Beklenen Sayı	26,9	15,1	42,0
	Gruplar arasında	57,1%	42,9%	100,0%
	Gruplar içinde	5,1%	6,9%	5,7%
	Toplam Yüzde	3,3%	2,5%	5,7%
Diğer	Sayı	28	49	77
	Beklenen Sayı	49,4	27,6	77,0
	Gruplar arasında	36,4%	63,6%	100,0%
	Gruplar içinde	6,0%	18,7%	10,5%
	Toplam Yüzde	3,8%	6,7%	10,5%
Toplam	Sayı	469	262	731
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 14. Baba Mesleğine Göre Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	81,781 ^a	7	,000
Likelihood Ratio	84,740	7	,000
Linear-by-Linear Association	17,645	1	,000
N of Valid Cases	731		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,04.

Directional Measures

			Değer	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Lambda	Symmetric	,053	,020	2,558	,011
		Babanızın mesleği için aşağıdakilerden hangisi uygundur. Dependent	,029	,016	1,771	,077
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,103	,037	2,648	,008
	Goodman and Kruskal tau	Babanızın mesleği için aşağıdakilerden hangisi uygundur. Dependent	,019	,004		,000 ^c
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,112	,022		,000 ^c
Nominal by Interval	Eta	Babanızın mesleği için aşağıdakilerden hangisi uygundur. Dependent	,155			
		Eğitimevi ya da cezaevi Dependent	,334			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

c. Based on chi-square approximation

Tablo 15. Anne Mesleğine Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Annenizin mesleği için aşağıdakilerden hangisi uygundur.	Esnaf	Sayı	4	10	14
		Beklenen Sayı	9,0	5,0	14,0
		Gruplar arasında	28,6%	71,4%	100,0%
		Gruplar içinde	,9%	3,8%	1,9%
		Toplam Yüzde	,5%	1,4%	1,9%
	Emekli	Sayı	30	10	40
		Beklenen Sayı	25,7	14,3	40,0
		Gruplar arasında	75,0%	25,0%	100,0%
		Gruplar içinde	6,4%	3,8%	5,5%
		Toplam Yüzde	4,1%	1,4%	5,5%

İşçi	Sayı	18	10	28
	Beklenen Sayı	18,0	10,0	28,0
	Gruplar arasında	64,3%	35,7%	100,0%
	Gruplar içinde	3,8%	3,8%	3,8%
	Toplam Yüzde	2,5%	1,4%	3,8%
İşsiz	Sayı	95	43	138
	Beklenen Sayı	88,5	49,5	138,0
	Gruplar arasında	68,8%	31,2%	100,0%
	Gruplar içinde	20,3%	16,4%	18,9%
	Toplam Yüzde	13,0%	5,9%	18,9%
Memur	Sayı	25	3	28
	Beklenen Sayı	18,0	10,0	28,0
	Gruplar arasında	89,3%	10,7%	100,0%
	Gruplar içinde	5,3%	1,1%	3,8%
	Toplam Yüzde	3,4%	,4%	3,8%
Serbest meslek	Sayı	12	13	25
	Beklenen Sayı	16,0	9,0	25,0
	Gruplar arasında	48,0%	52,0%	100,0%
	Gruplar içinde	2,6%	5,0%	3,4%
	Toplam Yüzde	1,6%	1,8%	3,4%
Çiftçi/Hayvancılık	Sayı	9	9	18
	Beklenen Sayı	11,5	6,5	18,0
	Gruplar arasında	50,0%	50,0%	100,0%
	Gruplar içinde	1,9%	3,4%	2,5%
	Toplam Yüzde	1,2%	1,2%	2,5%
Diğer	Sayı	93	42	135
	Beklenen Sayı	86,6	48,4	135,0
	Gruplar arasında	68,9%	31,1%	100,0%
	Gruplar içinde	19,8%	16,0%	18,5%
	Toplam Yüzde	12,7%	5,7%	18,5%
Ev Hanımı	Sayı	183	122	305
	Beklenen Sayı	195,7	109,3	305,0
	Gruplar arasında	60,0%	40,0%	100,0%
	Gruplar içinde	39,0%	46,6%	41,7%
	Toplam Yüzde	25,0%	16,7%	41,7%
Toplam	Sayı	469	262	731
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 16. Anne Mesleğine Göre Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,774 ^a	8	,001
Likelihood Ratio	27,923	8	,000
Linear-by-Linear Association	1,517	1	,218
N of Valid Cases	731		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,02.

Tablo 17. Yaşanılan Yerin Türüne Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Yaşadığınız yer için hangisi uygundur?	Şehir merkezi	Sayı	245	112	357
		Beklenen Sayı	229,0	128,0	357,0
		Gruplar arasında	68,6%	31,4%	100,0%
		Gruplar içinde	52,2%	42,7%	48,8%
		Toplam Yüzde	33,5%	15,3%	48,8%
	Şehrin kenar mahalleleri	Sayı	58	89	147
		Beklenen Sayı	94,3	52,7	147,0
		Gruplar arasında	39,5%	60,5%	100,0%
		Gruplar içinde	12,4%	34,0%	20,1%
		Toplam Yüzde	7,9%	12,2%	20,1%
	İlçe ya da küçük belde	Sayı	118	31	149
		Beklenen Sayı	95,6	53,4	149,0
		Gruplar arasında	79,2%	20,8%	100,0%
		Gruplar içinde	25,2%	11,8%	20,4%
		Toplam Yüzde	16,1%	4,2%	20,4%
	Köy ya da mezra	Sayı	46	26	72
		Beklenen Sayı	46,2	25,8	72,0
		Gruplar arasında	63,9%	36,1%	100,0%
		Gruplar içinde	9,8%	9,9%	9,8%
		Toplam Yüzde	6,3%	3,6%	9,8%
Diğer	Sayı	2	4	6	
	Beklenen Sayı	3,8	2,2	6,0	
	Gruplar arasında	33,3%	66,7%	100,0%	
	Gruplar içinde	,4%	1,5%	,8%	
	Toplam Yüzde	,3%	,5%	,8%	
Toplam	Sayı	469	262	731	
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0	
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%	
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%	

Tablo 18. Yaşanılan Yerin Türüne Göre Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	59,241 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	58,404	4	,000
Linear-by-Linear Association	,001	1	,971
N of Valid Cases	731		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,15.

Tablo 19. Daha Önce Taşımıp Taşınmamaya Göre Çapraz Tablolar

		Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Daha önce taşındınız mı? Evet	Sayı	279	176	455
	Beklenen Sayı	291,9	163,1	455,0
	Gruplar arasında	61,3%	38,7%	100,0%
	Gruplar içinde	59,5%	67,2%	62,2%
	Toplam Yüzde	38,2%	24,1%	62,2%
Hayır	Sayı	190	86	276
	Beklenen Sayı	177,1	98,9	276,0
	Gruplar arasında	68,8%	31,2%	100,0%
	Gruplar içinde	40,5%	32,8%	37,8%
	Toplam Yüzde	26,0%	11,8%	37,8%
Toplam	Sayı	469	262	731
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 20. Daha Önce Taşımıp Taşınmamaya Göre Ki-Kare Testi
Chi-Square Tests

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	4,227 ^a	1	,040		
Continuity Correction ^b	3,906	1	,048		
Likelihood Ratio	4,266	1	,039		
Fisher's Exact Test				,047	,024
Linear-by-Linear Association	4,221	1	,040		
N of Valid Cases	731				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 98,92.

b. Computed only for a 2x2 table

Tablo 21. İnsanlara Güvenip Güvenmemeye Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Genel olarak düşündüğünüzde, insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi? Ya da başkalarıyla herhangi bir ilişki kurarken veya iş yaparken hiç bir zaman dikkati elden bırakmamak mı gerekir?	İnsanların çoğuna güvenilebilir	Sayı	61	24	85
		Beklenen Sayı	54,5	30,5	85,0
		Gruplar arasında	71,8%	28,2%	100,0%
		Gruplar içinde	13,0%	9,2%	11,6%
		Toplam Yüzde	8,3%	3,3%	11,6%
	Dikkatli olmak gerekir	Sayı	358	145	503
		Beklenen Sayı	322,7	180,3	503,0
		Gruplar arasında	71,2%	28,8%	100,0%
		Gruplar içinde	76,3%	55,3%	68,8%
		Toplam Yüzde	49,0%	19,8%	68,8%
	İnsanlara güvenilmez	Sayı	50	93	143
		Beklenen Sayı	91,7	51,3	143,0
		Gruplar arasında	35,0%	65,0%	100,0%
		Gruplar içinde	10,7%	35,5%	19,6%
		Toplam Yüzde	6,8%	12,7%	19,6%
Total	Sayı		469	262	731
	Beklenen Sayı		469,0	262,0	731,0
	Gruplar arasında		64,2%	35,8%	100,0%
	Gruplar içinde		100,0%	100,0%	100,0%
	Toplam Yüzde		64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 22. İnsanlara Güvenip Güvenmemeye Göre Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	65,900 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	63,470	2	,000
Linear-by-Linear Association	45,185	1	,000
N of Valid Cases	731		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 30,47.

Symmetric Measures

	Değer	Approx. Sig.
Nominal by Nominal Phi	,300	,000
Cramer's V	,300	,000
N of Valid Cases	731	

Tablo 23. İnsanların Yardımsever Ya Da Çıkarıcı Olmalarına Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Sizce, insanlar genellikle yardımsever midir ya da kendi çıkarlarını mı gözetirler?	İnsanlar genellikle yardımseverdirler.	Sayı	142	53	195
		Beklenen Sayı	125,1	69,9	195,0
		Gruplar arasında	72,8%	27,2%	100,0%
		Gruplar içinde	30,3%	20,2%	26,7%
		Toplam Yüzde	19,4%	7,3%	26,7%
	İnsanlar çoğunlukla kendi çıkarlarını gözetirler	Sayı	327	209	536
		Beklenen Sayı	343,9	192,1	536,0
		Gruplar arasında	61,0%	39,0%	100,0%
		Gruplar içinde	69,7%	79,8%	73,3%
		Toplam Yüzde	44,7%	28,6%	73,3%
Toplam	Sayı	469	262	731	
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0	
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%	
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%	

Tablo 24. İnsanların Yardımsever Ya Da Çıkarıcı Olmalarına Göre Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	8,677 ^a	1	,003		
Continuity Correction ^b	8,171	1	,004		
Likelihood Ratio	8,928	1	,003		
Fisher's Exact Test				,003	,002
Linear-by-Linear Association	8,665	1	,003		
N of Valid Cases	731				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 69,89.

b. Computed only for a 2x2 table

Tablo 25. İnsanların Dürüst Ya Da Çıkarıcı Olmalarına Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Size göre; insanların çoğu fırsat bulduklarında, çıkar sağlamaya mı çalışırlar, yoksa dürüst mü davranırlar?	Çıkar elde etmeye çalışırlar.	Sayı	353	207	560
		Beklenen Sayı	359,3	200,7	560,0
		Gruplar arasında	63,0%	37,0%	100,0%
		Gruplar içinde	75,3%	79,0%	76,6%
		Toplam Yüzde	48,3%	28,3%	76,6%
	Dürüst davranırlar	Sayı	116	55	171
		Beklenen Sayı	109,7	61,3	171,0
		Gruplar arasında	67,8%	32,2%	100,0%
		Gruplar içinde	24,7%	21,0%	23,4%
		Toplam Yüzde	15,9%	7,5%	23,4%
Toplam	Sayı	469	262	731	
	Beklenen Sayı	469,0	262,0	731,0	
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%	
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%	

Tablo 26. İnsanların Dürüst Ya Da Çıkarıcı Olmalarına Göre Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1,313 ^a	1	,252		
Continuity Correction ^b	1,112	1	,292		
Likelihood Ratio	1,328	1	,249		
Fisher's Exact Test				,275	,146
Linear-by-Linear Association	1,311	1	,252		
N of Valid Cases	731				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 61,29.

b. Computed only for a 2x2 table

Tablo 27. Mahallede Sık Suç İşlenip İşlenmediğine Göre Çapraz Tablolar

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ailenizle birlikte yaşadığımız mahallede sıklıkta suç işlenir mi? * Eğitimevi ya da cezaevi	731	100,0%	0	,0%	731	100,0%
Mahallenizde gündüz sokakta tek başına yürürken kendinizi güvende hissedersiniz mi? * Eğitimevi ya da cezaevi	731	100,0%	0	,0%	731	100,0%
Mahallenizde karanlıkta tek başına yürürken kendinizi güvende hissedersiniz mi? * Eğitimevi ya da cezaevi	731	100,0%	0	,0%	731	100,0%

Tablo 28. Mahallede Sık Suç İşlenip İşlenmediğine Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Ailenizle birlikte yaşadığımız mahallede sıklıkta suç işlenir mi?	Evet	Sayı	41	132	173
		Gruplar arasında	23,7%	76,3%	100,0%
		Gruplar içinde	8,7%	50,4%	23,7%
		Toplam Yüzde	5,6%	18,1%	23,7%
	Hayır	Sayı	428	130	558
		Gruplar arasında	76,7%	23,3%	100,0%
		Gruplar içinde	91,3%	49,6%	76,3%
		Toplam Yüzde	58,5%	17,8%	76,3%
Total		Sayı	469	262	731
		Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
		Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 29. Mahallede Sık Suç İşlenip İşlenmediğine Göre Ki Kare

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	161,334 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	159,037	1	,000		
Likelihood Ratio	158,672	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	161,113	1	,000		
N of Valid Cases	731				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 62,01.

Tablo 29. Mahallede Sık Suç İşlenip İşlenmediğine Göre Ki Kare

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	161,334 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	159,037	1	,000		
Likelihood Ratio	158,672	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	161,113	1	,000		
N of Valid Cases	731				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 62,01.

b. Computed only for a 2x2 table

Tablo 30. Mahallede Gündüz Kendisini Güvende Hissetme Durumuna Göre Çapraz Tablolar

		Öğrenci	Hükümlü	Toplam	
Mahallenizde gündüz sokakta tek başına yürürken kendinizi güvende hissedermisiniz?	Evet	Sayı	416	194	610
		Gruplar arasında	68,2%	31,8%	100,0%
		Gruplar içinde	88,7%	74,0%	83,4%
		Toplam Yüzde	56,9%	26,5%	83,4%
Hayır	Sayı	53	68	121	
		Gruplar arasında	43,8%	56,2%	100,0%
		Gruplar içinde	11,3%	26,0%	16,6%
		Toplam Yüzde	7,3%	9,3%	16,6%
Total	Sayı	469	262	731	
		Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%
		Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%

Tablo 31. Mahallede Gündüz Kendisini Güvende Hissetme Durumuna Göre Ki Kare Testleri

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	26,131 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	25,081	1	,000		
Likelihood Ratio	25,116	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	26,096	1	,000		
N of Valid Cases	731				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 43,37.

b. Computed only for a 2x2 table

Tablo 32. Mahallede Gündüz Kendisini Güvende Hissetme Durumuna Göre Çapraz Tablolar

			Öğrenci	Hükümlü	Toplam
Mahallenizde karanlıkta tek başına yürürken kendinizi güvende hissediyor musunuz?	Evet	Sayı	347	165	512
		Gruplar arasında	67,8%	32,2%	100,0%
		Gruplar içinde	74,0%	63,0%	70,0%
		Toplam Yüzde	47,5%	22,6%	70,0%
	Hayır	Sayı	122	97	219
		Gruplar arasında	55,7%	44,3%	100,0%
		Gruplar içinde	26,0%	37,0%	30,0%
		Toplam Yüzde	16,7%	13,3%	30,0%
Total	Sayı	469	262	731	
	Gruplar arasında	64,2%	35,8%	100,0%	
	Gruplar içinde	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam Yüzde	64,2%	35,8%	100,0%	

Tablo 33. Akraba Ve Komşularla Faaliyet Ölçeği Değerleri

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Akrabalarınızdan birileri ile pikniğe gider miydiniz?	731	1	4	2,28	,792
Komşularınızdan birileri ile pikniğe gider miydiniz?	731	1	4	1,94	,756
Akrabalarınızdan birileri ile pastane, park vb. bir yerde sohbet etmek için buluşur muydunuz?	731	1	4	2,19	,876
Komşularınızdan birileri ile pastane, park vb. bir yerde sohbet etmek için buluşur muydunuz?	731	1	4	2,00	,869
Akrabalarınızdan birileri, evinizde sizi ziyaret ederler miydi?	731	1	4	2,91	,885
Komşularınızdan birileri, evinizde sizi ziyaret ederler miydi?	731	1	4	2,70	,881
Akrabalarınızdan birilerini, kendi evlerinde ziyaret eder miydiniz?	731	1	4	2,82	,895
Komşularınızdan birilerini, kendi evlerinde ziyaret eder miydiniz?	731	1	4	2,47	,901
Geçerli Sayı	731				

Tablo 34. Okul Aktiviteleri Ve Arkadaşlarla Faaliyetlere Katılım Ölçeği Değerleri

	N	Minim um	Maxi mum	Mean	Std. Deviation
Okulda iken bando, koro, tiyatro, gibi okul faaliyetlerine katılırdım.	731	1	4	2,04	,994
Okulda iken okul takımına katılmak gibi sportif faaliyetlere katılırdım.	731	1	4	2,29	1,079
Okulda iken izcilik gibi gönüllü faaliyetlere katılırdım.	731	1	4	1,56	,891
Okulda iken okul dışı dini etkinliklere katılırdım.	731	1	4	1,92	,978
Okulda iken dans, bale, folklor kurslarına katılırdım.	731	1	4	1,64	,912
Okulda iken arkadaşlarımla grup çalışmaları yapardım.	731	1	4	2,40	,976
Okulda iken, arkadaşlarımla piknik yapardım.	731	1	4	2,44	,900
Arkadaşlarımla okul dışında muhabbet etmek/gezmek için buluşurduk.	731	1	4	3,05	,929
Geçerli Sayı	731				

Tablo 35. Anne Ve Babanın Sosyal Gruplara Üyeliği Ölçeği Değerleri

	N	Minim um	Maxi mum	Mean	Std. Deviation
Anne ya da babadan enaz birinin siyasi parti üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,16	,364
Anne ya da babadan enaz birinin sendika üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,12	,327
Anne ya da babadan enaz birinin spor kulübü üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,13	,332
Anne ya da babadan enaz birinin hemşeri/köy dernekleri/lokalleri üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,22	,413
Anne ya da babadan enaz birinin hayır/yardım kurumları üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,18	,386
Anne ya da babadan enaz birinin dini grup üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,16	,369
Anne ya da babadan enaz birinin sanat, edebiyat, tiyatro gibi kültürel grup üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,11	,316
Anne ya da babadan enaz birinin eğitim grupları üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,19	,395
Anne ya da babadan enaz birinin sağlık alanında çalışan kuruluşlara üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,09	,285
Anne ya da babadan enaz birinin diğer gruplara üyeliğinin olup olmadığı	731	0	1	,09	,285
Geçerli Sayı	731				

Tablo 36. Ailenin Çeşitli Sosyal Grupların Faaliyetlerine Katılım Sıklığı Değerleri

Eğitimevi ya da cezaevi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Anne ya da babanızdan herhangi biri, (B1 ile B9 arasında) yukarıda belirtilen grubun faaliyetlerinden herhangi birine ne sıklıkta katılırdı?	Çocuk eğitim evine girmemiş	469	1,64	,731	,034
	Çocuk eğitim evine girmiş	262	1,32	,659	,041

Tablo 37. Ailenin Çeşitli Sosyal Grupların Faaliyetlerine Katılım Sıklığı t testleri

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Anne ya da babanızdan herhangi biri, (B1 ile B9 arasında) yukarıda belirtilen grubun faaliyetlerinden herhangi birine ne sıklıkta katılırdı?	Equal variances assumed	23,953	,000	5,746	729	,000	,313	,054	,206	,420
	Equal variances not assumed			5,918	588,271	,000	,313	,053	,209	,417

Tablo 38. Ailenin Çeşitli Sosyal Gruplara Parasal Yardım Etme Sıklığı Değerleri

Eğitimevi ya da cezaevi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Anne ya da babanızdan herhangi biri, yukarıdaki gruplardan birine parasal yardımda bulunur muydu?	Çocuk eğitim evine girmemiş	469	1,83	,726	,034
	Çocuk eğitim evine girmiş	262	1,58	,807	,050

Tablo 39. Ailenin Çeşitli Sosyal Gruplara Parasal Yardım Etme Sıklığı t testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Anne ya da babanızdan herhangi biri, yukarıdaki gruplardan birine parasal yardımda bulunur muydu?	Equal variances assumed	9,721	,002	4,302	729	,000	,251	,058	,136	,365
	Equal variances not assumed			4,176	494,326	,000	,251	,060	,133	,369

Tablo 40. Anne ya da Babanın Dini Toplantılara Katılma Sıklığı Değerleri

		Eğitimevi ya da cezaevi	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Anne ya da babanızdan herhangi biri, dini toplantı ya da sohbetlere katılır mıydı?	Çocuk eğitim evine girmemiş		469	1,89	,831	,038
	Çocuk eğitim evine girmiş		262	2,03	,913	,056

Tablo 41. Anne ya da Babanın Dini Toplantılara Katılma Sıklığı t Testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Anne ya da babanızdan herhangi biri, dini toplantı ya da sohbetlere katılır mıydı?	Equal variances assumed	,839	,360	-2,161	729	,031	-,144	,066	-,274	-,013
	Equal variances not assumed			-2,104	498,592	,036	-,144	,068	-,278	-,009

Tablo 42. Anne ya da Babanın Düğün, Cenaze Gibi Toplantılara Katılma Sıklığı Değerleri

Eğitimevi ya da cezaevi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Anne ya da babanızdan herhangi biri, düğün, cenaze gibi bir toplantıya katılır mıydı?	Çocuk eğitim evine girmemiş	469	3,11	,826	,038
	Çocuk eğitim evine girmiş	262	2,68	,981	,061

Tablo 43. Anne ya da Babanın Düğün, Cenaze Gibi Toplantılara Katılma Sıklığı t Testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Anne ya da babanızdan herhangi biri, düğün, cenaze gibi bir toplantıya katılır mıydı?	Equal variances assumed	24,527	,000	6,357	729	,000	,434	,068	,300	,568
	Equal variances not assumed			6,057	467,665	,000	,434	,072	,293	,574

Tablo 44. Anne ya da Babanın Seçimlerde Oy Kullanma Sıklığı Değerleri

Eğitimevi ya da cezaevi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Anne ya da babanızdan herhangi biri seçimlerde oy kullanır mıydı?	Çocuk eğitim evine girmemiş	469	3,66	,732	,034
	Çocuk eğitim evine girmiş	262	3,14	1,092	,067

Tablo 45. Anne ya da Babanın Seçimlerde Oy Kullanma Sıklığı t Testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Anne ya da babanızdan herhangi biri seçimlerde oy kullanır mıydı?	Equal variances assumed	100,684	,000	7,764	729	,000	,526	,068	,393	,659
	Equal variances not assumed			6,969	394,690	,000	,526	,075	,377	,674

Tablo 46. Anne ya da Babanın Günlük Gazete Okuma Sıklığı Değerleri

Eğitimevi ya da cezaevi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Anne ya da babanızdan herhangi biri günlük olarak gazete okur muydu?	Çocuk eğitim evine girmemiş	469	2,76	,985	,045
	Çocuk eğitim evine girmiş	262	2,18	1,084	,067

Tablo 47. Anne ya da Babanın Günlük Gazete Okuma Sıklığı t Testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Anne ya da babanızdan herhangi biri günlük olarak gazete okur muydu?	Equal variances assumed	1,286	,257	7,359	729	,000	,580	,079	,425	,734
	Equal variances not assumed			7,162	498,142	,000	,580	,081	,421	,739

Tablo 48. Aile Birlikte Zaman Geçirme Ölçeği Değerleri

	N	Minim um	Maxi mum	Mean	Std. Deviation
Ailemizde, yemekler birlikte yenirdi.	731	1	4	3,34	,797
Ailemizde, hafta sonları birlikte geçirilirdi.	731	1	4	2,82	,861
Ailemizde, tatil/geziler birlikte yapılırdı.	731	1	4	2,81	,963
Ailemizde, nişan, düğün, mezuniyet, sünnet gibi günlere birlikte katılırdı.	731	1	4	3,03	,920
Ailemizde, dini bayramlar birlikte geçirilirdi.	731	1	4	3,37	,876
Ailemizde, evlilik yıldönümü, doğum günü, anneler günü, yılbaşı gibi günler birlikte kutlanırdı.	731	1	4	2,66	1,092
Geçerli Sayı	731				

Tablo 49. Aile Birlikte Yapılan Faaliyetlerde Rol Alma Ölçeği Değerleri

	N	Minim um	Maxi mum	Mean	Std. Deviation
Ailemizde, yemek zamanında herkes yemeğin hazırlanmasına yardım ederdi.	731	1	4	2,39	,858
Ailemizde, hafta sonlarında herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	731	1	4	2,29	,908
Ailemizde, gezi/tatillerde herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	731	1	4	2,29	,922
Ailemizde yapılan kutlamalarda herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	731	1	4	2,29	,928
Benim ailemde, dini bayramlarda herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	731	1	4	2,66	1,023
Ailemizde, nişan, düğün, mezuniyet, sünnet gibi günlerde herkesin belli bir rolü ve işi vardı.	731	1	4	2,58	1,042
Geçerli Sayı	731				

Tablo 50. Ailenin İlgisi Ölçeği Değerleri

	N	Minim um	Maxi mum	Mean	Std. Deviation
Anne ya da babamdan birisi, evin dışındaki boş zamanlarda piknik, sinema, alışveriş gibi bazı faaliyetlerde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	731	1	4	2,34	,970
Anne ya da babamdan birisi, evde ödev yaparken veya oyun oynarken benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	731	1	4	2,25	,990
Çocukluğumda anne ya da babamdan birisi, benimle özel olarak konuşurlardı.	731	1	4	2,52	1,047
Anne veya babamdan birisi, okuldaki öğretmenlerimle görüşür veya okulunun diğer faaliyetlerinde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	731	1	4	2,42	1,031
Anne veya babamdan birisi, dini faaliyetlerde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	731	1	4	2,32	1,019
Anne veya babamdan birisi, spor faaliyetlerinde benimle birlikte zaman geçirirlerdi.	731	1	4	1,99	1,028
Geçerli Sayı	731				

Tablo 51. Yaşanılan Çevrede Yardımlaşma Ve Dayanışma Ölçeği Değerleri

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Eğer ailenizin aniden bir miktar paraya ihtiyacı olsa, bunu çevrenizden sağlayabilirler miydi	731	0	1	,87	,339
Eğer aileniz, aniden birkaç gün şehir dışına çıkmak zorunda kalsa, size çevrenizdeki insanlar göz kulak olurlar mıydı?	731	0	1	,83	,372
Eğer aile reisi hayatını kaybetse, bu durumda çevrenizdeki insanların size yardım edeceğini düşünür müydünüz?	731	0	1	,71	,453
Anne yada babanızdan herhangi biri, babanız, toplum yararı için gönüllü olarak başkaları ile birlikte çalışırlar mıydı?	731	0	1	,66	,476
Anne yada babanızdan herhangi biri, herhangi bir ihtiyacı için akrabalarınızdan birine yardım ederler miydi?	731	0	1	,90	,305
Anne yada babanızdan herhangi biri, herhangi bir ihtiyacı için, komşularınızdan birine yardım ederler miydi?	731	0	1	,89	,314
Ailenizle birlikte yaşadığınız çevrede, insanlar birbirlerine yardım ederler miydi?	731	0	1	,84	,363
Geçerli Sayı	731				

Tablo 52. Mahallede Sosyal Kontrol Değerleri

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Yaşadığınız çevrede, herhangi biri okuldan kaçarsa diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?	731	1	4	1,98	,875
Yaşadığınız çevrede, herhangi biri duvarlara yazı yazma ya da birinin malına zarar verme gibi olumsuz bir davranış sergilerse diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?	731	1	4	2,55	,944
Yaşadığınız çevrede, herhangi biri büyüklere saygısızlık yaparsa diğer mahalle sakinleri bu durumu engellemek için bir şeyler yaparlar mı?	731	1	4	2,69	,935
Yaşadığınız çevrede, herhangi biri tatile gittiği zaman diğer mahalle sakinleri onun ev ya da işyerini hırsızlık vs. karşı kontrol ederler mi?	731	1	4	2,74	,980
Ailenin hoşuna gitmeyen birşey yaptığınız takdirde aileniz bu davranışınıza engel olmaya çalışır mı?	731	1	4	3,27	,867
Geçerli Sayı	731				

Tablo 53. Oluşturulan Ölçeklerin Değerleri**Descriptive Statistics**

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Komşu ve akrabalarla faaliyet	731	24,00	8,00	32,00	19,3160	4,95873
Okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan aktiviteler	731	23,00	8,00	31,00	17,3475	5,04768
Aile ile birlikte zaman geçirme	731	18,00	6,00	24,00	18,0219	4,19616
Aile ile birlikte gerçekleştirilen faaliyetlerde rol alma	731	18,00	6,00	24,00	14,4897	4,42884
Aile ilgisi	731	18,00	6,00	24,00	13,8413	4,82084
Yaşanılan çevrede yardımlaşma ve dayanışma	731	7,00	,00	7,00	5,6977	1,84323
Sosyal kontrol	731	15,00	5,00	20,00	13,2394	3,29115
Ailenin sosyal gruplara katılımı	731	10,00	,00	10,00	1,4501	1,84277
Geçerli Sayı	731					

Tablo 54. Regresyon Tabloları**Model Summary^b**

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,479 ^a	,229	,217	186,799

a. Predictors: (Constant), Annenizin eğitim durumu için hangisi uygundur? , Sosyal_kontrol, Ailenin gruplara katılımı, Ailenizin toplam aylık gelir için hangi seçenek uygundur?, aile ile yapılan işlerde rol, Aile_cevre_dynsma_yard, okulda yapılan aktiviteler, Babanızın eğitim durumu için hangisi uygundur? , aile ile geçirilen zaman, komşu_act, ailenin çocuğa ilgisi

b. Dependent Variable: ID

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	7462643,693	11	678422,154	19,442	,000 ^a
	Residual	2,509E7	719	34894,000		
	Total	3,255E7	730			

a. Predictors: (Constant), Annenizin eğitim durumu için hangisi uygundur? , Sosyal_kontrol, Ailenin gruplara katılımı, Ailenizin toplam aylık gelir için hangi seçenek uygundur?, aile ile yapılan işlerde rol, Aile_cevre_dynsma_yard, okulda yapılan aktiviteler, Babanızın eğitim durumu için hangisi uygundur? , aile ile geçirilen zaman, komşu_act, ailenin çocuğa ilgisi

b. Dependent Variable: ID

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	720,200	38,384		18,763	,000		
	Komşu ve akrabalarla faaliyet	-4,475	2,070	-,105	-2,162	,031	,454	2,204
	Okul aktiviteleri ve arkadaşlarla yapılan aktiviteler	-2,446	1,926	-,058	-1,270	,205	,506	1,978
	Aile ile birlikte zaman geçirme	-3,079	2,506	-,061	-1,228	,220	,432	2,314
	Aile ile birlikte gerçekleştirilen faaliyetlerde rol alma	-,357	2,324	-,007	-,154	,878	,451	2,217
	Aile ilgisi	1,574	2,214	,036	,711	,477	,420	2,382
	Yaşanılan çevrede yardımlaşma ve dayanışma	-32,464	4,618	-,283	-7,029	,000	,660	1,516
	Sosyal kontrol	9,618	2,583	,150	3,723	,000	,661	1,512
	Ailenin sosyal gruplara katılımı	-3,015	3,991	-,026	-,756	,450	,884	1,131
	Ailenin toplam aylık geliri	-22,814	4,546	-,183	-5,019	,000	,803	1,246
	Babanın eğitim durumu	-18,803	5,629	-,148	-3,341	,001	,546	1,830
	Annenin eğitim durumu	11,514	5,779	,084	1,992	,047	,600	1,666

a. Dependent Variable: ID

Classification Table^{a,b}

Observed	Durum1	Predicted		Percentage Correct
		Durum1		
		Çocuk eğitim evine girmemiş	Çocuk eğitim evine girmiş	
Step 0	Durum1 Çocuk eğitim evine girmemiş	469	0	100,0
	Çocuk eğitim evine girmiş	255	0	,0
Overall Percentage				64,8

a. Constant is included in the model.

b. The cut value is ,500

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	
Step 0	Constant	-,609	,078	61,333	1	,000	,544

Variables not in the Equation

	Score	df	Sig.	
Step 0	Gelir_Durumu	75,445	1	,000
	Baba_egitim	85,028	1	,000
	Anne_egitim	32,975	1	,000
	F1(1)	153,965	1	,000
	G1	67,782	2	,000
	G1(1)	34,135	1	,000
	G1(2)	67,687	1	,000
	G3(1)	2,086	1	,149
	komşu_act	137,967	1	,000
	okul_act	107,680	1	,000
	aileilebirlikte_act	125,023	1	,000
	aileişlerine_yardım	112,512	1	,000
	ailenin_ilgisi	118,741	1	,000
	Aile_cevre_dynsma_yard	150,694	1	,000
	Ailenin_grup_Uyeligi	17,112	1	,000
	Anne_baba_durumu	44,452	3	,000
	Anne_baba_durumu(1)	30,079	1	,000
	Anne_baba_durumu(2)	10,128	1	,001
	Anne_baba_durumu(3)	,102	1	,750
	Nerede_yasiyor	53,776	3	,000
	Nerede_yasiyor(1)	47,295	1	,000
	Nerede_yasiyor(2)	17,088	1	,000
	Nerede_yasiyor(3)	,000	1	,999
	Sosyal_kontrol	35,117	1	,000
	G2(1)	9,650	1	,002
	Overall Statistics	352,197	22	,000

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

	Chi-square	df	Sig.	
Step 1	Step	437,966	22	,000
	Block	437,966	22	,000
	Model	437,966	22	,000

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke Square	R
1	501,502 ^a	,454	,624	

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than ,001.

Classification Table^a

Observed	Durum1	Çocuk eğitim evine girmemiş	Çocuk eğitim evine girmiş	Predicted		
				Durum1		Percentage Correct
				Çocuk eğitim evine girmemiş	Çocuk eğitim evine girmiş	
Step 1	Durum1	Çocuk eğitim evine girmemiş	431	38	91,9	
		Çocuk eğitim evine girmiş	71	184	72,2	
Overall Percentage					84,9	

a. The cut value is ,500

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a						
Gelir_Durumu	-,368	,078	22,438	1	,000	,692
Baba_egitim	-,281	,095	8,807	1	,003	,755
Anne_egitim	-,018	,098	,035	1	,852	,982
F1(1)	-1,676	,284	34,796	1	,000	,187
G1			15,969	2	,000	
G1(1)	,201	,459	,191	1	,662	1,222
G1(2)	1,392	,530	6,903	1	,009	4,023
G3(1)	,564	,364	2,396	1	,122	1,758
komşu_act	-,107	,036	8,821	1	,003	,899
okul_act	-,063	,031	3,961	1	,047	,939
ailelebirlikte_act	-,034	,040	,702	1	,402	,967
aileişlerine_yardım	-,063	,038	2,765	1	,096	,939
ailenin_ilgisi	-,039	,036	1,129	1	,288	,962
Aile_cevre_dynsma_yard	-,368	,081	20,661	1	,000	,692
Ailenin_grup_Uyeliği	,011	,068	,026	1	,873	1,011
Anne_baba_durumu			16,808	3	,001	
Anne_baba_durumu(1)	1,717	,452	14,436	1	,000	5,569
Anne_baba_durumu(2)	,455	,358	1,615	1	,204	1,577
Anne_baba_durumu(3)	1,337	,844	2,510	1	,113	3,809
Nerede_yasıyor			19,452	3	,000	
Nerede_yasıyor(1)	,078	,311	,064	1	,800	1,082
Nerede_yasıyor(2)	-1,255	,345	13,185	1	,000	,285
Nerede_yasıyor(3)	-1,094	,409	7,144	1	,008	,335

Sosyal_kontrol	,186	,045	17,348	1	,000	1,204
G2(1)	,495	,369	1,796	1	,180	1,640
Constant	7,062	,946	55,791	1	,000	1167,221

a. Variable(s) entered on step 1: Gelir_Durumu, Baba_egitim, Anne_egitim, F1, G1, G3, komşu_act, okul_act, aileilebirlikte_act, aileişlerine_yardıml, ailenin_ilgisi, Aile_cevre_dynsma_yard, Ailenin_grup_Uyeliği, Anne_baba_durumu, Nerede_yasiyor, Sosyal_kontrol, G2.

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Konya’da dünyaya geldi. 1989 yılında ilkokulu, 1996 yılında ortaokulu ve 1999 yılında liseyi bitirdi. Aynı yıl Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ni kazanarak 2003 yılında mezun oldu. 2003-2006 yılları arasında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde ‘Medyada BOP ve Din’ isimli Yüksek Lisans tezini hazırladı. Aynı zamanda 2003-2004 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Tezsiz Yüksek Lisansını tamamladı. 2007 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde başladığı ‘Sosyal Sermaye’nin Çocuk ve Genç Suçluluğuna Etkisi’ isimli Doktora tezini 2011 yılında tamamlamış olan Nurullah Altun evli ve iki çocuk babasıdır.